

**T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ**

**TÜRKİYE KAMU İNŞAAT SEKTÖRÜNDE İÇMİMARLIK ALANIN YERİ VE
ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE HİZMET BİNASI**

Gözde Serra ULUTEKİN

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK

ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞUBAT 2021

ANTALYA

**T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ**

**TÜRKİYE KAMU İNŞAAT SEKTÖRÜNDE İÇMİMARLIK ALANIN YERİ VE
ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE HİZMET BİNASI**

Gözde Serra ULUTEKİN

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK

ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞUBAT 2021

ANTALYA

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE KAMU İNŞAAT SEKTÖRÜNDE İÇMİMARLIK ALANIN YERİ VE
ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE HİZMET BİNASI

Gözde Serra ULUTEKİN

MİMARLIK

ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bu tez 22/02/2021 tarihinde jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Özgü ÖZTURAN

Prof. Dr. Kemal Reha KAVAS

Doç. Dr. Didem ERTEN BİLGİÇ

ÖZET

TÜRKİYE KAMU İNŞAAT SEKTÖRÜNDE İÇMİMARLIK ALANIN YERİ VE ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE HİZMET BİNASI

Gözde Serra ULUTEKİN

Yüksek Lisans Tezi, Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Özgü ÖZTURAN

Şubat 2021; 123 sayfa

Türkiye’de inşaat sektörü kamu ve özel olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kamu inşaat sektörü halkın ve devletin ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlüdür. Geniş bir çalışma alanına sahip olan kamu inşaat sektöründe kamu kurum ve kuruluşları; idari, eğitim, askeri, sağlık, spor, konut, kültür, turizm, sanayi, üretim, ulaşım, altyapı, depolama ve tarım alanlarında yapım işi ile mal veya hizmet alımlarının ihale yöntemi ile gerçekleştirmektedir. Bu alımlar, kanun ve yönetmelikler doğrultusunda ihale süreçlerinin esas ve usullerini belirlemektedir. Kamu inşaat sektöründe alanında uzman birçok mesleğin bir arada yürüttüğü hizmetlerde, içmimarın görev ve yetkisi, kanun ve yönetmeliklerde belirgin değildir. Bu çalışmada içmimarlık mesleğinin gelişim süreci ve kamu inşaat sektöründeki yeri üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın ilk bölümünde; 4734 sayılı Kamu İhale Kanuna göre yapım işleri ihale süreçleri ile içmimarın bu süreçlerdeki görev ve sorumlulukları dört aşamada ele alınacaktır. İlk aşamada, ihale öncesi hazırlık süreci; ikinci aşamada, ihale süreci ve sözleşmenin imzalanma süreci; üçüncü aşamada, yapım ve kontrollük süreci; dördüncü aşama işletme ve bakım-onarım süreci olmak üzere incelenecektir. Kamu inşaat sektörünün mevcut sorunları belirlenerek, içmimarın görev almaması durumunda ortaya çıkan problemlerin kamu zararına olduğu vurgulanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde; kamu inşaat sektörü yapılarından biri olan belediye hizmet binaları ve teşkilatlanma süreci incelenmiştir. Alan çalışması olarak, Antalya Büyükşehir Belediye Hizmet Binası seçilmiştir. Yapının fiziksel özellikleri (işlevsellik, esneklik, antropometri, ergonomi ve fiziksel çevre faktörler) ve sosyal özellikleri (kişisel alan, estetik, mahremiyet, bölge savunucusu, kalabalık ve psikolojik çevre faktörler) açıdan iç mekân incelemesi ile içmimarın görev ve sorumlulukları tartışılmıştır.

Belirlenen problemler doğrultusunda Antalya Büyükşehir Belediye Hizmet Binası’nın; mekân tasarımı, kullanıcı-mekân ve kullanıcı-eşya ilişkisi incelenmiştir. Bu incelemeler doğrultusunda kamu inşaat sektörüne içmimarlık alanın dâhil edilmesiyle birlikte; tasarım ve uygulamada estetik ve kalitenin artacağı, süre, maliyet ve problemlerin azalabileceği analiz edilmiştir.

ANAHTAR KELİMELER: Antalya Büyükşehir Belediyesi Hizmet Binası, Fiziksel açıdan iç mekân, İçmimarlık, Kamu İhale Kanunu, Kamu inşaat sektörü, Sosyal açıdan iç mekân

JÜRİ: Dr. Öğr. Üyesi Özgü ÖZTURAN
Prof. Dr. Kemal Reha KAVAS
Doç. Dr. Didem ERTEN BİLGİÇ

ABSTRACT

TURKISH CONSTRUCTION SECTOR IN PUBLIC PLACE AND INTERIOR AREAS AND ANTALYA METROPOLITAN MUNICIPALITY SERVICE BUILDING

Gözde Serra ULUTEKİN

MSc Thesis in Architecture Department

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Özgü ÖZTURAN

February 2021; 123 pages

The construction sector is divided into two in Turkey: public and private. The public construction sector is convicted of meeting the needs of the public and the state. Public institutions and organizations in the public construction sector, which has a wide field of study; It realizes construction work and procurement of goods or services in the fields of administrative, education, military, health, sports, housing, culture, tourism, industry, production, transportation, infrastructure, storage and agriculture through tender method. These purchases determine the principles and procedures of the tender processes in line with the laws and regulations. In the services performed by many professions in the public construction sector together, the duties and powers of Interior Architects are not included in the laws and regulations. This study focuses on the historical process of Interior Architecture and its place in the public construction sector.

In the first part of the study; According to the Public Procurement Law No. 4734, the tender processes of the construction works and the duties and responsibilities of the Interior Architect in these processes will be discussed in four stages. In the first stage, the preparation process before the tender; the second stage, the tender process and the contract signing process; the third stage, the construction and control process; The fourth stage will be examined as the operation and maintenance-repair process. By determining the current problems of the public construction sector, it has been tried to be emphasized that the problems that arise in case the Interior Architect does not take part in the public interest.

In the second part of the study; Municipal service buildings, one of the public construction sector buildings, and their organization process were examined. In the second part of the study; Municipal service buildings, one of the public construction sector buildings, and their organization process were examined. As a field study, Antalya Metropolitan Municipality Service Building was examined. Interior architect's duties and responsibilities were discussed in terms of physical features (functionality, flexibility, anthropometry, ergonomics and physical environment factors) and social features (personal space, aesthetics, privacy, defender of the region, crowd and psychological environment factors) of the building.

In line with the identified problems, of the Antalya Metropolitan Municipality Service Building; space design, user-space and user-item relationship were examined. With the inclusion of Interior Architecture in the public construction sector in line with

these examinations; It has been analyzed that aesthetics and quality will increase, time, costs and problems may decrease in design and application.

KEYWORDS: Antalya Metropolitan Municipality Service Building, Physical Interior Area, Interior Architecture, Public Procurement Law, Public Construction Sector, Socially Interior Area

COMMITTEE: Asst. Prof. Dr. Özgü ÖZTURAN

Prof. Dr. Kemal Reha KAVAS

Assoc. Prof. Dr. Didem ERTEN BİLGİÇ

ÖNSÖZ

Bu tez kapsamında kamu sektöründe içmimarlığın yeri ve önemini vurgulanmıştır. Kamu inşaat sektöründe; ihale öncesi ve sonrası süreçler içmimarlar tarafından tasarlanıp, uygulanamadığı için ortaya çıkan problem ve eksikliklerde yapının (yapım, işletme ve bakım-onarım) süreçlerinde kamu zararı olarak tespit edilmiştir. Kamu personel alımlarında, içmimarların mimar kadrosuna denk haklarda alımlarının yapılması istenmektedir. Uzun süre kamuda taşeron işçi olarak çalışmanın verdiği sıkıntıları bizzat yaşanan bir içmimar olarak bu süreçteki deneyimlerimi bu tez kapsamında aktarmaya çalıştım.

Tez hazırlama sürecinin tamamında bilgi, yönlendirme ve desteğini içtenlikle sunan, yapıcı tutumuyla her zaman ilerlememi sağlayan değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Özgü ÖZTURAN'a; Konyaaltı Belediyesi ve Antalya Büyükşehir Belediyesindeki başkanım, müdürlerim ve çalışma arkadaşlarım ile tüm süreçte yanımda olan Şerife Gizem ERCİVAN'a çok teşekkür ediyorum.

Yalnızca tez döneminde değil hayatım boyunca bana yol gösteren, destekleyen ve her şartta yanımda olan annem, babam ve kardeşime sonsuz teşekkürlerimi sunarak tezimi aileme ithaf ediyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ	v
AKADEMİK BEYAN	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xi
2. KAYNAK TARAMASI	5
2.1. İçmimarlık Mesleği Üzerine Yapılmış Çalışmalar.....	5
2.2. Kamu İnşaat Sektöründe KİK ve İhale Süreçleri Üzerine Yapılmış Çalışmalar ..	5
2.3. Fiziksel ve Sosyal Açıdan Mekân İncelemeleri Üzerine Yapılmış Çalışmalar.....	7
3. MATERYAL VE METOT	10
4. BULGULAR VE TARTIŞMA	11
4.1. Kamu İnşaat Sektörü ve İçmimarlık Mesleğinin Yeri.....	11
4.1.1. İçmimarlık mesleğinin gelişim süreci.....	14
4.1.2. 4734 sayılı KİK ve 4735 sayılı KİSK.....	27
4.2. Kamu İnşaat Sektöründe İhale Aşamaları	29
4.2.1. KİK göre kamu inşaat sektöründe ihale öncesi hazırlık süreci ve içmimarlık mesleğinin görev ve sorumlulukları	33
4.2.1.1. Proje hazırlık aşaması	33
4.2.1.2. Teknik şartname hazırlık aşaması.....	39
4.2.1.3. Yaklaşık maliyet hazırlık aşaması	41
4.2.1.4. Sözleşme türünün belirlenmesi	42
4.2.1.5. İçmimarlık mesleğinin ihale öncesi hazırlık sürecindeki görev ve sorumlulukları	45
4.2.2. KİK'e göre kamu inşaat sektöründe ihale süreci ve içmimarlık mesleğinin görev ve sorumlulukları	47
4.2.3. KİK'e göre kamu inşaat sektöründe yapım-kontrollük süreci ve içmimarlık mesleğinin görev ve sorumlulukları	55
4.2.4. Kamu yapılarında işletme, bakım, onarım süreci ve içmimarlık mesleğinin görev ve sorumlulukları	59
4.3. Belediye Teşkilatı ve Antalya Büyükşehir Belediyesi Hizmet Binası	69

4.3.1. Belediye teşkilatı ve tarihçesi	69
4.3.2. Belediye hizmet binaları ve Antalya Büyükşehir Belediye Binası.....	73
4.3.2.1. Kamu hizmet binaları.....	73
4.3.2.2. Antalya Büyükşehir Belediyesi Hizmet Binası ve tarihçesi	75
4.4. Kamu Yapıların Fiziksel ve Sosyal Açıdan İç Mekân Kriterleri ve Antalya Büyükşehir Belediyesi Hizmet Binası Örneği.....	81
4.4.1. Fiziksel açıdan iç mekân kriterleri.....	82
4.4.1.1. İşlevsellik (Fonksiyonellik)	82
4.4.1.2. Esneklik.....	83
4.4.1.3. Antropometri ve Ergonomi	84
4.4.1.4. Fiziksel çevre faktörleri	86
4.4.2. Sosyal açıdan iç mekân kriterleri.....	91
4.4.2.1. Kişisel alan ve Kişiselik.....	92
4.4.2.2. Mahremiyet	93
4.4.2.3. Bölge Savunusu	95
4.4.2.4. Kalabalık	96
4.4.2.5. Estetik	97
4.4.2.6. Psikolojik çevre faktörleri.....	97
4.4.3. Antalya Büyükşehir Belediyesi Hizmet Binası'nın fiziksel ve sosyal açıdan iç mekân incelemesi.....	101
5. SONUÇLAR	119
6. KAYNAKLAR	124
7. EKLER.....	128
ÖZGEÇMİŞ	

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Türkiye Kamu İnşaat Sektöründe İçmimarlık Alanın Yeri ve Antalya Büyükşehir Belediyesi Hizmet Binası” adlı bu çalışmanın, akademik kurallar ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını belirtir, bu tez çalışmasında bana ait olmayan tüm bilgilerin kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

22/02/2021

Gözde Serra ULUTEKİN

SİMGELER VE KISALTMALAR

Simgeler

cm	: Santimetre
km ²	: Kilometre kare
m ²	: Metre kare
%	: Yüzde

Kısaltmalar

ABB	: Antalya Büyükşehir Belediyesi
ABBHB	: Antalya Büyükşehir Belediyesi Hizmet Binası
ATGB	: Anahtar Teslim Götürü Bedel
BBK	: Büyükşehir Belediyeler Kanunu
BF	: Birim Fiyat
BK	: Belediyeler Kanunu
ÇŞB	: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
DBİBOY	: Devlet Binaları İşletme, Bakım, Onarım Yönetmeliği
DİK	: Devlet İhale Kanunu
DHAİUY	: Danışmanlık Hizmet Alımı Uygulama Yönetmeliği
EKAP	: Elektronik Kamu Alımları Platformu
GSF	: Güzel Sanatlar Fakültesi
GSMF	: Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi
GSTF	: Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi
GSTMF	: Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi
HAİUY	: Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği
IFI	: International Federation of Interior Architects / Designers
İÇMO	: İçmimarlar Odası

İMSAD	: İnşaat Malzemesi Sanayicileri Derneği
KİK	: Kamu İhale Kanunu
KİSK	: Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu
MAİUY	: Mal Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği
MDBF	: Mühendislik Ve Doğa Bilimleri Fakültesi
MF	: Mimarlık Fakültesi
MKK	: Muayene ve Kabul Komisyonu
MMF	: Mimarlık ve Mühendislik Fakültesi
MTF	: Mimarlık ve Tasarım Fakültesi
MTGSF	: Mimarlık, Tasarım Ve Güzel Sanatlar Fakültesi
PTT	: T.C. Posta ve Telgraf Teşkilatı
SSBF	: Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi
STF	: Sanat ve Tasarım Fakültesi
STMF	: Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TMMOB	: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
ÜFE	: Üretici Fiyat Endeksi
ÜNV.	: Üniversite
VB.	: Ve Benzeri
YDG	: Yapı Denetim Görevlisi
YİGŞ	: Yapım İşleri Genel Şartnamesi
YİİUY	: Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği
YİMKY	: Yapım İşleri Muayene ve Kabul Yönetmeliği
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu
YY	: Yüzyıl

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 4.1. Çatalhöyük mimari vaziyet planı, ev planı ve tapınak kesiti ile Çatalhöyük evin iç mekân fotoğrafı (Anonim 3).....	18
Şekil 4.2. UNESCO Uluslararası Standart Eğitim Sınıflaması'na (ISCED-F 2013) göre İçmimarlık alanının Sanat ve İnsan Bilimleri yerinin tablosu (Anonim 8).....	24
Şekil 4.3. UNESCO Uluslararası Standart Eğitim Sınıflamasına (ISCED-F 2013) göre İçmimarlar Odasının hazırladığı öneri tablosu (Anonim 8).....	26
Şekil 4.4. Kamuda alımların akış şeması	27
Şekil 4.5. İhale sürecinde teklif verenlerin tanımları şeması	29
Şekil 4.6. İhale aşamaları ve işletme süreci şeması	29
Şekil 4.7. EKAP İstekli aday, Kamu İhale Kurumu ve İdare ilişki şeması	31
Şekil 4.8. KİK bünyesinde yapılan yapım işinin iş akış şeması	32
Şekil 4.9. Tasarım değişim hunisi (Okutman 2010)	33
Şekil 4.10. Açık ihale iş akış şeması.....	51
Şekil 4.11. Belli istekliler arasındaki ihale iş akış şeması	52
Şekil 4.12. Pazarlık usulü ihale iş akış şeması.....	53
Şekil 4.13. Yapım ve kontrollük süreci iş akış şeması	56
Şekil 4.14. Yapı teslim alma ve kontrollük süreci iş akış şeması	58
Şekil 4.15. Türkiye Cumhuriyeti Devlet Teşkilatı Genel Yönetim Şeması.....	69
Şekil 4. 16. Belediye teşkilatlanmasının tarihsel süreci.....	70
Şekil 4.17. Belediye Kanunun tarihsel süreci	71
Şekil 4.18. 1962 yılına kadar hizmet veren ABB ilk hizmet binası (Çimrin 2012a).....	75
Şekil 4.19. 1932 yılında yapılan eski Halk Evi binası (Çimrin 2012a)	76
Şekil 4.20. Antalya Büyükşehir Belediyesi Hizmet Binası (G. Serra ULUTEKİN Arşivi)	77
Şekil 4.21. ABBHB konumu (Anonim 10) ve hava çekimi (ABB Arşivi)	78
Şekil 4.22. ABBHB kat planları (ABB Arşivi)	80
Şekil 4.23. a) İnsan vücudu oranı; b) Boyutlar ve yer gereksinimleri (Neufert 2008)...	85

Şekil 4.24. Genel aydınlatma çeşitleri (Acar 2018).....	88
Şekil 4.25. Bölgesel aydınlatma çeşitleri.....	89
Şekil 4.26. İç mekân ve İnsan kitabında kişiler arası mesafe türleri (Bozdayı 2004).....	92
Şekil 4.27. Bölge savunusu türleri (Bozdayı 2004)	96
Şekil 4.28. Sıcak ve soğuk renklerin mekân algısına etkisi (Özsavaş 2016).	98
Şekil 4.29. ABBHB giriş, fuaye alanı ve galeri boşluğu (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)	102
Şekil 4.30. a) Makam odası; b) Makam çalışma odası; c) Meclis salonu (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)	102
Şekil 4.31. a) Koridor; b) Açık ofis sistemi; c) Koridor dolapları; d) Pencere altı atıl alanlar (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020).....	103
Şekil 4.32. ABBHB açık ofis düzeni (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020).....	104
Şekil 4.33. Cep toplantı salonu planı ve fotoğrafları (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)	105
Şekil 4.34. a) Makam odası; b) Fuaye alanı; c) Açık ofisler; d) Koridor (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)	105
Şekil 4.35. a) ABBHB ön cephenin sağ tarafında kullanılan dikey güneş kırıcı; b) ABBHB sol cephede kullanılan cephe elemanları; c) Cephede kullanılan güneş kırıcı detayı (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)	106
Şekil 4.36. a) Galeri boşluğu; b) Açık ofisler (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)	107
Şekil 4.37. a) Başkanlık koridor; b) Başkanlık giriş; c) Özel Kalem; d) Makam odası; e) Başkan dinlenme odası; f) Başkanlık toplantı odası (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)	107
Şekil 4.38. a) Nikâh salonu; b) Toplantı salonu; c) Parti odaları; d) Meclis salonu; e) Meclis bekleme alanı; f) Yemekhane (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)	108
Şekil 4. 39. a) Açık ofisler; b) Fuaye alanı; c) Giriş; d) Galeri boşluğu (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)	109
Şekil 4.40. a) Çok amaçlı (nikâh) salonu; b) Toplantı salonu; c) Kullanılan ahşap panel (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020).....	109
Şekil 4.41. a) Stüdyo; b) Ses kayıt odası; c) Meclis salonu; d) Parti odaları; e) Kullanılan akustik kumaş panel (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020).....	110
Şekil 4.42. ABBHB zeminde kullanılan malzemeler (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)	111

Şekil 4.43. ABBHB duvarda kullanılan malzemeler (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)	111
Şekil 4.44. ABBHB tavanda kullanılan malzemeler (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)	112
Şekil 4.45. ABBHB mobilyada kullanılan malzemeler (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)	112
Şekil 4.46. Başkanlık katı yerleşim planı.....	113
Şekil 4.47. a) Müdür odası; b) Daire başkanı odası; c) Genel sekreter yardımcısı odası; d) Danışman odası; e) Genel sekreter odası; f) Makam odası (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)	114
Şekil 4.48. a) Müdür odası; b) Müdür odası tadilatı ve ofis ilişkisi; c) Müdür odası tadilat sonrası (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)	115
Şekil 4.49. a) Müdür odası; b) Açık ofis; c) Koridorlar (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)	117
Şekil 4.50. Başkanlık katında kullanılan renk algısı.....	118

1. GİRİŞ

Türkiye de kamu inşaat sektöründe yapım işleri belli mevzuat ve kanunlara dayanır. 4734 sayılı Kamu İhale Kanunun (KİK) 1. maddesine göre amacı; kamu kurum ve kuruluşlarının yapacakları ihalelerde, kamu hukukunu kapsayan veya kamunun denetiminde olan veya kamu kaynağı kullanarak yapılan ihalelerde uygulanacak esas ve usulleri belirlenmesidir (KİK 2002). Kamu inşaat sektörünün temeli olan KİK projelendirme sürecinden, yapım sürecine kadar belli aşamalarda etkin rol oynamaktadır.

Kamu ihaleleri yapım işlerinde tasarımcı, idare, yapı denetim görevlisi ve yüklenici arasında geleneksel bir ilişki vardır. Tasarım ekibinin bu alandaki yeri, ihale dokümanlarını hazırlamak, yüklenici ise ihale dokümanlarına göre yapım işini gerçekleştirmekle yükümlüdür. Tasarım ekibi, tasarım ve yapım süreci boyunca, idare-kullanıcı-yüklenicinin, temsilciliğini ve kontrollük görevini üstlenmektedir. Kamu inşaat sektörünün temeli; insanın temel ihtiyaçlarının karşılanması ve sürdürülebilirliğe yönelik binaların tasarlanmasıdır.

Ülkemizdeki kamu ihaleleri incelendiğinde tasarımcı, idare, yapı denetim görevlisi ve yüklenici firma arasında; yapının tasarım, projelendirme, ihale, sözleşme, yapım ve işletme süreci boyunca takip ettiği bir sistemin olduğu görülmektedir. Yapım işlerinde hedeflenen süre, kalite ve maliyetin etkin bir biçimde tamamlanabilmesi için, yürütülen hizmetlerin alanında uzman birçok meslek disiplininin koordineli çalışmasına bağlıdır. Bu meslek disiplinlerinin arasında mimar, peyzaj mimarı, inşaat mühendisi, elektrik mühendisi, makine mühendisi, harita mühendisi ve şehir bölge planlamacı yer almakla olup içmimarlık meslek alanın görev ve sorumlulukları belirgin değildir.

Sanayi devrimi ile birlikte gelişen, ortaya çıkan seri ve toplu üretim tüketici toplumunun artmasına neden oldu. Sanayi devrimi yeni malzeme, teknik ve uygulama alanlarında birçok yenilik getirdi. Seri üretimden dolayı artan mallar yeni pazar ihtiyaçlarının doğmasına neden oldu. Seri üretimin artması sonucu alanında uzmanlaşmış bireylere ihtiyaç duyulmasıyla birçok uzmanlık alanları ortaya çıktı. Bu gelişimler sonucunda ihtiyaç duyulan uzmanlık alanları gelişti. Böylece bilim dalları ve profesyonel meslekler de kendi içlerinde uzmanlık alanlarına ayrıldı. Eğitim alanında doktorluk ve mühendislik kendi uzmanlık alanlarına ayrıldı. Rönesans döneminde bir sanat alanı olarak mimarlık, resim ve heykelden ayrılmıştı. Sanayi devrimi ile birlikte mimarlık alanından önce mühendislik alanları, sonrasında ise şehircilik alanı ayrıldı (Gürsel 1993). Pazara yönelik gelişen ve kullanıcısı belli olmayan sektör; toplu üretim, göç, hızlı nüfus artışı, savaşların yıkımı ile kullanıcıdan uzaklaştı. Giderek mimarlığın tasarım, uygulama ve kullanma süreçleri birbirinden koptu ve yabancılaştı. Bu durum mimarlık alanının ayrışmasını ve uzmanlaşmasını geliştirdi. 17 Haziran 1938 tarihli 3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun 1. maddesince mimarlık ve mühendislik mesleği dallara ayrıldı.

Ülkemizde 1925 yılından günümüze kadar Yüksek Öğretim Kurumu'nun (YÖK) tanımladığı içmimarlık bölümü 76 üniversitede lisans eğitimi vermektedir. İçmimarlık mesleği, 1954 yılında dernek olarak, 1975 yılında ise Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) bünyesinde İçmimarlar Odası (İÇMO) olarak hizmet vermeye başlamıştır.

Kamu inşaat sektöründe içmimarlık mesleğinin görev ve sorumlulukları; kanun ve yönetmelikler doğrultusunda incelendiğinde iç mekân tasarımı ve uygulanmasına yönelik eksikler tespit edilmiştir. Bu sürecin bir organizasyon olduğu, tek başına çözüme ulaşmanın mümkün olmadığı, bir yapının; statik, mekanik, elektrik, mimari, iç mimari ve çevre düzeni gibi faktörlerin ilgili meslek disiplinleri ile birlikte bir bütün olarak çözümlenmesi gerektiği anlatılmalı, öğretilmeli ve gerekli kamusal altyapılarla desteklenmelidir. TMMOB bünyesinde yer alan içmimarlık mesleğinin kamudaki belirsizliği; söz konusu kanun ve yönetmeliklerle yasal bir dayanağa kavuşturulmalıdır. Bu durumun diğer meslek disiplinleri ile eşit tutulmaması mağduriyetin bir göstergesidir.

Türkiye inşaat sektöründe kamu geniş bir alanı kapsamaktadır. Gelişmekte olan bu sektör her yıl birçok altyapı ve üstyapı alanında yeni yapılar ortaya koyulmakla birlikte mevcut yapıların bakım ve onarımları yapılarak yeniden işlev kazanmasını sağlamaktadır. Geniş bir çalışma alanına sahip olan bu sektör yapım işleri ile mal veya hizmet alımlarını belli kanun, yönetmelik ve mevzuatlar ile tanımlanmaktadır.

4734 sayılı KİK ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu (KİSK) amacı; kamunun kaynağını kullanan ya da kamunun denetimi altında olan ya da kamunun hukukuna tabi tutulan kamu kurum ve kuruluşlarının bünyesinde yapım işi ile mal veya hizmet alımı ihaleleri ve kanun kapsamında yapılan ihalelerin sözleşmelerin düzenlemesi ve uygulamasıyla ilgili esas ve usullerini belirlemektir. Kamu inşaat sektörü genellikle yapım işi ihalesi ile gerçekleştirilmektedir. Mal veya hizmet alımı ihtiyaç doğrultusunda belirlenen eksikğin karşılaması için yapılan ihaleleri kapsamaktadır.

KİK'e bağlı yapım işlerinde ihale süreci ve sonrası dört aşamada gerçekleşmektedir;

- Birinci aşama ihale öncesi hazırlık sürecidir. Bu süreç; projelendirme, teknik şartname, yaklaşık maliyeti kapsamaktadır.
- İkinci aşama ihale sürecini ve sözleşmenin imzalanması sürecini kapsamaktadır.
- Üçüncü aşama yapım ve kontrollük süreci olarak ele alınmaktadır.
- Dördüncü aşama işletme ve bakım-onarım süreci olarak ele alınmaktadır.

Kamu inşaat sektörü ile ilgili kanun, yönetmelik ve şartnamelerde meslek disiplinlerinin görev yetki ve tanımları yer almaktadır. Bu kapsamda; mimar, inşaat mühendisi, jeoloji mühendisi, elektrik mühendisi, makina mühendisi, harita mühendisi, peyzaj mimari, şehir planı gibi birçok meslek disiplini görev almakta olup, içmimarlık mesleğinin görev ve yetkisi net bir şekilde tanımlanmamaktadır.

“Kamu yapılarının temininde uygulanan ihale sürecinde yaşanan sıkıntılar, uygulanan geleneksel proje teslim sisteminin yetersizliği, idarelerin yapım işi konusunda deneyimli birimlerinin bulunmayışı gibi temel nedenlerle yapım işinin gerçekleştirilmesinde kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanılması güçleşmektedir” (Erbaş 2013).

İçmimarlık mesleğinin kamu inşaat sektöründe yer almıyor oluşu tasarım, ihale, yapım ve işletme aşamalarında olumsuzluklara ve problemlere neden olmaktadır. İhale öncesi ve sonrasındaki süreçler boyunca ortaya çıkan problem ve olumsuzluklar; kamu inşaat sektörünü ve devleti doğrudan etkilemekte olup süre, maliyet ve kalite açısından olumsuz sonuçlar doğurmaktadır.

Kaynaklanan problemler incelendiğinde;

1. Aşama ihale öncesi hazırlık sürecinde;
 - Projelendirme sürecine içmimarların dâhil edilmemesi kullanıcı-mekân ve kullanıcı-eşya ilişkisinde eksikliklere neden olmaktadır.
 - İhtiyaç programına içmimarlık mesleğinin ölçeği ile bakıldığında mahal eksiklikleri ile mekânlar arasında uyumsuzluklar ortaya çıkmakta ve detay problemleri yaşanmaktadır.
 - Gerekli evrakların hazırlık sürecinde malzeme, işçilik ve detay eksiklikleri; ihale aşamasından yapım sürecinde kadar yapıyı kalite, süre ve maliyet açısından olumsuz etkilemektedir. Bu durum kamu zararına ve kurumlar arasında sorunlara neden olmaktadır.
 - Elektrik, mekanik, statik ve mimari projeler karşılaştırıldığında, teknik ve görsel bütünlükte eksikler görülmektedir.
2. Aşama olan ihale sürecinde; ihale komisyonunda içmimarların yer almaması ve detay kararları tam verilmemiş projeler ile ihaleye çıkılması ihalenin tanımsız ve sağlıksız yürütülmesine neden olmaktadır.
3. Aşama olan yapım ve kontrollük sürecinde; içmimarlık alanının yeri ve tanımı olmamasından dolayı sahada çıkan problemlerde detay ve kalite eksiklikleri görülmektedir. Bu nedenle yapım aşamasında çıkan problem ve eksikliklerin alanında uzman olmayan kişiler tarafından yapılması süre, maliyet ve kalite açısından kamuyu zarara uğratar.
4. Aşama olan işletme ve bakım-onarım süreci genellikle tasarım sürecinde içmimarın görev almamasından kaynaklanan eksiklikler kullanım sürecinde problem yaratmaktadır. Bakım ve onarımların alanında uzman olmayan meslekler tarafından yapılması kalite, maliyet ve süre açısından devleti zarara uğratmaktadır.

Projelendirme sürecinden, işletme sürecine kadarki kamu inşaat süreci kanun, yönetmelik ve mevzuatlar temel alınarak literatür araştırılması ile içmimarlık mesleğinin yerine, önemine ve eksikliğine vurgu yapılmıştır.

Kamu yapıları; içerisinde birçok işleve hizmet veren belediye hizmet binaları kullanıcı kitlesi ve işleyişi açısından sentez bir yapıdır. Halkın kamusal bir fayda beklentisi olmaksızın ihtiyaçlarını gidermek için kullandıkları kent kimliğinin yapılaşmadaki yansıması olan belediye binaları merkezi bir kamu yapısıdır.

Alan çalışması olarak kentin önemli kamu yapılarının başında gelen; Antalya Büyükşehir Belediyesi Hizmet Binası (ABBHB) incelenmiştir. Yapılan araştırmalar temel alınarak ABBHB'nin ihale öncesi ve sonrasındaki süreçleri ele alınarak; fiziksel ve sosyal açıdan iç mekân incelemesi yapılmıştır.

ABBHB'nin fiziksel ve sosyal açıdan iç mekân incelemesinde; içmimarlık hizmet alımı yapılan başkanlık alanları ile içmimarlık hizmeti alımı yapılmayan hizmet binasının incelemesi yapılmıştır. İçmimarların tasarım sürecine dâhil edilmesiyle birlikte mekân-kullanıcı ve kullanıcı-eşya açısından fiziksel ve sosyal faktörlerin olumlu etkileri analiz edilmiştir. Belirlenen amaçlar doğrultusunda içmimarların dâhil edilmesiyle; tasarım ve uygulamada verimlilik, kalite ve estetik faktörleri artacağı; işçilik ve maliyette ortaya çıkabilecek problemlerin azalabileceği analiz edilmiştir.

2. KAYNAK TARAMASI

Kamu inşaat sektörü ve içmimarlık mesleğinin gelişimi yeri üzerine yapılan literatür araştırmaları doğrultusunda tüm kaynaklar incelendiğinde; içmimarlık mesleği, kamu inşaat sektörü, KİK ve süreçleri, fiziksel ve sosyal açıdan iç mekan incelemeleri hakkında daha önce yapılmış bilimsel araştırmalar tez konusu kapsamında yol gösterici olması hedeflenmiştir.

2.1. İçmimarlık Mesleği Üzerine Yapılmış Çalışmalar

İçmimarlık mesleği ülkemizde eğitim süreci 1925 yılında başlayıp, 1975 yılında odalaşmıştır. İçmimarlık mesleği üzerine yapılan çalışmalar her geçen gün artmaktadır. Bu alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde;

Kaptan (1998) “İçmimarlığın oluşumu ve örgütlenme süreci” ve Kaçar (1998) “İçmimarlık ve ülkemizdeki yeri” çalışmalarında içmimarlığın tanımı, çalışma alanları, hakları, yetkileri, tarihsel süreci ve ülkemizdeki yerini incelenmiştir. Ayrıca Kaptan (1998) çalışmasında Avrupa ve Amerika’daki içmimarlık mesleğinin örgütlenme süreci ile ülkemizdeki sürecin tarihsel gelişimini kıyaslayarak vurgu yapmıştır.

Kaptan içmimarlık hakkında birden fazla çalışması bulunmaktadır. Mesleğin tarihsel sürecinde, odalaşmasına, eğitim yapısından, toplumsal ve mekân algısı gibi birden fazla konuda çalışması mevcuttur. Kaptan (2013) “İç mimarlık ya da İçmimarlık ne fark eder!” yazısında içmimarlık teriminin anlamını, tarihsel sürecini, nasıl yazıldığından, kapsamı ve kavramları üzerinde durarak içmimarlık mesleğine vurgu yapmıştır.

Kaptan (2014), “Türkiye’de içmimarlık meslek alanı ve eğitimin tarihi” yazısında ilk çağlardan günümüze kadar olan süreçlerde içmimarlığın varlığı, oluşumu, meslek odalaşma süreci, içmimarlık eğitiminin gelişimi ve mesleğin günümüzdeki yerine kadar tüm süreçleri detaylıca yazısında anlatmıştır. Ülkemizdeki içmimarlık eğitiminin süreçleri, tarihçesi, etkilendiği dönemler ve ülkeleri ele alarak eğitim sistemini ve türlerini ele almıştır. Yaklaşık 100 yıllık bir tarihsel geçmişe sahip olan içmimarlık eğitim sistemi üzerinde durarak önemini vurgulamıştır.

2.2. Kamu İnşaat Sektöründe KİK ve İhale Süreçleri Üzerine Yapılmış Çalışmalar

Kamu İhale Kurumunun düzenlediği, KİK geniş bir alanı kapsadığı için birçok meslek disiplinin çalışma alanını oluşturmaktadır. İnşaat sektöründe KİK yapım işleri bu araştırma alanı arasında olup bu alan hakkında kısıtlı araştırmalar yapılmıştır. Genellikle KİK’in tarihsel süreci, ihale süreçleri, eksiklikleri ve sorunları üzerine birçok araştırmaların yapıldığı gözlemlenmiştir.

4734 sayılı 22.01.2002 tarihli 24648 sayılı Resmi Gazete ile KİK’in amacı; kamu hukukuna tabi olan kamu kurum ve kuruluşlarının yapacağı mal veya hizmet alımı ya da yapım işi alımlarında uygulanacak esas ve usulleri belirtmektedir. KİK’in

53. maddesinin (b) fıkrasının ikinci bendine dayanarak hazırlanmış Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin (YİGS) amacı; KİK tarafından düzenlenen her türlü ihalelerin 4735 sayılı KİSK göre sözleşmeye bağlanan her türlü yapım işlerinin yürütülmesinde uygulanacak genel esasları tespit etmektir. Şartnamenin kapsamı; anahtar teslim götürü bedel veya birim fiyat sözleşmelerince yapılan yapım işlerini kapsamaktadır. Yapım işleri ihalelerinde uygulanacak esas ve usullerin belirtildiği Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği (YİİUY); kontrollük sürecinde yapı denetiminde uygulanacak esas ve usullerin belirtildiği Yapım İşleri Muayene ve Kabul Yönetmeliği (YİMKY); kamu yapılarında kullanıma bağlı bakım-onarım işlerinde de Devlet Binaları İşletme, Bakım Onarım Yönetmeliği (DBİBOY) kaynak olarak kullanılmıştır.

Arapgirli, KİK üzerine yazdığı kitap ve akademik yazılar ile bu alanda önde gelen ihale uzmanlarımdan biridir. Arapgirli (2009), “4734 Sayılı Kamu İhale Kanununda yapılan son değişiklikler çerçevesinde zeyilname” ve Arapgirli (2013), “Teknik şartname hazırlanmasında dikkat edilmesi gereken hususlar” incelendiğinde; KİK tanımı, tarihsel süreci, ihale aşamaları, ihale türleri ve alım yöntemleri hakkında açıklamalar yapmış ve sorunlar üzerinde durmuştur.

Erbaş (2013), “Türkiye’deki Kamu İhalelerinde Bir Proje Gerçekleştirme Biçimi Olarak Yapım Yönetimi Modeli” adlı doktora tezinde Yapımcı Yapım Yöneticisi Proje Teslim Sistemi'nin uygulaması için mevcut sistemde yapılması gereken değişiklikleri tespit etmiştir. KİK'in esaslarına uygun gerçekleştirilen kapsamlı yapım işlerinde bu sistemin uygulanmasına yönelik model önerilerin temel unsurları biçimlendirmesine yönelik ilke ve öneriler belirlenmiştir. Bu sistemin yapısı ve türlerinin, tanım ve açıklamaları yapılmıştır. Geleneksel Proje Takip Sistemi ile karşılaştırılması yapılmıştır. Çalışmanın ikinci aşamasında American Institute of Architects tarafından hazırlanan sistem ile Proje Teslim Sisteminin uygulandığı KİK'in ihale ve sözleşme dokümanları tasarım ve yapım hizmetleri açısından karşılaştırılmış sistemin uygulamasına engel teşkil eden hükümleri tespit edilip önerilerde bulunmuştur.

Gencer (2007), “Yapım işleri ihalelerinde teklif türünün belirlenmesinde ortaya çıkan sorunlar ve çözüm önerileri” makalesinde Kamu İhale Kuruluna yapılan itiraz ve şikâyetlerin incelemiştir. Kamu kurumlarında yapım işleri ihalelerinin ATGB sözleşme türü yerine, BF sözleşme türü ile yapılan ihalelerin itiraz edilerek iptal edildiğini tespit etmiştir. BF teklif türünün yapım işlerinde şikâyetlere rağmen mevzuata uygun olduğunu ve bir aykırılık olmadığını tespit etmiştir. Kurul içinde tam bir uyumun olmadığını görmüştür. Kanundaki teklif türünün belirlenmesindeki kriterler ve uygulamada ortaya çıkan sorunlara çözüm önerisinde bulunmuştur.

Okutman (2010), “Tasarım sürecine yönelik proje inceleme ve kontrolü” tezinde literatür araştırmaları ile birlikte kamu kurumları, inşaat ve mimarlık firmalarıyla yaptığı görüşmelerle proje inceleme ve kontrollük süreçlerinin önemine vurgu yapmıştır. Başta Amerika ve Almanya olmak üzere farklı ülkelerin proje inceleme ve kontrollük süreçlerini inceleyerek ülkelerin bu konuda verdiği öneme vurgu yapılmıştır. Yaptığı araştırmalarda sürecin faydalarına değinerek, eksik ve hatalarının zamanında düzeltilmesi gerektiği sonucuna varmıştır. Kaynaklanan sorunların maliyet, süre ve kalite açısından istenilen sonuca ulaşılmasında zorlu sürecin giderilmesi için ne gibi yöntemlerin uygulanması gerektiğini araştırmıştır. Bu araştırmalar üzerine İstanbul Teknik Üniversitesi kampüsüne yapılacak fakülte binası için “İstanbul Teknik

Üniversitesi İnşaatları Projeleri, İhaleleri ve Yapımı İçin Sistem ve Format Geliştirme Projesi” adlı öneriyi hazırlamıştır.

Porgalı (2015), “Kamu idari hizmet binası projelerine yönelik yaklaşım ve süreç önerileri” uzmanlık tezinde, kamu idari hizmet binalarının kaynakların etkin yöntemi çerçevesinde geliştirilmesi ve bina yapım sürecine yönelik çözüm önerilerinde bulunmuştur. Bu amaç kapsamında dünyadaki inşaat sektörüne yönelik eğitimleri, bu eğitimlerin kamu inşaat sektörüne nasıl yansıtıldıklarını ve uygulama sürecini nasıl yönettiklerini araştırmıştır. Bu araştırmaların Türkiye’de kamu yapıları ve mevzuatları değerlendirmek için, kamu çalışanlarına anket çalışması yaparak yaşanan sorun ve eksiklikleri belirlemiştir.

Temel ve Şen (2019) “Belediye Hizmet Binalarının Saydamlık Kavramı Bağlamında İncelenmesi: Yarışma Projeleri” yazısında son yıllarda kamuda kullanılan saydamlık tasarım prensibinin yapıya yansımalarını ve yarışma projesi ile tasarlanan kamu hizmet binalarına saydamlık kavramının nasıl yansıtıldığını incelemiştir. Bu amaçla tasarlanan projeleri inceleyerek saydamlık kavramının tasarımı ve mekânsal planlamada nasıl yer aldığını örnekler üzerinden incelemiştir.

2.3. Fiziksel ve Sosyal Açıdan Mekân İncelemeleri Üzerine Yapılmış Çalışmalar

İç mekân tasarımının temelini oluşturan fiziksel ve sosyal faktörler iç mekân tasarımının algılanmasında önemli rol oynamaktadır. Bu alanlar üzerindeki çalışmalar incelendiğinde, genellikle tek bir konu üzerinde çalışıldığı görülmektedir.

Fiziksel Açıdan Mekân İncelemeleri:

Haydaraslan ve Yaşar (2018), “Bina iç mekân sıcaklıklarının kullanıcı davranışına göre değişiminin enerji tüketimine etkisi” çalışmasında enerjinin en çok kullanıldığı alanlardan biri olan konutlar üzerinden enerji tüketimini azaltmak iklim ve çevresel faktörler ile kullanıcı davranışlarının konutlardaki enerji performansını nasıl etkilediklerini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmasını Trabzon, Antalya ve Erzurum’da ki müstakil konutları ele alarak incelemiştir. Bu konutların tipi, kullanıcıları, kullanım saatlerindeki değişkenleri göz önünde bulundurarak her il ve her bir kullanıcı profiline göre ısıtma için harcanan enerji tüketimindeki değişimleri analiz etmiştir.

Turgay ve Altuncu (2011) “İç mekânda kullanılan yapay aydınlatmanın kullanıcı üzerindeki etkileri” çalışmasında iç mekân tasarımında yapay aydınlatmanın etkileri, avantajları, görsel konfor şartları ve konfor dışındaki etkileri üzerinde durmuştur. Yapay aydınlatmanın mimari tasarımındaki etkilerini insanın üzerinde bıraktığı görsel performans ile psikolojik etkileri incelemiştir. Aydınlatma konusunun disiplinler arası bir konu olduğunu analiz etmiştir. Bu etkilerin aydınlatmalar ile dikkat çekmesi gerektiğini hedeflemektedir.

Acar (2013) Ankara Üniversitesi Açık Ergonomi dersi, Aydınlatma ders notlarında ışığın tanımı, oluşumu, kaynakları ve göz anatomisi ile aydınlatmanın tanımı, çeşitleri (doğal ve yapay) ve insanlar üstündeki etkileri üzerinde durmuştur.

Halıcıoğlu vd. (2008) “Aydınlatma teknolojisinin mimariye etkisi” çalışmasında teknolojinin bir gelişmesi olarak kullanılan aydınlatmanın mimari tasarımdaki etkisini konu almıştır. Gelişen teknoloji ile aydınlatmalar mimaride alternatif olanaklar sunmaktadır. Bu çalışmada binaların yapay aydınlatma ile gece görünümündeki etkiler incelenmiştir. Tasarıma aydınlatma teknolojisinin kattığı gelişmeler ile örnekler incelenerek mimari ve aydınlatmanın bütünselliği vurgulanmıştır.

Gürani ve Kadem (2018), “Tekstil yüzeylerin iç mekân tasarımında akustik amaçlı kullanımı” çalışmasında akustik yalıtım için tekstil bazlı ürünlerin gelişen teknolojiyle; renk, doku, form ve boyutlardaki estetik gelişimi sayesinde iç mekân tasarımında kullanılmasını ele almıştır. Bu çalışmada toplantı odaları, konser ve sinema salonlarında eskiden düz renk ve formda akustik amaçlı kullanılan estetik yönü olmayan tekstil ürünleri ile günümüzde kullanılan estetik değerlerin ön planda olduğu tekstil ürünleri ve uygulamaları değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda kullanıcıya iç mekân tasarımında, pürüzsüz yüzeylerin akustik özellik sağlaması yanı sıra teknik ve estetik öncelikler katan örnekler sunulmuştur.

Yıldız ve Seçkin (2019), “Mimaride malzemelerin algısal farklılıkların değerlendirilmesi” çalışmasında algıyı etkileyen faktörler arasında yer alan, mimari tasarım ve pratiğinin temelini oluşturan yapı malzemeleri ile güncel yapı malzemelerin kullanıcı tarafından algılanmasındaki farklılıkları incelenerek değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında doğal ve taklit malzemelerin karşılaştırılması yapılmıştır. Taklitlerin temelinde kullanıcı üzerinde görsel algının önemli rol oynadığını analiz etmiştir. Kullanıcının tercihleri incelendiğinde doğal malzemenin yerini tutmasa da taklit malzemelerin tercih edildiği görülmüştür. Nedenleri araştırıldığında çeşit, fiyat, performans, alternatif ve uygulama açısından doğal malzemeye göre avantajlı olduğu tespit edilmiştir. Dezavantajları incelendiğinde çeşit fazlalığından dolayı seçim zorluğu, standartlaşmış ölçü ve özellikler, alternatif çözümlerden dolayı mimari tasarımda yapay malzemenin saf dışı bırakıldığı görülmektedir. Araştırmanın sonucunda teknoloji ile birlikte malzemenin gelişeceği, mimar ve kullanıcı tarafından doğal malzeme ile olan algısal çatışmaya ara kesit oluşturabileceği kanısı üzerinde durulmuştur.

Sosyal Açıdan Mekân İncelemeleri:

Bozdayı (2004), “İç mekân ve İnsan” kitabında iç mekân ve insan ilişkileri, etkileşimleri, gereksinimleri, çevre-psikoloji ilişkisi ve tasarımının etkileyen faktörler üzerinde durmuştur. Bu faktörleri çevrenin sosyal ve psikolojik etkileri üzerinden dallara ayırmıştır. Sosyal boyutlar; kişisel mekân, mahremiyet, bölge savunusu ve kalabalık olarak ele almıştır.

Yalçın (2008), “İnsan-çevre etkileşimi kapsamında yemek yeme mekânlarının kimlik oluşumundaki belirleyiciler” çalışmasında insan-çevre kapsamında yemek yeme mekânlarının kimlik oluşumundaki belirleyici faktörleri incelemektedir. Ayrıca yemek yeme mekânlarını etkileyen sosyo-kültürel altyapıyı analiz edip açıklamıştır. Yemek kültürü ve tarihçesini inceleyerek, yemek kültürünün geçmişten günümüze kadar gelişimi üzerine araştırmalar yapmıştır. Çalışmada yemek yeme mekânlarının insan-çevre etkileşimi, psiko-sosyal etkileri ve mekânsal algı/imaj/kimlik oluşumunu

etkileyen faktörleri analiz ederek Ankara şehrinde kurumsal kimlikleri oluşmuş eski restoran örnekleri ile günümüzdeki güncel restoranları karşılaştırmıştır.

Arabacıoğlu (2007), “Ofis mekânı tasarımında mahremiyet kavramı” çalışmasında ofis mekân tasarımının temelini oluşturan, dengeli organize edilmesini sağlayan mahremiyet kavramı üzerinde çalışmıştır. Mahremiyet kavramını kurumsal olarak fiziksel, sosyal, bilgisayar ve psikolojik boyutları açısından incelemiştir. Mahremiyet kavramının diğer uluslardaki yasal yaklaşımlarına değinmiştir. Ofis mekân tasarımında mahremiyet boyutları incelenerek ortaya çıkan sonuçları aktarmıştır.

Açııcı (2013), “Sınır kavramı ve iç mekân ilişkisi: Yaşama mekânları örneği” çalışmasında mekân tasarımını fiziksel, duygusal ve algısal boyutta soyut ve somut değerler biçiminde var olduğu varsayımı ile araştırma yapmıştır. Sınır kavramını mekân ölçeğinde doğadan ve felsefeden etkilenerek incelemiştir. Esnek ve işlevsel mekânların oluşumunda ve ayrılmasında sınır kavramının etkisini iç mekân tasarımında konut örnekleri üzerinden ele almıştır. Sınır kavramının tanımı, tarihsel süreci, sınır-mekân-insan ilişkisi, kişisel mekân, mahremiyet, egemenlik alanını (bölge savunusu) konut sınırları içerisinde incelemiştir. 50 kişiden oluşan akademik gruba sınır kavramının ifadesine yönelik anket çalışması yapmıştır. Elde edilen bulguları sınıflandırmak için ikinci bir anket çalışması yaparak analiz tablosu çıkartmıştır. Türkiye’nin batısındaki 30 örnek konutun projelerini ele alarak sınır kavramını örnekler üzerinden incelenmiş ve çıkan sonuçları yorumlayarak önerilerde bulunmuştur.

Özsavaş (2016), “İç mekân tasarımında renk algısı” çalışmasında içmimarlık mesleğinin temellerinden olan renk kuramı ve algısı üzerinde durmuştur. Mekân algısında renk ve mekân ilişkisi, etkileri ve kullanıcı-renk ilişkilerini aktarmıştır. Bu ilişkiler rengin algısını etkileyen ışık ve malzeme faktörleri ile birlikte incelemiştir. Uygulama örnekleri üzerinden renk algısını değerlendirerek bu sektördekilere yol gösterici olmayı ve literatüre katkıda bulunmayı hedeflemiştir.

Demirbaş (2012), “İç mekânlarda renk” makalesinde rengin oluşumu, mekân tasarımı ve insanlar üzerindeki etkisi üzerinde araştırmalar yaparak örneklemelerde bulunmuştur. Gökkuşağı renkleri olarak tanımlanan prizmadan geçen renkleri; kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, mavi, beyaz ve siyah renklerinin insanlar üzerinde bıraktığı olumlu ve olumsuz etkileri mekân tasarımında örneklemelerle ele almıştır.

Güneş vd. (2019) “Açık ofislerde kullanılan çalışma masası panel renklerinin çalışanların algısal performansı üzerindeki etkileri” çalışmasında açık ofislerde çalışma masası panellerinde kullanılan kırmızı ve beyaz renklerin, çalışanlar üzerinde bıraktığı olumlu ve olumsuz etkileri incelemiştir. Açık ofislerde beyaz panelde çalışanların, kırmızı panelde çalışanlara göre daha iyi algıladığı ve çalışma verimliliğinin arttığı sonuçlarına varılmıştır.

3. MATERYAL VE METOT

Tez kapsamında içmimarlık mesleğinin tarihsel süreci, görev ve tanımı literatür araştırmaları ile incelenecektir. 4734 sayılı KİK, 4735 sayılı KİSK ve YİGŞ vb. kanun ve yönetmelikler; kitaplar, makaleler, tezler, literatür araştırması yapılarak esas ve usulleri incelenecektir. Bu incelemeler doğrultusunda kamu inşaat sektöründe ihale aşamaları dört ana başlık altında; ihale öncesi hazırlık süreci, ihale süreci, yapım-kontrollük süreci, işletme ve bakım-onarım süreci incelenerek ortaya çıkan problemlerde içmimarlık mesleğinin bu süreçlerdeki yeri üzerinde durulacaktır. Yapılan bu analizler doğrultusunda epistemolojik bakış açısıyla birlikte tanımlayıcı yöntemle çözüm önerisi sunulacaktır.

Alan çalışmasında; kamu inşaat sektörünün hizmet binaları sınıfındaki Antalya ili Muratpaşa ilçesi sınırları içerisinde 13078 ada 01 parselde bulunan ABBHB seçilmiştir. ABBHB fiziksel- sosyal açıdan iç mekân tasarımı ve içmimarlığın yeri üzerine yapılan analizlerde; kanun, yönetmelik, kitaplar, tez-makale vb. bilimsel araştırmalar, kişisel fotoğraf arşivi ve ABB arşivlerinden elde edilen proje planları, fotoğraflar ve ihale dokümantasyonlarından yararlanılmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Kamu İnşaat Sektörü ve İçmimarlık Mesleğinin Yeri

Türkiye’de kamu inşaat sektörü halkın ve devletin ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlü olup inşaat sektöründe büyük bir yer kaplamaktadır. Kamu inşaat sektörü, kamusal alan ve kamusal mekânların tüm yapım işleri ile mal veya hizmet alımlarını kapsamaktadır. Kamuda alım yöntemi 4734 sayılı KİK tarafından belirlenen ihale sistemi ile denetlenip düzenlenmektedir.

Kamu: Türk Dil Kurumu’na göre kamu, halkın hizmetini gören devlet organlarının tümünü ifade etmektedir (Anonim 2).

Kamu Kurumu: Hiyerarşik bir yapıya sahip devlet kuruluşudur. Devlet, kamu kurumlarının yönetiminden işleyişine kadar sorumludur. Resmi Gazete ’de yayınlanan kanun, tüzük, kararname, tebliğ, yönetmelik ve mevzuatlara bağlıdır. Halka karşı eşit, sürekli, tutarlı ve ilkelidir. Sosyal devlet anlayışını benimsemektedir.

Kamusal Alan: Kamu kavramından yola çıkarak kamuya ait olan, herkese açık, şahsi özel alan dışında, halkın çeşitli ihtiyaçlarını karşıladığı, toplum yararı için yapılmış sosyal ve kültürel alanlardır. Parklar, sokaklar, meydanlar, alışveriş merkezleri, pazarlar, spor alanları, kültür merkezleri, eğlence alanları, eğitim yapıları vb. alanlar birer kamusal alanlardır. Kavramın öncülerinden olan J. Habermas alan tanımını; kamusal alan ve özel alan olarak ikiye ayırmıştır. Kamusal alanı genel bir tanımla siyasal ve toplumsal alan olarak incelemiş, herkesin kullanımına açık ve erişebilir alanlar olarak tanımlamıştır. Özel alanları; kişinin kontrolünde, kişisel ihtiyaçların karşılandığı özel mülkiyetler olarak tanımlamıştır (Habermas 2007).

Kamusal Mekân: Kamusalılık özelliğinin mekân ile bulunduğu; toplumsal olayların gerçekleştiği, etkileşimin ve iletişimin yapıldığı herkese açık sosyal mekânlardır. Kamusal alan, kamusal mekânı kapsamaktadır. Açık ve kapalı mekânlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Açık mekânlara; sokaklar, meydanlar, parklar, pazar yerleri, seyir terasları, yürüyüş- gezi parkurları vb. örneklerdir. Kapalı mekâna; eğitim yapıları, sağlık yapıları, kültür merkezleri, hizmet binaları, alışveriş mekânları vb. örneklerdir.

Habermas (2007) kamusal mekânı; “özel şahısların kendilerini ilgilendiren ortak bir mesele etrafında akıl yürüttükleri, rasyonel bir tartışma içine girdikleri ve bu tartışmanın neticesinde o mesele hakkında ortak kanaati, kamuoyunu oluşturdıkları araç, süreç ve mekânların tanımlandığı hayat alanı” olarak tanımlamıştır.

Gürallar (2009), “...sözgelimi tiyatro binaları kamu mülkü olmayabilir, özel şahıs ya da tiyatro gruplarına ait olabilir, ama kamu için var olurlar, yani kamusaldır.” ifadesiyle kamusal mekânların sadece devlet tarafından yapılan yapılar olmadığını, özel sektörün de yaptığı yapılar da olabileceğini, aynı zamanda bu yapıların insanların sosyalleştiği, iletişim kurduğu herkese açık mekânlar olduğunu vurgulamıştır.

Kamusal alan, kamusal mekânları kapsayan; genel olarak kamusal yapılar olarak tanımlanabilir (Gürallar 2009).

Kamusal Yapı: Kamusal alan ve mekânın sentezi ile oluşmuş belli bir kesime ait olmayan halka açık yer anlamındadır. Kamusal yapıların herkese açık olması bazı yapılarda geçerli değildir. Örneğin; askeri yapılar, özel güvenlik ihtiyacı olan yapılar arasında yer alıp herkese açık değildir. Hastaneler, okullar, fuarlar, camiler, pazar yerleri, kütüphaneler, eğlence alanları vb. birçok yapıyı kapsamaktadır. Kamusal yapıları ikiye ayırmaktadır.

- 1) Belirli şahıs, kuruluş ya da kişiler tarafından yapılan ve işletilen kamusal yapıları; fuarlar, kültür merkezleri, düğün salonları vb. yapılardır.
- 2) Devlet tarafından yapılan halka hizmet veren kamusal yapıları; eğitim, sağlık, adli, idari vb. yapılardır. Bunları da ikiye ayırmak mümkündür:
 - a) Halka hizmet vermek için kurulmuş hizmet yapıları: Eğitim yapıları, devlet tiyatroları, hastaneler, sağlık ocakları, camiler vb. yapılardır.
 - b) Halk ve devlet arasındaki işleyişi sağlamak için kurulan resmi yapılar: Belediyeler, adliye, valilik, kaymakamlık vb. yapılardır.

Kamu inşaat sektörü, kamusal yapıları kapsamaktadır. Kamusal yapılar tarihten bu yana yer almış karmaşık büyük yapılardır. Kamu yapıları halka verdikleri hizmetlerden dolayı geniş bir yer kaplamaktadır. Bu hizmet alanları; eğitim, sağlık, ulaşım, spor, altyapı, tarım, sanayi, konut, iletişim, askeri, güvenlik, din, kültür, hukuk, üretim ve hizmet yapıları olmak üzere özel ve kamu sektörünün verdiği hizmet türleridir. Bu durum kamu yapılarının işlevine nitelik açısından önem kazandırmaktadır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (2003)'nin 45. maddesine göre; “Genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri, kamu hizmetlerinin zorunlu kıldığı durumlarda gereken nicelikte ve nitelikte taşınır ve taşınmazları, yurt içinde veya yurt dışında, bedellerini peşin veya taksitle ödeyerek veya finansal kiralama suretiyle edinebilirler. Kamu idareleri, taşınmaz satın alma veya kamulaştırma işlemlerini yetki devri yoluyla bir başka kamu idaresi eliyle yürütebilir. Genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin edindiği taşınmazlar Hazine adına, diğer kamu idarelerine ait taşınmazlar ise tüzel kişilikleri adına tapu siciline tescil olunur”.

Kamu yapılarında yatırımlar; kamu, özel ve kamu-özel işbirliği olmak üzere üç farklı yapı modelinde gerçekleşmektedir. Kamu-özel işbirliği sayesinde büyük ölçekli projelerin yapılmasına imkân sağlanmıştır.

Kamu yapıları 02.10.2006 tarih ve 26307 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik çerçevesinde şu şekilde sınıflandırılmıştır:

- Hizmet binaları (İdari binalar),
- Eğitim ve öğretim amaçlı yapılar,
- Sağlık hizmeti amaçlı yapılar,
- Spor amaçlı yapılar,
- Turizm ve dinlenme amaçlı yapılar,
- Konutlar,
- Tutukevi, cezaevi ve ıslahevi,

- Depolama amaçlı yapılar,
- Sanayi ve üretim amaçlı yapılar,
- Tarımsal amaçlı yapılar,
- Askeri yapılardır.

2000 yılı Türkiye İstatistik Kurumunun hazırladığı verilerde bina sayımında Türkiye genelindeki mevcut 7.838.675 binanın 278.674 adedinin kamu tarafından yaptırıldığı tespit edilmiştir. Bu binaların 33.124 adedi ise resmi daireler (bakanlıklar, belediyeler, kaymakamlıklar, genel müdürlükler, emniyet, askeriye vb.) tarafından kullanılmaktadır (Porgalı 2015).

Türkiye İMSAD Yapı Sektörünün 2019 yılı verilerine göre; kamu yatırım harcamalarının toplam tutarı 134,7 milyar olup en yüksek harcama ulaştırma sektöründe gerçekleştirilmiştir (İMSAD 2019).

Kamu inşaat sektörü belli kanun ve mevzuatlar çerçevesinde yürütülmektedir. 4734 sayılı KİK, 4735 sayılı KİSK ve YİGŞ altında kamu inşaat sektöründe belirlenen ihtiyaçların alımı; yapım işleri ile mal veya hizmet alımı şeklinde gerçekleştirilmektedir. Genellikle inşaat sektöründe yapım işi alımı ihale yöntemi ile yapılmaktadır. Bu kanun ve yönetmeliklerde ihale öncesi ve sonrası süreçlerin esas ve usulleri belirlenmiştir. Bu tanımlarda mimar, mühendis, şehir planlamacısı gibi birçok melek disiplinine yer verilmiştir. Koordineli ve disiplinler arası bir sistemde yürütülen bu süreçte içmimarın görev tanımı bulunmamaktadır.

Her yıl düzenli olarak yapılan yeni yapılarla birlikte, mevcut yapılar yenilenmekte ya da yeniden işlev kazandırılmaktadır. İçmimar diğer meslek disiplinleri ile birlikte bu yapıların tasarımında, gerekli evrak ve dokümanlarının hazırlanmasında, uygulamasında ve kontrolünde yer almalıdır. İç mekânların planlaması, yenilemesi ve işlevlendirmesi içmimarın görev ve sorumluluğundadır.

Mimar, şehir plancısı ve harita mühendisi tarafından tanımlanmış alanların kullanıcı kitlesinin ihtiyaç yönelik, arazi-doğa şartlarına ve kentin dokusuna uygun gerekli yönetmelik ve mevzuatlara göre bir yapı tasarlanmaktadır. Tasarlanan bu yapının inşaat mühendisleri tarafından taşıyıcı sistemi oluşturulur. Elektrik ve makine mühendisleri tarafından gerekli altyapıları yapılır. İçmimar ise en son devreye giren ekiptendir. İçmimar, tasarlanan yapılarda kullanıcı kitlesinin ihtiyaçlarına yönelik yaşanabilecek mekânları tasarlar. Her disiplinin kendi alanları belirli olup bu sürecin bir bütün halinde yürütülmesi gereklidir.

Mimarlar, kamu inşaatının bütün süreçlerinde yer almakta olup ihale hazırlık sürecinde; mimari projeleri hazırlama, teknik şartnamenin yazılması ve bu şartnameye göre fiyat araştırmaları yapılarak özel fiyat teklifleri ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (ÇŞB) ile diğer kamu kuruluşlarının belirlediği poz numaralarına dayanarak yaklaşık maliyeti hazırlamakla yükümlüdür. İhale sürecinde; gerekli olmamakla birlikte ihale komisyonunda yer alabilmektedir. İdarenin atadığı geçici kabul komisyonun içerisinde yapı denetim görevlisi pozisyonunda; yapının projeler ve teknik şartnameye uygun yapılıp yapılmadığı kontrol etmekle yükümlüdür. Mimarın görev aldığı tüm iç mekân ölçeğinde; içmimarlar diğer meslek disiplinleri ile koordineli bir şekilde kendi görev ve

yetki alanları belirlenmelidir. İhale öncesi hazırlık ve yapım aşamasını kapsayan süreçlerde içmimarlık ölçeğinde; iç mimari planları, teknik şartnameleri, yaklaşık maliyeti vb. gerekli dokümantasyonları hazırlanmalıdır. Kontrol ve kesin kabul ekibinde de içmimarların görev alması gerekmektedir.

İktisadi Sektörler ve Koordinasyonlar Genel Müdürlüğünce Porgalı (2015) tarafından hazırlanan uzmanlık tezinde; birçok ülkenin kamu binalarının mekânsal planlamaları araştırıp Türkiye’deki kamu yapıları ile karşılaştırma yapmıştır. Bu karşılaştırma sonucunda kamu yapılarını idari açıdan ele alındığında verimliliği artıracak mekânsal planlama ve tasarımların yer almadığını tespit etmiştir. Ayrıca ortak alanlar, kişisel mekânlarda kişi başına düşen metrekaireler, bu alanların mekânsal planlamasının birbiri ile olan ilişkileri ve oranlarını ele aldığı verimliliği artırmak için önemli olduğunu tespit etmiştir.

Kamu inşaat sektöründe içmimarlığın önemi ile ilgili ilk kez; 29 Eylül 2018 tarihli 30533 sayılı Resmi Gazete ’de yer alan 2018/9 sayılı Cumhurbaşkanlığı genelgesiyle “Kamu Binaları Standartları Rehberi” yayınlanmasına dair esaslar belirtilmiştir. Bu rehberde genel ilke ve esaslarda iç mekân kullanımında esneklik, uygulanabilirlik ve büyüyebilir olma özellikleri ile içmimarın önemine vurgu yapılmıştır. Ayrıca bu rehber ile kamu yapılarının mekânsal planlamalarının kısıtlı temel standartları oluşturulmuştur. Bu standartlar yeterli olmamakla birlikte geliştirilmeli ve kamu yapıları sınıflarına göre detaylı standartlar oluşturulmalıdır.

Ayrıca içmimarların çalıştığı alanın sentez bir saha olması ve son bitirme elemanı olarak görev almasından dolayı içmimarlar kendi ölçeğinde kontrollük görevine sahiptir. Diğer meslek disiplinleri gibi iç mimari projelerinin ilgili yönetmelik ve mevzuatlara doğrultusunda uygunluğunun kontrolü yapılmalıdır. Ayrıca iç mimari projelerde birçok mevzuat ve yönetmeliğin ilgili alanına girdiği için hukuksal karmaşıklıklar ortaya çıkabilmektedir. Bu sebepten dolayı kendi alanına dair mevzuat ve yönetmeliklerinin bulunmaması fonksiyonel, ergonomik ve kaliteli mekânların tasarlanamamasına ayrıca can ve mal güvenliğine sebep olacak yapıların yapılmasına neden olmaktadır.

4.1.1. İçmimarlık mesleğinin gelişim süreci

İçmimar: İnsanın temel ihtiyaçları karşılamak için tasarlama eylemiyle tasarım yapan kişidir. Amacı ihtiyaçlar doğrultusunda kullanıcı kitlesini temel alarak; işlevsel, estetik, ekonomik, antropolojik ve ergonomik açıdan ideal mekânlar yaratmaktır. İçmimar; “Bir yapıyı, kullanım ve estetik bakımından ele alıp insanın fiziksel ve ruhsal özelliklerine uygun olarak tasarlama” (Anonim 2), “Bir binanın iç bitirme ve donatım işlerini yapma sanatı” (Hasol 1995), “Yapıların iç mekânlarının proje doğrultusunda tasarlanıp uygulamalar yapılması ile işlevsel ve düzeyli hale getirilmesi, insanların mobilya ve mekân ilişkileri kurulması işlevi ve bu işleri başarabilecek olan içmimarın uğraşı alanı ve yapısal iç mekânın örgütlenip düzenli hale getirilmesi eylemi” (Gör 1997) olarak tanımlanmaktadır.

Tasarlamak: İhtiyaçlar doğrultusunda yeni ürün ortaya koymak için bilgiler doğrultusunda, yaratıcılık ve hayal gücünün birleşimiyle ortaya çıkan fikirlerin

ifadesidir. Tasarlamak zihinde tasarı eylemidir.

Tasarım: Tasarlamak eylemiyle ortaya konulan özgün üründür. “Tasarım, mekânı kullanan kişilerin sayısı, eylemleri, kültürel yapısı, sosyal ilişkileri, ekonomik durumu, ergonomik, fiziksel ve ruhsal özellikleri gibi, her bireyin sahip olduğu temele bağlı ölçütlerin etkisinde meydana getirilmelidir” (Kaçar 1998). Kısaca tasarım, bir problem veya ihtiyaç doğrultusunda bir hikâye anlatmak ve bu hikâyeye kullanıcı kitlesini de dâhil etmektir.

Tasarımcı: Tasarlama eylemi ile tasarım yapan kişidir.

İç mekân tasarımında içmimar, kullanıcı kitlesinin; sosyal-kültürel çevresi, ekonomik durumu, yaş aralığı, sağlık durumu, fiziksel-ruhsal özelliği, sayıları vb. özelliklerini ele alarak soyut ve somut değerler doğrultusunda kullanıcı gereksinimlerini karşılamaya yönelik mekânlar tasarlamalıdır. Soyut değerler kıstasında; kültürel değerler, estetik, sosyal-psikolojik davranışlar incelenmelidir. Somut değerler kıstasında ise; malzeme, renk, doku, yüzey, ışık, iklimlendirme, ergonomi, antropometri, teknoloji, fiziksel özellikler incelenmelidir. Bu kıstaslara göre iç mekân tasarımı bilimsel, teknik ve sanatsal bilgi birikimi doğrultusunda alanında uzman kişiler tarafından tasarlanıp uygulanmalıdır. İçmimarlar kullanıcının ihtiyaçlarını dinler, yapıyı inceler, gözlemler ve analiz eder, standartlar ve özgün fikirler doğrultusunda mekânları tasarlar.

İçmimarlar tarafından bilinçli ve özenle tasarlanan her mekân kullanıcının ihtiyaçlarını karşılamasının yanı sıra mekânları estetik algı ile kullanıcıya; düşündürmeyi, öğretmeyi, hayal kurmayı ve keşfetmeyi amaçlar. Bu amaçla tasarlanmış mekânlar kullanıcıya; huzur, sağlık ve güven hissi vermeyi hedefler.

Gelişen teknoloji, bilinçlenen kullanıcılar, yenilenen ihtiyaçlar, kültürel ve ekonomik gelişmeler ve modanın getirdiği etkiler doğrultusunda tasarlanan her türlü mekânın fonksiyonel, ergonomik, estetik, güvenli ve doğru maliyetlerle yapılmasının gerektiği anlaşılmıştır. Tasarıma verilen önem projelendirmeden uygulamayı kapsayan süreçler içerisinde; mobilyadan aydınlatmaya, aksesuarlardan detaylara kadar etkenler ele alındığında alanında uzmanlaşmış içmimarlara olan gereksinim tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de artmıştır.

İçmimar; mimarlar ve mühendisler tarafından tasarlanmış bir yapının içerisindeki bölünmüş ya da bölünmemiş mekânların iç mekânsal tasarımının projelendirmesi- uygulaması- kontrollüğü, aydınlatması, malzeme seçimi, sabit ve hareketli donatı detayları, uygulama detaylarından sorumlu olan kişidir. İçmimar kullanıcı- mekân, kullanıcı- eşya ilişkisini ele alarak tasarım yapmaktadır. İç mimari projeler 1/100 ve 1/1 ölçek arasında detay çizimleri, üç boyutları, uygulama detayları ve malzeme seçimleri ile birlikte projelendirilmelidir. İçmimarın çalışma alanları mekân tasarımı, sabit ve hareketli donatı tasarım detayları açısından oldukça geniştir. Sorumluluğu, mesleğini tanıtmak, eğitmek ve kamu alanında diğer meslek disiplinleri gibi yerini almaktır.

İçmimarlığın çalışma alanları TMMOB İçmimarlar Odası Serbest İçmimarlık Hizmetlerini Uygulama, Tescil Ve Mesleki Denetim Yönetmeliği (2008)'nin 6. maddesine göre;

- a) “Tasarım hizmetleri;
- İç mekân tasarımı,
 - Özgün sabit-hareketli mobilya ve aksesuar tasarımları,
 - İç mekân donanım, donatım ve üretimlerin projelendirilmesi ve uygulanması,
 - Eski işlevini koruyarak günün koşullarına ve tasarım fikirlerine göre değiştirme ve yenileme veya eski işlevi dışında yeni bir işlev kazandırarak yenilemelerin projelendirmesi ve tadilatların yapılması,
 - İçmimarlık proje hizmetleri,
 - İç mekân rölöve ve ölçülendirme,
 - İç mekân dekorasyonu,
 - İç mekâna yönelik şartname, ihale dosyası hazırlama ve mesleki denetim ve kontrolörlük hizmetleri,
 - Çevre tasarımı, mekân içi proje ve uygulama hizmetlerinde multidisipliner alanlarına ilişkin öneri üretmesi,
 - İç mekân tasarımlarında uygun renk, doku ve malzeme seçimi ve uygulaması,
 - Fuar stantları, sergi düzenlemesi ile sergi alanı tasarımı ve organizasyonları, benzeri süreli tasarım uygulamaları, süreli kurulumlara gerekli aksesuar ve ortam gereksinimlerinin tasarlanması ve uygulaması,
 - Kara, hava ve deniz taşıtlarının iç mekân tasarımı ve uygulaması,
 - Set ve sahne dekor tasarımı ve uygulaması,
 - İç mekân restorasyonu, restitüsyon ve koruma amaçlı projelerde ilgili eğitim almış diğer mesleklerle birlikte iç mekan proje üretilmesi ve uygulanması,
 - Sürekli teknik kontrolörlük ve yapı sürdürülebilirliği üzerine çalışmalar,
 - Danışmanlık ve müşavirlik hizmetlerini kapsamaktadır.
- b) Uygulama ve kontrollük hizmetleri: Ortaklaşa üretilen veya içinde çalıştığı eserin içmimarlık mesleki kontrollüğü, iç mekân uygulamalarında şantiye şefliği, içmimarlık teknik uygulama sorumluluğu, yapı içi teknik sürdürülebilirlik ve kabul teslim çalışmalarıdır.
- c) Tasarım danışmanlık hizmetleri; Ortaklaşa üretilen eser veya içinde çalışılan eser ve yapı içi teknik sürdürülebilirliği için içmimarlık hizmetine yönelik danışmanlık, müşavirlik, bilirkişilik, hakemlik, eksperlik, jüri üyeliği, raportörlük; içmimarlık proje yönetimi, yapılabilirlik çalışmaları, program hazırlığı, özel araştırma ve çalışmalar, dosya hazırlığı, iş ve işlem takibi gerektiren işlerin yapılması, ihale dosyası hazırlanması, karşılaştırmalı keşif mahal listeleri çıkarılması, teknik donanım ve malzeme seçimiyle işleve uygun koşullardaki malzemelerin seçim ve uygulaması için şartname hazırlanmasıdır.
- d) Eğitim çalışmaları: İçmimarlık eğitim ve öğretimiyle eğitimi geliştirme çalışmalarıdır. Bu çalışmalar kapsamında içmimarlar odanın kabul ve onayıyla açılmış olan bölümlerin geliştirilmesi eğitim ve öğretimin takibi, ıslahı ve

öğretim kadrolarının geliştirilmesi ile içmimarlar odanın meslek içi eğitim ve teknik eğitim konusunda yaptığı çalışmaları kapsar.

- e) Diğer sanatsal çalışmalar: Sanat eseri seçimi, maket çalışmaları, üç boyutlu görsel çalışmalarla fuar, toplantı ve organizasyonlarla sergi, konferans, kongre, konser, ilk gösterim geceleri ve benzeri süreli kurumlarda mekân organizasyonu ve tasarımıyla uygulaması hizmetleridir”.

Yukarıdaki maddelerce içmimarlık mesleğinin çalışma ve imza atma alanları ile hakları yasal olarak belirlenmiştir.

Kaptan (2013)’a göre içmimarların çalışma alanları sadece mimari bina içerisinde taşıyıcı sistemlerle sınırlı olmadığı yukarıdaki maddeler temel alınarak dile getirmiştir.

Mimarlık, “insanların yaşamasını kolaylaştırmak ve barınma, dinlenme, çalışma, eğlenme gibi eylemlerini sürdürebilmelerini sağlamak üzere gerekli mekânları, işlevsel gereksinimleri ekonomik ve teknik olanakları bağdaştırarak estetik yaratıcılıkla inşa etme sanatı; ... Yapıları ve fiziksel çevreyi tasarlama ve inşa etme sanat ve bilimi; yapı sanatı...” olarak tanımlanmaktadır (Hasol 1995).

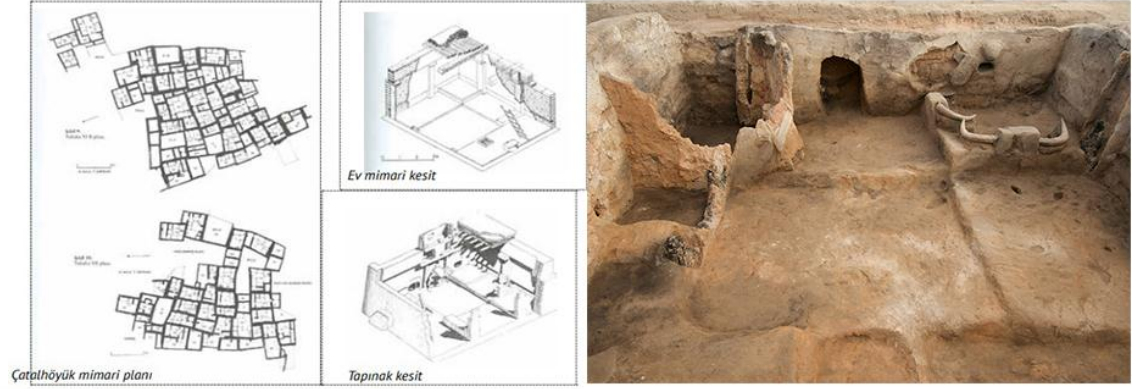
İçmimarlık ile mimarlık benzer meslek disiplinleridir. Zincirin birbirine bağlı halkalarını oluşturmaktadır. Aralarında takip ve tamamlama ilişkisi vardır. Mesleki tanımları, çalışma sahaları ve kullanıcı kitleleri birbirine geçmiştir. Aralarındaki farklardan biri içmimarlık kişiye özel tasarım yaparken, mimarlık daha genel kullanıcı kitlesinin ortalama ihtiyaçlarına yönelik tasarım yapmaktadır. Kaptan (2013)’a göre mimari tasarımda kullanıcı kitlesinin niteliği ortalama sosyo-ekonomik ve kültürel düzey belirlenerek tasarlanırken, iç mekân tasarımda her mülkiyetin kullanıcıya göre özel ve defalarca tasarlanabilmektedir. İçmimarlığın kişiye özgü bir tasarım disiplini olduğu ortaya çıkmaktadır. Mekân tasarımında kullanıcı kitlesinin kültürel değerleri gözettiler mekânların tasarlanması sağlanmaktadır.

Mimarlıkta yapı uzun süreli tasarlanırken, içmimarlıkta özel tasarım temelinde tasarlandığı için kullanıcı kitle, beğeni, teknoloji, malzeme ömrü, toplumsal değerler vb. faktörlerin değişmesi iç mekânların defalarca tasarlanmasına ya da işlev değişikliğine neden olmaktadır.

“Ayrıca eğitimde, uygulamada, tarihi gelişimde ve mesleklerin kurumsallaşmasında, müşteri portföyünde ve özellikle müşteri gelir düzeyinde farklılıklar önemli değişimler göstermektedir. Buna ek olarak, her iki mesleğin moda kavramlarıyla olan ilişkileri, tasarımcı-müşteri ilişkileri, tasarımcı ve uygulama yapan firma ve kişilerle olan iletişim ve ilişkilerde farklılıklar hemen göze çarpmaktadır” (Kaptan 2013).

İçmimarlık kavramının tarihi insanlığın en eski dönemlerine kadar ulaşmaktadır. İlk çağlarda barınma gereksinimi ile ortaya çıkan; yeme, yatma, ısınma, depolama ihtiyaçlarını en ilkel ama işlevsel düzenlemeler ile genellikle tek bir mekânda çözümlenmiştir. Doğal yöntemlerle oluşmuş ağaç kovukları ve mağaralarda ilk insanların temel ihtiyaçlarını karşılamak için uygun mekânlarda işleve göre mekânsal

bölümlemeler görülmüştür. Bu bölümlemelerle birlikte yemek yaptıkları ocaklar, gıda depoladıkları alanlar, yattıkları setler için gereksinimleri, dini ihtiyaçlarını giderdikleri en karanlık kör tapınma alanları ortaya çıkmıştır (Kaptan 1998).

Şekil 4.1. Çatalhöyük mimari vaziyet planı, ev planı ve tapınak kesiti ile Çatalhöyük evin iç mekân fotoğrafı (Anonim 3)

Neolitik çağda Çatalhöyük ile birlikte yerleşik düzene geçişin ilk göstergeleri olan “Şekil 4.1’de görüldüğü üzere tek gözlü odalar ve ortak kullanım alanları” iç mekânsal çözümlemelerinden söz etmek olasıdır (Kaptan 1998).

İlkel çağlarda temel ihtiyaçları karşılamak için tasarlanan mekânlar zamanla birlikte altın oran ve estetik kaygıları barındıran üst düzey sınıf kişiler için tasarlanmaya başlanmıştır. Özellikle Rönesans döneminde önem kazanan iç mekân tasarımı insan ölçülerini (antropometrik değerler) temel alan bir tasarım anlayışı ile değişime başlamıştır. 19.yy başlarında genellikle saray ve üst düzey (aristokrat) ailelerin evlerinde zenginliğin ve statünün göstergesi olarak iç mekân tasarımları görülmeye başlanmıştır. Dönemin ünlü ressamı, heykeltıraşları ve mimarları bu dönemde iç mekân tasarımının bir unsuru olarak bilinen çalışmalara imzalarını atmışlardır. Bu dönemde yapıların dekore edilmesi konusu mobilya ve döşemecilerin süsleme sanatından ibaretti (Kaptan 2014).

Bu gelişmeler doğrultusunda günümüzdeki içmimarlık anlayışına yakın ilk uygulamalar Amerika’da ortaya çıkmıştır. 1900-1910 yılları arasında Amerika’da yenilikçi ve geleneksel açıdan iki farklı yapılaşma ortaya çıkmıştır. 1910-1920 yılları arasında modern hareketlerin doğuşu adı altında 1. Dünya Savaşı sonrasında içmimarlık mesleğine ve mekân tasarımına yeni bir bakış açısı getirilmiştir. Bu dönemde orta sınıfın yaşadığı mekânlar tasarlanmaya başlanmıştır.

“Bütün bu gelişmeler aslında içmimarlık mesleğinin hem kavramsal hem de uygulama alanındaki temellerini oluşturmaktadır. Modern düşüncenin modern malzemeler ile ortaya konması sonucu biçimlenmeye başlayan ve 20. yüzyıl öncesindeki mekânlara benzemeyen mekânların oluşması ile tasarım kavramının gelişmesi, yenilikçi düşüncelerin egemen kılınmasına neden olmuştur” (Kaptan 1998).

19.yy'dan 20.yy kadarki süreçte iç mekânlar ana yapının tasarım sürecinin bir parçası olarak görülmüştür. İç mekân tasarımının ayrı bir meslek dalı olması Sanayi Devrimi ile başlamıştır. Sanayi Devrimi ile birlikte gelişen teknoloji ve seri üretim 19.yy toplumunda farklı bir yaşam biçimi geliştirmiştir. Artık ihtiyaçlar toplumsal gereksinimlerin temelinde şekillenmeye başlamıştır. Bu etkenler ve seri üretim iç mekân tasarımına fonksiyonel, pratik ve estetik tasarım anlayışını getirmiştir. Yenilikçi ve özgür çalışma ortamı, konfor anlayışı, hızlı ve nitelikli iş, kişiye özel tasarım, yeni düşünce ve girişimler meslek alanında uzmanlaşmaya ve kurumsallaşmaya neden olmuştur.

Amerika'da ortaya çıkan ve gelişen modernleşme süreciyle iç mekânlar mimari tasarımın bir parçası olmaya başlamıştır. Mimarlar tarafından yapıya özgü mobilyalar ve iç mekânlar tasarlanmaya başlamıştır. Frank Lloyd Wright'ın Robie Evi, William Morris'in Red House, Charles Rennie Mackintosh'un sandalyesi ve diğer mobilyaları mimarinin iç mekân ve mobilya ile bir bütün tasarlanmaya başlamasının ilk örnekleridir.

Amerika'da ortaya çıkan yeni iç mekân tasarımında “çizim, uygulama ve müşteri ile iletişim” anlayışını kullanıcı temel alınarak tasarlanmıştır. Bu anlayış doğrultusunda kullanıcının isteklerini; mobilya, renk, kumaş ve aksesuar seçimleri ile birleştiren yeni mekân tasarımları başlamıştır (Kaptan 2014).

Dünyada içmimarlık eğitimi 20.yy ilk yarılarında gelişmeye başlamıştır. Kurumsallaşma ile birlikte içmimarlık eğitimi; güzel sanatlar ve süsleme, ev ekonomisinin bir parçası ve mimarlığın odaklanmış bir alanı olarak özelleşmiştir (Kaptan 2014).

II. Dünya Savaşı sonrasında yapılacak işlerin yoğunluğu ve süre sıkıntısından dolayı şirketlerin belli alanlarda uzmanlaşmasını gerekli kılmıştır. Bu dönemde yapı tasarımı çevresi ile birlikte iç mekân tasarımı ve uygulaması başlamıştır. İçmimarlık meslek olarak gelişmeye başlamış, toplumsal statü yükselmiş ve 1950 yıllarında ise başlı başına bir meslek dalı olarak tanınmıştır (Saraf 2013).

Günümüze kadar geçen bu süreçte ihtiyaç kaynağı değişmemekle birlikte şekillenip detaylanmaya başlamıştır. Dönemin teknolojisi, yaşam tarzı, ihtiyaç alanları, toplumsal ve kültürel değerler ile gelişen bu süreç günümüze kadar mekân algısında izler bırakarak akımların oluşumuna zemin hazırlamıştır.

Ülkemizdeki içmimarlık tarihsel sürecine baktığımızda; Osmanlı Dönemi'nde güçlü bir mobilya geleneği olduğu görülmektedir. Mobilya tasarımı için özel camcı, demirci ve marangoz ustaların olduğu bilinmektedir. Cumhuriyet Dönemi'nin başlarında ise iç dekorasyon ve mobilya işleri belirli azınlıklar tarafından yönetilmektedir. 1920'li yıllara kadar günümüzdeki iç mekân tasarım anlayışına benzer bir hizmete rastlanmamıştır. Az sayıda mağazada mobilya üretimi yapıp, satıldığı ve aynı ustalar tarafından mekânın inşaat işlerinin yapıldığı bilinmektedir (Kaptan 2014).

1940 yıllarında ülkemizde küçük atölyeler tarafından “mobilyelendirmek” adı altında mobilyacıdan hazır mobilya almak kavramı yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu

dönemde mobilyelendirmek mekânın iç tefrişlendirmesi olarak algılanmaktadır. Bu algı günümüzde iç mekân tasarımı olarak tanımlanmaktadır. 1950 ve 1970 yılları arasında sanayileşmenin ülkemize getirdiği süreç zorlu atlatılmaktadır. 1970 yıllarında liberal ekonomiye geçilmesi içmimarlık alanında yeni bir nokta oluşturmuştur. Bu döneme kadar sınırlı bir gelişim gösteren içmimarlık sektörü yeni firmaların gelişi ve teknoloji ile birlikte büyük adımlar atmaya başlamıştır. Artık firmalar mobilya üretip, satmakla birlikte tasarım hizmeti vermeye de başlamışlardır. Bunu izleyen yıllarda ülkemizde içmimarlık eğitimi ve mesleki oluşum süreçleri başlamıştır (Kaptan 2014).

Ülkemizde 1925 yılında Sanayi-i Nefise Mektebi'nde Dahilî Tezyinat dersleri ile içmimarlık eğitimleri başlamıştır (Anonim 4). 1955 yılında bugünkü adı Marmara Üniversitesi olan İstanbul Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu ile eğitim alanında gelişimine devam etmiştir.

Modernleşme olgusu ve Sanayi devrimi ile seri üretim, haberleşmede gelişim ve hızlı yaşam koşullarının gelişmesi, meslek gruplarında ayrılmalar ve uzmanlaşmalara ortam hazırladı. Bu ayrımlar sosyal, politik ve teknolojik alanda ortaya çıkan gereksinimlerden dolayı hız kazandı. Birçok meslek disiplini olduğu gibi bu dönemde mimarlık mesleği de kendi içerisinde dallara ayrılmaya başlamıştır. 17 Haziran 1938 tarihli 3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun 1. maddesinde mimarlık ve mühendislik mesleği dallara ayrılmıştır. Sonrasında içmimarlık, peyzaj mimarlığı, restorasyon, endüstriyel tasarım ve Şehir planlama bu kanunla ayrılan meslek disiplinlerindendir (Kaplan 1998).

1954 yılında TMMOB İÇMO dernek olarak faaliyetlerine başlamış olup, 1975 yılında dünyada oda statüsüne geçen ilk içmimarlık meslek kuruluşlarından biridir. 7-8 Mayıs 1976 tarihinde TMMOB bünyesinde 18. Oda olarak İçmimarlar Odası statüsüne geçmiştir. 2011 yılı itibari ile tam yetkili üye sıfatı ile katıldığı mesleğin uluslararası en büyük örgütü olan IFI (International Federation of Interior Architects / Designers) Uluslararası İçmimarlar / İçmekan Tasarımcıları Federasyonu ülkemizdeki içmimarları temsil etmektedir (Anonim 4).

İçmimarlık mesleği hem sektör, hem de eğitim alanında 20. yy başında Amerika Birleşik Devletleri'nde kurumsallaşmaya başlamıştır. Almanya yapı kanunlarında ilgili meslek odalarına kayıtlı ve odanın meslek içi eğitimleri almış içmimarların; binaların yapı üretim sürecinden başlayarak, mimari projelendirme ve tadilat yapma yetkisi bulunmaktadır (TMMOB İÇMO 2017). Ayrıca 21.yy da kendi içerisinde uzmanlık alanları oluşturmaya başlamıştır. Bu uzmanlıklar; konut, ofis, sağlık merkezi, alışveriş merkezi, tarihi mekânları koruma ve yaşatma düzenlemeleri, kültürel mekânlar, spor merkezleri, hükümet yapıları, yararlı kuruluşlar (kütüphane, okul vb.) tasarım alanlarıdır. Günümüzde bu alanlara ek olarak fuar-stant tasarımı, sergi tasarımı, hava-kara-deniz taşıtları tasarımı, mobilya tasarımı, sahne-dekor tasarımı eklenmiştir (Kaplan 1998).

İçmimarlar Konfederasyonu'na (IFI) göre içmimarlık mesleği; "İç mekanların seviyeli ve işlevsel olabilmesine ilişkin problemleri tanımlayarak araştıran ve yaratıcılığını ekleyerek çözen; mekan tasarlayan, tasarım analizi de yapan, şantiye denetimi, yapı sistemleri, estetik, iç mekana ilişkin yapı bilgisi, donatı, malzeme,

ekipman konusunda bilgi veren; iç mekana ilişkin çizim ve dokümanları hazırlamak üzere eğitim ve deneyim sahibi olan kişidir” (TMMOB İÇMO 2017).

Bu tanımlama çerçevesinde TMMOB’un 12 Mart 2015 tarihinde almış olduğu 215 numaralı karar doğrultusunda: Mimarlar Odası yönetmeliğinden mimari iç mekân düzenleme, donanımı ve tasarımı hizmetleri, şehir planlama ve peyzaj Mimarlığı meslek alanı hizmetleri çıkartılmıştır (TMMOB İÇMO 2017).

Peyzaj mimarları 1966 yılında Ankara’da kurulan “Peyzaj Mimarisi Derneği” olarak başlamış, 1994 yılında TMMOB 33. Genel Kurulu’nun Odalaşma kararı ile odalaşmıştır. Kamu kuruluşu niteliğinde yeri olan bir meslek örgütüdür. TMMOB Peyzaj Mimarları Odası yoğun çalışmaları doğrultusunda, 3 Temmuz 2017 tarihinde yayınlanan Planlı Alanlar İmar Yönetmeliğinin 56. maddesinde yapı projeleri arasında peyzaj projesi zorunlu hale getirilmiştir. Belediyeler ön onay sürecinde peyzaj projesi istemekle birlikte projelere bakılması için peyzaj mimarının imzasını gerekli kılmıştır. Planlı Alanlar İmar Yönetmeliğinin 66. maddesinde ise Mimari Estetik Komisyonunda idare bünyesindeki en az biri mimar olmak üzere inşaat mühendisi, sanat tarihçisi, şehir plancısı ve harita mühendisinin yanında peyzaj mimarının da bulunmasına karar verilmiştir (Anonim 5). Bu haklar peyzaj mimarlarının kamuda yerinin önemini bir kez daha vurgulamaktadır. TMMOB Peyzaj Mimarları Odası, İçmimarlar Odasından 18 yıl sonra odalaşmasına rağmen kamuda hak kazanan, koruyan ve geliştirilen bir meslek disiplini olmuştur.

Bugün ülkemizde YÖK’ün bünyesinde 18 devlet, 51 vakıf ve 7 tanesi Kuzey Kıbrıs Türkiye Cumhuriyeti’nde olmak üzere toplamda 76 üniversitede içmimarlık eğitimi verilmektedir (EK-1). 25 Haziran 2020 tarihinde İstanbul Şehir Ünv. ve bünyesindeki İçmimarlık ve Çevre Tasarımı bölümü kapatılmıştır. TMMOB İÇMO verilerine göre ülkemizde her yıl yaklaşık 4000 öğrenci mezun olmakta ve yaklaşık 40000 içmimar bulunmaktadır. TMMOB’un 2017 yılı verilerine göre İçmimarlar Odasına kayıtlı; 2176 kadın, 2153 erkek toplamda 4329 üye bulunmaktadır (TMMOB İÇMO 2017).

YÖK tarafından belirlenen lisans programlarında İçmimarlık ile İçmimarlık ve Çevre Tasarımı adı altında 12 farklı fakülte isminde eğitim verilmektedir. İstanbul Gelişim Ünv. ve Nişantaşı Ünv. İç Mimarlık ile İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı olmak üzere iki ayrı eğitim verilmektedir.

İçmimarlık sanattan ilham alarak yapıyı tasarım ve uygulama ile somutlaştıran bir meslek disiplindir. İçmimarlık lisans müfredatında bulunan dersler ile mimarlık müfredatında bulunan dersler karşılaştırıldığında ortak derslerin iç mekâna yönelik içmimarlık lisans programlarında yer aldığı görülmektedir (Eriş ve Ağan 2020). Bu dersler; Temel tasarım, tasarım tarihi, iç mekân akustiği, yapı malzemeleri ve teknolojileri, detay ve uygulama stüdyoları, fiziksel çevre kontrolü, mekân tasarımında ışık-renk-doku, iç mekân aydınlatma ve benzeri teknik derslerdir. Bu dersler; “Tasarım Stüdyoları, Sunum ve Anlatım Teknikleri, Teorik Dersler, Teknik Dersler, Destekleyici Dersler olarak sınıflandırıldığında benzer ders sayısı karşılaştırmasında, öğrencinin aldığı puan türü bakımından mimarlık bölümü ile paralellik göstermektedir. Bu sonuçlara göre, bölümlerin öğrenci aldığı puan türünün, ortak ders sayısında farklılığa

neden olmadığı, fakat benzer ders sayısında etkili olduğu görülmüştür. Bu derslerin isimleri aynı olmasına rağmen mimari ölçek, yaklaşım ve içerik akışı bakımından farklılıklar gösteren dersler benzer ders kategorisinde değerlendirilmiştir” (Eriş ve Ağan 2020). Dört yıllık lisans bölümünden mezun olan içmimarlar, mimarlarla paralel yapı sektöründe bütüncül çözümler sunabilecek eğitim müfredatına sahiptirler.

YÖK’ün belirlediği içmimarlık ve mimarlık alanlarının sınava giriş koşulları ile puan türlerinde farklılıklar gözlemlenmiştir. Mimarlık bölümü sayısal puan türü ile alım yapmaktadır. İçmimarlık bölümlerinin puan türleri incelendiğinde eşit ağırlık ve sayısal alanlarından alım yaptığı görülmektedir. Bu farklılık nedeni bağlı oldukları fakültelerin farklı olmasından kaynaklanmaktadır. 1925-2018 yılları arasında ülkemizde içmimarlık bölümüne yetenek sınavı ile alınmaktadır. Bu kabul yöntemiyle; istekli, görsel-algısal-duyusal eğitimi, sanat ve genel kültür konusunda altyapısı olan bilgili, çizim konusunda becerikli, yaratıcı, estetik algısı olan ve geliştirilebilir adaylar seçmek için kullanılan ideal bir yöntemdi. Yıllardan beri kullanılan bu yöntem günümüzde yerini merkezi sınav sistemi ile seçmeye bırakmıştır. Merkezi sınav sistemi ile ezberci, kalıpcı, bilgiyi sadece öğretildiği alanda kullanabilen, çalışma disiplini olan ve teknolojiyi etkin kullanan öğrenciler arasından seçilmektedir. Bu iki sistemin de kendine özgü olumlu yanları olsa da geleneksel yetenek sınavı ile alım yöntemi sanatçı ve tasarım anlayışı güçlü içmimarların yetişmesi için önemli bir ön eleme yöntemidir (Kaptan 2014).

Lisans programındaki isim çeşitliliği; bağlı olduğu fakülte, ders programı ve içeriğinden dolayı birden fazla sınıflandırma ortaya çıkmıştır. Bu yapılanmanın ilki; Avrupa Birliği ISCED 97 belgesine uygun olan sınıflandırmadır. İçmimarlık; “2-Beşeri Bilimler ve Sanatlar” içinde “21-Sanat” eğitim ve öğretim alanı içinde İç Tasarım ve İçmimarlık olarak tanımlanmakla birlikte; Endüstriyel ürünlerin tasarımı, Sahne tasarımı, Vitrin süsleme, Kostüm tasarımı, Moda tasarımı meslekleriyle birlikte yer almaktadır. İkinci ise YÖK tarafından; “5-Mühendislik, Üretim ve Yapı” genel alanı içinde “58-Mimarlık ve Yapı” eğitim ve öğretim temel alanı içinde “581-Mimarlık ve Şehir Planlama” alanında yapılandırılmıştır (Kaptan 2014).

Avrupa Birliği’nde yapılan değişiklikler doğrultusunda meslek sınıflandırmaları güncellenmiştir. UNESCO’nun hazırladığı International Standart Classification of Education-ISCED’11 olarak güncellenen bu çalışmada, içmimarlık Interior Design başlığı altında “2-Beşeri Bilimler ve Sanat” genel alanı içinde “21-Sanat” eğitim ve öğretim temel alanı altında yer alan “214-Design başlığı altında toplanmıştır” (Kaptan 2014).

YÖK tarafından 21.07.2017 tarihli 49900 sayılı “İç Mimar Programı Mezunlarının Mimar Kadroları Hk.” yazı ile 2547 sayılı kanunun 43/b maddesince Üniversitelerarası kurul görüşü alınarak 25.01.2012 tarihli ve 2012.3.454 sayılı YÖK’ün kararının iptal edilmesinin uygun olduğuna karar verilmiştir.

YÖK bu karar ile içmimarlık ve mimarlık mesleğinin denk olmadığına, alınan eğitim müfredatının ve üniversiteye giriş koşullarının farklılık gösterdiğine, meslek unvanları, odaların görev tanımları ile çalışma alanlarının farklı olduğuna, içmimarlık mezunlarının mimar kadrosunda atamalarının uygun olmadığına karar vererek 25.01.2012 tarihli kararında içmimarların “Teknik Hizmet Sınıfı” kadrosunda istihdam

edebileceklerine ve içmimarlık kadrosu bulunan kurumlarda içmimarlık kadrosunda, kadronun bulunmadığı kurumlarda “Mimarlık” kadrosunda istihdam edebilecekleri kararını iptal etmiştir (Anonim 6).

Bu ayrım içmimarlık mesleğinin kamu kurum ve kuruluşlarındaki atamalarında tanımsız bir kadro sınıfına sokarak mağdur duruma düşürmüştür. İçmimarlık meslek tanımı 657 sayılı devlet personeli alımlarında mimar kadrosundan çıkartılmıştır. İçmimarlığı, diğer 4 yıllık lisans eğitimi alan (mimarlık, mühendislik ve şehir planlamacı) meslekler arasında düşük ek göstergesi bulunan kadro sınıfında istihdam etmesi eşitsizliğe neden olmaktadır.

YÖK 2 Kasım 2019 tarihinde “YÖK'ten Üniversite Programlarındaki İsim Kargaşasına Son Verecek Düzenleme” adlı başlık altında ön lisans ve lisans programlarında aynı içeriklere sahip programların farklı isimlerle açılmış olmasından kaynaklanan sorun üzerine bir çalışma başlatmıştır. Bu çalışma kapsamında; üniversiteler, akademisyenler, kamu kurum ve kuruluşları, iş çevreleri, meslek odaları ve diğer paydaşların mevcut programlara ilişkin görüş ve önerileri istenmiştir. Bu çalışma kapsamında YÖK UNESCO Uluslararası Standart Eğitim Sınıflamasına “ISCED-F 2013” göre programları 10 alanda tasnif etmiştir. Bu alanlar;

- 1) Eğitim Bilimleri,
- 2) Sanat ve İnsan Bilimleri,
- 3) Sosyal Bilimler, Gazetecilik ve Enformasyon,
- 4) İş, Yönetim ve Hukuk,
- 5) Doğa Bilimleri, Matematik ve İstatistik,
- 6) Bilişim Teknolojileri,
- 7) Mühendislik, İmalat ve Yapı,
- 8) Tarım, Ormancılık, Su Ürünleri ve Veterinerlik,
- 9) Sağlık, Sağlık Bakımı ve Desteği,
- 10) Hizmetler (Anonim 7).

Bu sınıflandırmaya göre içmimarlık “Sanat ve İnsan Bilimleri” kategorisinde yer almaktadır.

ISCED-F 2013 Sınıflaması (02 Sanat ve İnsani Bilimler)						Kod	Lisans Program Adı	Kod	Önerilen Program Adı	Üniversite/Paydaş Görüşü	Üniversite/Paydaş Önerisi	Açıklama
Kod	Geniş Alan	Kod	Dar Alan	Kod	Ayrıntılı Alan							
02	Sanat ve İnsani Bilimler	0212	Sanat Alanı	212	Medya, İç Mekan, Sahne ve Endüstri Ürünleri Tasarımı	006.0212.002.001	İç Mimarlık	006.0212.002	İç Mimarlık	UYGUN DEĞİLDİR	İç mimarlık programının 0731 TASARIM ayrıntılı alanına taşınması ve 006.0212.002.001 - 006.0212.002.002 olarak görünen programın 006.731.004 yeni kod ile programına alınması uygun görülmektedir.	Yapılı çevre ile olan yakın ilişkisi, eğitim müfredatı yapısı ve uygulama pratiği dikkate alındığında diğer tasarım disiplinleri ile olduğu kadar Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Şehir Planlama vb. bölümlerle bağını kopartılmaması gerekmektedir. BU NEDENLE 0731 TASARIM ANA BAŞLIĞI ALTINDA TÜM BU TASARIM DISİPLİNLERİNİN TOPLANMASI ÖNERİLMEKTEDİR. İç mimarlık alanında sanattan beslenen fakat yapı ve uygulama açısından bir TASARIM eğitimi verilmektedir. İç mimarlık / İç mimarlık ve Çevre Tasarım bölümleri lisans programlarının müfredatlarında, İç Mekan Aküsü, Yapı Mateme, Detay Stüdyosu, Aydınlatma, Fiziksel Çevre kontrolü v.b. gibi teknik dersler bulunmaktadır. Mezunar yapı sektöründe, ince yapı uygulamalarında tasarımcı ve uygulayıcı olarak görev yapmaktadır. Akademik atama ve yükseltme süreçleri içerisinde Üniversitelerarası Kurulun doçentlik alanında İç mimarlık disiplini, Tablo 8 Mimarlık, Planlama, Tasarım Temel Alanı içerisinde 004 kodu ile yer almaktadır. Kogul no 81 kriterleri ile değerlendirilmektedir.
					006.0212.002.002	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı						
					006.0212.003.003	Sahne Dekoratif ve Kostümü		006.0212.003	Sahne Dekor ve Kostüm Tasarımı			
					006.0212.003.004	Sahne Tasarımı						
					006.0212.004.001	Moda Tasarımı		006.0212.004	Moda Tasarımı			
					006.0212.004.002	Moda Giyim Tasarımı						
					006.0212.004.003	Moda ve Tekstil Tasarımı						
					006.0212.004.006	Tekstil ve Moda Tasarımı						
					006.0212.005.001	Tekstil Tasarımı		006.0212.005	Tekstil Tasarımı			
					006.0212.005.002	Tekstil						
					006.0212.006.001	Endüstri Ürünleri Tasarımı		006.0212.006	Endüstri Ürünleri Tasarımı			
					006.0212.006.002	Endüstriyel Tasarım						

Şekil 4.2. UNESCO Uluslararası Standart Eğitim Sınıflaması'na (ISCED-F 2013) göre İçmimarlık alanının Sanat ve İnsan Bilimleri yerinin tablosu (Anonim 8)

İçmimarlar Odası'nın 22 Kasım 2019 tarihinde yayınladığı “Mesleğine Sahip Çık” adlı yazısında içmimarlık alanının Tasarım ve Yapı başlığı altında incelenmesinde içmimarın yapı ile olan ilişkisindeki yeri, aldığı eğitim müfredatı, yapıdaki saha tecrübesi ve pratiği ele alındığında diğer tasarım disiplinleri ile birlikte ayrı bir ana başlıkla yer almalıdır (Şekil 4.2). 0731 Tasarım ana başlığının altında Mimar, Peyzaj Mimarı, Şehir Planlamacı, İçmimar ve diğer tasarım disiplinlerinin bir arada alınmasını önermektedir (Anonim 8).

YÖK'ün belirlediği Akademik Doktora Öğretim Üyesi atama ve yükseltme yönergelerinde Mimarlık ve İçmimarlık disiplinleri aynı kod ile yer almakta olup aynı koşullarda değerlendirilmektedir.

İçmimarlar Odasının hazırladığı bu öneride içmimarlık müfredat yapısı, uygulama alanları ve yapı ile olan ilişkisi göz önüne alındığında Mimarlık, Şehir Planlama, Peyzaj Mimarlığı vb. bölümlerden ayrılmaması gerektiğini savunmuştur (Şekil 4.3). Bu nedenle Tasarım ana başlığı altında meslek disiplinlerinin bir arada tutulmasını önermektedir YÖK de belirtilen “İç Mimarlık, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı” adlı iki isimden dolayı oluşan karışıklığa bir son verilmesi için müfredatlar standartlaştırarak ortak bir isim olan “İçmimarlık” lisans programı adı önerilmektedir.

İçmimarlık alanı gün geçtikçe yeri ve önemi daraltılmakla birlikte Mimarlık alanından uzaklaştırılmaya başlatılmıştır. Tasarım alanında Tekniker kadrosu ile sınıflandırılarak alanında verilen önem gösterilmemektedir (Anonim 8).

ÖNERİ

ISCED-F 2013 Sınıflaması (11 Örnek)						Kod	Lisans Program Adı	Kod	Önerilen Program Adı	Üniversite/Paydaş Görüşü	Üniversite/Paydaş Önerisi	Açıklama
Kod	Geniş Alan	Kod	Dar Alan	Kod	Ayrıntılı Alan							
07	Mühendislik, İmalat ve Yapı	073	Mimarlık ve Yapı Alanı	0730	Tanımlanmamış Mimarlık ve Yapı	006.0730.001.001	Gemi ve Yat Tasarımı	006.0730.001	Gemi ve Yat Tasarımı			
					önerilen: TANIMLANMAMIŞ TASARIM	006.0730.002.001	Endüstriyel Tasarım Mühendisliği	006.0730.002	Endüstriyel Tasarım Mühendisliği			
				0731	Mimarlık ve Şehir Planlama	006.0731.001.001	Peyzaj Mimarlığı	006.0731.001	Peyzaj Mimarlığı			
						006.0731.001.003	Kentsel Tasarım ve Peyzaj Mimarlığı					
						006.0731.002.001	Mimarlık	006.0731.002	Mimarlık			
						006.0731.003.001	Şehir ve Bölge Planlama	006.0731.003	Şehir ve Bölge Planlama			
						006.0212.002.0011	İç Mimarlık	önerilen: 006.731.004	önerilen: İçmimarlık	UYGUNDUR		İçmimarlık ve Endüstriyel Tasarım disiplinlerinin yapı çevre ile olan yakın ilişkisi, eğitim müfredat yapıları ve uygulama pratiği dikkate alındığında diğer tasarım disiplinleri ile olduğu kadar Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Şehir Planlama vb. bölümlerle bağının kopartılmaması gerekmektedir. BU NEDENLE TASARIM ANA BAŞLIĞI ALTINDA TÜM BU TASARIM DISİPLİNLERİNİN TOPLANMASI ÖNERİLMEKTEDİR. Kavramsal karışıklıkların önüne geçilebilmesi için Lisans Program Adları ile Ayrıntılı alan ve Dar Alan isimlerinin aynı olmaması gerekmektedir. Bu nedenle Geniş Alan, Dar Alan ve Ayrıntılı Alan başlıklarında TASARIM jameiye terminolojisinin kullanımı daha doğru olacaktır. Lisans Program Adı olarak da İÇMİMARLIK önerilmektedir.
						006.0212.002.0021	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı					
				0732	Bina Türü Yapılar ve İnşaat Mühendisliği	006.0732.002.001	Raylı Sistemler Mühendisliği	006.0732.002	Raylı Sistemler Mühendisliği			
						006.0732.003.001	İnşaat Mühendisliği	006.0732.003	İnşaat Mühendisliği			

Şekil 4.3. UNESCO Uluslararası Standart Eğitim Sınıflamasına (ISCED-F 2013) göre İçmimarlar Odasının hazırladığı öneri tablosu (Anonim 8)

4.1.2. 4734 sayılı KİK ve 4735 sayılı KİSK

8 Eylül 1983 tarihli 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun (DİK) günümüzün değişen ve gelişen ihtiyaçlarını karşılayamaması, uygulamada çıkan aksaklıklara çözümünün yetersiz kalması, uluslararası ihale uygulamalarına paralellik gösterilememesinden dolayı geniş kapsamlı kanun hazırlamaya ihtiyaç duymuştur (KİSK 2002). 22 Ocak 2002 tarihli Resmi Gazete 'de 4734 sayılı KİK ve 4735 sayılı KİSK yürürlüğe girmiştir.

4734 sayılı KİK 9 Temmuz 2018 tarihinde güncel değişiklikler 30473 sayılı Resmi Gazete' de yayınlanmıştır. Yeni hazırlanan bu iki kanun da 2886 sayılı DİK'e göre ihalelerde saydamlığı, rekabeti, eşitliği, güvenilirliği, verimliliği en geniş şartlarda sağlaması ve denetlemesi için kamu kurum ve kuruluşlarının yapacakları ihalelerde tek bir yasal düzenlemeye tabi olmaları gerektiği belirlenmiştir. İhale uygulamasında uluslararası standartlara uygun olması için ihale usullerinin belirlenmesi doğrultusunda karar alınmıştır. Bu nedenden dolayı 4 Ocak 2002 tarihinde Kamu İhale Kurulu, Başkanlık ve hizmet birimlerinden oluşan Kamu İhale Kurumu kurulmuştur. Kamu İhale Kurumu tarafsız ve bağımsız bir üst kuruldur. Amacı ihale sürecinin başlangıcından sözleşmenin imzalanmasına kadar olan süre içerisindeki;

- Kamu mal veya hizmet alımları ya da yapım işlemlerinin denetimini yapmak ve piyasa koşullarında gerçekleşmesini sağlamak,
- İhale süreci içerisindeki işlemleri ve şikâyetleri incelemek, araştırmak, geliştirmek ve sonuçlandırmak,
- İhale mevzuatını hazırlamak, geliştirmek ve yönlendirmek,
- Süreç hakkında gerekli kurum, kuruluş ve özel sektöre eğitim vermek,
- İhaleler ile ilgili istatistiksel verileri oluşturmak,
- Haklarında yasaklama verilen sicilleri tutmak, araştırmak ve geliştirmektir.

4734 sayılı KİK (2002)'in 1. maddesine göre amacı; “Kamu kurum ve kuruluşlarının yapacakları ihalelerde kamu hukukunu kapsayan, kamunun denetiminde olan veya kamunun kaynağını kullanarak yapılan her türlü mal, hizmet ve yapım işleri ihalelerinde esas ve usulleri belirlemektir”. Diğer bir tanımla kamu idarelerinin hizmet sunmak için ihtiyaç duyduğu yapım işi ile mal veya hizmet alımlarını kendi bünyesinde karşılayamadığı durumlarda temin yöntemi ile yapılan ihale sürecini kapsamaktadır.

Şekil 4.4. Kamuda alımların akış şeması

Kamu alımları süreci beş adımda gerçekleşir. İhtiyacın belirlenmesi, ihtiyaç doğrultusunda yönetmeliğe göre alımın gerçekleşmesi, 4735 sayılı KİSK'e göre ihaleyi alan yüklenici ile idare tarafından sözleşme imzalanması, teslim edilen mal, hizmet ya da yapım işinin idare tarafından belirlenen kontrol ekibiyle kesin kabulünün yapılmasıdır.

4734 sayılı KİK (2002)'in 4. maddesi göre tanımlar şunlardır:

Kurum: Kamu ihale kurumu.

Kurul: Kamu ihale kurulu.

İhale: KİK doğrultusunda belirlenen ihtiyacın (mal veya hizmet alımı ya da yapım işleri) karar verilen türde istekliler arasında ihale yetkilisinin onayı doğrultusunda sözleşmenin imzalanması ile sonuçlanan işlerin tümüdür.

Teklif: KİK doğrultusunda isteklilerin idarenin hazırlamış olduğu belge ve bilgiler doğrultusunda idareye sundukları fiyat teklifidir.

Mal: Satın alınan her türlü taşınır taşınmaz mal, hak ve ihtiyaç türleridir. Genellikle inşaat sektöründe idare tarafından belirlenen ihtiyaç doğrultusundaki mal alımlarında kullanılmaktadır.

Hizmet: “Bakım ve onarım, taşıma, haberleşme, sigorta, araştırma ve geliştirme, muhasebe, piyasa araştırma ve anket, danışmanlık, tanıtım, basım ve yayım, temizlik, yemek hazırlama ve dağıtım, toplantı, organizasyon, sergileme, koruma ve güvenlik, meslekî eğitim, fotoğraf, film, fikrî ve güzel sanat, bilgisayar sistemlerine yönelik hizmetler ile yazılım hizmetlerini, taşınır ve taşınmaz mal ve hakların kiralanmasını ve benzeri diğer hizmetlerini kapsamaktadır”. İnşaat sektöründe genellikle idare tarafından belirlenen ihtiyaçların bakım-onarımı işlerinde alım yapılmaktadır.

Yapım: “Bina, karayolu, demiryolu, otoyol, havalimanı, rıhtım, liman, tersane, köprü, tünel, metro, viyadük, spor tesisi, altyapı, boru iletim hattı, haberleşme ve enerji nakil hattı, baraj, enerji santrali, rafineri tesisi, sulama tesisi, toprak ıslahı, taşkın koruma ve dekupaj gibi her türlü inşaat işleri ve bu işlerle ilgili tesisat, imalat, ihzarat, nakliye, tamamlama, büyük onarım, restorasyon, çevre düzenlemesi, sondaj, yıkma, güçlendirme ve montaj işleri ile benzeri yapım işlerini kapsamaktadır”. İnşaat sektörünün temel ihtiyaçlarını karşılamaktadır.

Danışman: “Danışmanlık yapan, bilgi ve deneyimini idarenin yararı için kullanan, danışmanlığını yaptığı işin yüklenicileri ile hiçbir organik bağ içinde bulunmayan, idareden danışmanlık hizmeti karşılığı dışında hiçbir kazanç sağlamayan ve danışmanlık hizmetlerini veren hizmet sunucularını,” ihaleye katılamazlar.

İdare: İhaleyi ve kamu alımını yapan KİK kapsamındaki kurum ve kuruluşlar.

İstekli: KİK belirlenen ihtiyaç doğrultusunda hazırladığı ihaleye teklif veren tedarikçi, hizmet sunucusu veya yapı müteahhididir.

Aday: KİK belirlenen ihtiyaç doğrultusunda hazırladığı ihalelerine ön yeterlilik için başvuran gerçek, tüzel kişiler veya bunları oluşturan ortak girişimcilerdir.

Yüklenici: İhaleyi alan ve idare tarafından sözleşme imzalanan isteklidir.

İhale yetkilisi: İdare tarafından görevlendirilen, ihale ve harcama yapma yetki ve sorumluluğuna sahip kişi veya kurullardır.

Şekil 4.5. İhale sürecinde teklif verenlerin tanımları şeması

İhale sürecinde teklif verenler mal, hizmet, yapım işi ve danışmanlık ihalelerinde farklı adlandırılmaktadır (Şekil 4.5).

Şekil 4.6. İhale aşamaları ve işletme süreci şeması

İhale aşamaları KİK'e göre; ihale öncesi, ihale-yapım süreci ve işletme süreci olmak üzere üç aşamada ele alınmaktadır (Şekil 4.6).

4.2. Kamu İnşaat Sektöründe İhale Aşamaları

Kamu inşaat sektöründe ihale; kamu kurum ve kuruluşları tarafından belirlenen ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıkan mal veya hizmet alımı ya da yapım işinin kamu

ihale kurumu tarafından belirlenen kanun, yönetmelik ve şartnameler doğrultusunda, birçok istekli arasında en uygun koşullarda yapmayı ya da almayı kabul edene verme sürecidir. TDK'nin tanımına göre ihale: “İş, mal vb.ni birçok istekli arasından en uygun şartlarla kabul edene verme, eksiltme veya artırmasıdır” (Anonim2).

Kamu inşaat sektöründe hizmet alım türü genellikle yapım işleridir. Yapım işleri hizmet alımında 4735 sayılı KİK' in 53. Maddesine dayanılarak Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği (YİİUY) ve 4735 sayılı KİSK'e göre sözleşmeye bağlanan yapım işleri YİGŞ tarafından belirlenen usul ve esaslara göre düzenlenmektedir.

Kamu İhale Kurumu tarafından 4 Mart 2009 tarihli 27159 sayılı Resmî Gazete' de yayınlanan İhale Uygulama Yönetmelikleri;

- **Elektronik İhale Uygulama Yönetmeliği:** Elektronik Kamu Alımları Platformu (EKAP) sistemi hakkında bilgi vermektedir.
- **Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği (YİİUY):** Yapım işleri ihalelerinde uygulanan esas ve usuller hakkında bilgi vermektedir. Kamu inşaat sektörü ihalelerinde kullanılmaktadır.
- **Mal Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği (MAİUY):** Mal alımı ihalelerin esas ve usulleri hakkında bilgi vermektedir.
- **Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği (HAİUY):** Hizmet alımı ihalelerin esas ve usulleri hakkında bilgi vermektedir.
- **Danışmanlık Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği (DHAİUY):** Danışmanlık hizmet alımı ihalelerinin esas ve usulleri hakkında bilgi vermektedir.
- **Çerçeve Anlaşma İhaleleri Uygulama Yönetmeliği:** İdare ve yüklenici arasında imzalanan münferit anlaşmaların esas ve usulleri hakkında bilgi vermektedir.

Yukarıda belirtilen yönetmeliklerde yapım işleri veya her türlü mal ya da hizmet alımı ihalelerinin esas ve usulleri belirtilmektedir.

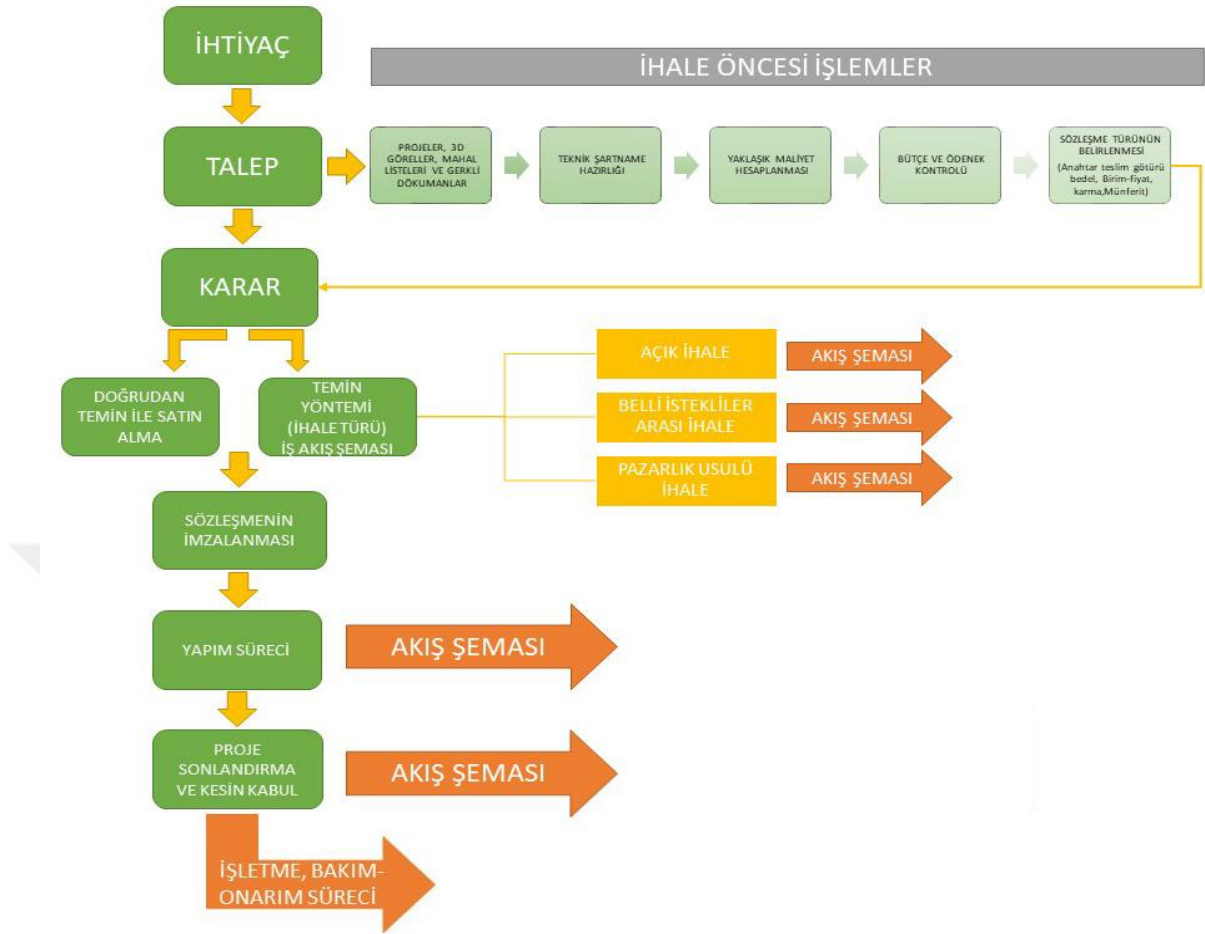
4734 sayılı KİK' in 53. maddesi ile Ek 1. maddesine dayanılarak 17 Aralık 2010 tarihinde sayı 27788 Resmi Gazete'nin tebliği ile kamu alımları EKAP üzerinden gerçekleştirilecek işlemlere ilişkin esaslar ve usuller belirlenmiştir. EKAP, idareler ile ihaleye katılmak isteyen adayların (istekliler) sürece ilişkin işlemleri internet üzerinden gerçekleştirebilecekleri bir sistemdir (Şekil 4.7). KİK'in temel ilkelerini gözeterek, ihale sürecindeki uyulması gereken esas ve usullerin bilgi ve iletişim teknolojileri ile desteklenerek satın alma işlemlerinin en az maliyet ve iş yükü ile gerçekleşmesi için hazırlanan bilişim altyapısıdır. Eskiden fiziki ortamda yapılan tüm işlemler Türkiye'nin her yerinde EKAP üzerinden “E-İhale” sistemi ile elektronik ortamda gerçekleştirilmektedir.

Şekil 4.7. EKAP İstekli aday, Kamu İhale Kurumu ve İdare ilişki şeması

EKAP'ın faydaları incelendiğinde;

- Şeffaflık, rekabet, verimlilik ve tasarruf sağlamaktır.
- Bilgi bütünlüğü ve doğrululuğu sağlanmaktadır.
- İhaleleri standart bir hale getirilmiştir.
- Adaylar tüm illerde yapılan kamu alımlarına katılabilmektedir.
- İzlenebilir ortam ile kamu denetimi oluşturulmuştur.
- Yapılan tüm ihalelerin bilgileri ve ortalama verileri analiz edilebilmektedir.
- Güvenlik sorunları en aza indirilmiştir.
- Usulsüzlük ve yolsuzluk ortadan kaldırılmıştır.
- Genel duyuru imkânı ile erişe bilinilirlik sağlanmaktadır.

Şekil 4.8. KİK bünyesinde yapılan yapım işinin iş akış şeması

İhale sürecinin genel akış başlıkları Şekil 4.8’de yer almaktadır. Bu akış şeması kamu kurum ve kuruluşlar tarafından kullanılmaktadır. İlk aşama olan ihtiyacın belirlenmesinden sonra gerekli kuruluşların idari birimleri tarafından talep oluşturulur. Talepten sonra idare tarafından ihale öncesi evraklar hazırlanır. Bütçe ve ödenek kontrolü yapıldıktan sonra karar alınır. Doğrudan temin ya da ihale yöntemi (açık ihale, belli istekliler arasında ihale, pazarlık usulü ihale) ile satın alma türüne karar verilir. İhale süreci tamamlandıktan sonra ihaleyi alan yüklenici ile sözleşme imzalanır ve yüklenici tarafından yapım süreci başlatılır. İdare tarafından karar verilen kontrol ekibi ile yapım işi kontrol edilip işin kesin kabulü yapılmaktadır. Son aşama, yapı yıkılana kadar olan işletme süreci ve buna bağlı bakım-onarım sürecini kapsamaktadır.

Kamu inşaat sektöründe genellikle yapım işi alımı yapılmaktadır. Danışmanlık, mal veya hizmet alımı, yapım işi alımına göre ikincil alımlardandır.

4.2.1. KİK göre kamu inşaat sektöründe ihale öncesi hazırlık süreci ve içmimarlık mesleğinin görev ve sorumlulukları

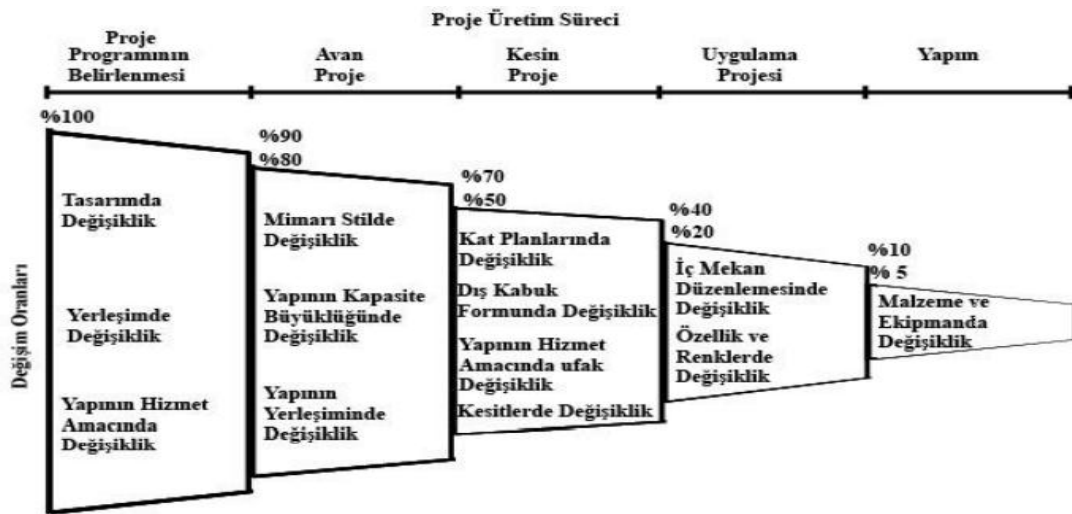
Kamu ihale yapım işlerinin en önemli basamağı projelendirme ve gerekli ihale dokümanlarının hazırlık aşamasıdır. İlk adım mimari projenin hazırlanması, ikinci adım teknik şartnamenin hazırlanması, üçüncü adım yaklaşık maliyet hazırlanması, dördüncü adım ise işe göre sözleşme türünün belirlenmesidir.

İhale dokümanı: “İhale konusu mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinde; isteklilere talimatları da içeren idari şartnameler ile yaptırılacak işin projesini de kapsayan teknik şartnameler, sözleşme tasarısı ve gerekli diğer belge ve bilgileri ifade eder” (KİK 2002). KİK’e göre ihale dokümanları; projeler, teknik şartname, yaklaşık maliyeti, sözleşme türünü, teknik raporları, kamulaştırma, imar durumu, arsa temini vb. teknik belgeleri kapsamaktadır.

4.2.1.1. Proje hazırlık aşaması

Projelendirme süreci; avan (ön), kesin ve uygulama projelerini kapsamaktadır. Projelendirme sürecinde; mimari, elektrik, mekanik, statik, peyzaj vb. projeler hazırlanmaktadır. Ayrıca ihtiyaç programı, arazi-bina-çevre analizleri, ölçüm raporları, etüt raporları, maketler, üç boyutlar, mahal listeleri ve yasa-yönetmelik standartları vb. teknik belgeler hazırlık aşamasını oluşturmaktadır. İdare ve yüklenici firmanın yapım sürecinde sorunlar ile karşılaşmaması için projeleri eksiksiz ve ileride değişikliğe mahal vermeyecek şekilde hazırlanmalıdır. Fakat karmaşık ve çok girdili bir yapıya sahip olan inşaat sürecinde tasarım eksikliklerinin meydana gelmesi olası bir durumdur. Yapılan eksiklerin tasarım ve yapım sürecindeki oranına bakacak olursak en büyük oranın projelendirme aşamasında olduğu tespit edilmiştir (Okutman 2010).

Projelendirme süreci beklenen şekilde yönetilememesinin sonucu, yapım aşamasında karşılaşılan; projeler arası uyumsuzluklar, eksiklikler ve yanlışlıklardır. Söz konusu eksiklikler projeyi süre, maliyet ve kalite açısından olumsuz etkilemektedir.

Şekil 4.9. Tasarım değişim hunisi (Okutman 2010)

Okutman (2010)'a göre tasarım hunisine bağlı değişim oranları görülmektedir (Şekil 4.9). Proje üretim aşamasında sıklıkla değişim görülmektedir. Proje programının belirlenme aşamasında %90 civarında, ön proje aşamasında %70 civarında, kesin proje aşamasında %40 civarında, uygulama projesinde %10 civarında değişim oranı görülmektedir. İç mekân değişiklikleri uygulama projeleri ve yapım aşamasında görülmektedir. Uygulama projelerinde iç mekân düzenlemeleri ile renk özelliklerde değişiklik görülmektedir. Yapım aşamasında malzeme ile ekipmanlarda değişiklik görüldüğünü analiz edilmiştir (Okutman 2010).

YİĞŞ (2019) göre proje dokümanların yükleniciye tesliminde:

- Anahtar teslim götürü bedel sözleşmelerde; yapılacak işlerin uygulama projeleri, şartnameler ve gerekli teknik belgeler sözleşme imzalama aşamasında yükleniciye verilir.
- Birim fiyat esaslı sözleşmelerde; ön veya kesin projeleri, şartnameler ve gerekli teknik belgeler sözleşme imzalama aşamasında yükleniciye verilir.
- Ön veya kesin proje ile ihaleye çıkılan işlerde; Uygulama projeleri idare tarafından hazırlanır veya hazırlatılır, iş programında gerekli olduğunda yükleniciye verilir.
- Uygulama projesini yüklenicinin hazırlaması istenebilir.

Avan (ön) proje: “Belli bir yapının kesin ihtiyaç programına göre; gerekli arazi ve zemin araştırmaları yapılmadan, bilgilerin hâlihazır haritalardan alındığı, çevresel etki değerlendirme ve fizibilite raporları dâhil elde edilen verilere dayanılarak hazırlanan plân, kesit, görünüş ve profillerin belirtildiği bir veya birkaç çözümü içeren projeyi ifade eder” (KİK 2002).

Avan proje dokümanlarında maket, perspektif, eskiz, üç boyutları içerebilir. Malzeme ve yapım teknikleri belirtilmelidir. Avan projeler genellikle 1/200 ölçeğinde çizilir. Olası durumlarda; büyük projelerde 1/500, küçük projelerde 1/100 ölçeğinde çizilebilmektedir (Okutman 2010).

Avan proje aşaması projelerin; genel kapsamını, konseptini, ölçeğini, mekân analizlerini ve mekânlar arasındaki ilişkilerini saptamaktadır. İçmimarların aktif olduğu bu aşamada tasarımın temelini oluşturan konsept ve mekan ilişkileri ortaya çıkmakta ve yaratıcı, ergonomik, estetik iç mekânlar tasarlanmaktadır. Avan proje aşamasında eksikler ve sorunlar tespit edilip çözüm yolları aranır. Bulunan sorun ve eksiklikler çözümlendikten sonra kesin projeye geçilir.

Okutman (2010)'nın “Tasarıma yönelik proje inceleme ve kontrolü” tezindeki analizler temel alınarak içmimarlık mesleğinin avan (ön) projesindeki görev ve sorumlulukları şunlardır;

- Projenin analiz ve ihtiyaç listelerinin hazırlanması, incelenmesi ve kontrolü,
- Projenin ihtiyaç listesi doğrultusunda fonksiyon ve organizasyon şemalarının hazırlanması, incelenmesi ve kontrolünün yapılması,
- İdare tarafından belirlenen ihtiyaç listesinin kullanıcı kitlesine göre iç mimari projelerin hazırlanması ve kontrolü,

- Planlanan yapının mevcut iç mekân örneklerinin araştırılması,
- Alternatif avan projelerinin çizilmesi ve incelenmesi,
- Çizilen projelerin gerekli yönetmelik ve mevzuatlara göre hazırlanması, incelenmesi ve kontrolü,
- Avan projesinin temel tasarım kavramlarına uygunluğu ve kontrolü,
- Konseptin iç mekân tasarımına uygulanması ve alternatif konsept projelerin hazırlanması,
- Mekânsal planlamada kullanıcı- mekân ilişkisi doğrultusunda analizlerin iç mekân tasarımına ve iç mimari projelerine yansıtılması,
- Kullanılacak malzemelerin belirlenmesi, iç mekân projelerine işlenmesi ve malzeme paftalarının hazırlanması,
- İç mekân tasarımı anlatan yeterli sayıda plan, kesit, görünüş ve üç boyut mekân çizimleri ve maketlerin hazırlanması,
- Taslak düzeydeki statik, elektrik, mekanik, mimari ve mühendislik projelerin ve özelliklerin incelenmesi, kontrolü,
- Kat planlarının, ortak alanların, kesitlerin, kat yüksekliklerinin; idare istekleri, şartnameler, gerekli standartlar ve yönetmelikler doğrultusunda uygunluğunun incelenmesi ile kontrolünün yapılması,
- Projenin ileriye dönük gelişmelere ve büyüye bilirlilik uygunluğunun incelenmesi ve kontrol edilmesi,
- Proje gelişimi için tasarım ekibinin haftalık ve aylık toplantılar yapılması, rapor tutulması ve bu raporların işlenmesi, kontrolü,
- Proje mevcut bir binanın fonksiyonunu değiştirme amacı ile yapılmışsa; yeni fonksiyonun bina ile uygunluğunun incelenmesi ve kontrolünü,
- Projede yer alması planlanan mekânların alanları ve sirkülasyon özelliklerinin gerekli yönetmeliklere göre uygun hazırlanması, incelenmesi ve kontrollerin bunlara göre yapılması,
- Projede yer alması planlanan iç mekânların alan ve özelliklerine yönelik yönetmelik veya mevzuat yok ise, mevcut benzer binalarda bulunan benzer mekânlar örnek alınarak gereksinimleri hazırlanması, incelenmesi ve kontrollerin bunlara göre yapılmasıdır.

Kesin proje: “Belli bir yapının onaylanmış ön projesine göre; mümkün olan arazi ve zemin araştırmaları yapılmış olan, yapı elemanlarının ölçülendirilip boyutlandırıldığı, inşaat sistem ve gereçleri ile teknik özelliklerinin belirtildiği projeyi ifade eder”(KİK 2002).

“Kesin projeler ortalama %40 veya %50 oranında bitmiş projelerdir. Kesin proje aşaması estetik, teknik ve mantıksal ilerlemelerin yanı sıra, finansal durumun ve proje programının incelenmesi ve kontrolü aşamalarını da barındırır” (Okutman 2010).

Kesin proje aşamasında birbirinden farklı mahallerin detaylı plan, kesit ve görünüşleri çizilmektedir. Birbirini tekrarlayan mahallerin (ıslak hacim, merdivenler, yangın kaçışları, tip oda, sınıf vb.) ayrıntılı çizimleri yapılmaktadır. Mahaller tefrişleriyle gösterilmelidir.

İçmimarların kesin projede yer alması durumunda ilgili ölçeklerde detay çizimleri, kesit ve görünüşlerde iç mekânlar detaylı projelendirilmiş olup oluşabilecek sorunlar en aza indirmektedir. Mahallerin tefrişle gösterilmesi içmimarların görevini oluşturmaktadır. Mekânı verimli ve standartlar doğrultusunda kullanılabilmesi için içmimarlık alanın ölçeği doğrultusunda hazırlanan iç mimari projelere ihtiyaç duyulmaktadır. Mekân çözümlemesi, hareketli ve sabit donatıların ihtiyacı kapsamında mekâna uygun ve antropometrik ölçüler doğrultusunda tasarlanmalıdır. Böylelikle ekonomik, kullanışlı, ergonomik ve estetik mekânların oluşması sağlamaktadır.

Kesin projede eksikler ve sorunlar tespit edilip çözüm yolları aranır. Bulunan sorunlar çözümlendikten sonra eksikliklere rastlanmamışsa uygulama projesine geçilir.

Okutman (2010)'nın "Tasarıma yönelik proje inceleme ve kontrolü" tezindeki analizler temel alınarak içmimarlık mesleğinin kesin projesindeki görev ve sorumlulukları şunlardır;

- Kesin projesinin, ön proje doğrultusunda incelenmesi, kontrol edilmesi ve eksikliklerin giderilmesi,
- Kontroller için tasarım ekibinin haftalık, aylık toplantılar yapılması ve rapor tutulması,
- Toplantılarda tutulan raporlar doğrultusundaki kararların, eksiklerin proje işlenmesi ve kontrolü,
- Projedeki mahal listesinin ihtiyaç programına göre incelenmesi ve kontrolü,
- Yapıda kullanılacak malzemelerin iç mekân detay ve uygulama çizimlerinin verilmesi,
- Zemin, tavan ve kesit projelerini mimari, elektrik, mekanik ve statik projeleri ile karşılaştırılma yapılması ve değişikliklerin iç mimari projeye işlenmesi,
- Mekanik, statik, elektrik ve mimari projeler doğrultusunda en verimli çözümlemeler ile iç mekânların tasarlanması,
- Birbirini tekrarlayan mahallerin (ıslak hacim, merdivenler, yangın kaçışları, tip oda, sınıf vb.) detay projelerinin çizilmesi ve kontrolü,
- Mahallerdeki tefrişlerin kullanıcı-mekân, mekân-eşya ilişkisi doğrultusunda tasarlanıp projeye yerleştirilmesi,
- Mekanik (ısıtma, soğutma, iklimlendirme, havalandırma vb.), elektrik, su, gaz, yangın, güvenlik (alarm, kamera vb.) sistemlerin bilgilerin iç mekân tasarımına yansıtılması, incelenmesi ve kontrolünün yapılması,
- İklim ve çevre analizlerinin değerlendirilmesi, analizler doğrultusunda iç mekân çözümlemelerinin tasarıma yansıtılması,
- Su, ısı ve ses yalıtımları ile ilgili malzeme ve bilgilerin incelenmesi bu analizlerinin ekonomik, estetik, kullanışlı ve ergonomik çözümlerle iç mekân tasarımına yansıtılması ve kontrolü,
- Yangına karşı önlemlerin gerekli yönetmelikler doğrultusunda incelenerek iç mekân tasarımına yansıtılması ve kontrolü,
- Depreme karşı iç mekân tasarımı ve hareketli- sabit mobilyaların sabitlenmesi gibi önlemlerin tasarıma yansıtılması ve kontrolü,
- Projelerin gerekli kanun, yönetmelik ve mevzuatlar doğrultusunda hazırlanması, incelenmesi ve kontrolü,

- Kesin proje çalışmaları ile ilgili tüm meslek disiplinleri ile bir arada açıklama raporunun hazırlanması.

Uygulama Projesi: “Belli bir yapının onaylanmış kesin projesine göre yapının her türlü ayrıntısının belirtildiği projeyi ifade eder” (KİK 2002).

Uygulama projesinde gerekli proje ve çizimler;

- Vaziyet planı
- Kat planı
- Kesit ve görünüşler
- Cephe ve çatı çizimleri
- Temel ve kanalizasyon planları
- Şantiye program planı
- Elektrik- mekanik-statik-mimari projeler
- Peyzaj planı

Yukarıdaki projeler KİK (2002)’de yer almaktadır. Gerekli projeler içerisinde içmimarlık mesleğinin ölçeklerine uygun “İçmimari planları/projelerine” yer verilmelidir.

Uygulama projeleri ihale dosyasının son teknik projeleridir. Bu aşamada kesin proje ele alınarak; yapım özellikleri, ölçüler, donatım sistemleri, sistem detayları, imalat detayları, montaj detayları, malzeme detayları; çizim tekniklerine ve pozlara uygun bir şekilde hazırlanmalıdır. Uygulama projesi genellikle 1/50 ölçeğindedir, ancak büyük yapılarda 1/100, küçük yapı ve detaylarda 1/20-1/5-1/1 ölçekte çizilmektedir. Detay projesi olduğu için her bir pafta üzerinde durularak uygulanmalı ve kontrol edilmelidir. İç mimari projelerin genelini uygulama projeleri kapsamaktadır. İç mimari uygulama projeleri 1/50 ölçekten 1/1 ölçeğe kadarki ayrıntılı çizimleri kapsamaktadır.

İçmimari projelendirme sürecinden başlayarak, kat planları, şantiye program planı, kesitler ve görünüşlerin hazırlanmasında içmimarların da yer alması gerekmektedir.

Okutman (2010)’nın “Tasarıma yönelik proje inceleme ve kontrolü” tezindeki analizler temel alınarak içmimarlık mesleğinin uygulama projesindeki görev ve sorumlulukları şunlardır;

- Uygulama projesinin tüm meslek disiplinleri ile birlikte incelenmesi ve kontrol edilmesi,
- Kontroller için tasarım ekibinin haftalık ve aylık toplantılar yapılması ve rapor tutulması. Tutulan raporlardaki eksikler iç mimari projelere işlenmesi ve kontrolü,
- Uygulama iç mekân projesi, kesin iç mekân projelerine göre detaylandırılması ve geliştirilmesi,
- Malzeme, montaj ve sistem detaylarının anlaşılır düzeyde çizilmesi ve teknik şartnamelerden oluşmuş iç mekân uygulama projesi dokümanlarının hazırlanması, incelenmesi ve kontrolü,

- Tasarım ekibi tarafından hazırlanan imalat çizimlerinin, özelliklerini, malzeme bilgisi, renk ve doku bilgisi, montaj bilgisi, varsa örnek resimlerini (üç boyutlar) ve diğer benzer dokümanların ve ek bilgilerin hazırlanması, incelenmesi ve kontrolü,
- İç mekân projelerin gerekli kanun, yönetmelik ve mevzuatlar doğrultusunda hazırlanması, incelenmesi ve kontrolü,
- Maliyet tahmininin incelenmesi, güncellenmesi ve kontrolüdür.

İçmimarlık mesleğinin proje hazırlık sürecindeki görev ve sorumlulukları

İhale öncesi hazırlık aşamasının başlangıcı ve temeli olan proje hazırlık sürecinde içmimarlık mesleğinin kanun ve yöneliklerde yer almadığı analiz edilmiştir. Bu noktadan hareketle içmimarların yer almadığı proje hazırlık sürecindeki eksiklikler şöyle sıralanabilir;

- İç mekân eksiklikleri,
- İhtiyaç programı ve organizasyon şemalarında eksikler,
- Konseptin projelere yansıtılmasında eksikler,
- Kullanıcı – mekân, kullanıcı – eşya ilişkisi çözümlemelerinde eksiklikler,
- İç mekân tasarımına yönelik teknik çizimler, detay çizimleri, malzeme detayları, uygulama çizimleri, mekânsal planlama eksiklikleri,
- Projelendirme aşamasında yer almayan iç mekân tasarım eksiklerinin uygulama aşamasında ortaya çıkması,
- Mimari, mekanik, elektrik, statik proje çakıştırılmasında iç mekân projelerinde ortaya çıkan eksiklikler görülmektedir.

Süre açısından değerlendirildiğinde; tasarım sürecinde karar verilmeyen tasarım ve eksikliklerin uygulama aşamasında düşünülmesi zaman kaybına neden olmaktadır.

Maliyet açısından değerlendirildiğinde; yapım aşamasında yapılan her değişiklik maliyetin artmasına, sözleşmenin yenilenmesine, dokümanların yeniden hazırlanmasına neden olmaktadır. Malzeme seçiminde detay ve kalite eksiklikleri maliyetin artmasına neden olmaktadır. Detay çizimlerindeki eksiklikler uygulama aşamasında ortaya çıktığında maliyet, işçilik ve uygulamada sorunlara neden olmakla birlikte bütçeyi arttırmaktadır. İş kalemlerinde son sıraya bırakılan iç mimari projelerde belirlenen maliyetlerin genel bir kısmı yapım sürecinde harcandığından gerekli bütçe kalmamaktadır. Bir diğer sorun da ihale sürecine dâhil edilmeyen iç mimari projelerin ihale sonrası hizmet satın alma yöntemi ile yüksek maliyetlere neden olmasıdır.

Kalite açısından değerlendirildiğinde; ihaleye giren firmalar, en düşük fiyat teklifini vermeyi temel aldıkları için ihaleyi alan yüklenici yapım aşamasında fiyat kaygısı çekmektedir. Bu durum kamu binalarında kalitesiz yapılmasına neden olmaktadır. Detaylarda içmimarların yer almaması durumunda malzeme-montaj ve uygulama projelerindeki eksiklikler kamuyu estetik ve maliyet açısından olumsuz etkilemektedir.

Proje tasarım aşamasında düzenli araştırma, inceleme ve kontrollerin yapılması; süre, maliyet ve kalite açısından önemlidir. Bu kontroller mimar, peyzaj mimarı,

içmimar, elektrik mühendisi, inşaat mühendisi ve makine mühendisi gibi birçok meslek disiplinleri tarafından bir arada yürütülmelidir. Her meslek disiplinin çalışma alanı farklı olup, koordineli bir şekilde kontrol edip gözden kaçabilecek detayların önüne geçmelidir.

4.2.1.2. Teknik şartname hazırlık aşaması

Teknik şartname idare tarafından yüklenici için hazırlanan mal veya hizmet alımı ya da yapım işinin; şartlarını, tanımlarını, uygulama yöntemini, ihtiyaçlarını, nicelik ve nitelik özelliklerini belirleyen ihale dokümanıdır. Mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin teknik özelliklerinin belirlenmesi, fonksiyonelliğini ve verimliliğini sağlamak amacı ile hazırlanmaktadır. Rekabet ortamı yaratmadan açık bir anlatımla yazılmalıdır. Yaklaşık maliyet hesaplanmadan önce hazırlanmalıdır. Teknik şartnamenin eksiksiz ve doğru hazırlanması, yaklaşık maliyetin tutarlı hesaplanmasını etkilemektedir.

“İhale konusu mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin her türlü özelliğini belirten idari ve teknik şartnamelerin idarelerce hazırlanması esastır. Ancak, mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin özelliği nedeniyle idarelerce hazırlanmasının mümkün olmadığının ihale yetkilisi tarafından onaylanması kaydıyla, teknik şartnameler bu kanun hükümlerine göre hazırlattırılabilir.”(KİK 2002).

İhalelerde teknik şartnamelerin hazırlanması zorunluluğu Kamu İhale Kurumunun hazırladığı İhale Uygulama Yönetmeliklerinde düzenlenen: HAIUY (2009)’un 16. maddesinde; YİİUY (2009)’un 17. maddesinde; DHAİUY (2009)’un 16. maddesinde ihale dokümanı içerisinde teknik şartnamenin yer alma zorunluluğu belirtilmiştir.

22 Ocak 2002 tarihinde 24648 sayılı Resmî Gazete’ de yayınlanarak yürürlüğe giren 4734 sayılı KİK de doğrudan temin bir ihale usulü olarak belirlenmiştir. 15.08.2003 tarihinde 25200 sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanan 4964 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’un 12. maddesi ile birlikte doğrudan temin bir ihale usulünden çıkarılmıştır. Yapılan bu değişiklik ile KİK’te doğrudan temin bir ihale yöntemi olarak değil, bir alım yöntemi olarak sayılmaya başlamıştır.

Doğrudan teminle yapılan alımlarda fiyat tespitinde, kontrollük sürecinde ve kesin kabulünde teknik şartname gerekmektedir. “Başka bir deyişle, teknik şartname hazırlanması ihalelere özgü bir durum olmayıp, ticari hayatın zorunluluklarından biridir. Bu nedenle ihtiyaçlar ister ihale yoluyla ister doğrudan temin yöntemiyle karşılsın mutlaka teknik şartnamenin hazırlanması gerekir. Bu düzenleme ayrı bir teknik şartname düzenlenmesi şeklinde olabileceği gibi teklif alma yazısında alınacak ihtiyacın niteliklerinin belirtilmesi şeklinde de olabilir” (Arapgirli 2013).

Yapım işleri ihalesinde teknik şartnamesi oluşturulurken iki yöntem kullanılır. Birinci yöntem yapılacak işin; konusu, tanımı, özellikleri, malzemesi, imalat-işçiliğe yönelik özel üretimin teknik şartnamesinin hazırlanmasıdır. İkinci yöntem ise kamu kurum ve kuruluşlarının hazırladığı sabit pozların kullanılmasıdır. PTT Genel Müdürlüğü’nün düzenlediği pozların iş tanımlarına bakıldığında, tüm şubelerde

kurumsal kimlik çerçevesinde standartlaşan iç mekân işleri ile gerekli sabit donatılar listeye eklemiştir. ÇŞB pozlarına bakıldığında bölücü panel, banko tipleri, çalışma masası, pencere-kapı çeşitleri, cam filmi, laminat duvar kaplaması, mutfak dolabı vb. iç mekân donatı ve iş tanımlarına yer verilmediği görülmektedir. İç mekân tasarımı ve donatılara yönelik ilk çalışmanın örnekleri PTT Genel Müdürlüğü'nün hazırladığı poz cetvellerinde görülmektedir. Bu örnek doğrultusunda PTT referans alınarak her kurum ve kuruluş kendi iş kalemlerine yönelik tanımlamalar yapmalıdır. Belediyeler, İstanbul Büyükşehir Belediyesi gibi, kendileri için özel poz analiz listelerinin bulunduğu defterler oluşturmaktadır. Listelerin oluşumunda ilgili meslek odaların katılımı ile her yıl gelişen teknolojiye uyum sağlayacak bir sistem ile güncellenmelidir.

Yapım işleri ihale sistemi için hazırlanan teknik şartnamede; yapım işinin tanımı, özellikleri, malzemesi, işçilik-imalat-montaj detayları ve ayrıca ilgili şartname atıfları yer almaktadır. Yüklenici, teknik şartnamede yazan her imalatı yazıldığı gibi yapmakla mükelleftir.

Teknik şartnamede zeyilname ile değişiklik yapılması KİK'in 29. maddesine göre mümkündür. İhale ilan veya davete çıktıktan sonra ihale dokümanında değişiklik yapılmaması esas olup, belli koşullar altında zeyilname ile dokümanlarda değişikliklerin yapılabileceği belirtilmiştir.

Teknik şartname hazırlık sürecinde dikkat edilmesi gereken hususlar;

- Teknik şartname açık ve anlaşılır olmalıdır.
- İş sıralaması için akış yönünde baştan sona doğru açıklayıcı bir şekilde eksiksiz yazılmalıdır.
- Teknik şartnamede, rekabet ortamı yaratmamalıdır. Birden fazla katılımcının teklif verebileceği tanımlar, ölçüler ve özellikler olmalıdır. Marka ve modele yönelik özellikler ve tanımlamalar yapılamaz.
- Tanımlamalarda rekabet ortamı ve fiyat farkı yaratmayacak özelliklerin (renk, doku, boyut vb.) ileride karar verilmesi için “idare tarafından karar verilecektir” tanımı kullanılabilir.
- Teknik şartnamede, ulusal veya uluslararası teknik standartlara yönelik yazılmalıdır.
- Teknik standartların belirlenmesinin mümkün olmadığı durumlarda “veya dengi” ifadesi yer vermek şartıyla marka veya model belirtilebilmektedir.
- Teknik şartnamede, ürün tanımlarken belli kalite, belge ve sınıflarda tanımlamalar yapılmalı ve özellikleri belirtilmelidir.
- Kullanılacak malzemelerin kalite ve güvence belgeleri maliyet ve kalite açısından istenilmelidir. Alınan cihazlarda ve yedek parçalarda garanti istenilmelidir.
- Yapım işleri teknik şartnamesinde yapılacak işin tanımında varsa uygun Çevre ve Şehircilik Bakanlığının poz numaraları kullanılmalıdır.
- Ölçü birimi olarak Uluslararası Ölçü Birimleri kullanılmalıdır. Sayı, ölçü ve miktarlar net verilmelidir. Kullanılacak malzeme metrajlarında fire farkı hesaba katılmalıdır.

- Teknik özellikleri belirlerken verimlilik, fonksiyonellik, maliyet ve süre açısından standart ölçüler kullanılmamıştır.
- Teknik şartname hazırlarken malzeme, montaj, uygulama, güvenlik, nakliyat gibi detaylar net tanımlanmamıştır.
- Mal ve hizmet alımlarında kullanacak personele eğitim verilmesi gerekmektedir. Bu hususlar teknik şartnamede belirtilmelidir.

İçmimarlık mesleğinin teknik şartnamedeki görev ve sorumlulukları

Yapım işleri teknik şartnamesi hazırlanırken ÇŞB ve diğer kamu kurumlarının belirlediği sabit poz numaraları kullanılmaktadır. Kullanılan poz numaralarında yapılan işin özellikleri ile kullanılan malzemenin kalitesinde genel tanımlamalar ve uygun fiyatlar bulunmaktadır. İç mekân tasarımının iş kalemlerine yönelik poz numaraları bulunmamaktadır. Genellikle iç mekân tasarımı, sabit mobilya ve detaylarında yapılacak işin; tanımı, malzeme ve işlev gibi özellikleri yeteri kadar tanımlanmamıştır. Bu durum maliyet, kalite, estetik ve işlev açısından kamu zararına neden olmaktadır.

İçmimarlık mesleğinin ilgi alanı olan ölçeklerde poz oluşturulması gerekmektedir.

4.2.1.3. Yaklaşık maliyet hazırlık aşaması

Yaklaşık maliyet: “Mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin ihalesi yapılmadan önce idarece, her türlü fiyat araştırması yapılarak katma değer vergisi hariç olmak üzere yaklaşık maliyet belirlenir ve dayanaklarıyla birlikte bir hesap cetvelinde gösterilir. Yaklaşık maliyete ihale ve ön yeterlik ilânlarında yer verilmez, isteklilere veya ihale süreci ile resmî ilişkisi olmayan diğer kişilere açıklanmaz” (KİK 2002).

Tekliflerin değerlendirilmesi aşamasında yaklaşık maliyetin şu özellikleri belirleyicidir:

- İhalenin eşik değeri altı veya üstü olmasında,
- Ödenecek tutarın belirlenmesinde,
- İhale ilan sürelerinin belirlenmesinde,
- Tekliflerin değerlendirmesinde,
- Yeterlik değerlendirmesinde istenilecek belgelerin tespiti, açısından belirleyicidir.

Yaklaşık maliyet idare tarafından hazırlanan teknik şartname göre belirlenmektedir. Kamu kurum ve kuruluşları tarafından belirlenmiş sabit pozlar kullanılarak yaklaşık maliyet hesaplanmaktadır. Listede bulunmayan iş kalemleri, dışarıdan en az 3 teklif alınarak özel fiyat ile hesaplanmaktadır.

Yaklaşık maliyet güncelliğini kaybetmesi durumunda Türkiye İstatistik Kurumu aylık ÜFE Genel Endeksi üzerinden tekrardan hesaplanır. Yaklaşık maliyet hesaplanırken Katma Değer Vergisi dâhil edilmemektedir.

Kamu kurum ve kuruluşların birim fiyat pozları; ÇŞB, İller bankası, Milli Savunma Bakanlığı, PTT Genel Müdürlüğü, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Demiryolları-Limanlar-Hava Meydanları, Devlet Su İşleri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Karayolları, Köy Hizmetleri, Kültür Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü, Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi ve Vakıflar Genel Müdürlüğünce belirlenen pozlar tarafından teknik şartname ve yaklaşık maliyet belirlenmektedir. Her kurum kendi iş kalemlerine göre pozlarını hazırlamaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi kendine özel iki ayrı birim fiyat poz listesi oluşturmuştur. PTT Genel Müdürlüğünün pozları incelendiğinde kendi şubelerindeki tüm ihtiyaçları karşılayan pozlar olduğu görülmektedir. Bu durum diğer kamu kuruluşlarınca karşılaştırıldığında eksikliklerin olduğu görülmektedir. Her kurum ve kuruluş ilgili meslek odalarının desteği ile kendi poz listelerini oluşturup güncellemelidir. Yıllık belirlenen ÜFE Genel endeksi günümüz Türkiye ekonomisi koşullarında yetersiz kaldığından yıl içinde belli zamanlarda güncellenmesi gerekmektedir.

İdare tarafından hazırlanan yaklaşık maliyet, KİK (2002)'in 36. maddesine göre isteklilerin gerekli belge ve evraklarının eksik olmadığı kontrol edildikten sonra, ihale teklifleri açıklanana kadar gizliliğini korunması zorunludur. Danışmanlık hizmet alımı şeklinde hazırlanan yaklaşık maliyetin firma tarafından idare ve yasal yetkililer dışında paylaşılması yasaktır. Gizliliği ihlal edenler 4734 sayılı KİK (2002)'in 61. maddesi uygulanmaktadır.

İç mekân yapım işleri ile donatı detayları kamu kurum ve kuruluşlarının hazırladığı poz cetvellerinde yer almadığı için genellikle özel teklif alınmaktadır. Bu durum, kontrol edilmeyen fiyat analizlerine neden olmakla birlikte kamuyu kalite, maliyet ve süre açısından olumsuz etkilemektedir.

Yaklaşık maliyetin tutarlı sonuç vermesi için projelendirme ve teknik şartnamenin hazırlık sürecinde içmimarların yer alması gerekmektedir.

4.2.1.4. Sözleşme türünün belirlenmesi

Kamu alımlarında ihaleye çıkılmadan önce KİK göre yapılan işe ve türe göre sözleşme türü belirlenmektedir.

4735 sayılı KİSK (2002) 1. maddesine göre amacı; KİK'e bağlı ihalelerin sözleşmelerini düzenlemek ve uygulaması ile ilgili esas ve usulleri belirlemektir. 6. maddeye göre sözleşme türleri şunlardır;

- a. Yapım işlerinde; uygulama projeleri ve mahal listelerinde işin tamamı için, isteklilerin teklif ettiği toplam bedel üzerinden anahtar teslimi götürü bedel sözleşmeleri,
- b. Mal veya hizmet alımı işlerinde; idare tarafından teknik özellikleri ve miktarı belli olan alımların tamamı için isteklilerin teklif ettiği toplam bedel üzerinden götürü bedel sözleşmeleri,
- c. Yapım işlerinde; ön veya kesin projeler ve mahal listeleri ile birim-fiyat tariflerine, mal veya hizmet alımı işlerinde ayrıntılı özelliklerine dayalı olarak; idare tarafından hazırlanmış iş miktarı ve isteklinin bu iş kalemlerine verdiği

- tekliflerin çarpımı sonucunda bulunan toplam bedel üzerinden birim-fiyat sözleşmeleri,
- Yapım işlerinde; işin niteliği nedeniyle bir kısmı anahtar teslimi götürü bedel, bir kısmı birim-fiyat teklif yöntemi ile gerçekleşen ihaleler sonucunda karma sözleşme,
 - Çerçeve anlaşamaya dayalı olarak idare ve yüklenici arasında imzalanan münferit sözleşme (belirtilmesi zorunlu olan hususları belirleyen kurum yetkilisidir) düzenlenir.

Şekil 4.15. 4735 sayılı KİSK'in 6. maddesine göre tip sözleşme türleri şeması

Kamu inşaat sektöründe yapım işlerinde yapım süreci (Şekil4.15), 4734 sayılı KİK'e tabi idareler tarafından kanun hükümlerine göre idare ve istekliler arasında iki tür sözleşme üzerinden üç farklı yöntem ile anahtar teslimi götürü bedel (ATGB), birim fiyat (BF) veya karma sözleşmeler imzalanmaktadır.

Teklif türünün belirlenmesi yapılacak işin niteliği yön vermektedir. KİK'in 62. maddesi ve YİİUY 5. maddesine göre yapım işi ihaleleri ATGB sözleşme türünün yapılması zorunlu tutulmuştur.

Uygulama projeleri hazırlanmadan ihaleye çıkılabilecek durumlar KİK (2002)'in 21. maddesine;

- Mücbir sebepler (doğal afetler, savaşlar, salgın hastalık vb.) beklenmeyen durumlar,
- İhale konusu ve yapım işinin; özgün nitelikte ve karmaşık olması nedeniyle teknik ve malî özelliklerin niteliği, tekniği belirlenemediği durumlarında ön ve kesin proje ile ihaleye çıkılabilir.

Türkiye'deki idareler tarafından düzenlenen ihalelerin bazılarında BF sözleşme türünün kullanıldığı görülmektedir. İdare ihaleye çıkmadan önce teklif türünün belirlenmesi için YİİUY (2009)'un 5. maddesinde "Teklif Türünün Belirlenmesi İlişkin" formu ile gerekçe beyan ederek BF üzerinden yapım işi ihalesine çıkabilmektedir.

İdare tarafından gerekçe formunda;

- Muhtemel sorunların dışında (tadilat, bakım-onarım, yenileme vb.) oluşabilecek problemlerin belirlenememesinin nedenleri,
- İş miktarlarının yapım aşamasında değişiklik göstermesi,
- Uygulama projelerinin hazırlanmasının mümkün olmadığı durumlarda ihale yetkilisi tarafından teklif türünün BF olması sunulmalıdır.

BF sözleşmeleri genellikle bakım-onarım, güçlendirme, yenileme, sit alanları, restorasyon vb. projelerinde kullanılmaktadır. Ayrıca kamuda acil yapılması gereken yapım işlerinde gerekli detay projelerinin hazırlanamaması durumunda BF sözleşme türü tercih edilebilmektedir. KİK ve 5226 sayılı kanunun 26. maddesinde yapılan değişiklikler ile kültür varlıklarının restorasyon ve restitüsyon projelerinde çıkabilecek değişikliklerden dolayı BF sözleşme türü ile ihaleye çıkabilmeleri için kanunda değişiklik yapılmıştır.

Bu durumlar göz önüne alındığında her yapım işinin yeni yapıdan ibaret olmadığı görülmektedir. Mevcut yapı üzerindeki yapım işlerinde çıkabilecek değişikliklerin önceden tespit edilmesi mümkün değildir. Bu tür bakım-onarım vb. yapım işlerinin uygulama projesinin çizilmesi zor olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. İdare bu tür yapım işlerinde inşaat sürecinde kırım ve dökümlerden sonra çıkabilecek sürprizlere karşı en kötü senaryoda fiyat hesaplaması yapılsa bile yapım aşamasında sorunlarla karşılaşmadığı durumda haksız kazanç ve maliyet açısından devleti zor duruma düşürmemek için BF sözleşme türü kullanması gerekmektedir. Ayrıca BF sözleşmelerde, KİSK (2002) 24. maddesine göre sözleşme bedeli üzerinden %20 iş artışı yapılması, çıkabilecek sorunlarda yükleniciye maddi açıdan kolay çözümlenebilecek olanak tanımaktadır. Bu durumlar incelendiğinde bakım-onarım gibi yapım işlerinde koruma varlıkları yenileme projelerindeki değişiklik göz önüne alınarak, ATGB sözleşme türü zorunlu tutulmamalı, gerekli durumlarda BF sözleşme türünün tercihi idareye bırakılmalıdır.

Gencer (2007)'in yaptığı tespitler doğrultusunda; kanunda “bina işleri hariç” ifadesi yerine “yeni (temel) bina inşaatları hariç” şeklinde düzenlemenin yapılmasını önermektedir. Ayrıca kanunda uygulama projesini gerektirmeyen durumlarda kesin proje üzerinden ihaleye çıkılabilmesi önerilmektedir.

ATGB sözleşmeler genellikle temelden yapılan yeni yapı işlerinde kullanılmaktadır. ATGB sözleşmelerde idare uygulama projelerini çizmekle yükümlüdür. Çizilen uygulama projelerinde her bir detay verilmek zorundadır. İleride yapım işinde çıkabilecek bir sorunda uygulama paftasında gösterilmeyen detaylardan yüklenici sorumlu tutulamaz. İdare detaylı çizilen uygulama projesini temel alarak yaklaşık maliyeti hesapladığından, projenin maliyeti sözleşme aşamasında bellidir. Unutulan bir detay idareyi maddi açıdan zor duruma sokmaktadır.

Yapım işlerinde yaşanan en büyük sorun; yapım aşamasının uzun sürmesinden dolayı ihaleye çıkılan fiyatların güncel artışlar ile uyum sağlamaması, ATGB sözleşmelerinde KİSK (2002) 24. maddesine göre iş artış oranının %10 olmasının yetersizliği, ihaleyi en düşük teklif verenin almış olması; yüklenicinin maddi açıdan

sıkıntı yaşamasına neden olmaktadır. Yüklenici bu nedenlerden dolayı kalitesiz malzeme ve işçilik kullanarak en kısa sürede işi tamamlamaya çalışmaktadır. Kalitesiz yapılan yapı bu nedenlerden dolayı kullanılmaya başladığında bakım ve onarıma ihtiyaç duymaktadır. Bu durum devleti maddiyat, kalite ve süre açısından zarara uğratmaktadır.

İçmimarlık mesleğinin teklif türünün belirlenmesi sürecindeki görev ve sorumlulukları

İçmimarın kamu inşaat sektöründeki görevleri incelendiğinde; mekânsal tasarım, dekorasyon, hareketli ve sabit mobilya tasarımı, özel tasarım zemin-duvar-tavan uygulamaları, özel tasarım yapı donatılarının (kapı-pencere-merdiven vb.), aydınlatma malzeme seçimi vb. yapmaktadır. Kamu kurum ve kuruluşlarının hazırladığı poz analiz cetvelleri incelendiğinde; iç mekân tasarımına yönelik iş kalemleri ile donatılara yer verilmediği görülmektedir. Yapılan özel tasarım işler BF teklif türü ile en az üç firmadan teklif alınarak belirlenmektedir. Ayrıca içmimarlığın genel çalışma alanlarından biri olan bakım-onarım ve yeniden işlevlendirme projelerine BF sözleşme türü ile çıkılması gerekmektedir. Mevcut yapılar üzerinden yapılan tadilat işlerinde yapının kullanıma bağlı deformasyonlar bazen gözle görülememektedir. Kırım ve söküm işlemlerinde yapıda tahmin edilemeyen sıkıntıların çıkması olası bir durumdur. Bu tarz sıkıntıların yapım aşamasında çıkabilecek değişkenlerin hesaplanması ön görülmediği için BF sözleşme türü kullanılmalıdır.

4.2.1.5. İçmimarlık mesleğinin ihale öncesi hazırlık sürecindeki görev ve sorumlulukları

- Tasarım sürecinde içmimarlar; idare, işletmeci, kullanıcı ve hedef kitle (yaş, engel, sosyo-kültürel, psikoloji, cinsiyet gibi özelliklerini) özellikleri temel alınarak istek ve ihtiyaçlarını bir arada değerlendirerek mekânsal planlama yapmalıdır. Bundan dolayı içmimarlar iyi araştırma yapmalı ve bu bilgi birikimini tasarıma aktarmalıdır.
- İç mekân tasarım sürecinde içmimarlar çevre, iklim, doğal özellikleri temel alarak tasarım yapmalıdır.
- Tasarım sürecinde diğer meslek disiplinlerinin tasarımlarını analiz ederek kendi tasarımına yansıtmalıdır. Yapıda ortak bir dil (konsept) olmalıdır.
- İçmimar birçok meslek disiplini ile koordineli bir şekilde çalışmalıdır. Her bir meslek disiplini diğer bir disiplinin tasarımıyla çalışmamalı ve çakışmamalıdır. Bu süreçte düzenli aralıklarla bir araya gelinip toplantılar yapılmalıdır. Bu çakışmalar süre, maliyet ve kalite kaybına sebep olmaktadır.
- İçmimar proje sıralamasında sonda bulduğu için diğer projeler ile birlikte senkronize çalışmalı, projeleri karşılaştırmalı, proje ve gelişmelerin analizini yapmalıdır.
- İçmimar; tasarım, proje yönetimi ve yapım teknikleri açısından sürekli değişen teknoloji ve sistemlere karşı açık olmalı ve kendini sürekli geliştirip yenilemelidir. Piyasaya hâkim olmalı ve bütçe hesaplamalarında piyasayla doğru orantılı gitmelidir. Uygun fiyatlı, sağlam, kaliteli, fonksiyonel ve kolay üretilen ürünler seçmelidir.

- İçmimarlar tasarım sürecinden, yapım ve işletme sürecine kadar her aşamada aktif görev üstlenmelidir.
- İçmimarlar tasarım sürecinde su-ısı-ses yalıtımının özelliklerinin belirlenmesi ve alınan önlemlerin tasarıda kesinleştirilmesinin incelenmesi ve kontrolünü yapmalıdır.
- İçmimar sorun çözücü olmalıdır. Projede çıkabilecek tasarımsal sorunlarda pratik, işlevsel, ergonomik ve ekonomik özümmler sunmalıdır.
- İçmimar tasarım yaparken malzeme, montaj, uygulama, kesit, detay açısından bilgisini geliştirmelidir. İleriye dönük bakım ve onarım detaylarını düşünmelidir. Süre, maliyet ve kalite açısından doğru ürün ve uygulama tercihinde bulunmalıdır.
- İçmimar ileriye dönük iç mekân tasarlarken kullanıcı kitle açısından büyüyebilir, fonksiyonlar açısından esnek iç mekân tasarımları yapmalıdır.
- İçmimar tasarım aşamasında antropometrik, esnek, estetik, işlevsel, güvenli vb. özelliklerde iç mekân tasarımına yansıtılmalıdır.
- İçmimar iç mekân tasarım sürecinde uygulama projelerinde detay projelerine önem vermelidir.
- Teknik kıstasta verimlilik, sağlamlık, kalite, fonksiyonellik, ergonomiklik bulunmalıdır. Bu kıstas rekabeti engelleyici olmamalıdır. Teknik şartname hazırlanırken seçilen üründe ve yapım işlerinde öncelik maliyet olmamalıdır. Belli poz ve tanımlara bağlı kalınıp tasarımdan uzaklaşılmalıdır. Yaratıcı, fonksiyonel, kaliteli ve estetik tasarımlar yapılmalıdır.
- “Yurt dışındaki bazı kamu kurumlarının yaklaşık maliyet hesaplama kuralları incelendiğinde, her kamu kurumunun kendisine ait olarak geliştirilmiş, detay ve bilgi seviyesi yüksek yaklaşık maliyet hesabı şartnameleri ya da prosedürleri var olduğu tespit edilmiştir. Aynı durum Türkiye için incelendiğinde, Türkiye’deki kamu yapıları inşaatında esas alınan ve uyulmakla yükümlü olunan 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’na bağlı Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği’nin yaklaşık maliyet hesabıyla ilgili maddeleri bulunmaktadır. Tüm kamu kurumlarına ait yaklaşık maliyet hesabı, bu maddeler esas alınarak yapılmaktadır. Türkiye’de uyulmakla yükümlü olunan bu Yönetmelik, bir yönetmelik olması sebebiyle tüm kamu kurumlarına yönelik genel kapsamlı bilgileri içermektedir. Detay seviyesinde yaklaşık maliyet ile ilgili maddeleri çok yetersiz kalmaktadır.” (Tokalakoğlu 2010).
- İçmimar tasarım aşamasında inşaat inceleme ve kontrollerine yer vermeli gerekli yönetmelik ve yaptırımları temel alarak projelendirmelidir. Her konuya ilişkin inceleme ve kontrollükte; standartlar ve formlar olmalıdır. Yapım aşamasında yapılan kontrollerde çıkan hata ve eksiklikler kalite, maliyet ve zaman açısından devleti zarara uğratmaktadır.
- Teknik şartname hazırlığında; malzeme detayı, hareketli ve sabit donatı, uygulama ve montaj çizimlerinde eksik tanımlamalar görülmekte olup, kalite ve işçilikten ödün verilmektedir. Ortaya çıkan bu sorunlar yapım aşamasını etkilemekle birlikte süre, maliyet ve kalite açısından kamu zararına neden olmaktadır.
- İhale öncesi hazırlık sürecinde projelendirmede idare tarafından görevlendirilmiş ekipte deneyimli, bilgili içmimarların yer alması gerekmektedir.

- “Birçok kamu kurum ve kuruluşun yapım işlerini yürüten biriminde (İnşaat Emlak, Yapı İşleri, İmar, Etüd ve Proje vb. müdürlükler) proje biriminin ya hiç bulunmaması ya da yeterli sayıda elemanın ve ekipmanın bulunmamasıdır. Bu sorunu aşmak için bazı kurumlar yine yasanın 48. maddesine göre danışmanlık hizmet ihaleleri ile projelendirme ve tasarım işlerini hizmet sunucularından alma yolunu seçmektedir. Ancak kurum ve kuruluşların yeterli ödeneğinin bulunmaması da bazen bu çözüm yolunu tıkamaktadır. Ayrıca bu durum yasanın 5. maddesinde belirtilen idareler kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumludur ilkesi ile çelişebilmektedir. Kendi bünyesinde (İnşaat emlak, Yapı İşleri, İmar Müdürlüğü vb.) birimleri bulunduran kurumların hızlı bir şekilde proje birimlerini oluşturmaları gerekmektedir. Bunun için mevcut personelin meslek içi eğitim ile bu konuda bilgi gelişimleri sağlanarak(Analiz ve tasarım konusunda tecrübeli yeni elemanların istihdamının yapılması) ve gerekli yazılımların temininin sağlanması yoluna gidilmelidir”(Okutman 2010).
- Yaklaşık maliyeti belirlenirken içmimarların projelendirme ve teknik şartname hazırlık sürecinde yer almaması, hesaplamada sürecinde tutarlı sonucun ortaya çıkmamasına neden olmaktadır.
- Sözleşme türünün belirlenmesi yapılacak işin kalitesini, maliyetini ve süresini belirlemektedir. Bakım, onarım ve yenileme gibi mevcut yapı üzerinden yapılan işlerin sözleşme türü BF üzerinden yapılmalıdır. Yeni yapı işlerinde ATGB sözleşme türü kullanılmalıdır.
- İç mekân tasarımı ve uygulama işlerin sözleşme türü BF üzerinden özel detaylar ve fiyatlar üzerinden çıkılması gerekmektedir.

4.2.2. KİK’e göre kamu inşaat sektöründe ihale süreci ve içmimarlık mesleğinin görev ve sorumlulukları

İhale süreci KİK kapsamında YİİUY göre düzenlenmektedir. Kamu inşaat sektöründe ihale sürecinin hatasız işlemesi ve kamu yararına uygun ihalenin gerçekleşmesi için ihale öncesi, sürecinin ve sonrasının iyi planlanması gerekmektedir. Bu nedenden ötürü ihale öncesi dokümanların idare tarafından net ve eksiksiz hazırlanması gerekmektedir. Hazırlanan evraklar EKAP üzerinden sisteme girilmelidir.

İhale öncesi idare tarafından hazırlanan belgeler;

- Avan, kesin ve uygulama projelerinin hazırlanması,
- Teknik şartnamenin hazırlanması,
- Yaklaşık maliyetin belirlenmesi ve kullanım programının oluşturulması,
- Ödeneğin temini,
- İhale konusunu (mal, hizmet, yapım, danışmanlık) belirlenmesi,
- ÇED Raporunun alınması,
- Kamulaştırma (Yapım),
- Zemin etüdü (Yapım),
- İmar işlemleri (Yapım),
- Uygulama projesinin hazırlanması (Yapım)

İhale konusunun karar verilmesi ve gerekli evrakların tamamlanmasından sonra ikinci adım ihale usulünün tespit edilmesidir. Kamu inşaat sektöründe doğrudan temin yöntemi ve dört farklı ihale alımı bulunmaktadır. Bunlar;

- Açık ihale usulü,
- Belli istekliler arasında ihale usulü,
- Pazarlık usulü,
- Danışmanlık hizmet alımıdır.

Üçüncü adım belirlenen ihale ilan edilir. İhale onayı ile ihale süreci başlar. İdare tarafından ihale komisyonu oluşturulur. İhale ve ön yeterlilik ilanı yapılır. Yeterliliği sağlayan istekliler tarafından teklifler yapılır. Toplanan teklif mektupları komisyon tarafından değerlendirilir.

İhale komisyonu geçerli tekliflere ve önceden hesaplanan yaklaşık maliyete göre aşırı düşük teklifleri tespit eder. Sınırın altında olan aşırı düşük teklifler reddedilir. Yaklaşık maliyetin önemi aşırı düşük teklifin sınırını belirlemede ortaya çıkmaktadır.

Aşırı düşük teklifleri reddetmeden önce tüm teklifler eş zamanlı biçimde; idare tarafından belirlenen iş kalemlerinin yazılı savunması istenir.

- a. İmalat sürecinin, verilen hizmetin ve yapım yönteminin ekonomik olması,
- b. Seçilen teknik çözümler ve teklif sahibinin mal ve hizmetlerin temini veya yapım işinin yerine getirilmesinde kullanacağı avantajlı koşullar,
- c. Teklif edilen mal, hizmet veya yapım işinin özgünlüğü,

Belirtilen hususları belgelendirmek suretiyle yapılan savunmalar incelenir. Bu değerlendirme sonucunda uygun olmayanlar reddedir.

KİK (2002) ve YİİUY (2009)'a göre tekliflerin değerlendirilmesinde ihale komisyonun dikkat ettiği hususlar; işin türüne göre verilen hizmetin süresi, ekonomisi, tekniği vb. özelliklerini yerine getirirken, diğer isteklilerden ayıran özelliklerin avantajları ele alarak incelenir. İhale komisyonu isteklilerden, yapılan işin özgünlüğünü ve niteliklerini yazılı açıklama ile belgelendirilmesini istemektedir. Açıklamaları yeterli ve ekonomik açıdan tutarlı olmayan teklifleri komisyon reddeder.

Ekonomik açıdan en avantajlı teklifi veren istekli belirlenmektedir. Ekonomik açıdan en avantajlı teklifin en düşük fiyata göre belirlenmesinin mümkün olmadığı durumlarda ise, işletme ve bakım maliyetin etkinliği, verimlilik, kalite ve teknik değer çerçevesinde ihale sonuçlandırılacaktır.

Yapılan değerlendirmeler sonucunda ihale karara bağlanır. İhale yetkilisi ve yüklenici (ihale üzerine kalan istekli) arasında 4735 sayılı KİSK (2002)'in belirlediği tip sözleşmeler imzalanır. İmzalanan sözleşmede; teslim süresi, cezai bedeller, iş yeri tanımları vb. gerekli esas ve usuller belirlenmektedir. Sözleşmenin imzalanması ve itiraz süresi bittikten sonra yükleniciye iş yeri tesliminin yapılması ile birlikte inşaat süreci başlamaktadır.

KİK hükümlerine göre ihale işlemleri için belirlenen süreç hesaplandığında yaklaşık bir yılı kapsamaktadır. Bu süre uzamaları kamu hizmetlerini aksatacak kadar olmamalıdır. İhale öncesi hazırlanan bütçe tutarları bu süre boyunca değer kaybına uğramaktadır. Yüklenici önceden hesaplanan bütçe sınırında işi tamamlaya bilmek için malzeme ve işçilikten ödün vermektedir. Bu durum süre, kalite ve maddi açılarından yapıyı ve devleti zarara sokmaktadır.

Doğrudan Temin Süreci: 4734 sayılı KİK n (2002)'in 4. maddesinde doğrudan temini şu şekilde tanımlamıştır; “Bu Kanunda belirtilen hallerde ihtiyaçların, idare tarafından davet edilen isteklilerle teknik şartların ve fiyatın görüşülerek doğrudan temin edilebildiği usulüdür.”

Doğrudan temin işlemleri 15 Ağustos 2003 tarihli 25200 sayılı Resmî Gazete’ de yayınlanan 4964 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile 4734 sayılı Kamu İhale Kanunundaki uygulanacak ihale usulleri bölümünden çıkarılmıştır.

Doğrudan temin süreci bir ihale usulü olmayıp idareler tarafından gerçekleştirilen bir alım sürecidir. 4734 sayılı KİK (2002)’ in 22. maddesinde belirtilen durumlar için gerçekleştirilecek olan doğrudan teminler, ihtiyaçların KİK’ in 18. maddesinde uygulanacak ihale usulleri için belirlenen kurallar aranmaksızın; ilan yapılmadan, teminat alınmadan, ihale komisyonu kurulmadan ve KİK’ in 10. Maddesindeki zorunluluklar aranmadan, ihale yetkilisince görevlendirilecek kişi veya kişiler tarafından piyasa fiyat araştırması yapılarak temin edilmesi mümkündür.

Doğrudan temin sürecinde KİK (2002)’e göre idareci tarafından yapılması gerekenler;

- İhtiyaç belirlenmelidir. Hangi tür alımın (mal-hizmet-yapım) yapılacağını belirlenmelidir.
- Gerekli teknik şartname ve belgeler hazırlanmalıdır.
- Yaklaşık maliyet hazırlanmalıdır. Zorunlu olmamakla birlikte alınacak hizmetin doğrudan temin limitleri arasında olup olmadığını belirlemek için gereklidir.
- Piyasa fiyat araştırması yapılmalıdır. Minimum üç teklif alınmalıdır.
- Piyasa araştırmasına belgelerin dayanakları ile birlikte gerekli onay belgeleri eklenmelidir.
- Alım yapılmadan önce harcama yetkilisinden onay alınmalıdır.
- Belli bir süreyi geciktiren alımlarda sözleşme imzalanmalıdır.

Doğrudan temin yönteminde amaç idarelerin ihtiyaçlarını kolay ve hızlı karşılanmasını sağlamaktır. Yapılacak doğrudan teminlerde ihtiyacın niteliği belirlendikten sonra; ilan yapılması, teminat alınması, ihale komisyonu kurulması, katılımcılarda belirli özelliklerin aranması, şartname ve sözleşme düzenlenmesi gibi hususlar idarelerin takdirindedir. Doğrudan temin bütçesini aşan alımlarda, bölerek doğrudan temin alımı yapılamaz. Bütçeyi aşan alımlarda diğer ihale yöntemi uygulanmalıdır.

Doğrudan temin sürecine ilişkin düzenlemeler 4734 sayılı KİK ve Kamu İhale Genel Tebliğinin 22. maddesinde belirtilmiştir.

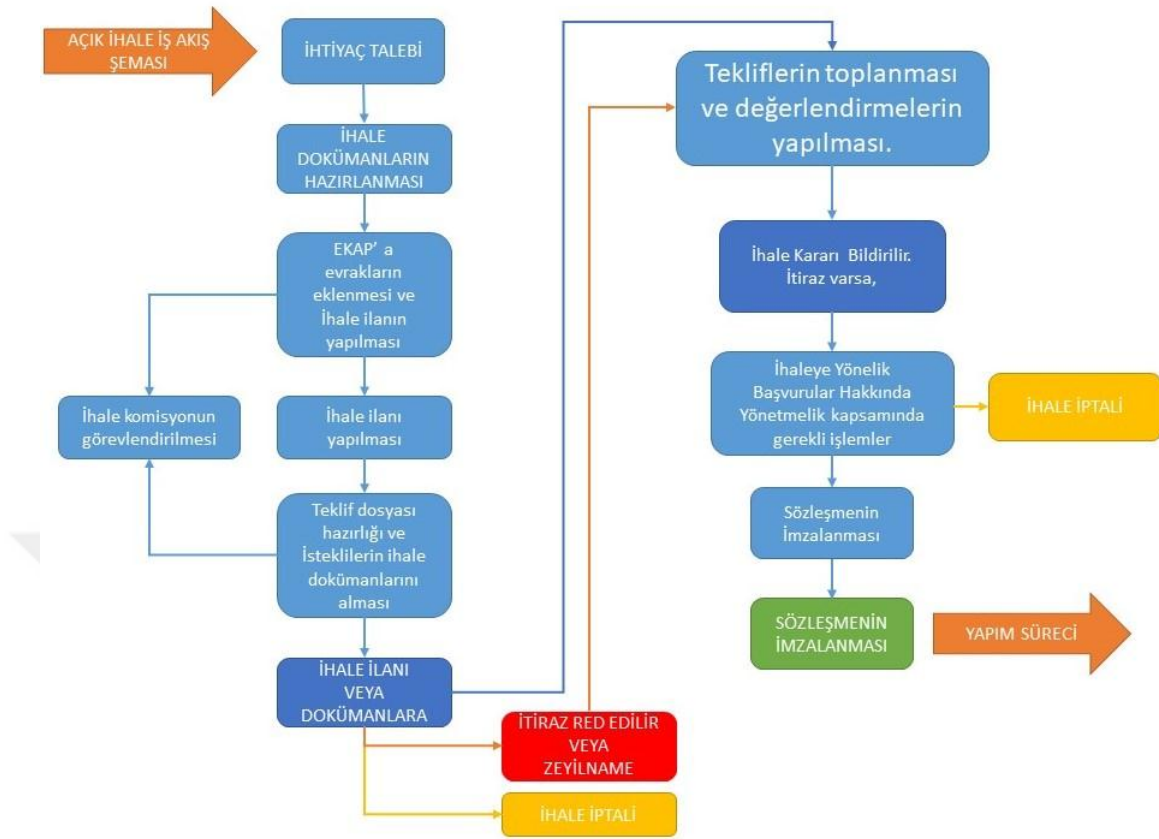
Her yıl düzenli olarak KİK'in 22-d maddesine göre eşik değeri, Yurt İçi Üretici Fiyatları Endeksi oranları her yıl güncellenmektedir.

Doğrudan temin ile yapılan yapım işlerinde, yapım sürecinin daha hızlı sonuçlanmasına olanak sağlamaktadır. ÇBS'nin hazırladığı poz numaralarında iç mimari alanında eksiklikler görülmektedir. Gerekli detay ve malzeme çeşitliliği sağlamamakla birlikte estetik açıdan çok temel işlevleri yerine getirmesi amaçlanmıştır. Ayrıca her geçen gün değişmekte ve kendini yenilemekte olan inşaat sektöründe ortaya çıkan eksikliklerin yeni bir ihale yapmadan hızlı çözülmesine olanak sağlanmalıdır.

Açık İhale Süreci: Bütün isteklilerin teklif verebildiği ihale usulüdür. Açık ihale usulü, tekliflerin açık olması değil, ihalenin herkese açık olmasını ifade edilmektedir. KİK ve ihale şartnamesinde yazılı genel şartları taşıyan herkes, bu ihaleye katılabilmektedir. İhaleye, istenilen başvuru niteliklerine sahip olan ve usulüne uygun olarak teklif veren adaylar arasından, KİK'in 10'uncu maddesinde yazılı yeterlilik değerlendirme kriterlerine göre, en avantajlı teklifi veren yüklenici belirlenerek ihale süreci tamamlanmaktadır.

İhaleyi fiyatı düşük teklif veren değil avantajlı teklif veren yüklenici almaktadır. Kamu yararına uygun ekonomik, kaliteli ve özgün teklifi veren değerlendirilir.

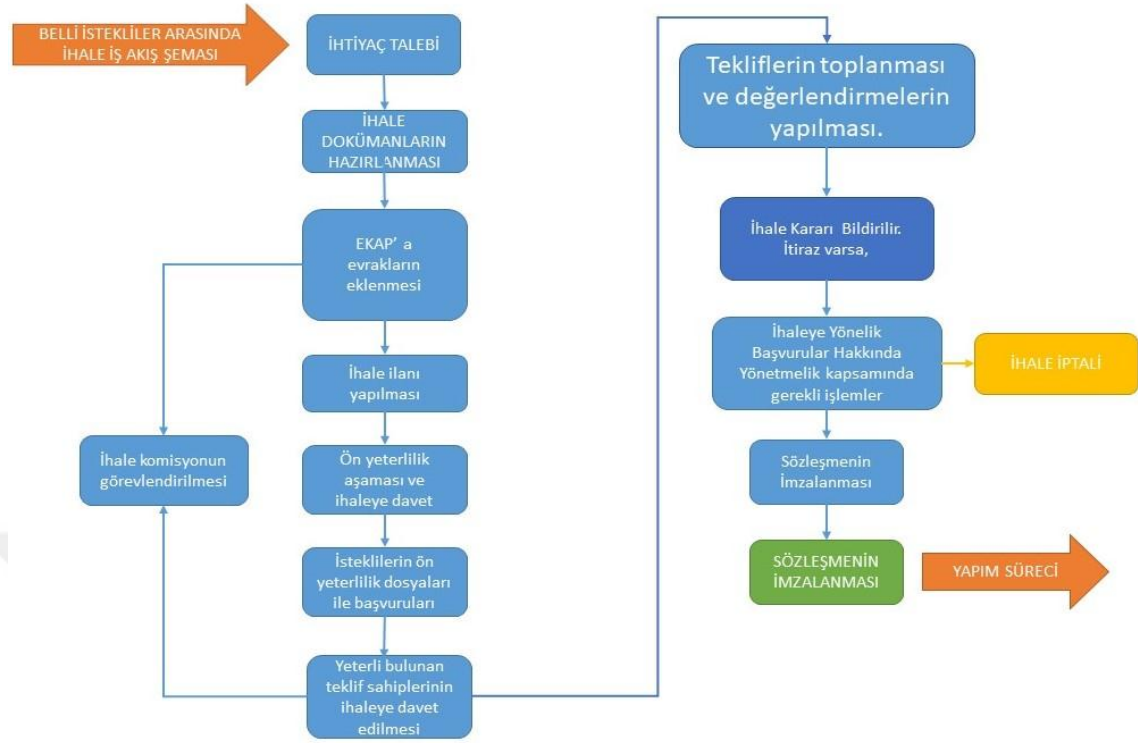
Bu ihale türünde teklifler kapalı zarf içinde hazırlanarak idareye teslim edilmektedir. İhale sırasında istekliler ve komisyon arasında hiçbir konuda (Fiyat, teknik koşullar, taahhüdün nasıl gerçekleştirileceği, vb.) pazarlık yapılmaz.

Şekil 4.10. Açık ihale iş akış şeması

KİK'e göre Açık İhale yönteminin akış şeması (Şekil 4.10); ihale dokümanları hazırlandıktan sonra EKAP üzerinden herkese açık bir şekilde ihale yapılmaktadır. Bu süreçte iptal, itiraz ve zeyilname ile değişiklik yapılabilir. Sistem üzerinde toplanan teklifler değerlendirilir. Bu süreçte ihale iptal edilebilir. İdare tarafından belirlenen yüklenici ile yapım sözleşmesi imzalanır ve yapım süreci başlar.

Belli İstekliler Arasında İhale Süreci: 4734 Sayılı KİK (2002)'in 20. maddesine göre; İdare tarafından ihaleye katılacak adayların ön yeterlilik değerlendirmesi sonucunda ihaleye davet edilen belirli en az beş istekliler arasından yapılan ihale türüdür. Yapılan işin uzmanlık, işçilik, teknolojik vb. gereksinimlerinden dolayı idare tarafından istekliler seçilmektedir. Belli istekliler arası ihalelerin; açık ihale usulüne uygun olmayan alımlarında ve yaklaşık maliyetin eşik değerinin üstü olan alımlarında yapılmaktadır. İhaleye teklif veren istekli sayısı en az üç olmalıdır. Bu durum karşılanmazsa ihale iptal olur ve ihale dokümanı tekrardan gözden geçirilir varsa eksiklikler ve hatalar düzeltilerek ön yeterliliği karşılayan tüm istekliler tekrar davet edilerek ihale sonuçlanır.

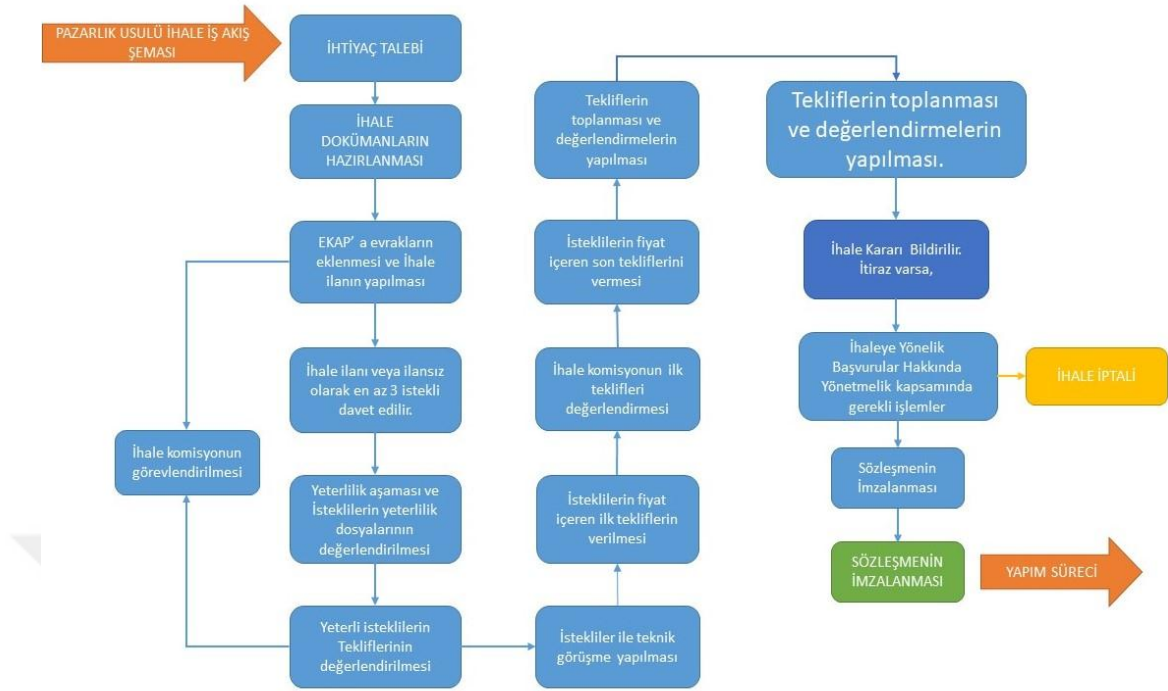

Şekil 4.11. Belli istekliler arasındaki ihale iş akış şeması

Açık ihale sisteminden farkı; idare tarafından belirlenen istekliler arasında ihalenin gerçekleşmesi, tekliflerin toplanması aşamasından önce ihalenin iptali, itirazı ve zeyilname ile değişiminin yapılamamasıdır. Belli istekliler arasındaki ihale yöntemi mal veya hizmet alımlarında yapılmaktadır.

Pazarlık Usulü İhale Süreci: 4734 Sayılı KİK (2002)'in 21. maddesine göre aşağıda belirtilen hallerde pazarlık usulü ile ihale yapılabilir:

- Açık ve belli istekliler arasında yapılan ihalelerin sonucunda teklif çıkmaması,
- Mücbir sebepler (Doğal afetler, salgın hastalıklar, can veya mal kaybı tehlikesi vb.) gibi beklenmeyen durumlarda ivedi olarak ilana çıkmadan ihalenin yapılması,
- Savunma ve güvenlikle ilgili özel durumlarda ivedi olarak ilana çıkmadan ihalenin yapılması,
- İhalenin, özel nitelikte seri üretim ile üretilmeyen, araştırma ve geliştirme sürecine ihtiyaç duyulması,
- İhale konusu mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin özgün nitelikte ve karmaşık olması nedeniyle teknik ve malî özelliklerinin gerekli olan netlikte belirlenememesi.
- İdarelerin yaklaşık maliyeti elli milyar Türk Lirasına (altmışüç milyar altıyüzelliiki milyon Türk Lirasına)* kadar olan mamul mal, malzeme veya hizmet alımları.

Şekil 4.12. Pazarlık usulü ihale iş akış şeması

Pazarlık Usulü İhale yönteminde: İlanın yapılması mümkün olmadığı durumlarda, en az üç istekli davet edilerek yeterlilik belgelerini ve fiyat tekliflerini vermeleri istenir. İlana çıkma zorunluluğu olan (a-d-e) bentlerine göre yapılacak ihalelerde idare tarafından belirtilen kriterlere uygun istekliler arasından yapılmaktadır. İstekliler ihale konusu, teknik detaylar ve gerçekleştirme yöntemleri gibi hususlarda önce fiyat içermeyen tekliflerini sunarlar, sonrasında idare içlerinden ihtiyaçlarını en uygun şekilde karşılayacak olan istekliler ile görüşür. Teknik görüşmeler doğrultusunda belirlenen şartlar üzerinden istekliler idareye fiyat tekliflerini içeren ikinci tekliflerini verirler. İstekliler ilk fiyat tekliflerini aşmamak üzere, ihale kararına göre son yazılı fiyat tekliflerine göre ihale sonuçlandırılır.

Danışmanlık Hizmet Alımları İhale Süreci: “Mimarlık ve mühendislik, etüt ve proje, harita ve kadastro, her ölçekte imar planı, imar uygulama, ÇED raporu hazırlanması, plan, yazılım geliştirme, tasarım, teknik şartname hazırlanması, denetim ve kontrolörlük gibi teknik, mali, hukuki veya benzeri alanlardaki hizmetler, danışmanlık hizmet sunucularından alınır”(KİK 2002).

Danışmanlık hizmetleri sadece belli istekliler arasında gerçekleşmektedir. Ancak KİK (2002)’in 13. maddesine göre öngörülen üst limit tutarının altında alımlarda, hizmet alımı ihalesiyle gerçekleştirilebilir.

DHAİUY (2009) göre ihale öncesinde idare tarafından hazırlanması gerekenler; İşin tanımı, hedefleri, programı, süresi, idare ve danışmanın sorumlulukları, bütçe

kontrolü, gerekli durumlarda yüklenicinin eğitim gereksinimleri, alınacak hizmet ve araştırmaların listesi, uygulanacak standartlar ve yönetmelikler, gerekli teknik dokümanlar (planlar, haritalar, tasarımlar, raporlar, analizler vb.) dokümanlardır.

Danışmanlık hizmetinde bütçe belirlemesi için yapılacak işin niteliğine göre; idare tarafından emsal işler temel alınarak, ilgili meslek odaları, uzman bilirkişiler ve ekspertizler tarafından fiyatlar belirlenir. Diğer yollardan alınan tekliflerde ortalama alınmalıdır.

DHAİUY ile içmimarlık hizmet alımı yapılmaktadır. Kamu kurum ve kuruluşları bünyelerinde içmimar bulundurmayıp danışmanlık hizmeti kapsamında dışarıdan hizmet almaktadırlar. Bu durum kendi bünyelerinde içmimar buldurma ihtiyacını en aza indirmekte ve kamu zararına neden olmaktadır. Ayrıca işin takibi ve kontrollük aşamasında iç mekâna yönelik işlerin aksamasına, kalitenin düşmesine ve sürenin uzamasına neden olmaktadır.

Tasarım Yarışması İhale Süreci: Tasarım yarışmaları bir ihale türü değildir. Kamu kurum ve kuruluşları tarafından tasarım yarışması ile yapılmış birçok proje örnekleri vardır. 4734 Sayılı KİK (2002)'in 23. maddesine göre; İdare tarafından belirlenen (mimarlık, peyzaj mimarlığı, mühendislik, kentsel tasarım projeleri, şehir ve bölge plânlama ve güzel sanat eserleri vb.) tasarım projeleri ilgili yönetmelik ve mevzuatlara uygun bir şekilde ilan zorunluluğu olunması kaydıyla ödüllü veya ödüksüz yarışma projeleri açabilmektedir. Tasarım yarışma projeleri idare tarafından belirlenen jüri ile değerlendirilir.

2000'li yıllardan sonra tasarım yarışması yöntemi ile kamu yapısı projelendirilmesi gündeme gelmiştir. Birçok belediye yapıları yarışma projesi ile tasarlanmaktadır (Temel ve Şen 2019). Tasarım yarışmaları ile halka açık yapıların tasarlanmasında, toplumsal düzeydeki değişikliklerin tasarıma etkisi görülmektedir. Böylece toplum ve kamu binalarındaki ilişki güçlenmektedir.

Tasarım yarışması ile belirlenen projeler ihaleye çıkılarak uygulaması yapılmaktadır. Antalya ilindeki yapılan örnekler; Kepez Belediyesi Mimar Sinan Kongre Merkezi, Muratpaşa Belediyesi Türkan Şoray Kültür Sanat Merkezi, Konyaaltı Kent Meydanı, Konyaaltı Sahili Mimari ve Kıyı Düzenlemesi vb. birçok proje tasarım yarışması ile projelendirilmiştir.

İçmimarlık mesleğinin ihale sürecindeki görev ve sorumlulukları

İçmimarların ihale sürecinde yer alabilmesi için öncelikle ihale öncesi hazırlık dosyalarında iç mimari projelerine yer verilmesi gerekmektedir. Bu projelerin denetlenebilmesi için idare tarafından hazırlanan ihale komisyonlarında görev almaları için kanunda gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

İç mimari tasarım projeleri danışmanlık hizmet alımı ile gerçekleşmesi devleti maddi açıdan zarara sokmaktadır. Bünyesinde mimar-mühendis barındıran kamu yapılarında içmimar personel bulundurulmalı ve projeler dışarıdan hizmet alımı yapılmadan bünyesinde tasarlanmalıdır.

4.2.3. KİK'e göre kamu inşaat sektöründe yapım-kontrollük süreci ve içmimarlık mesleğinin görev ve sorumlulukları

Kamu inşaat sektöründe yapım süreci KİK (2002)'nin 53. maddesine dayanan YİĞŞ de belirtildiği üzere idare ve yüklenici arasında imzalanan sözleşme ile idarenin yapıyı teslim almasına kadar geçen süreci kapsamaktadır. Bu süreç yapım işinin; yüklenici tarafından yapım aşaması ile idare tarafından belirlenen denetim ekibi ile kontrol edilme sürecini kapsamaktadır. Sürecin aksamadan yürütülmesi için ihale öncesi hazırlık aşamasında; arsa temini, kamulaştırma, imar işlemleri, uygulama projeleri ve detayların tamamlanmış olması gerekmektedir.

Kamu inşaat sektöründe yapım işi ihaleyi alan yüklenici tarafından gerçekleştirilmektedir. İdare tarafından bir uygulama söz konusu değildir. YİĞŞ tarafından esas ve usulleri belirlenmektedir.

Kontrollük süreci; idare tarafından belirlenen alanında uzman yapı denetim görevlileri (YDG) tarafından yapım işinin kontrol edilme sürecidir. YDG, idare tarafından kontrol sürecinde yapım aşamasında çıkabilecek problemlerin ve eksikliklerin çözülmesi için atanmış, bir memur veya bir heyet veya dışarıdan görevlendirilmiş gerçek ya da tüzel kişi/kişileri kapsamaktadır. YDG genellikle; mimar, inşaat-elektrik-makine mühendisi, peyzaj mimarından oluşan teknik bir ekiptir. YİMKY tarafından esas ve usulleri belirlenmektedir.

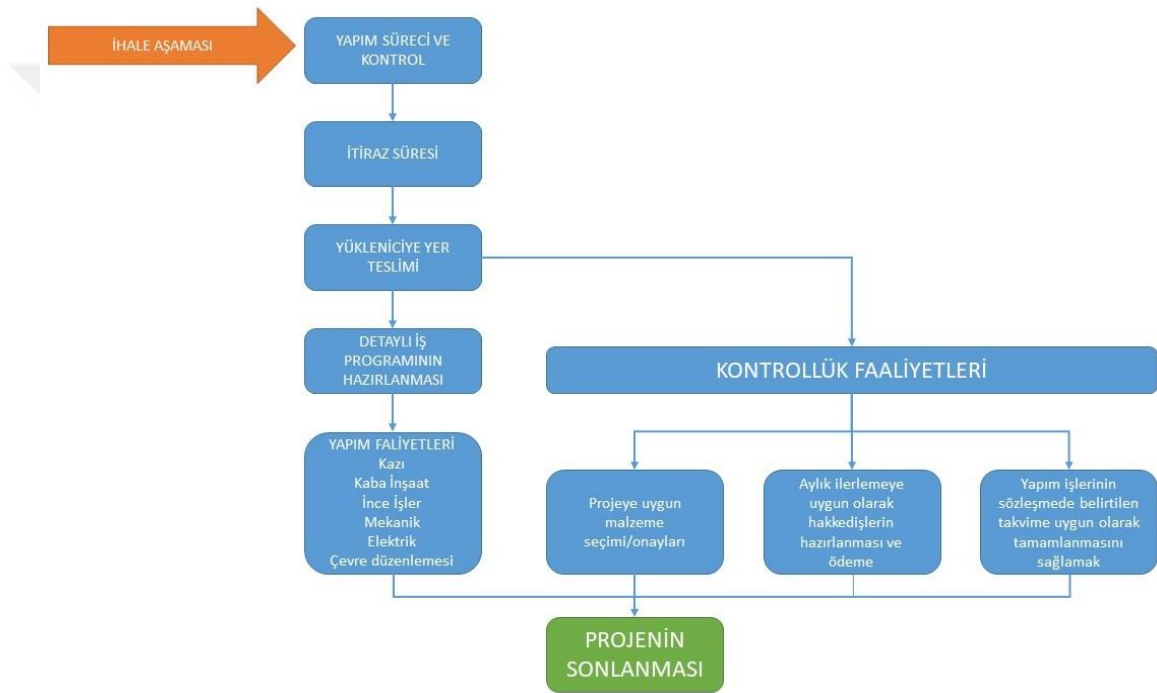
Alanında uzman kişilerden oluşan YDG arasında içmimarın olması gereklidir. Yapılan kamu yapılarında iç mimari yapım işleri ve detaylar göz ardı edilmemelidir. Yapım aşamasında çıkabilecek iç mimari problem ve eksiklikler, içmimar tarafından denetlenmediği durumlarda kamuyu maddiyat, kalite ve süre açısından zarara uğratmaktadır. Ayrıca içmimarın kontrollük sürecinde yer alabilmesi için; ihale öncesi hazırlık sürecinde bulunması gerekmektedir. Kontrollük sürecini etkileyen ve yapım süresini uzatan en önemli sorunların başında ihale öncesi hazırlık sürecindeki teknik dokümanların eksikleridir.

YDG, kontrol sürecinde idarenin önceden hazırlamış olduğu projeler ve teknik şartnameleri temel alarak yapı denetimi yapmaktadır. YDG, idare ve yüklenici arasında köprü konumundadır. Yapım aşamasının tüm süreçlerinden sorumludur.

YİĞŞ (2019) 11. maddesine göre ATGB sözleşme türü ile işler, yükleniciye verilen veya yüklenici tarafından hazırlanan, idarece ile onaylı uygulama projelerine uygun olarak yapılır. BF sözleşme ile yapılan işlerde ön veya kesin proje üzerinden uygulaması yapılmaktadır.

BF sözleşmelerde idare tarafından onaylı uygulama projesi hazırlanmamış ise idareden onay alınmadan başlanamaz. Aksi takdirde sorumluluk yükleniciye aittir. Yüklenici tarafından hazırlanması istenen uygulama projeleri BF üzerinden proje bedeli ödenmesi şartı ile hazırlanmaktadır. Proje için yüklenicinin yaptırmış olduğu mühendislik çalışmalarının (sondaj, zemin etüdü, harita alımı vb.) bedeli idare tarafından BF üzerinden ödemesi yapılmaktadır. Yüklenici, idarenin verdiği ön ve kesin projeleri, talimatları, teknik şartnameleri; fen ve sanat kurallarını esas alarak uygulama

projesi ve metrajları hazırlamalıdır. Projede yapılan değişiklikler idareye sorulmalıdır. İdare isterse proje üzerinde değişiklik yapabilir. İdare tarafından kabul edilmeyen detaylar istenilenlere göre düzenlenmelidir. İdare tarafından düzenlenen projeler bir ay içerisinde yükleniciye verilmelidir. Bu süre zarfında gecikmeler olursa yükleniciye bir ay ek süre verilmelidir. Yüklenici idarenin yazılı talimatı üzerine istenilen değişikliklerde ek bir ödeme istemeden düzeltmekle yükümlüdür. Yüklenici hazırladığı proje ve hesaplardan sorumludur. Yapılan hata ve eksiklikler idarenin sorumluluğunda değildir. Uygulama sürecinde yapılan tüm değişikliklerin, idare ve yüklenici fark etmeksizin, projeye işlenmesi bedelsiz olarak yüklenicinin sorumluluğundadır. Yapım aşamasında idare tarafından istenen, BF teklif cetvelinde fiyatı bulunmayan yeni iş kalemlerinin bedeli BF üzerinden hesaplanarak yükleniciye ödenmelidir. Geçici kabulü yapılan işin son halinin proje paftaları yüklenici tarafından idareye teslim edilmelidir.

Şekil 4.13. Yapım ve kontrollük süreci iş akış şeması

İdare ile sözleşmesi imzalanan yükleniciye, yer teslimi yapılmadan önce 10 günlük itiraz süresi verilmektedir. Bu süre, yükleniciye idare tarafından teslim aldığı teknik dokümanları inceleyip itiraz etmesi için tanınan süreyi kapsamaktadır. İtiraz süresinde yüklenici itiraz etmezse, teslim aldığı proje ve teknik dokümanların fen ve sanat kurallarına uygun olduğunu kabul etmiş sayılmaktadır. Ayrıca kullanılan malzemenin niteliği ile yapım tekniklerinin yeterliliğini kabul etmiş ve teknik sorumluluğu üstlenmiştir. Uygulama sürecinde ortaya çıkabilecek olumsuzluklardan sorumludur. Yükleniciye yer teslimi yapılması ile yapım süreci başlamaktadır.

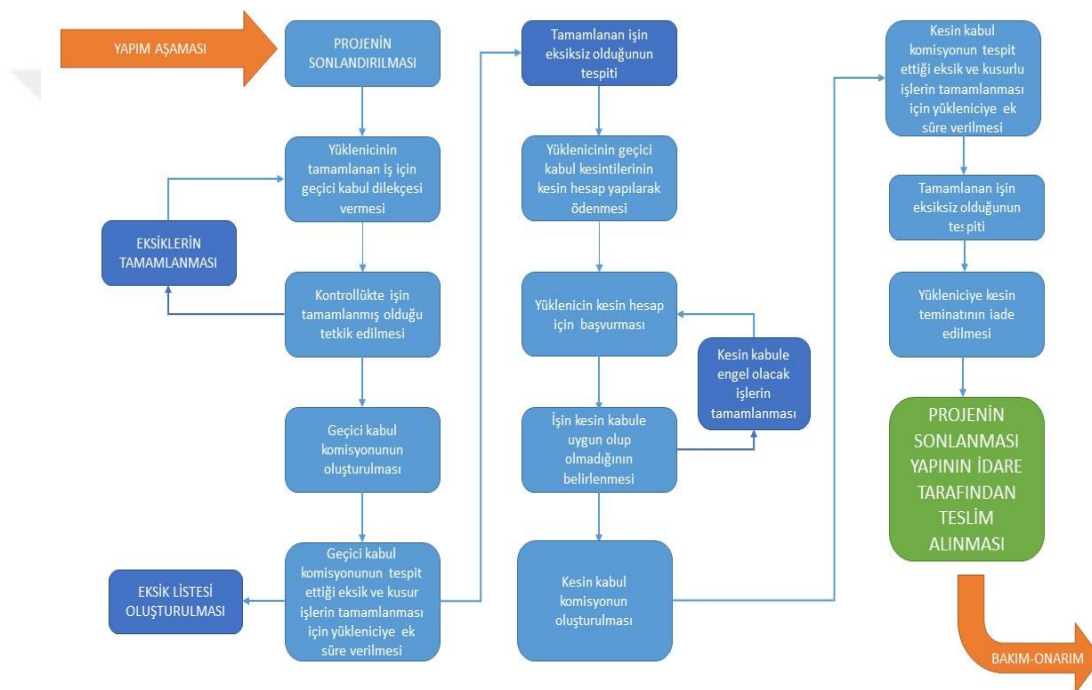
YİĞŞ (2019)'a göre yapım sürecinde, YDG ve yüklenicinin sorumlulukları;

- Yapım sürecinde yüklenici, idarenin belirlediği süreye tabi tutulan bir iş programı çıkartmalıdır. Belirlenen iş sürende yapı idareye teslim edilmelidir.
- İdare tarafından görevlendirilen YDG tarafından inşaat süreci kontrol edilmelidir.
- YDG tarafından yapım aşamasında tespit edilen eksiklikler, hatalar, uygunsuz yapımlar ve kusurları yazılı tebliğ ile yükleniciye sunmalıdır.
- Belirlenen iş programı doğrultusunda yapının ilerleme süreci YDG tarafından denetlenmeli ve düzenli aylık raporları tutulmalıdır.
- Uygulama aşamasında projelerde tespit edilen eksikler idare tarafından düzenlenerek uygulanmalıdır.
- Kontrol sürecinde yapılan iş kalemlerinin teknik şartname uygun yapıp yapılmadığının kontrolünü ve eksiklerini incelenmektedir.
- Teknik şartnamede yapım aşaması sırasında idare tarafından seçilecektir ibaresi olan durumlar (renk, malzeme, detay vb.) kontrol ekibi ve idare tarafından bu süreçte belirlenmelidir.
- Yüklenici kullanacağı her malzemeyi YDG sormadan uygulayamaz.
- Yüklenici kullanılan malzemelerin teknik şartlara uygunluğunu deney, test, raporlarla denetleyip idareye sunmalıdır. Tüm giderler yükleniciye aittir.
- YDG kullanılan malzemeyi önceden alternatifleri ile görmelidir.
- YDG tarafından onaylanan tüm malzemeler mühürlenerek arşivlenmelidir.
- Uygulama aşamasında idare tarafından değişen malzeme olursa ya da başka bir alanda kullanılması istenirse idare bedelini yükleniciye ödemelidir.
- Yüklenici tarafından onay alınmış bir malzeme teknik özellikleri uygulamaya uygun değilse YDG yazılı tebliğde bulunmalıdır. YDG 10 gün içerisinde malzemeyi alandan uzaklaştırma zorunluluğu vardır. Denetim görevlisi yapmadığı takdirde yüklenicinin zararının karşılamak zorundadır.
- Yüklenici idareye sormadan yaptığı değişikliklerde sorumluluk kendisine aittir, yapılan değişikliklerde herhangi bir hak iddia edemez.
- YDG onaylamadığı, yanlış yapılan işler yüklenici tarafından hiçbir bedel istemeden sökülüp ya da yıkılmalıdır. Bu durumdan kaynaklanan bir gecikme olursa sorumluluk yükleniciye aittir.
- İş programına göre yüklenici kaynaklı gecikmelerde %10 günlük gecikme cezası uygulanmaktadır.
- Yüklenici kesin kabule kadar yapım işinin her türlü sorumluluğu, bakımı ve onarımından sorumludur.
- YDG her gün iş yerinde yapılan her işi kayıt altına almak için, şantiye günlük defteri, röleve ve ataşman defterleri vb. belgeleri tutmak zorundadır. Yüklenici imzalamakla zorunlu olduğu defterdeki tüm işlemlerden ve metrajlardan sorumludur.

Yapı teslim alma ve Kesin kabul süreci: Yüklenici tarafından taahhüt edilen yapım işinin sözleşmeye uygun olarak tamamlanması durumunda yüklenici idareye geçici kabul dilekçesi vererek yapım işinin sonlandırmasını yapar. YDG tarafından tamamlanan proje ön incelemeye tabi tutulur. Bu incelemeler doğrultusunda projeye uygun yapıldığı ve geçici kabul için bir eksik olmadığı anlaşıldığında YDG, YİĞŞ göre “Geçici Kabul

Teklif Belgesi” düzenleyerek idareye başvuruda bulunur. Başvuru doğrultusunda idare önce geçici sonra kesin kabulünün yapılması için komisyon kurar.

Teslim edilen yapım işi KİSK (2002)'in 11. maddesine göre en az 15 gün içerisinde idare tarafından görevlendirilen en az 3 kişilik alanında uzman teknik ekipten oluşan muayene ve kabul komisyonu (MKK) tarafından Yapım İşleri Muayene ve Kabul Yönetmeliğince (YİMKY) uygun denetlenir. MKK genellikle; mimar, inşaat-elektrik-makine mühendisi, peyzaj mimarı gibi teknik ekipten oluşmaktadır. Teknik eleman bulunmaması durumunda diğer kamu kurum ve kuruluşlarından görevlendirme yapılır. MKK'de; içmimarlar da yapı alanında yer alan alanında uzman teknik ekip kadrosuna girdiklerinden dolayı komisyonda yer almalıdır. Yapım işi aşamasında YDG olarak yer alan teknik ekip MKK'de yer alamaz.

Şekil 4.14. Yapı teslim alma ve kontrollük süreci iş akış şeması

MKK görevleri YİMKY (2009)'a göre yapı teslim alınmadan önce Geçici Kabul Komisyonu (GKK) ve sonrasında Kesin Kabul Komisyonu (KKK) tarafından denetlenmektedir. Komisyon yapım işini denetleme sürecinde; projeye uygunluğunu inceler, muayene eder. Gerekli gördüğü kısımların işletmesini ve çalıştırmasını yapar. Engel bir durum varsa tutanak tutar. Tespit edilen eksikliklerin yüklenici tarafından tamamlanması için idare tarafından ek süre verilir. Tamamlanan eksiklikler kabul komisyonlarınca tekrar denetlenir ve engel bir durum teşkil eden bir durum etmiyorsa önce geçici kabulü, sonra kesin kabulü yapılır. Bazı durumlarda MKK tarafından yapım işinin kısmi kabulü yapılabilmektedir. Kısmi kabulü yapılan işin kesin kabulü yapılmış sayılmaz.

Kesin kabulü yapılan yapım işinde yükleniciye idare tarafından kesin teminatının iadesi yapılır ve idare tarafından yapı teslim alınarak proje sonlandırılır.

İçmimarın yapım ve kontrol sürecinde görev ve sorumlulukları

- İçmimar yapım sürecinde YDG içinde görev almalıdır.
- Yapım aşamasında yapılan iç mimari ve iç mimariyi etkileyen tüm yapım işlemlerin fen ve sanat kurallarına uygunluğunu kontrol etmelidir.
- Yapım aşamasında yapının projeler ve teknik şartnameye uygunluğunu kontrol etmeli, eksiklikleri yükleniciye yazılı tebliğ etmelidir.
- Yapım aşamasında çıkan problemler ve eksikliklerde tespit etmelidir. Tespit edilen problemleri idare ile birlikte düzenlenerek uygulanmalıdır.
- YDG olarak içmimar alanında düzenli günlük ve aylık raporlar tutmalıdır.
- Proje ve şartnamede “İdare tarafından belirlenecek” ibaresi olan; malzeme, işçilik, renk, montaj vb. detaylarda karar veren merci olmalıdır.
- Yüklenici tarafından kullanılan her malzeme için YDG olarak içmimar tarafından da onay alınmalıdır.
- Yapım aşamasında çıkabilecek problemlere karşı her daim YDG olarak sahada denetim yapmalıdır.
- MKK’de içmimar, yapının projesini ve imzalanan sözleşmeyi temel alarak kontrol ve incelemelerini yapabilecek teknik bilgi ve donanımına sahip olduğu için görev almalıdır.
- İçmimar geçici ve kesin kabul yapımında inceleme, muayene ve gerekli kısımları işleterek gerekli teknik incelemeleri yapmalıdır. GKK ve KKK görev almalıdır.

4.2.4. Kamu yapılarında işletme, bakım, onarım süreci ve içmimarlık mesleğinin görev ve sorumlulukları

Kamu yapısı; devletin ve halkın ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla çeşitli yapım teknikleri ve malzeme ile birlikte yeraltı ve yerüstünde inşa edilen çeşitli tesislerdir.

Kamu ihalesi ile yapımı gerçekleşmiş her türlü yapım işinin kesin kabulü yapıldıktan sonra, yapının yıkılana kadar geçen süre; yapı işletme sürecidir. Kamu inşaat sektöründe yapıların işletmecisi ve kullanıcısı kendisi olduğu için kullanım süresi uzun sürmektedir. Ayrıca yapılar kullanım alanı dışında zamanla farklı ihtiyaçlara hizmet vermektedir. İşlev değişikliğinde ön görülmesi olup projelendirme aşamasında fonksiyonel, büyüyebilir, yenilenebilir, esnek tasarım temellerinde yapılmış olmalıdır. İşletme süreci iyi planlanmalıdır. Gerekli altyapıların analizleri planlama aşamasında yapılmalıdır.

Binalar yaşayan yapılardır; zamanla yaşlanır, yıpranır ve hasar görür. Bu hasarlar bazen yüzeysel, bazen de içten oluşmaktadır. Yapı; iklim, çevre, insan faktörleri, doğa koşulları tarafından zarar görmekte birlikte yapıda yıpranmalar ve bozulmalar görülmektedir. Bu etkenler ve kullanım yoğunluğuna bağlı olarak yapıların sürdürülebilir olması için gerekli bakım-onarımlarının yapılması gerekmektedir. Kullanılan malzemelerin tedarik süreci kolay olup ileriye dönüp onarımlarda hızlı çözümlere ve uygulamalara yer verilmelidir.

Devlet Binaları İşletme, Bakım, Onarım Yönetmeliği (DBİBOY) (1971)'in 1. maddesine; “Devlet binalarının ve müstemilatının mimari, yapım yönünden bakım ve onarımlarının yapılması ve bu binaların içinde veya dışında olup bina ile ilgili tesis ve donatımın işletme, koruyucu bakımları onarımları ve temizlik işleri bu Yönetmelikteki hükümlere göre yürütülür”. Amacı yapıların gerekli bakım ve onarımlarının yapılarak hizmet vermeye hazır olmasını sağlamaktır.

DBİBOY (1971) 3. maddesi kapsamına göre kamu yapılarını;

1. İdari hizmet yapıları,
2. Eğitim-öğretim ve müstemilat yapıları,
3. Sağlık yapıları,
4. Kültür yapıları,
5. Memur konutları (lojmanlar),
6. Müze, galeri, sergi salonları,
7. Saray ve kasırlar,
8. Kamu hizmeti veren diğer yapılar,
9. Kamu hizmeti için gerçek veya tüzel kişilerden kiralanmış yapılar,
10. Askeri yapılar,
11. Doğal afetler, hırsızlık vb. tehlikeli durumlardan korumalar için yapılmış ya da konmuş yapılar kapsamına girmektedir.

İşletme: Yönetmelik kapsamına giren yapıların içi, dışı, tesisleri ve donatımların idare tarafından görevlendirilmiş ekip tarafından düzenli olarak hizmete hazır olmasıdır (DBİBOY 1971).

Bakım: Yönetmelik kapsamına giren yapıların içi, dışı, tesisleri ve donatımların gerekli ihtiyaçların belirli aralıklarla kontrol edilmesi ve onarımları yapılarak hizmet vermeye devam durumda olmasıdır (DBİBOY 1971).

Onarım: Yönetmelik kapsamına giren yapıların içi, dışı, tesisleri ve donatımların en az kanuni kullanım süreleri içinde hizmete vermeye devam eder durumda olması amacıyla yapılan incelemeler sonucunda gerekli yenileme, düzeltme ve değişiklik yapma işlemleridir (DBİBOY 1971).

Yapıların tasarım ve yapım aşamasındaki özen işletme ve bakım-onarım aşamalarında da gösterilmelidir. Düzenli bakım ve onarımları yapılmalıdır. İnsanlar tarafından yapıların terk edilmesi, kasıtlı tahribi, gerekli bakım ve onarımları yapılmaması yapıların yıkılmasına neden olmaktadır. Yapıların işletme süresi arttırılmalı, harap olması önlenmeli ve düzenli olarak hizmet vermesi sağlanmalıdır. Yapılan bakım ve onarımlar maliyet, zaman ve kalite açısından devletin kaynaklarının verimli kullanılmasını sağlamaktadır.

Yapıların işletme (kullanım) süresini azaltan ve bakım-onarıma neden olan kullanıcı kitlesi, doğa koşulları, afetler, yangınlar, çevresel faktörler, işlev değişikliği, hatalı malzeme seçimi, trafik, projelendirme ve yapım sürecindeki hatalar gibi birçok etken vardır. Bu etkenler yapıya zarar vermektedir.

Kullanıcı kitlesinin fiziksel açıdan yapıya verdiği zararlar

Kamu yapılarında kullanıcı kitlesi çalışan ve vatandaş olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kullanıcı kitlesinin fiziksel açıdan yapıya verdiği zararlar yapıların kullanım süresini olumsuz etkileyen faktörlerin başında gelmektedir. Bilinçli veya bilinçsiz olarak kullanıcılar yapıya zarar vermekle birlikte deformasyonlara neden olmaktadır. Kamu yapıları herkese açık olduğundan ve sunduğu hizmet alanının genişliğinden dolayı geniş bir kitleye hitap etmektedir. Bu kitlenin; yaş aralığı, cinsiyeti, sosyal-kültürel çevresi, ekonomik durumu, fiziksel-ruhsal özelliği, sayısı vb. özellikleri ve yoğunlukları değişkenlik göstermektedir. Ayrıca kullanıcı yoğunluğu saatlere, günlere, aylara ve yıllara göre de değişkenlik göstermektedir. Kullanıcı kitlenin yoğunluğuna göre deformasyon hızı artış göstermektedir.

Kamu yapılarında sunulan hizmet doğrultusunda kullanıcı kitlesi değişmektedir. Örneğin; huzurevi, yaşlı bakımevi, emekliler kahvesi/ lokali vb. tesisler yaşlılara hizmet verdikleri için yaş kriterine göre bu yapılarda mimari çözümler, engelliye uygun tasarımlar, sağlık koşulları, psikolojik etkenler yaşlılara göre şekillenmektedir.

Planlama aşamasında bu analizlerin iyi yapılması gerekmektedir. İleriye dönük büyüme planlarında kullanıcı yoğunluğu temel alınarak tasarlanmalıdır. Genellikle kamu yapılarında büyüme oranları temel alınmadığından dolayı ek yapılar yapılmakta, metrekaresine düşen insan yoğunluğunda artmalar görülmekte, bu durum verimsiz plan çözümlerini doğurmaktadır.

İç mekân açısından incelendiğinde;

- Kullanıcı kitlesinin artışı öngörülemediği durumlarda; mimari ve iç mimari planda eksikler, elektrik- mekanik-statik altyapı eksikleri, donatı ve mobilya eksikleri görülmektedir.
- Kullanıcı kitlesinin yoğunluğu; yapıda, donatılarda, zemin-duvar-tavan kaplamalarında, hareketli ve hareketsiz mobilyalarda, yapı bileşenlerinde yıpranmalara ve zarara neden olmaktadır.
- Kullanıcı kitlesinin eğitim ve kültür yapısından dolayı bilinçli veya bilinçsiz kullanım yapıda yıpranmalara ve zarara neden olmaktadır.
- Vandalizm, savaşlar ve yangın yapıda yıpranmalara ve zarara neden olmaktadır.
- Kullanıcı kitlesindeki artıştan dolayı kanun, mevzuat ve yönetmeliklere uymayan eklemeler, tadilatlar ve mimari çözüm planları kanunen yasaktır ve kamuyu maddi zarara sokmaktadır.
- Kullanıcı kitlesi artışının doğru hesaplanmamasından dolayı ıslak hacimlerde, dolaşım alanlarında, ortak alanlarda gerekli ihtiyaçlar karşılanamamaktadır.
- Kamu yapılarında personel sayısında artışlar çalışanların verimliliğini, sağlığını ve psikolojisini etkilemektedir.
- Kullanıcı kitlesinin verileri doğrultusunda estetik, hijyenik, kullanışlı, ergonomik tasarımlar ve iç mimari çözümler yapılmalıdır. Gerekli bakım ve önlemler alınmalıdır.

- Kullanıcı kitlesinin ihtiyaçları mimari planlama sürecinde düşülmemesinden dolayı sonradan yapılan tadilatlar ve ekler yapıyı estetik, fonksiyon, maliyet ve süre açısından zarara sokmakta ve yapıya zarar vermektedir.

Kullanıcı kitlesinin psikolojik açıdan yapıya verdiği zararlar

Kamu yapılarında kullanım sürecinde artan ihtiyaçlar, kullanıcı yoğunluğu ile doğru orantılıdır. Yapılan yapılar büyüyebilir tasarlanmalıdır. Bu eksiklikler planlama ve projelendirme sürecinde yapılmalıdır. Kullanım sürecinde tamamlanması ve tadilatlarının yapılması süreci zorlaştırmakta; yapıda estetik, süre, fonksiyonel, ekonomik, psikolojik ve sağlık açısından olumsuz koşullara neden olmaktadır.

Kullanıcı kitlesinin psikolojik etkileri göz önüne alındığında; yapıların tasarım, projelendirme, işletme, bakım ve onarım süreci önemli rol oynamaktadır. İşletme sürecinde kamu yapılarının iç mekân planlaması, renk seçimi, malzeme seçimi, ışıklandırması, havalandırması, iklimlendirmesi, ergonomisi vb. özellikler önemli rol oynamaktadır.

Günlük hayatımızın büyük bir kısmını kapsayan kamu yapılarında geçirilen süre kullanıcı kitlesinin psikolojisini etkilemektedir. Sağlık, eğitim, hizmet, konaklama, ticaret, endüstri, toplanma amaçlı yapılar, kültür sanat merkezleri kullanıcı kitle ve çalışanların en yoğun kullandığı yapılardır. Gün içinde sirkülasyonları yoğun olmakla birlikte çalışanlar ortalama sekiz saat kamu yapılarını kullanmaktadırlar.

İç mekân açısından incelendiğinde;

- Çalışanların verimliliği, odaklanma, yaratıcılık, yaşam enerjisi, kronik ve psikolojik hastalıkları etkilemektedir.
- İç mekân düzenlemelerinde rengin insan psikolojisine etkileri bilimsel olarak kanıtlanmıştır. Sıcak, soğuk, zıt, açık ve koyu renkler iç mekân tasarımında mekân algısını değiştirmektedir.
- Renkler aynı zamanda mekânları ve objeleri; büyük ve küçük gösterme, derinlik, dinamiklik, odaklama ve vurgu yapabilme özelliğine sahiptir.
- İç mekân tasarımında kullanılan malzemelerin dokusu mekân algısını etkilemektedir. İç mekân düzenlemelerinde malzeme seçiminin insan psikolojisine etkisi açısından incelendiğinde ahşap, kumaş vb. malzemeler sıcaklık etki, seramik, beton, mermer gibi yüzeyler soğuk etki vermektedir.
- Doğal ışık alan yerler insan psikolojisi, motivasyonu ve sağlığı için uygun ortamlardır. Işığın çalışma ortamına hangi açıdan geldiği, şiddeti, rengi ve yönü önemlidir. Örneğin; ofislerde çalışma masasının arkasına pencere gelmesi bilgisayar ekranlarında parlama, gölge düşmesine neden olur.
- İç mekân düzenlemelerinde doğal havalandırma insan sağlığı ve verimliliğini etkileyen bir etkidir. İnsan, yaşamını devam ettirebilmesi için oksijene ihtiyaç duyar. Kullanılan havanın doğru ve yeterli havalandırılması gerekmektedir. Yapıların doğal yollarla havalandırması enerjinin korunumu, ekonomi ve sağlıklı açısından yapay havalandırmalara göre avantajlıdır. Doğal havalandırmanın yeterli olamadığı ya da mekân içi ısı ve değerlerin sabit tutulması istenilen mekân ve yapılarda yapay (mekanik) havalandırma

kullanılmaktadır. Eğitim, sağlık vb. yapılarda doğal havalandırma gerekli yönetmeliklerce zorunlu hale getirilmiştir.

- İç mekân tasarımında havalandırma ve aydınlatma kadar etkili bir diğer etken iklimlendirmedir. Yapıların kullanım amacına göre sıcak ve nem oranı standart koşullarda olması kullanıcı kitlesinin fiziksel ve psikolojik özelliklerini etkilemektedir. İç mekânlarda yapılan işe göre ideal ortam şartları sağlanmalıdır.
- İç mekân tasarımında kullanıcı ihtiyaçları temel alınarak insan ergonomisine uygun tasarımlar yapılmalıdır. Kullanılan hareketli ve sabit donatılar, mekân boyutları, değerler ve standart ölçüler, kullanıcı kitlesi temel alınarak tasarlanmalı ve yapılmalıdır. Tasarlanan mekânlar güvenli, insan sağlığına uyumlu, konforlu, kullanıcı kitlesinin ergonomisine uyumlu tasarlanmalıdır. Gerekli görsel, işitsel, termal ve psikolojik ortamlar tasarlanmalıdır. Örneğin; kreş yapılarında kullanıcı kitlenin yaş gruplarına göre mobilyalar ve vitrifiyeler seçilmelidir.

Doğa koşullarının yapıya verdiği zararlar

Yapıları etkileyen dış faktörlerin başında gelmektedir. Başlıca doğa koşulları; ısı, sıcaklık, rüzgâr, nem, hava, yağış vb. etkenlerdir. Bu etkenler yapıda küflenmelere, neme, su basmasına, çürümelere, renk değişimine, korozyona, genişlemeye, çürümeye, solmaya, paslanmaya, korozyona, renk değişimine, dağılmaya, kırılmaya, dökülmeye, parçalanmaya hatta yapının yıkılmasına neden olmaktadır. Kullanım aşamasında oluşan deformasyonların bakım, onarım ve güçlendirmelerin sonradan yapılması kesin sonuç vermemektedir. Bu sorunlar uygulama aşamasında planlanmalı ve uygulanmalıdır.

İç mekân açısından incelendiğinde;

- Uygulama aşamasında doğa koşullarına uygun teknik ve montajlar kullanılmalıdır.
- Malzeme ve işçilik tekniklerinde yapının coğrafi konumuna uygun seçilmeli ve uygulanmalıdır.
- Yapının konumuna, yönüne ve coğrafi yapısına göre iç mekân planlaması yapılmalıdır. Örneğin: dersliklerin, ofislerin, bekleme alanlarının vb. ortak yaşam alanları güneşten verimli faydalanacakları yönde çözümlenmelidir. Islak hacimler ve depolar güneş almayan yerlerde konumlandırılmalıdır.

Afetlerin yapıya verdiği zararlar

Deprem, heyelan, çığ, sel, fırtına, yıldırım, tsunami, don vb. başlıca doğal afetlerdir. Kontrol edilmeyen, can ve mal kaybına neden olan anlık doğa olaylarıdır. Önceden tedbirler alınmalı gerekli bakım ve onarımlar yapılmalıdır. Deprem kuşağında yer alan ülkemizde tarihten bu yana birçok can ve mal kaybı görmüştür. Birçok yapı zarar görmüş ve yıkılmıştır. Deprem konusunda gerekli kanun ve yönetmeliklere göre yapılar yapılmalı ve planlamalıyız. Zarar gören ama kullanılabilen yapıların bakım, onarım ve güçlendirmeleri yapılmalıdır.

Heyelanlar topografyaya bağlıdır. Eğimin fazla olduğu yerlerde heyelan riski yüksektir. Yapıların çevresindeki istinat duvarlarının heyelanla birlikte yıkılması birçok

can ve mal kaybına neden olmaktadır. Gerekli önlemler planlama ve yapım aşamasında uzman kişiler tarafından yapılmalıdır. Ayrıca yapının düzenli bakım-onarım ve tadilatları yapılmalıdır.

İç mekân açısından incelendiğinde;

- Kullanım sürecinde taşıyıcı sisteme zarar verilmemelidir. Kolon ve kiriş kesilmesinden dolayı ülkemizde yaşanan deprem olaylarında birçok can ve mal kaybı görülmüştür.
- Taşıyıcı sistemi yıpranmış, zarar görmüş yapılar güçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.
- İç mekân düzenlemesinde mobilyaların yerleri can güvenliği temel alınarak düzenlenmelidir. Örneğin; cam kenarına yatak konulmamalıdır. Çıkışlara ve sirkülasyon alanlarına deprem sırasında devrilip engel olacak objeler konulmamalıdır.
- İç mekân mobilyaları duvara sabitlenmelidir. Çekmecelerde ve kapaklarda kilit mekanizması kullanılmalıdır.
- Fırtınaya maruz kalan yapılarda pencere ve kapıların malzeme seçimi ve kullanılan sistemlerde gerekli güvenlik önlemleri alınmalıdır.
- Afet riski yüksek bölgelerde afet türüne göre iç mekân tasarımı yapıp gerekli önlemler içmimarlar tarafından alınmalıdır.

Çevresel faktörlerin yapıya verdiği zararlar

Topografya, eğim, deniz, göl, nehir, dere, akarsu, su kanalları, manzara, bitkiler ve hayvanlardır. Kullanım sürecinde bu etkenler yapıya zarar vermektedir. Çevresinde bulunan deniz, göl, nehir, dere, akarsu, su kanallarının konumu yapıya ne kadar yakınsa; yapının temelini, cephesini ve taşıyıcı sistemini zamanla deforme etmektedir. Deniz kenarına yakın yapılarda; rüzgârla birlikte deniz tuzu ve kum taneleri yapıların cephelerinde, pencere ve kapılarında yüzey aşınmalarına neden olmaktadır. Yapıların belli zamanlarda gerekli bakım, onarım ve yalıtımları yapılmalıdır.

Yapının bulunduğu yer; yamaç, dere yatağı gibi belli bir eğime ya da su kaynağına yakın konumlandırılmış ise yapı zamanla çevre ve doğa koşullarının etkileri ile zarar görebilmektedir. Düzenli kontroller ve bakımlar yapılmalıdır.

Yapının oturduğu topografyanın mukavemetinin düşük olması ya da homojen olmaması zamanla yapıda oturma hareketlerinin oluşmasına neden olmaktadır. Bu durumda yapıda çatlak oluşumları görülmektedir. Gerekli bakım, onarım ve güçlendirme çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

Yapının yakınındaki bitkilerin kökleri yapının temeline zarar verebilmektedir. Ağaçlandırma çalışmaları yapılardan belli bir mesafe uzağa dikilmeli ve belli aralıklarda budanmalıdır. Hayvanlar yapıların yalıtım malzemelerine, donatılarına zarar vermektedir. Gerekli önlemler alınmalı, bakım ve onarımları yapılmalıdır. Örneğin; ahşap kurtları ve haşereler yapıdaki tüm ahşap donatılara zarar verebilmektedir. Gerekli ilaçlamalar yapılmalıdır. Ahşap donatıların düzenli aralıklarla bakım ve onarımları yapılmalıdır.

Yangınların yapıya verdiği zararlar

Yangın, insan faktörü ve çevresel faktörler tarafından bilinçli veya bilinçsiz meydana gelmektedir. Birçok can ve mal kaybına neden olmaktadır. Binaların Yangından Korunma Hakkında Yönetmeliği (2007) 1. maddesine göre; “Kamu kurum ve kuruluşları, özel kuruluşlar ve gerçek kişilerce kullanılan her türlü yapı, bina, tesis ve işletmenin, tasarımı, yapımı, işletimi, bakımı ve kullanımı safhalarında çıkabilecek yangınların en aza indirilmesini ve herhangi bir şekilde çıkabilecek yangının can ve mal kaybını en aza indirerek söndürülmesini sağlamak üzere, yangın öncesinde ve sırasında alınacak tedbirlerin, organizasyonun, eğitimin ve denetimin usul ve esaslarını belirlemektir.” amacıyla yönetmelik doğrultusunda yapıların tasarım, kullanım, bakım ve onarım sürecindeki gerekli esaslar belirtmiştir. Bu yönetmelik kapsamında her türlü yapının yangın önlemek için algılama ve söndürme tedbirleri belirlenmelidir. Bu yönetmelik doğrultusunda yangına karşı gerekli güvenlik şartları uygulanmazsa yapı için ruhsat verilmemektedir. Yeni yapılan ya da kullanım amacı değişen yapılarda yönetmelik doğrultusunda imalatların yapılmadığı tespit edilirse, eksikler giderilinceye kadar yapı kullanım izni ile çalışma ruhsatı verilmemektedir. (Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmeliği 2007)

Binaları Yangından Koruma Hakkında Yönetmeliği belli zamanlarda yenilenmektedir, önceden çalışma izni ve ruhsatı verilen yapılar mevcut yönetmeliğe göre gerekli şartların düzenlemesi can ve mal kaybını en aza indirmektedir. Gerekli denetimler görevli kurum ve kuruluşlarca yapılmalıdır.

Bu yönetmelik doğrultusunda kullanılan malzemeler, ölçüler, boyutlar, mekânsal düzenlemeler, her türlü mimari donatılar, kaçış yolları, önleme, söndürme ve ikaz sistemleri hakkında detaylı bilgi ve esaslar belirtilmiştir.

Yangın yapılarda geri dönüşü olmayan zararlar vermektedir. İnsan faktörleri tarafından sabotaj sonucu birçok yapıımız yok olmakta ya da gerekli bakım ve onarım çalışmaları ile yeniden kullanır hale getirilmeye çalışılmaktadır.

İç mekân açısından incelendiğinde;

- Yapılarda yapılan işlev değişikliği, tadilatlarda yönetmelik doğrultusunda planlama ve uygulaması yapılmalıdır.
- İç mekânda kullanılan malzemeler yangına dayanıklı sertifikalı, garantili ve standartlara uygun olmalıdır.
- Yangın için gerekli ikaz, söndürme ve önleme tedbirleri kullanılmalıdır.
- Kaçış yönleri, kapılar, merdivenler ve koridorlar kullanıcı yoğunluğu ve standartlar doğrultusunda ölçü, boyut ve malzemeler ile tasarlanmalıdır.
- Acil kaçış aydınlatmaları ve yönlendirme levhaları gerekli standartlarda yapılmalıdır. Tahliyenin güvenli gerçekleşmesi için önceden planlama yapılmalıdır.
- Yangın riski yüksek olan mahaller ve yapılarda planlamalar yangını önleyici şekilde düzenlenmelidir. Bodrum kat, çatı katı, asansör ve merdivenlerde gerekli önemler alınmalıdır.

- Mekân içi planlarda yangın riskini azaltacak planlamalar yapılmalıdır. Örneğin; pencere kenarına konumlandırılan ocak perdenin tutuşma riskini arttıracak için yangına sebebiyet verebilir. Bu gibi durumlarda gerekli mesafeler korunmalı ve önemler alınmalıdır.

Yeniden işlevlendirmenin yapıya verdiği zararlar

Yapının planlanan işlev dışında başka bir alanda hizmet vermesi durumudur. Mevcut yapılarda yeniden işlev verilerek yapının dönüşümü sağlanmaktadır. Yeniden işlevlendirmenin amacı mevcut fonksiyonuna en uygun işlevi analiz ederek yapının mimarisi ve tarihi dokusunu bozmadan yapıyı yeniden kullanılır hale getirmektir. Genellikle yeniden işlevlendirmede mevcut yapının mimari yapısına, özgün malzemesine, uygulama tekniğine ve dokusuna bağlı kalmadan tadilat yapılmaktadır. Bu tadilatların alanında uzman olmayan kişiler tarafından bilinçsizce yapılması yapıya zarar vermekle birlikte yapının kimliğini bozmaktadır. İç mekâna yönelik restorasyon, koruma amaçlı projelerde ilgili eğitim almış diğer mesleklerle birlikte iç mekan projesi ve uygulanması yapılmalıdır. Yapının kimliği ile yapının yeni işlevi arasında bir denge olmalıdır. Bu özelliklere sadık kalınmadan yapılan tadilatlar maddi açıdan zarar vermekle birlikte tarihimize de zarar vermektedir.

Ayrıca kamu yapıları uzun süreli yapılardır ve yıkılana kadar hizmet vermektedir. Devlette devamlılık ilkesi hâkimdir. Kamu yapıların planlama ve kullanım sürecinde de bu kural geçerlidir. Görevinin tamamlamış yapılar yeniden işlevlendirilmelidir. Kamu yapıları genellikle ilk fonksiyonları dışında çeşitli işlevlere de hizmet vermektedir. Örneğin, ilk yapım amacı hizmet binası olan bir yapı zamanla kreşe, okula, kurs merkezine, sağlık kuruluşuna, konaklamaya, sosyal tesise vb. birçok hizmete dönüşebilmektedir. Bu dönüşümler sırasında yapının mimari dokusu, tesisatları, cephesi, kullanım kapasitesi, işlevi, taşıyıcılığı vb. özelliğinin değişmesi yapıya zarar vermektedir. Mevcut fonksiyona en uygun ihtiyaç belirlemeli ve en az değişimlerle bina dönüştürmelidir.

İç mekân açısından incelendiğinde;

- Alanında uzman içmimarlar tarafından binanın özgün dokusunu koruyarak yenilemeler yapılmalıdır.
- Özgün malzemeye en uygun malzemeyi ve işçiliği seçmeli ve uygulamalıdır.
- Mevcut plan düzenine sadık kalmalı, minimum değişikliklerle istenilen ihtiyaçları çözümlemelidir.
- Mevcut yapı yoğunluğu, insan yükünü göz alarak mekânları çözümlemelidir. Eskiden az kişinin kullandığı bir mekânı çok fazla insanın kullanacağı bir mekâna çevirmek yaşlı bir yapı için tehlikelidir.
- Islak hacimler mevcut yerinde çözümlenmeli, tesisat değişimi en aza indirilmelidir.
- Tasarım aşamasında kamu yapıları ileriye dönük işlevsel planlanmalı, dönüştürülebilir olmalıdır.

Hatalı malzeme ve işçiliğin yapıya verdiği zararlar

Uygulama sürecinde önemli rol oynayan malzeme ve işçilik kullanım, bakım ve onarım sürecini doğrudan etkilemektedir. Malzeme seçimi ve uygulanmasında yapının coğrafi konumu ve çevresel etkiler dikkate alınmalıdır. Seçilen malzemeler kaliteli, fonksiyonel, verimli, uzun ömürlü, garantili, standartlara uygun, gerekli belge ve lisanslara sahip olmalıdır. Doğru yerde doğru malzeme ve işçilik uygulanmalıdır. Uygulanmadığı durumlarda yapıda deformasyonlara neden olmaktadır. Bunlar; çürüme, küflenme, paslanma, korozyon, renk değişimi, dağılma, kırılma, dökülme, parçalanma hatta yapının yıkılmasıdır. Hatalı seçilen malzeme ve işçilikte; döşenmiş malzemenin sökülmesine, yeni malzemenin sipariş verilmesine ve yeni malzemenin uygulanmasına neden olmaktadır. Bu durum maliyet, zaman ve kalite açısından olumsuz etkilemektedir.

Hatalı malzeme ve işçilik; yapının taşıyıcı sistemine, mimari donatılarını (duvar-zemin-tavan, kapı-pencereler vb.), kaplamalarına, hareketli ve sabit donatılarına zarar vermektedir. Örneğin; ıslak hacimlerde şapın eğimi gidere doğru verilmediğinde suda göllenmeye neden olmaktadır. Zamanla biriken su yapıya zarar vermektedir. Onarım için şap ve seramikler sökülüp, yalıtım yapıp, tekrardan şap ve seramik döşenmelidir. Tüm bu etkenler maliyet, süre, kalite açısından olumsuz etkilemektedir. Malzeme doğru seçilmeli, malzeme ve yapılacak alanın şartlarına göre uygun döşenmelidir.

İç mekân açısından incelendiğinde;

- İçmimarlar projelendirme aşamasında malzeme seçimini yapmalıdır.
- İç mekân uygulama ve detay planlarında; malzeme, uygulama ve montaj detayları net ve eksiksiz verilmelidir.
- Teknik şartnamede iç mekân tasarıma yönelik; malzeme, uygulama ve montaj detayları net ve eksiksiz verilmelidir.
- İç mekânlarda kullanılan malzemeler mekânın ihtiyaçlarını karşılamalı, çevresel ve insan faktörlü yıpranmalara karşı uygun seçilmeli ve uygulanmalıdır. Örneğin; okul, hastane, yurt, huzur evi, sağlık kuruluşları, bakım evleri vb. mekânlarda antiseptik malzemeler kullanılmalıdır. Zeminlerde kaydırmaz malzeme kullanılmalıdır.
- Kullanıcı kitlesi yoğun olduğu iç mekânlarda aşınmayan malzeme tercih edilmelidir. Örneğin; fuar merkezleri, terminaller, araç trafiğinin olduğu mekânlar, hastaneler, okullar, hizmet binaları vb. kullanıcı kitlesinin yoğun olduğu mekânların zeminlerinde aşınma kat sayısı ve mukavemeti yüksek malzemeler kullanılmalıdır.
- İç mekânlarda kullanılan malzeme ve uygulama teknikleri birbiriyle uyumlu olmalıdır. Gelişen teknoloji, malzeme ve işçilik yöntemleri kullanılmalıdır.
- Seçilen malzemeler; kaliteli, ekonomik, uzun ömürlü, garantili, gerekli standartları karşılamalıdır. Ayrıca seçilen malzemeler onarılabilir olmalıdır.
- İç mekânların kronik sorunları çözümlenmelidir. Örneğin; kapı, pencere, çatı vb. dış faktörlerle birleşim detaylarının olduğu yerlerde yalıtımlar yapılmalıdır. Düzenli bakım ve onarımları yapılmalıdır.

- Kullanılan malzemeler standart ölçü ve boyutlarda seçilmeli ve uygulanmalıdır. Örneğin; engelliye yönelik mekânlarda yönetmeliklerin belirlediği standart ölçüler ve boyutlar kullanılarak malzeme ve montaj uygulanmalıdır.
- Seçilen malzemelerin uygulamasında kendine özgü montaj ve işçiliğine bağlı kalınmalıdır.
- Süre, maliyet açısından verimli işçilik ve bakım-onarım yöntemleri kullanılmalıdır. Malzemeye en uygun uygulama ve montaj yöntemi uygulanmalıdır.

Trafiğin yapıya verdiği zararlar

Günümüz şehirlerin ve birçok yapının maruz kaldığı yoğun trafik yükü zamanla yapılara zarar vermektedir. Araçlardan çıkan kirli hava yapıların cephelerinde karbon monoksit kaynaklı lekelenmelere ve kirliliğe neden olmaktadır. Düzenli cephe temizliği ve bakımı yapılmalıdır. Cephe tasarımında trafik yükü yoğun olan yerlerde leke tutmayan malzeme seçimine önem verilmelidir. Planlama aşamasında trafik yükü ve ileriye dönük bölgesel planlamalar analiz edilmelidir.

Tarihi şehirlerin yolları eski araçlara ve trafik yüküne göre planlandığı için sokaklar dar olup trafik yükünü kaldıramamaktadır. Eskiden at arabasına uygun sokaklar günümüz araçları tarafından titreşimlere, baskılara ve çarpmalara maruz bırakılmaktadır. Bu durum yapıların temellerine ve duvarlarına zarar vermektedir. Tarihi şehirler korunmalı yollar araç trafiğine kapanmalı yayalaştırma projeleri geliştirilmelidir.

Projelendirme ve uygulama sürecinin yapıya verdiği zararlar

Projelendirme sürecinde yapılan eksiklikler kullanım, bakım ve onarım sürecini etkilemektedir. Yapı planlanırken tüm veriler incelenip, analizler yapıldıktan sonra projelendirilmelidir. Kullanım açısından planlama süreci kullanıcının ihtiyaçları doğrultusunda şekil almalıdır. Fonksiyonel mekânlar kullanım süresini artırır, bakım ve onarım ihtiyacını azaltır. Analizler ve tasarımlar ileriye dönük olmalıdır. Büyüyebilir tasarımlar tercih edilmelidir.

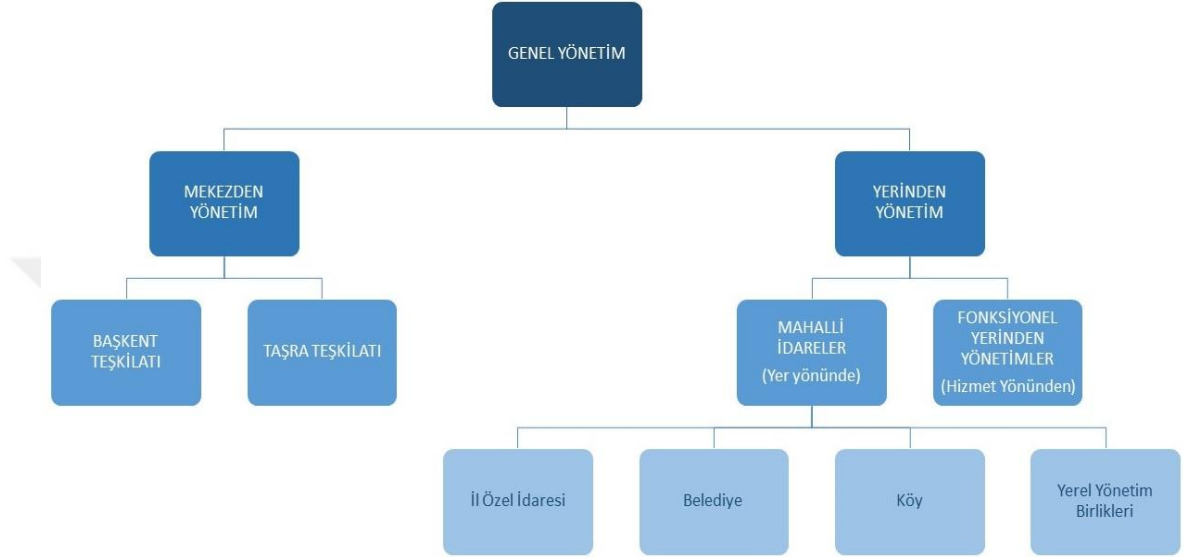
İç mekân açısından incelendiğinde;

- Projelendirme aşamasında yapı verimli kullanılmalıdır. İç mekân kullanıcı-mekân ilişkisine yönelik düzenlenmelidir. Kullanıcı gereksinimleri analiz edilmelidir.
- Mekânlar arası ilişki analizleri yapılmalıdır. Aynı mekânlar tek bir aks ya da belli bir alanda çözümlenmelidir. Örneğin; yapıların girişi, karşılaşması, ofisleri ve sirkülasyon alanları belli bir ilişkide çözümlenmelidir.
- Yapının ihtiyaç listesi belirlenmeli, örnekler incelenmeli, kullanım sürecindeki hatalar tespit edilip analizler yapılarak projelendirme sürecinde çözümlenmelidir.
- Projelendirme ve uygulama sürecinin detaylı yapılması, yapının ömrünü uzatmakta, bakım ve onarımı en aza indirmektedir.

4.3. Belediye Teşkilatı ve Antalya Büyükşehir Belediyesi Hizmet Binası

4.3.1. Belediye teşkilatı ve tarihçesi

Devlet genel yönetimleri kapsamındaki mahalli idareler kurumlarının başında gelen belediyeler kamu inşaat sektöründe de yer almaktadır. Belediyeler kamu yapılarının içerisinde işleyiş, yönetim ve hedef kitlesi açısından geniş bir alana sahiptir.

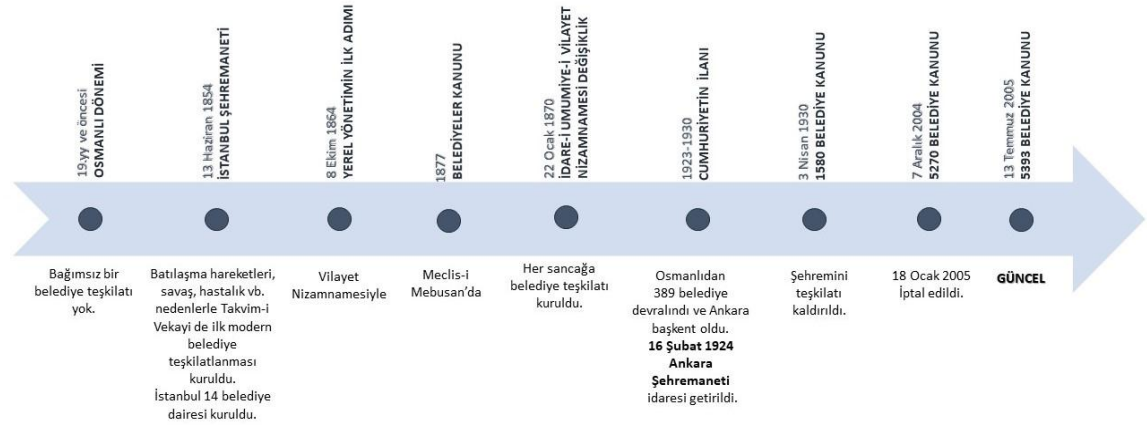

Şekil 4.15. Türkiye Cumhuriyeti Devlet Teşkilatı Genel Yönetim Şeması

Genel yönetim şemasında da yer aldığı üzere yerel yönetimler merkezden yönetim ve yerinden yönetim olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Belediyeler mahalli idareler alt başlığında yer alıp devlete bağlı bir yerel yönetim organıdır. Başkanı ve karar organları halk tarafından seçilmektedir.

5393 sayılı Belediye Kanun (BK) (2005)'un 3. maddesine göre:

Belediye: “Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisidir”.

Şekil 4. 16. Belediye teşkilatlanmasının tarihsel süreci

Belediye yönetimi Osmanlı'dan bu yana geniş bir tarihsel sürece sahiptir. 19. yy Osmanlı'da bağımsız bir belediye teşkilatı mevcut değildi. Belli hukuksal düzeni olan hiyerarşik bir yapıya sahip olan belediye teşkilatının modern anlamda Batılama süreci Tanzimat hareketleri ile başlamıştır. Dünyadaki gelişmeleri takip etme ihtiyacı, yeni çıkan ihtiyaçlar, salgın hastalıklar, yangınlar, artan nüfus, göçler, yabancı uyrukluların sayısında artış, gıda eksikliği, temizlik sorunları, uluslararası ticaret, gelişen inşaat sektörü ve düzensiz yapılaşma modern belediye teşkilatının kurulmasını zorunlu hale getirmekteydi. İstanbul'da artan bu sorunlar ve Kırım Savaşı'nın getirdiği zorunluluklar ile 13 Haziran 1854 tarihinde ilk belediye teşkilatlanmasına yönelik Takvim-i Vekayi'de bir tebliğ ile İstanbul Şehremaneti kurulmuştur. Bu teşkilatlanmanın uzun bir süre icraat göstermemesinden dolayı bazı düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerde İstanbul 14 belediye dairesine ayrılmıştır. Bu dairelerin içlerinde sadece 6. Daire olan Beyoğlu Belediye Dairesi tam bir şekilde hizmet verebilmiştir. İstanbul Şehremaneti için 1868 ve 1870 yıllarında tekrar düzenlemeler getirilmiştir. 1877 yılında Meclis-i Mebusan'da kabul edilen Belediyeler Kanunu ile belediyeler daha etkin bir hale getirilmeye çalışılmıştır (Yolalıcı 2002).

Diğer vilayetlerde belediyelerin kurulması için 8 Ekim 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi ile yerel yönetim yapısında ilk adımlar atılmaya başlamış olup; bu nizamname ile artık belediyeler vali ve kaymakamlar tarafından atanacak bir "reis" ile merkezi yönetimde taşra teşkilatlanmasına kademeli geçiş başlamıştır. 1864 Vilayet Nizamnamesi ile her kaza merkezinde bir belediye teşkilatı kurulması amaçlanmış ancak uygulamada belirlenen hükümler gerçekleştirilememiştir. 22 Ocak 1870 tarihinde İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi tekrardan değiştirilerek eksikler tamamlanmış, her kaza ve sancakta birer belediye teşkilatı kurulmasına karar verilerek yürürlüğe tekrar girmiştir. İlk kurulan şehir İzmir olmuştur. Sonrasında Rusçuk, Varna, Tuna, Edirne, Bağdat, Adana kurulmuştur. 1871'den sonra da ülkenin geneline yayılmıştır (Yolalıcı 2002).

Bu dönemde belediye hizmetlerinin; imar denetimi, ölçü ve tartı aletlerinin denetimi, yol, kaldırım, kanalizasyon ve suyunun yapımı, bakım ve onarımları,

tulumbacılık, temizlik, altyapı çalışmaları, ulaşım araçları sağlama, sağlık işleri, mezbaha-mezat işleri, eğlence yerlerin denetlenmesi, liman-gümrük işletmesi, aydınlatma, çarşı, pazar yerleri, yoksullara yardım, rayiç bedel ilanı-tasdiki, kıymet takdiri işleri ve belediye yasalarına uymayanlara para cezasını uygulamak gibi görevleri bulunmaktadır. 1877'den sonra belediyelere nüfus sayımı yapmak, istimlak yetkisi gibi yeni görevler verilmiştir (Yolalıcı 2002).

Cumhuriyet'in ilanı ile Osmanlı'dan 389 adet belediye idaresi devir alınmıştır. 1923-1930 yılları arasında belediye teşkilatı ve temel hukuki yapısı Osmanlı Dönemi'nin kurallarına dayanmaktadır. Ankara başkent olduktan sonra İstanbul Şehremaneti gibi Ankara'ya da ayrı bir şehremaneti idaresi getirilmiştir. 3 Nisan 1930'da çıkarılan 1580 sayılı Belediye Kanunu ile Şehremini teşkilatı kaldırılarak yerine "belediye ve belediye meclisi" getirilmiştir. Ülkenin genelindeki tüm belediyeler eşit kabul edilerek tek bir kanun altında yapılandırılmıştır. İstanbul'da ki vilayetler kaldırılmış, tek bir çatıda toplanmıştır. 1930 yılı BK ile belediye başkanını, belediye meclis üyelerinin seçmesi kuralı getirilmiştir. Belediyelerin, belediye başkanları tarafından yönetileceği kararı alınmıştır (Oktay 2008). Yeni belediye kanunu ile 7-18 Ekim 1930 tarihlerinde yapılan seçim ile Cumhuriyet Halk Fıkrası galip gelmiş ve meclis üyeleri arasında seçim ile başkanlığa gelen ilk belediye başkanı Antalya'da Hüsnü Karakaş olmuştur (Çimrin 2012b).

1580 sayılı Belediye Kanunu yerini, 7 Aralık 2004 tarihli 5270 sayılı Belediye Kanunu'na bırakmıştır. Ancak bu kanun 18 Ocak 2005 tarihli ve E:2004/118, K:2005/8 sayılı kararla Anayasa Mahkemesi tarafından şekil yönünden iptal edilmiştir. Günümüzde BK 13 Temmuz 2005 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu kabul edilmektedir.

Şekil 4.17. Belediye Kanunun tarihsel süreci

Belediyelerin günümüzdeki halini; kuruluş şekilleri, amaçları, kapsamaları, tanımları, sınırları, organları, teşkilatı, personelleri, bütçesi, gelir ve giderleri 5393 sayılı BK ile düzenlenmiştir. Bu kanun ile belediyeler kendi içlerinde türleri bakımından sınıflara ayrılmıştır. Belediyeler; büyükşehir belediyesi, büyükşehir ilçe belediyesi, il belediyesi ve ilçe belediyesi olmak üzere dört grupta sınıflandırılmaktadır.

5393 sayılı BK (2005)'nin 4. maddesine göre belediyeler; sınırları içindeki ve bu sınıra en fazla 5.000 metre uzaklıktaki toplam nüfusu en son yapılan nüfus sayımına

göre 5.000 ve üzeri olan yerleşim yerleridir. İl ve ilçe merkezlerinde belediye kurulması zorunludur.

27 Haziran 1984 tarihli 3030 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu (BBK) yenilenerek güncel halini 23 Temmuz 2004 tarihli 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'na bırakmıştır. 5216 sayılı BBK (2004)'nin 3. maddesine göre; büyükşehir belediyeleri karar organları seçim ile belirlenen kamu tüzel kişiliğe sahip, idari ve mali özerk bir yerel yönetimdir. En az üç ilçe ve ilk kademe belediyeleri kapsayan, bu belediyeler arasında koordinasyonu sağlayan, kanunlarla belirtilen görev ve sorumlulukları yerine getiren kamu tüzel kişidir. Belediye sınırları içinde ve bu sınırı en fazla 10.000 metre uzaklıktaki yerleşim yerlerinin toplam nüfusu son nüfus sayımına göre 750.000'den fazla olan il belediyeleri, fiziki yerleşim durumu ile ekonomik durumu, gelişmişlik düzeyleri dikkate alınarak kanunla büyükşehir belediyesi olabilir. Ülkemize 30 büyükşehir belediyesi, 51 il belediyesi bulunmaktadır. Belediyeler, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü'ne bağlıdır.

5216 sayılı BBK (2004)'nin 7. maddesine göre büyükşehir belediyelerin görev ve sorumlulukları şunlardır;

- İlçe belediyelerinin görüşleri alınarak stratejik plan, yıllık hedefler, yatırım programları ve bunlara uygun olarak bütçesinin hazırlanmak.
- Büyükşehir belediyesi sınırları içinde 1/5000 ile 1/25000 arasındaki nazım imar planlarının yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak. Büyükşehir kapsamındaki belediyelerin nazım planına uygun olarak hazırlanan uygulama imar planları ve değişiklikleri, parselasyon planlarını ve imar ıslah planları aynen veya değiştirerek onaylamak ve uygulamasını denetlemek, yapmak ve yaptırmak.
- Büyükşehir belediyesince görev ve hizmetlerin gerektirdiği proje, yapım, bakım ve onarım işleri ile ilgili her ölçekte imar planları, parselasyon planları, imar uygulamasını yapmak ve kendi yapılarına ruhsat vermek.
- BK'nin 69. ve 73. maddelerindeki yetkileri kullanmak.
- Büyükşehir bünyesinde yapılan ve işletilen yerlere ruhsat vermek.
- Ulaşım hizmetleri ve ana planlamalarını yapmak, trafik düzenlemesinin gerektirdiği işleri yürütmek, toplu taşımayı planlamak.
- Yetki alanlarındaki cadde, meydan, bulvar ve ana yolları yapmak, bakım ve onarımını sağlamak, kentsel tasarım projelerine uygun olarak cephe düzenlemeleri yapmak. İlan ve tabelaların yerini ve ebadını belirlemek. Cadde, sokak, bulvar, bina vb. isim ve numaraları vermek.
- Coğrafi ve kent bilgi sistemini kurmak.
- Sürdürülebilirlik kapsamında; tarımsal kalkınma, su havzalarını koruma, ağaçlandırma, çevre kirliliğine yönelik tedbirler alma vb. düzenlemeleri yapmak.
- Gıda ile ilgili olanlarda dâhil işletmeleri ruhsatlandırma ve denetimlerini yapmak.
- Zabıta hizmeti vermek.
- Terminaller, toptancı halleri ve mezbaha yapmak, yaptırmak, işletmek, işletletmek ve ruhsat vermek.

- Sosyal donatılar, parklar, hayvanat bahçeleri, barınaklar, kütüphane, müze, spor, dinlenme, eğlence, kültürel alanları, yapıları ve tesisleri yapmak, yaptırmak, işletmek ve işlettirmek.
- Gerektiğinde sağlık, eğitim ve kültürel hizmetleri için yapılar yaptırmak, bakım ve onarımını sağlamak ve gerekli malzeme desteği sağlamak.
- Kültür ve tabiat varlıklarını, tarihi doku ve kent tarihini korumak, bakım ve onarımını sağlamak ve korunması mümkün olamayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmek.
- Altyapı hizmetlerini yapmak ve bunlar için baraj, arıtma tesisi, laboratuvar vb. yapı ve tesisleri yapmak, yaptırmak, işletmek ve işlettirmek.
- Mezarlık alanlarını belirlemek, tesis yapmak ve defin işlem hizmetlerini sağlamak.
- İl düzeyinde yapılan planlara uygun olarak doğal afetlere yönelik planlamaları yapmak, araç, gereç ve malzeme desteğinde bulunmak, itfaiye ve acil durum hizmetlerini yönetmek. Patlayıcı ve yanıcı üretim yerleri ile depoları tespit etmek, konut, işyeri, eğlence yeri, fabrika, sanayi kuruluşları ile kamu kurum ve kuruluşlarını yangına ve diğer doğal afetlere karşı alınacak önlemlere yönelik denetlemek, bu konuda mevzuatların gerektirdiği izin ve ruhsatları vermek.
- Afet riski taşıyan yapıları tahliye etmek ve yıkmak.
- Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile vatandaşlara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri sunmak, geliştirmek ve bu amaçla tesisler kurmak, eğitim ve beceri kursları açmak, işletmek ve işlettirmek. Bu hizmetleri verişken üniversite, meslek odaları, sivil toplum örgütleri, kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği yapmak.
- Merkezi ısıtma sistemi kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek.

Yukarıda belirtilen maddelerce büyükşehir belediyeleri her türlü sosyal, kültürel, eğitim, sağlık, ulaşım, altyapı ve birçok hizmetlerin yapımı, yaptırılması, işletimi ya da işletmesini yapmak ve denetlemekle yükümlüdür. Bu doğrultuda birçok alanda hizmet binası ve tesisine ihtiyacı duymaktadır.

Antalya 1988 yılında 3508 sayılı kanun ile Büyükşehir Belediyesi statüsüne kavuşmuştur. Antalya ili Büyükşehir Belediyesi kapsamında 19 ilçe belediyesinden oluşmaktadır. 2020 yılı Türkiye İstatistik Kurumu'nun verilerine dayanarak 2.511.700 nüfusa sahiptir (Anonim 10). Yüz ölçümü olarak 20.176 km² geniş bir alana sahip olan Antalya bünyesinde birçok medeniyetin kültür ve tarihini barındırmaktadır.

4.3.2. Belediye hizmet binaları ve Antalya Büyükşehir Belediye Binası

4.3.2.1. Kamu hizmet binaları

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982)'nin 5. maddesinde, "Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve

sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır” hükmü yer almaktadır.

Kamu hizmet yapıları; Anayasa’da belirtilen bu amaç ve görevler doğrultusunda devlet tarafından kamu hizmetleri belirlenmesi ve yürütülmesinde sorumlu olan idari yapılardır. Kamu hizmetinin verildiği, halkın bilgi edindiği, şikâyet ve isteklerin bildirildiği, kültür, sanat ve eğitim etkinliklerinin yapıldığı; ayrıca çalışanların halkın ihtiyaçlarını karşılamak için çalıştığı ofis yapılarından oluşan resmi görevlerin yapıldığı idari yapılardır.

Kamu hizmet binaları gerek işleyiş gerek yönetim şekli ile farklı bir yapıya sahip yapılardır. Halkın kamusal bir fayda beklentisi olmaksızın ihtiyaçlarını gidermek için kullandıkları kent kimliğinin yapılaşmadaki yansıması olan merkezi bir kamu yapısıdır. Dünyada ve ülkemizde geçmişten bu yana belediye binaları kamu yapılarının içinde yer alıp kentin önemli yapılarının başında gelmektedir.

Belediye hizmet binaları birçok işlevin bir arada yürütüldüğü sentez bir yapıdır. Belediyelerde kullanıcılar; çalışanlar ve yerel halk (vatandaşlar) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Çalışanlar mesai saatleri içerisinde görev tanımlarındaki işleri yapmakla yükümlü olan kitleyi kapsamaktadır. Vatandaşlar ise mesai saatleri arasında hizmet alımı, şikâyet, görüşme ve benzeri hizmetleri almak için değişken zaman dilimlerinde kısa süreli ziyaret yapan kitledir. Kullanıcı kitlesinin yaş, cinsiyet, kültür, eğitim, engel durumu değişiklik göstermektedir. Belediye binaları halk tarafından değişken bir sirkülasyona sahip iken çalışanlar açısından da düzenli, büyüyebilir ve esnek bir yapıya sahiptir.

Kurumsal kimlik açısından belediye binaları devletin ciddiyetini yansıtan yapılardır. Cepheden, mekânsal planlamaya kadar net, keskin, saydam, okunaklı ve ciddi bir yapı bütünüdür. Giriş, mekânsal çözümlemeler, yönlendirmeler okunaklı olmalıdır. Vatandaş içeri girdiğinde en az yardımla gideceği yeri bulabilmelidir. Hiyerarşik düzenleme mekân planlamasına işlenmelidir. Vatandaş alt üst ilişkilerine göre kontrollü bir aksta iş sıralamasını yapabilmelidir. Belediyelerdeki organizasyon şeması büyükşehir, il ve ilçe belediyelerinde belli hiyerarşik yapıya göre benzer sıralanmaktadır.

Antalya Büyükşehir Belediyesi’nin teşkilat şeması görev dağılımını yansıtmaktadır (EK-10). Bu şema doğrultusunda mekânsal planlama, mekânsal ilişkiler ve ihtiyaç listesi oluşturulmaktadır. Müdürlükler daire başkanlığına bağlıdır. Daire başkanlıkları genel sekreter yardımcısına bağlıdır. Genel sekreter yardımcısı, genel sekretere bağlıdır. Genel sekreter ve başkanlık alt birimleri de başkanlığa doğrudan bağlıdır.

Belediye hizmet binaları kamu yapıların başında yer alıp mekânsal planlama, içerik, kullanım amacı, kullanıcı kitlesi vb. birçok özellik açısından sentez bir yapıdır.

İdare, hizmet, eğitim, kültür ve sosyal aktiviteleri birlikte bünyesinde gerçekleştirmektedir. Çok fonksiyonlu bir yapıya sahip olan belediye binaları birçok meslek grubuna araştırma alanı sunmaktadır. İhale öncesi hazırlık sürecinden, kullanım sürecine kadar geçen zaman dilimindeki işleyiş modellerinde içmimarların görev ve yetkileri geniş bir alanı kapsamaktadır. Bu neden dolayı Antalya Büyükşehir Belediyesi Hizmet Binasının ihale öncesinden kullanım aşamalarına kadar geçen süreçler iç mimari açıdan ele alınacaktır.

4.3.2.2. Antalya Büyükşehir Belediyesi Hizmet Binası ve tarihçesi

Belediye hizmet binaları halk ile idare (devlet) arasında hizmet veren idari kamu kurumlarını kapsamaktadır. Osmanlı'dan bu yana gelen belediye teşkilatlanması II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) Osmanlı kentlerinde Batılaşma süreci ile birlikte başlamıştır. Tanzimat hareketlerinin başında gelen bu teşkilatlanma olgusu ile birçok kamu yapısı yapılmıştır. Bu dönemde yapılan ilk belediye hizmet binaları birkaç sancakta aynı tip mimaride inşa edilmiştir. Bu sancaklardan biri de Antalya'dır. Böylece Türkiye'de ilk belediye hizmet binaları yapılmaya başlanmıştır. Yapılan ilk belediye hizmet binası 7 Haziran 1858 tarihli İstanbul Beyoğlu Belediyesi Hizmet Binası'dır (Yolalıcı 2002).

Antalya'da yapılan düzenlemelerle ilk belediye teşkilatlanması 1868'de oluşturulmuştur. İlk başkanı Muhasebeci Abdullah Efendi'dir (Çimrin 2012b).

ABB'nin kullandığı üç hizmet binası bulunmaktadır. Bunlar;

1. Antalya Kapalı Yol'da yıkılmış olan eski belediye binası,
2. Karaalioğlu Parkı içindeki eski Halk evi olarak kullanılan bina,
3. Yüksekalan Mahalle'sinde şuan kullanılan mevcut binasıdır.

Şekil 4.18. 1962 yılına kadar hizmet veren ABB ilk hizmet binası (Çimrin 2012a)

Antalya’da yapılan ilk belediye hizmet binası 1962 yılına kadar hizmet vermiştir. Kazım Özalp Caddesi (Kapalı Yol) üzerinde Kışlahan Oteli ile Müsellim Cami karşısında bulunan eski belediye binası önünde dört sütundan oluşan iki katlı bir yapıydı. Yapının yanında hayvanları ve arabaları park edebilecekleri geniş bir meydan bulunmaktaydı. Karaalioğlu parkı içerisindeki eski halk evine taşınan belediye binası bir süre halka (elektrik, su, otobüs işletmeleri) hizmet vermeye devam etmiştir. Şuan da eski belediye binasının bulunduğu yer Temmuz 1992 yılında yıkılarak yerine Büyükşehir Belediyesi İş Merkezi yapılmıştır (Çimrin 2012a).

Şekil 4.19. 1932 yılında yapılan eski Halk Evi binası (Çimrin 2012a)

Haşimişcan Mahallesi Karaalioğlu Parkı sınırları içindeki 1 ada 10 parselde doğu-batı doğrultusunda konumlanan bina belediye binası olarak hizmet vermiştir. Bu yapı günümüzde belediyeye bağlı olup, Kent Müzesi ve Çevre Düzenlemesi Projesi kapsamında tadilatları devam etmektedir. Belediye Tarihi Müzesi adı altında Şehir Tiyatrolarını yaşatmak için revize edilen yapının yerinde eski dönemlerde; Aya Panteleimon Kilisesi, Metropolitlik Binası ve Rum mezarlığı bulunmaktadır. Cumhuriyetin ilk yıllarında kilisenin idari kısmı eczane olarak, mutfak kısmı ise hastane olarak kullanılmıştır. Daha sonra Antalya Türk Ocağı ve Antalya Spor Kulüpleri için bir dönem hizmet vermiştir.

Sonrasında 1931 yılına kadar Türk Ocağı binası olarak kullanılan yapı yıkılarak her ilde olduğu gibi Antalya’da da 75 bin lira harcanarak 1932 yılında “Halk Evi” binası yapımına başlanmıştır. 24 Haziran 1932 tarihinde Müteahhit Hafız Nihat taşeronluğunu üstlendiği Antalya Halk Evi ve Cumhuriyet Halk Fıkrası binasının temel atma merasimi yapılmıştır. Halkevi, 13 Temmuz 1932 yılında binanın mimarı Reşit Bey, o dönemin Belediye Reisi Hüsnü Bey, Mebus Rasih Kaplan ve Vali Abidin Bey davetinde açılmıştır. Halkevi’nin amacı; halkın eğitimi ve kültürel gelişimine yardımcı olmak için hizmet vermektir. Yapının bünyesinde alt katta; 800 kişilik tiyatro salonu, bir sigara salonu, komite odaları, bir kahve ocağı, ikişer kişilik bir bay ve bir bayan tuvalet bulunmaktaydı. Üst katta; Parti İl Yönetim Kurulu Başkanlığı odası, Parti Sekreteri

odası, Halkevi Başkanlığı, Merkez İlçe Yönetim Kurulu Başkanlığı odaları, bir banyo, bir tuvalet bir depo ve iki terastan oluşmaktaydı. Halkevinin bahçesi Ankara'dan getirtilen peyzaj planına göre düzenlenmiş, bahçesinde bir tenis kortu yapılmıştır. Uzun yıllar Antalya'nın kültür merkezi olarak tiyatro salonu kullanılmıştır. Ancak o dönemin siyasi olaylarından dolayı Demokrat Parti tarafından 1951 yılında Halkevi kapatılmıştır (Çimrin 2012a).

1952 yılında Halkevi Kanunu gereği Antalya Halkevi binasında bulunan Cumhuriyet Halk Partisi bu binayı tamamen tahliye etmiştir. 13 Aralık 1955 tarihinde Antalya Belediye Meclisi toplanarak Eski Halkevi Binasını 180.000 lira bedel karşılığında satın almıştır. 28 Temmuz 1956 tarihinde Eski Halkevi Binası'na taşınmıştır. Ayrıca 2 Ağustos 1956 tarihinde resmi açılışını yapmıştır (Gönüllü 2010). Sonrasında belediye hizmet binasının çevresine yapılan ek yapılar ile birlikte belediye binası büyütülmüştür. Eski bina ABB Başkanlık binası olarak kullanılmıştır. Günümüzde eski başkanlık binası Kent Müzesi ve Çevre Düzenlemesi Projesi kapsamında "Belediye Tarihi Müzesi" olarak restorasyonu yapılmaktadır.

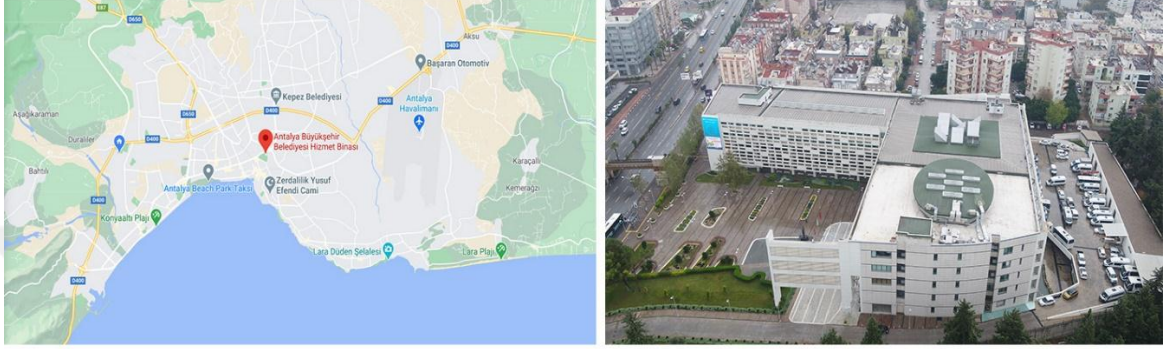

Şekil 4.20. Antalya Büyükşehir Belediyesi Hizmet Binası (G. Serra ULUTEKİN Arşivi)

Binanın yetersiz kalmasından dolayı, tek çatı altına toplanmak için 25 Mart 2017 tarihinde Yüksekalan Mahallesi Adnan Menderes Bulvarında yer alan günümüzde kullanılan hizmet binasına taşınmıştır.

Antalya Büyükşehir Belediye Binası

Antalya Büyükşehir Belediyesi Hizmet Binası, Antalya-Muratpaşa sınırları içerisinde 13078 ada 01 parselde yer almaktadır. 16.600 m2 arsa alanında 36.000 m2 toplam inşaat alanına sahip hizmet binasının projelendirilmesi 2005-2006 yıllarını kapsamaktadır. Temel atım tarihi 27.01.2008 olup binanın inşaatı 2006-2017 yıllarını kapsamaktadır.

Şekil 4.21. ABBHB konumu (Anonim 10) ve hava çekimi (ABB Arşivi)

ABBHB Antalya il merkezinin merkezinde yer almaktadır. Kamu yapılarına, toplu taşıma, havalimanına yakın bir konumda kendi arazisine yapılmıştır.

Yapının projelendirilmesinde;

- Tasarım Ekibi; Mimar Nurbın Paker ve Mimar Hüseyin Kahvecioğlu.
- Peyzaj Projesi; K Mimarlık
- Uygulama Projesi; MONO Mimari Tasarımlar
- Aydınlatma Projesi; Cedetaş Mühendislik
- Çelik Projesi; İpekar Mühendislik
- Akustik Danışmanı; Nurgül Tamer Beyazıt,
- İhale Yüklenicileri; 2006-2009 Oflaz İnşaat, 2015-2016 Güngör Tarım İnşaat tarafından yapılmıştır (ABB arşivi 2020).

Başkanlık alanları: Başkanlık katı, genel sekreter odası, başkan danışman odaları, parti odaları, toplantı odaları, meclis salonu ve çok amaçlı salondan oluşmaktadır. Bu alanlarda dışarıdan içmimarlık hizmeti alınmıştır.

Belediyenin ilgili birimleri ile görüşüldüğünde ihale süreçleri hakkında şu bilgilere ulaşılmıştır: İşvereni Antalya Büyükşehir Belediyesi olan Antalya Büyükşehir Belediye Hizmet Binasının İnşaatı ihalesi iki kez yapılmıştır. İlk firma betonarmesini, ikinci firma inşaatın eksikliklerini ve dış cepheyi tamamlamıştır.

İlk ihale 08.03.2006 tarihinde açık ihale usulü ile ATGB sözleşme türü yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. İhalenin sözleşmesi 17.05.2006 tarihinde yüklenici Oflaz İnşaat Mühendislik Müteahhitlik ile imzalanmıştır. Sözleşmenin bedeli 17.374.623,93 TL'dir. Söz konusu iş ile alakalı olarak yüklenici tarafından işin betonarme imalatların tümü tamamlanmış, dış cephe kaplamaları (elyaf takviyeli polimer katkılı beton plakast cephe elemanları) ile yan cephedeki mekanik seramik kaplama imalatları kısmen tamamlanmıştır. 02.10.2009 tarihinde iş tasfiye edilmiştir. 14 nolu ve kesin hak edişte sözleşme fiyatları ile yapılan iş tutarı: 13.948.403,77 TL.

17.11.2014 tarihinde Hizmet binası inşaatının tamamlanmasına yönelik Hizmet Binasının Revizyon ve İkmal İnşaatı ihalesi BF sözleşme türü ile ihaleye çıkılmıştır. 25 firmanın katıldığı ihalede 23 firmanın teklifi geçerli sayılmıştır. Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin belirlediği yaklaşık maliyet 26.058.188,26 TL olup ihale Güngör Tarım İnşaat Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi yüklenicisinde kalmıştır. Sözleşme bedeli 20.148.786,75 TL olup 28.04.2015 tarihinde işe başlanmıştır. İşin takvim süresi 250 iş günü belirlenmiştir. İhalenin amacı; belediye hizmet birimlerinin tek bir çatı altında toplanması, kamu kaynaklarının etkin ve verimli bir şekilde kullanılması, belediye sorumluluk alanında yer alan hizmetleri daha hızlı bir şekilde gerçekleştirmeye imkân sağlamaktır. İşe 29.04.2015 tarihinde başlanmış olup sözleşmeye göre 03.01.2016 tarihinde iş bitimi yapılmıştır.

Binanın dış cephesinde bulunan kaplamalar ve 2006 yılında imalatı yapılan dış cephe elemanları, taşıyıcı sistemlerinde yapılan tetkikler doğrultusunda taşıyıcı elemanların risk teşkil ettiği görülmüş söz konusu imalatın yenilenmesi için yeni bir ihale yapılmıştır. Yüklenici 14.04.2016 tarihinde sözleşme bedeli 18.200.000 TL Güngör Tarım İnşaat Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi ile sözleşme imzalamıştır.

İnşaatı uzun süren yapının idarenin belirlediği kontrol ekibinde birer mimar, inşaat mühendisi, elektrik mühendisi ve mekanik mühendisi yer almaktadır.

ABB arşivleri (2020) Hizmet binasının projeleri incelendiğinde teknik özelliklerini; zemin üstü dört kattan (-2. Kat, -1. Kat, Zemin, 1. Kat, 2. Kat, 3. Kat, 4. Kat) oluşmaktadır. Yer seçimi olarak belediye arazisinde şehir merkezine en yakın yere konumlandırılan hizmet binasının merkeze yakın olması vatandaşların erişiminde kolaylık sağlamaktadır.

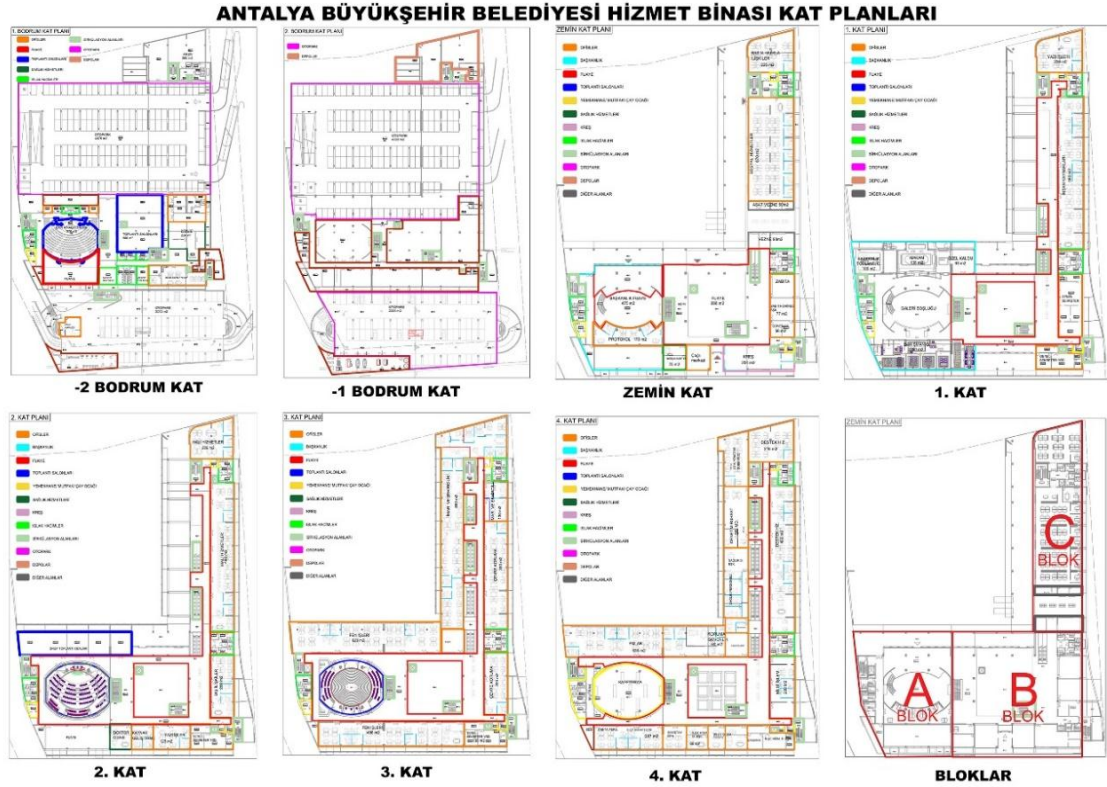
Bina; 2 adet bodrum kat, zemin kat, 4 normal kat ve ek otopark yapısından ibaret olup 3 ayrı bloktan oluşan ABBHB'nin kat alanlarının m² aşağıdaki gibidir:

- -1. bodrum kat alanı :8128 m²
- -2. bodrum kat alanı :8128 m²
- Zemin Kat alanı :4058 m²
- 1. kat alanı :3625 m²
- 2. kat alanı :3750 m²

- 3. kat alanı :4186 m²
- 4. kat alanı :4464 m²
- Ek Otopark alanı :5950 m²

Binada yer alan mekânlar genel olarak mahalleri aşağıdaki gibidir;

- Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve hizmet birimleri,
- Meclis salonu,
- Gerekğinde sergi, performans, bekleme vb. etkinlikler için de kullanılabilecek fuaye alanları ve sirkülasyon alanları,
- Nikah ve konferans salonu, toplantı salonları ve fuayeleri,
- Belediye çalışanları için kafeterya ve yemekhane,
- Genel arşiv ve değişik amaçlar için kullanılabilecek depo alanları,
- 470 araçlı kapalı otopark,
- Teknik Servis alanları,
- Çalışanların çocukları için kreş,
- Sağlık hizmetleri için doktor, revir, kan alma, laboratuvar yer almaktadır.

Şekil 4.22. ABBHB kat planları (ABB Arşivi)

ABBHB kat planlarında görüldüğü üzere;

- Turuncu alanlar: Ofisleri,
- Açık mavi alanlar: Başkanlık,
- Kırmızı alanlar: Fuayeleri,
- Koyu mavi alanlar: Meclis ve toplantı salonlarını,
- Sarı alanlar: Yemekhane, mutfak ve çay ocaklarını,
- Koyu yeşil alanlar: Sağlık hizmetlerini,
- Mor alanlar: Kreşi,
- Açık yeşil alanlar: Islak hacimleri,
- Pembe alanlar: Otoparkları,
- Krem alanlar: Depolar
- Gri alanlar: Diğer alanları tanımlamaktadır.

4.4. Kamu Yapıların Fiziksel ve Sosyal Açından İç Mekân Kriterleri ve Antalya Büyükşehir Belediyesi Hizmet Binası Örneği

Mekân: Temel anlamı ile alanı ifade eder. İnsanı çevreden ayıran, soyut veya somut değerler ile sınırlandırılan, kullanıcı kitlesinin ihtiyaçlarını karşılayan alanlardır. Fiziksel özelliklerle yapılandırılan, kullanıcı kitlesi ile biçimlendirilip, yorumlanan boşluklardır. Mekânlar dolu ve boş alanların bir bütünü olabilir. Zelanski ve Fisher (1987) mekân tanımına göre; Mekân pozitif ve negatif alanların bütünüdür. Pozitif alan, mekân içinde yer kaplayan fiziksel nesnedir. İçinde bir işlev, hareketlilik vardır. Negatif alan dolu olmayan boşluklardır. İçinde hareketlilik yoktur.

İç mekân: Yapının kabuğu ve iskelet sisteminin sınırları içinde kalan alandır. Yarı açık mekânlarda iç mekân tasarımın çalışma alanıdır. Fiziki mekânın bir kısmının yatay ve düşey elemanlarla kapatılması sonucu oluşan mekâna iç mekân, dışında kalan hacme dış mekân denir (Altan 1993).

Altan (1993)'a göre mimarlıkta mekân kavramını: İnsanın mekânı algılaması ve sınırlandırmasına bağlı olduğunu dile getirmiştir. Mekân kavramını duyu organlarımızla algılayıp, algıları belleğimizde mukayese etme yöntemi olarak tanımlamıştır. Mekânı niteliklerine göre; yapay, doğal ve karma olmak üzere üçe ayırmıştır.

Mimarlıkta mekân; “Kişiyi çevreden belli bir ölçüde ayıran ve içinde çeşitli eylemlerini sürdürmesine elverişli olan bir boşluktur”(Hasol 1995). İçmimarlık, peyzaj mimarlığı ve mimarlığın kapsadığı temel alandır. Mekânlar kapalı, açık ve yarı açık olmak üzere üçe ayrılır.

Mekânlar dört duvardan oluşmazlar, yaşayan yapılardır. İnsan üzerindeki etkilerini fiziksel, psikolojik ve sosyal etkenlerin bir bütünü olarak ele alabiliriz. İnsan içinde bulunduğu mekân ile sürekli iletişim halindedir. İnsanlar mekânları tasarlarlarken; psikolojik algılar ile fiziksel gereksinimlerine hizmet edecek mekânlar oluşturur. Bir

mekân ile ne kadar iletişim kurabiliyorsak mekâna karşı aidiyet duygusu gelişim gösterir. Kullanıcı- mekân ilişkisinde sürekli bir etkileşim vardır. Kullanıcı, mekânın yönlendirmesi ile hareket eder, mekân da kullanıcının geri bildirimleri ile şekillenir.

“Genel anlamda mekân, insanların içinde hareket edebileceği, eylemde bulunabileceği, ya düzlem elemanlarının bir araya gelmesiyle, ya da üç boyutlu kitlelerin oyulmasıyla elde edilen kavramsal bir varlıktır. Mimaride iyi bir tasarımın yalnızca hoşla giden şekiller yaratma sorunu olmadığı, duygusal etkilere sahip mekânların yaratılması gerektiği giderek önem kazanmaktadır” (Göler 2009).

Mekânları niteliklerine (doğal, yapay ve karma) ve fiziksel (açık, kapalı ve yarı açık) özelliklerine göre ayırabiliriz. Yapay ve karma mekânlarda; kapalı ve yarı açık mekânlar içmimarların çalışma sahasıdır. Mimarlıkta mekânı bir bütün olarak düşündüğümüzde en önemli alan ve insan ile doğrudan ilişkiye geçen parça iç mekândır.

İçmimarın mekân tasarımıındaki rolü ele alındığında kullanıcı kitlenin sosyal ve fiziksel özellikleri, gereksinimleri incelenerek somut ve soyut değerler doğrultusunda mekân tasarlanmasıdır. Yapılar ve mekânlar kültürel kodlamalarla zenginleşir ve beslenir, sosyal kod ile örülür ve kamusal hayata katılır (Arayıcı 2015).

4.4.1. Fiziksel açıdan iç mekân kriterleri

Fiziksel iç mekan kriterleri; işlevsellik, esneklik, antropometri, ergonomi, fiziksel çevre (İklimlendirme, aydınlatma/ışık, akustik ve malzeme) faktörleridir.

4.4.1.1. İşlevsellik (Fonksiyonellik)

Tasarım felsefesinin temelinde yer alan işlevsellik kamu yapılarında önemli bir rol oynamaktadır. İşlevsellik, belli bir ihtiyaca karşılık verme veya çok yönlü ihtiyaçlara çözüm olarak da tanımlayabiliriz. İşlevselliğin temelinde ihtiyacın belirlenmesi vardır. Belirlenen ihtiyaçlar optimum değerleri karşılar nitelikte olmalıdır. İşlevsellik detaylarla beslenmektedir. Tasarım ve malzemedeki detay fazlalığı, ihtiyacın işlevsel çözümlenebilmesine imkân sağlamaktadır. Küçük ve farklı kullanıcı kitlesine sahip mekânların tasarımında genellikle mobilyaların işlevselliğine ihtiyaç duyulmaktadır. Fonksiyonellik bir ürünün, bir malzemenin, bir mekânın birçok ihtiyaca hizmet vermesidir. Stüdyo daireler, açık mutfaklı oturma alanları işlevsel mekânlardır.

İşlevsellik kültürle de beslenmektedir. Böylece yöresel ve fiziksel özelliklerle harmanlanıp farklı form ve işlevin oluşmasına ortam hazırlamaktadır. Yörüklerin çadırlarında kullanılan kıl malzeme; yöresel bir malzeme olmasının yanı sıra ısı yalıtımı sağlayan işlevsel bir malzemedir. İşlevsel mekân çözümlmeleri, donatı tasarımları ve malzeme kullanımları; ekonomik, kullanışlı, pratik, yaratıcı ve çok yönlü tasarımların oluşmasına ortam hazırlamaktadır.

Donatı ve malzeme seçiminde işlevselliği ele aldığımızda; kullanılan mobilyalar birçok ihtiyacı karşılamalıdır. Kullanıcı kitleyi çalışanlar ve vatandaşlar olarak ele aldığımızda iki kitleye de hitap eden pratik, kullanışlı, modüller ve hareketli olmalıdır. Küçük alanlarda birçok hizmeti sunmalıdır. Bir keson aynı zamanda bir puf ve depolama birimi olarak kullanılması işlevselliğe bir örnektir. Toplantı salonlarında bölücü panellerle birden fazla işlevsel mekân yaratılmaktadır.

4.4.1.2. Esneklik

Esneklik, yapıda zamanla değişen koşullara karşı uyumlu altyapı çalışmaları ile mekân tasarımlarının yapılmasıdır. Tasarımda esneklik değişen ve gelişen ihtiyaçlar, yaşam tarzları, kullanıcı kitlenin büyümesi, değişebilmesi, teknolojik değişimlere karşı uyum sağlayabilmesidir. Kullanıcılar yaşadıkları mekânların zaman içinde yeni doğan ihtiyaçlarına karşılık verebilmesini ister. Kullanıcılar; ihtiyaçlar doğrultusunda değişebilen, küçülüp-büyüeyebilen, bölünebilen, esneyebilen, çok amaçlı kullanılabilen, adapte olabilen, modüller mekânlar istemektedir. Esneklik zamanla şekillenir ve değişir, uzun vadeliidir. Mimarlar ve mühendisler yapıyı yaptıktan sonra kullanıcı kitleye teslim ettiklerinde görev ve sorumlulukları sonlanmaz, kullanım süreci devam ettikçe görev ve sorumlulukları devam etmektedir. Binalar yaşayan yapılardır zamanla değişime ihtiyaç duyarlar. Bazen kullanım amaçları bile değişir. Örneğin; mağaza olarak yapılan bir bina zamanla restorana dönüşebilir. Binaların ömrünü arttırmak ve sürdürülebilirliğini sağlamak için esnek yapılar tasarlanmalıdır. Kullanıcı-tasarımcı-yapı üçgeni göz önünde bulundurularak tasarlanmalıdır. Kullanıcı kitlesi düşünülerek tasarım sürecine eklenmelidir. Zamanla değişime uyum sağlayabilen, fiziksel ve fonksiyonel gereksinimleri karşılayabilen mekânsal ve yapısal stratejiye sahip esnek yapılar yapının ömrünü uzatmaktadır. Kullanıcı kitlede memnuniyet ve kaliteyi arttırmakta, zaman ve ekonomiye destek olmaktadır.

Ayrıca esnek yapılar dış kabuğu ve sınırlandırılmış alanları olmayan her zaman değişebilen ve hareket edebilen yapılar olmalıdır. Kendi içlerinde belli bir akışı vardır. Sabit yapı elemanlarında hareket edebilen, şeffaf, fonksiyonel ve modüller donatılar kullanılmalıdır. Bölücü paneller, raylı sistemler, açık mekân sistemleri, donatılar ile mekân oluşturulması esneklik kavramının temelidir.

Kamu yapıları devlet bütçesini zarara uğratmamak için uzun vadeli yapılan yapılardır. Zamanla kullanım amacı değişim gösterebilmektedir. Hizmet binası olarak yapışan bir yapı eğitim, sosyal alan, kütüphane, sağlık kuruluşu ve benzeri birçok hizmet alanına revize edilebilmektedir. Karaalioğlu Parkı içinde yer alan ABB eski hizmet binasının tarihçesi incelendiğinde birçok kurum ve kuruluş tarafından kullanıldığı görülmüştür. Yapı; hizmet binası, eğitim binası ve kültür binası alanlarında hizmet vermiştir. Günümüzde son işlevini yenileme çalışması ile kent müzesi olarak revize etmiştir.

Kamu yapılarında kullanıcılar ve hizmet alanları her geçen gün artmakta ve değişmektedir. Tasarlanan ofis alanları kullanıcı kitlesinin değişikliğine göre esnek tasarlanmalıdır. Büyüyebilmeli, küçülebilmeli ve bölünebilmelidir. Mümkünse eklenebilir tasarımlar yapılmalıdır. Artan ihtiyaçlara göre yapıya ek bloklar eklenecek şekilde tasarlanmalıdır. Bunun için fiziksel ve altyapısal çalışmalar esnek tasarlanmalıdır. Ayrıca zaman içinde yeni birimler açılıp kapanmakta böylece yeni mahallere ihtiyaç duyulmaktadır. Mekânsal planlamada ileriye dönük büyümeler göz önünde bulundurulmalıdır. Esnekliği temel alan tasarımlarda; yenilenebilen, devamlılığı olan, adaptasyon sağlayan malzemeler, donatılar, yapı elemanları ve altyapılar kullanılarak yapılmalıdır. Kullanılan bir malzemenin ilerleyen zamanlarda renk, desen, kalite ve teknik özellik açısından muadili bulunabilmelidir. Esnek malzeme kullanılması süre, maliyet, bütünlük, estetik ve kalite açısından fayda sağlamaktadır. Kullanılan donatıların modüller olması, istenildiğinde büyüyebilme ve küçülebilmeye imkân sağlamalıdır. Altyapısal esneklik değişimlere karşı tadilat ihtiyacı duyulmadan hareketliliğe imkân sağlamalıdır. Mekânlar büyürken altyapı eksiklikleri ortaya çıkmaktadır. Mevcut yükü karşılayamayan altyapı sorunları ön görülmeyen esnek tasarımın problemleridir. İç mekânda esneklik taşıyıcı sisteme dokunmadan kullanım sürecindeki ihtiyaçları modüler, hareketli, katlanabilir, raylı, eklenebilir, çıkartılabilir, bölünebilir vb. şekilde; mobilya, yatay ve düşey donatılar ile gerçekleştirilmelidir. Mekânsal esneklikte hareketlilik, hafiflik, parçalanabilme önemli rol oynamaktadır.

4.4.1.3. Antropometri ve Ergonomi

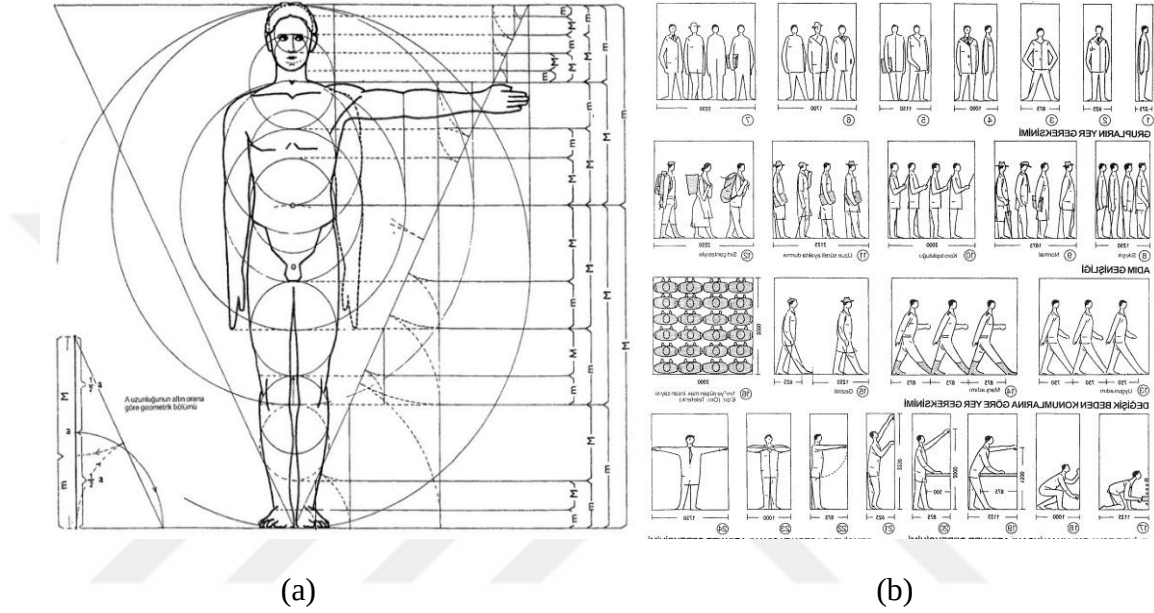
İkisi farklı kavramlar olmasına rağmen birbirleri ile uyumlu, ayrılmaz ve bütünseldir. Ergonomi antropometri ile beslenir. Antropometri ergonomi ile gün yüzüne çıkar.

Antropometri: İnsanın fiziksel ölçülerini, sosyal davranışlarını, biyolojik ve kültürel yapısını temel alarak inceleyen ve ölçülendiren sistematik incelemeler yapan bir bilim dalıdır. Araştırma sahası insan vücududur. İnsan vücudundaki uzuvların ölçülerini, oran orantılarını ve değişimlerini inceler. Antropometri diğer bir tanımla oran, orantı ve ölçülendirmenin insan vücudu ile tanımlanmasıdır.

Ergonomi: Kullanıcısı insan olan, Antropometrik ölçüleri temel alan tasarım kavramıdır. Ergonomik tasarımda; konforlu, sağlıklı, güvenli tasarım ilkelerin temeli vardır. Antropometri ergonominin dış kabuğu ve iskeletidir. Antropometrik değerler ürün tasarımı, mimari, mühendislik, sağlık, ergonomi ve spor gibi birçok alanda kullanılmaktadır.

Antropometrik değerler yaş, cinsiyet, ırk, kültür, ekonomi, çevresel özellikler (ısı, sıcaklık, basınç vb.) sağlık durumu ve engel durumuna göre farklılıklar göstermektedir. Antropometrik ölçümler statik ve dinamik olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Statik ölçümler; ortalama insan vücudunun sabit bir konumda ve duruşta

boy, en, çevre, uzunluk, ağırlık, eğim ve deri kalınlıkları gibi ölçümlerinin analizidir. Dinamik ölçümler; hareketli insan vücudunun eğilirken, kalkarken, otururken, yatarken, uzanırken, dönerken, yürürken ve benzeri hareketleri yaparken ki vücut ölçümlerinin analizidir. Antropometrik değerler tasarımda kullanılan standartların temelini oluşturmaktadır. Örneğin mimaride standart kapı yüksekliği ortalama insan boyunu temel alarak 210 /220 cm olarak belirlenmiştir. Mutfak tezgâh ve dolap ölçüleri; yükseklikleri ve derinlikleri insan ölçülerine göre standartları oluşmuştur (Şekil 4.23b).

Şekil 4.23. a) İnsan vücudu oranı; b) Boyutlar ve yer gereksinimleri (Neufert 2008)

Antropometri tarihten bu yana insan hayatında her zaman yer almıştır. Geçmişte bir karış, bir adım, bir kulaç vb. tanımlar insan vücut ölçüleri ölçüm birimi olarak kullanılmıştır (Şekil 4.23a). Ülkemizde 26 Mart 1931 tarihinde çıkarılan 1782 sayılı Ölçüler Kanunu ile ağırlık ve uzunluk ölçülerinde değişiklik yapılarak evrensel ölçü birimleri kullanılmaya başlanmıştır.

Günlük hayatımızda kullandığımız insan hayatını kolaylaştıran ürünlerde ergonomik tasarımlar mevcuttur. Ürünler insan kullanımı için tasarlanmaktadır. Ürün tasarlanırken kullanıcının antropometrisi, fiziksel ve biyolojik özellikleri temel alınarak tasarlanır. Ürün kullanılırken rahatsız etmiyorsa, konforlu hizmet veriyorsa ergonomiktir diyebiliriz. Ergonomi gelişen teknoloji ile birlikte her daim gelişmektedir.

İç mekân tasarımında antropometri ve ergonominin yansımaları;

- İç mekân ve mobilya tasarımında insan vücut ölçüleri temel alınarak tasarlanmalıdır.

- Mobilya ve donatılar insan vücudu ile uyumlu tasarlanmalıdır. Ürün insan vücudu ile negatif- pozitif kalıp gibi eşleşmelidir.
- Mobilya ve donatı tasarımında yapılan işin gereksinimleri ve hareket alanı insan boyutları ile birlikte tasarlanmalıdır.
- Mobilyalar insan ölçülerine uygun yükseklikte, eğimde ve mesafede monte edilmelidir.
- Kullanılan malzemeler ergonomiye uygun teknik özellikleri barındırmalıdır. Önce sağlık, güvenlik gereksinimlerini karşılamalı sonrasında konfora hizmet etmelidir.
- Mobilyaların konumlandırılmasında, diğer donatılarla olan ilişkilerinin belirlenmesinde insan ölçütleri kullanılmalıdır. İnsan- çevre, İnsan-mobilya ilişkisi ile bir arada tasarlanmalıdır.

4.4.1.4. Fiziksel çevre faktörleri

Fiziksel çevre faktörleri; iklimlendirme, aydınlatma/ışık, akustik ve malzemedir.

İklimlendirme: İç mekân ortamının; ısı konforunun sağlanması, nem oranının ayarlanması, hava akımının sağlanması ve dezenfektasyon işlemlerinin yapılarak uygun koşullara getirilmesidir. Yapısal özellikler (coğrafi bölge, iklim, cephe, yön, yalıtım, güneşlenme süresi, bitki örtüsü vb.) ve kullanıcı özellikleri (yapılan işin türü, yaş, cinsiyet, metabolizma, giysiler, kullanıcı yoğunluğu, ısı kaynağına yakınlık vb.) iklimlendirmede önemli rol oynamaktadır. Kapalı mekânlarda hava kalitesinin düzeyi, kullanıcı kitlesinin sağlık, konforu ve performansı açısından önemlidir. Değişen iklim koşulları, yaşam tarzları, mimaride kullanılan malzeme teknolojisi ve teknikler, mekân planlamasındaki değişimler, sosyal yaşamın farklılaşması ısı kontrolünün yapıya olan etkisini değiştirmektedir.

Bu etkenler yapı üzerinde incelendiğinde;

- Cam giydirme cepheler ısı kaybına neden olmaktadır.
- İklim koşullarının değişmesi ile sıcaklık artışları, nem artışları ve yağış rejimlerinde düzensizlikler görülmektedir. Bu durum iklimlendirmeye verilen önemi artırmaktadır.
- Yapıda kullanılan yalıtım malzemeleri ısı yalıtımı sağlamakla birlikte yapının hava almasına engel olmaktadır. Bu durum yapı içinde nem artışından kaynaklanan sorunlara neden olmaktadır.
- Mekân planlamasında küçük mekânlarda yeterli hava sirkülasyonu sağlanmamaktadır. Artan nüfus ve inşaat alanların azalmasından kaynaklanan mekân boyutlarındaki küçülmeler iç mekân hava kalitesi ve iklimlendirmeyi olumsuz etkilemektedir.
- Mekân tasarımındaki değişiklikler iklimlendirme değerlerini etkilemektedir. Eski planlamalarda kullanılan rüzgârlık, hol vb. kavramlar yapıya giren soğuk havanın içeri girmesine engel olmaktadır.
- Sosyal yaşamdaki değişiklikler mekân tasarımını etkilemektedir. Evde geçirilen süre azalmakta olup insanlar iş yeri ve dış mekânlarda sosyalleşmeye

başlamıştır. Yapılan işin özelliğine göre her mekânda farklı iklimlendirilmeye ihtiyaç duyulmaktadır.

İklimlendirme doğal ve mekanik havalandırma sistemleri ile mekânın hava sirkülasyonlarını sağlanmaktadır.

Doğal havalandırma, sıcak ve soğuk hava kütlelerinin yoğunluk farkından ve rüzgârdan yararlanmaktır. Mekanik havalandırma ise, temiz havanın mekanik ortamdan verilip, kirli havasında emilmesidir.

Doğal havalandırma günümüz koşullarında yerini mekanik havalandırmaya bırakmaktadır. Sağlıklı temiz hava, ısı-nem kontrolü, konfor, kirli havanın hızlı tahliyesi ve enerji verimliliği için mekanik havalandırma tercih edilmeye başlanmıştır.

International Energy Agency'nin "Total Energy Use in Buildings: Analysis and Evaluatiaon Methods" projesinin raporlarında enerji kullanımını etkileyen faktörler altı başlık altında toplanmıştır. Bu başlıklar; iklim, bina kabuğu özellikleri, bina enerji sistem karakteristiği, bina işletimi ve bakımı, kullanıcı faaliyetleri ve davranışları ve iç mekân kalitesinin sağlanmasıdır. Türkiye'de yayınlanan Bina Enerji Performansı Hesaplama Yönetmeliği'nde konut binaları hariç, diğer binalarda her odanın sıcaklığını ayrı ayrı düzenleyecek cihazlarla donatılması gerektiği ile ilgili maddelere yer verilmiştir (Haydaraslan ve Yaşar 2018).

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 05.12.2008 tarihinde 27075 sayılı Resmi Gazete 'de Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. 2010 yılında güncel haline gelmiştir. Bu yönetmelik binalarda enerji verimliliğinin sağlanması, israfın önlenmesi ve çevre korumasına ilişkin usul ve esasları kapsamaktadır.

Binalarda enerji performansı yönetmeliği ile yeni ve 1000 m²'den büyük mevcut binalarda enerji kimlik belgesi zorunlu kılınmıştır. Bu belge ile yapıların;

- Bina ve tesisat yalıtımı,
- Mimari proje tasarımı ve uygulamaları,
- Isıtma, soğutma, havalandırma, sıhhi sıcak su, otomatik kontrol sistemleri,
- Aydınlatma,
- Yenilenebilir enerji kojenerasyonu özellikleri(birincil enerji) üzerinden enerji tüketimleri değerlendirilmektedir.

Birincil enerjilerin tüketim değerlerine bağlı olarak karbondioksit salınımları hesaplanır. Bu hesaplar, yenilenebilir enerji kaynakları hesapları da eklenerek referans binaların değerleri ile karşılaştırılır. Binanın enerji sınıfı belirlenir. Her yapı türüne göre; konutlar, ofisler, eğitim binaları, sağlık binaları, oteller, alışveriş ve ticaret merkezleri için ayrı hesaplama yöntemi kullanılır. A-G arası bir enerji sınıfına yerleştirilir. Enerji kimlik belgesi alacak olan yeni binalar D sınıfı ve daha fazla enerji tüketimi ve karbondioksit salınımına sahip olamaz. Belgenin geçerlilik süresi 10 yıldır

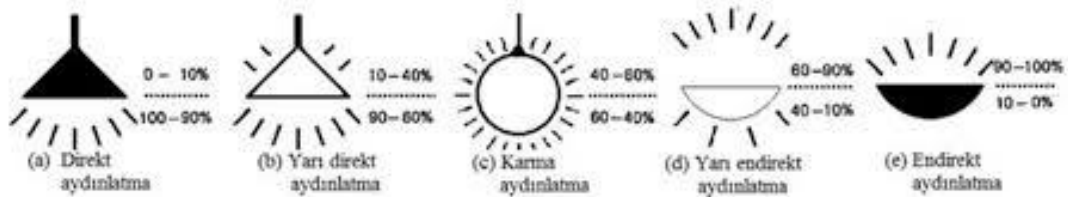
(Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği 2008).

Aydınlatma ve Işık: Mekân algılama ve yaratmada fizyolojik, biyolojik ve psikolojik açıdan önemli bir rol oynar. “Işığın fizyolojik özelliği ışık ışınlarının göze girmesi ile başlar biyolojik sistem üzerinden etkileri ile devam eder ve psikolojik etkisi ile son bulur” (Turgay ve Altuncu 2011). Işık kaynakları doğal ve yapay olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Mekân içinde öncelikle doğal aydınlatmadan yararlanılmalıdır. Doğal aydınlatmanın insanlar üzerindeki etkisi incelendiğinde fizyolojik ve psikolojik açıdan faydaları vardır. Güneş kaynağı kesildiğinde yapay aydınlatmalar günlük hayatımızda önemli rol oynamaktadır. Yapay aydınlatmanın amacı doğal aydınlatma ile aynı olsa da birbirinden farklıdır. Yapay aydınlatma ile mekân içinde görsel konforu sağlayan ışık ayarını yapmak mümkündür. Işık, kişinin deneyimleri ile anlam kazandığında öznel, çevremizde olanları algılamamızı sağladığında nesnel bir kavramdır (Turgay ve Altuncu 2011).

Mekânda yeterli aydınlatma olmadığı durumlarda insanlar üzerindeki etkileri;

- Fiziksel açıdan; gözde sulanma/kuruluk, çift görme, baş ağrısı/dönmesi, uyum sağlayamama, motor fonksiyonlarında bozulma netlik ve algılamada sorunlar yaşanmaktadır.
- Psikolojik açıdan; sinirlenme, yorgunluk, neşesizlik, halsizlik, uykusuzluk, iştahsızlık, stres, motivasyon ve yaratıcılık kaybı görülmektedir.

Mekân tasarımında ışığın kontrolü ve etkileri ile farklı algılar yaratmak mümkündür. Işığın kontrolü; şiddeti, geliş yönü, yayılımı, rengi, gölgesi ve konumu ile sağlanmaktadır. Mekân tasarımındaki aydınlatma ile vurgulayıcı, yönlendirici, sınırlayıcı vb. etkiler derinlik, büyüklük, küçüklük, genişlik, hareketlilik vererek fonksiyonel ve görsel tasarım yapılabilir. İç mekânda ışık kaynağı ne olursa olsun yönlendirme ile mekân ve içindeki nesnelere farklı algılar yüklenebilir. Aydınlatmada yönlendirme, bölgesel ve genel olmak üzere ikiye ayrılır.

Şekil 4.24. Genel aydınlatma çeşitleri (Acar 2018)

Genel aydınlatma: Mekânın bütününün görsel konfor ile aydınlatılmasıdır. Aydınlatma armatürleri seçilirken aydınlatılacak alanlar dışında minimum enerji kaybı sağlanmasına dikkat edilmelidir. Armatürlerin istenilen alana yönlendirilmesi; direk (doğrudan), yarı direk, karma, endirek, yarı endirek olmak üzere beşe ayrılır.

1. Direkt aydınlatma, ışık kaybı olmadan istenilen alanı aydınlatmaktadır.

2. Yarı direk aydınlatma, istenilen alan dışında ışığın bir kısmı ile çevresini aydınlatmaktadır.
3. Karma aydınlatmada, armatür her yöne eşit ışık dağıtmaktadır.
4. Yarı endirek aydınlatmada; ışık, tavanı aydınlatırken bir kısmı çevreyi de aydınlatmaktadır.
5. Endirek aydınlatmada, ışık direkt tavanı aydınlatmaktadır (Acar 2018).

1. YÖNLENDİRME

2. GÖREV

3. DEKORATİF

4. VURGU

Şekil 4.25. Bölgesel aydınlatma çeşitleri

Bölgesel aydınlatma; genel aydınlatmaya ek olarak yapılan işin, nesnenin ya da vurgulanması istenilen alanın aydınlatılmasıdır. Tasarımı ve detayları güçlendirmek, vurgu yapmak, yönlendirmek amacı ile yönlendirilmesidir. Aydınlatma; yönlendirme, görev, dekoratif, vurgu olmak üzere dörde ayrılır.

1. Yönlendirme aydınlatmaları, mekânı aydınlatmaktan daha çok kullanıcıyı aydınlatma armatürüyle belli bir yöne yönlendirmek için kullanılır. Amaç, yönlendirme ile bir alana ya da nesneye vurgu yapılmasını sağlamaktır. Genellikle mimaride uyarı ve ikaz sistemlerinde kullanılan acil durumlarda çıkışları, malzemeyi, toplanma alanları vb. yönlendirmek için kullanılmaktadır. Merdiven, koridor, yürüme bandı gibi sirkülasyon alanlarında konforu artırarak yönlendirmek amacı ile kullanılmaktadır.
2. Görev aydınlatmaları, belirli bir alanda yapılan iş (görev) için kullanılan ek aydınlatmalardır. Amaç yapılan işin konforunu, görsel kalitesini arttırmaktır. Masa lambaları, sergi, müze vb. mekânlardaki obje aydınlatmaları görev aydınlatmasına bir örnektir.
3. Dekoratif aydınlatmaları, amacı işlevden çok aydınlatma armatürünün kendisidir. Görsel efekt için kullanılan dekoratif aydınlatmalarda görsel değerler ön plandadır.
4. Vurgu aydınlatmaları, genellikle dekoratif amaçlı, hareketli mekanizmalar ile belli bir nesne veya alanı ön plana çıkaran aydınlatmalardır. Spot ve aplik en çok kullanılan armatürlerdir.

Mekân aydınlatması insanın üzerinde fiziksel-psikolojik özelliklerini, görsel algısını, motivasyonunu ve verimliliğini etkilemektedir. İç mekândaki görsel konfor aydınlık düzeyi, parlılık, renk ile sağlanmaktadır (Halıcıoğlu, Öztank ve Vatansever 2008).

Aydınlatmanın mekân tasarımına etkisi;

- Mekânın işlevi ve amacına göre,
- Mekânın fiziksel faktörlerine göre; konum, yön, coğrafya, ölçüler, kullanılan malzemeler vb.
- Mekânın yerleşim planına göre; mobilya konumları, yükseklikleri vb.
- Mekânın konsepti ile aydınlatma elemanının uyumuna göre,
- Görsel konfora göre,
- Kullanıcı özelliklerine göre; deneyim, alışkanlık, kültür, estetik algı, psikolojik ve fiziksel özellikler vb. kullanılan aydınlatmanın türünün belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır.

Akustik: Mimaride akustik yapıdaki ses olaylarının incelenerek gerekli ölçümlerin yapılması ve ortamdaki konfor düzeyinin sağlanmasıdır. Kaynağından çıkan ses dalgaları yüzeylere çarparak yol alır, bu çarpmalarda ses bazen yutulur bazen de yansır ve kırılarak yayılmaya devam eder. Her mekândaki ses kaynakları ve istenilen yansımalar değişmektedir. Bu yüzden mekânlarda istenmeyen seslerin yutulup, istenilen seslerin yayılması sağlanmalıdır. Bunun için planlama sürecinde mekânın ihtiyaçları doğrultusunda gerekli akustik düzenlemeler yapılmalıdır. Bu düzenlemeler genelde malzeme ile sağlanmaktadır. Kullanılan sert malzemeler sesin yansımını, yumuşak malzemeler ise sesin yutulmasını sağlamaktadır. Ayrıca mekânda kullanılan mobilyalar, detaylar ve donatılar sesin dağılımını etkilemektedir. Bu etkenlerin bazı durumlarda olumlu bazı durumlarda olumsuz etkileri vardır. Mekân boyutları arttıkça ve içindeki donatılar azaldıkça sesin yansımaları ve ekosu artmaktadır.

Sinema, konferans, tiyatro, konser salonları, ses kayıt odaları, radyo-televizyon stüdyoları, kütüphane, çalışma odaları, galeri, fuar, sergi ve müze alanlarında akustik yalıtım önemlidir. Ses yutuculuğunun sağlanması insan üzerindeki fiziksel ve psikolojik etkileri incelendiğinde sağlık sorunlarında azalma, mahremiyetin sağlanması ve insan üstünde sakinleştirici, dinlendirici, konsantrasyon artırıcı, sıcak bir ortam hissi sağlamasında önemli bir etkidir.

İç mekân tasarımında akustiğin en önemli unsuru malzemedir. Kullanılan malzemeler ile sese yön verilmektedir. Sert ve düz yüzeyli malzemeler, sesin çarparak yol almasına ve yankıya neden olur. Yumuşak ve dokulu yüzeylere çarpan ses ısı enerjisiye dönüşerek yutulur. Sesin istenilmediği (ses kayıt odaları, stüdyolar, çalışma alanları vb.) ve kullanıcı kitlenin yoğun olduğu mekânlarda gürültüyü engellemek için ses yutan yumuşak ve dokulu malzemeler tercih edilir. Bu malzemeler gelen ses dalgalarının %95 oranında emilmesini sağlar. Malzemenin ses yutuculuğu “ses yutuculuk katsayısı” ile ifade edilir. Bu katsayı 0.01-0.99 arasında değişmektedir. Düşük katsayıdaki malzemeler yansıtıcı, yüksek katsayıdaki malzemeler ise yutucu özelliktedir (Gürani ve Kadem 2018).

Güral ve Kadem (2018) ses yutuculuğunu etkileyen faktörler;

1. Frekans; cisimlerin emiciliği frekans değerleri ile değişiklik gösterir. Yutuculuk frekans arttıkça artar.
2. Kalınlık; cismin kalınlığı ile yutuculuk doğru orantılıdır.

3. Bağlayıcı madde; kullanılan malzemenin içindeki maddelerin hava geçirgenliği ile ses geçirgenliği doğru orantılıdır. Hava geçirmeyen malzemelerin ses yutuculuğu fazladır.
4. Sıkışıklık; kullanılan malzemenin kalınlığı sıkıştırılarak ya da gevşetilerek ses yutuculuğunda farklılıklara neden olmaktadır. Sıkıştırılmış malzemelerin ses yutuculuğu fazladır.
5. Uygulama yeri; ses yutucu malzemelerin kullanım yerleri önemlidir. Köşe noktalarda kullanıldığında yutuculuk artar.
6. Yüzeyin pürüz ve delik yapısı; pürüz ve delik arttıkça yutuculuk artar.
7. Boya; gözenekli malzemeler boyandığında kapandıklarından yüzey pürüzsüzleşir ve yutuculuk azalır. Püskürtme yöntemi ile boyanması önerilmektedir.

İç mekânda akustik düzenler;

- Tavan ve duvarda kullanılan üç boyutlu, delikli, pürüzlü malzemelerin kullanılması ses yutuculuğu sağlamaktadır. Ses yutucu paneller sarkıtılarak ses yutuculuğu arttırabilmektedir.
- Zemin ve duvarlarda kullanılan pürüzsüz sert malzemelerin (seramik, taş, mermer vb.) yerine yumuşak ve pürüzlü doğal malzemeler (ahşap, alçı, tekstil vb.) kullanılmalıdır.
- Kullanılan malzemede doku, delik, pürüz arttırılmalıdır. Bu malzemeler dekor, kaplama, mobilya, hareketli ve sabit donatılarda kullanılmalıdır.

Malzeme: Bir cismin yapımında kullanılan maddelerdir. Mimaride kullanılan malzeme seçimi ve kullanımı yapının formunu, görsel algısını, yapısını ve fonksiyonunu etkilemektedir. Gelişen teknoloji ile malzeme ve uygulama yöntemleri artmaktadır. Malzeme kullanımının kullanıcı algısı incelendiğinde; fiziksel (işlev, esneklik, antropometri, iklimlendirme, akustik, aydınlatma vb.), psikolojik (estetik, kültürel algı vb.) ve sosyal (kişisel, mahremiyet, renk, doku, ışık vb.) açıdan etkisi görülmektedir. Günümüzde artan ekolojik yapıların temelini doğal malzemeler oluşturmaktadır.

Malzemenin çeşitleri Yıldız ve Seçkin (2019)'e göre;

- Kullanım alanına göre; taşıyıcı, koruyucu, kaplama, yalıtım vb.
- Üretim biçimlerine göre; doğal ve işlenmiş doğal malzeme vb.
- Bileşimine göre; organik, mineral, metalik ve kimyasal kökenli,
- Elemanlarına ve strüktürüne göre; duvar, döşeme, çatı malzemeleri vb.
- Fizik ilkelerine göre; mekanik, fiziksel, ısısal, akustik etkiler vb.
- Yenilikçi olmasına göre; akıllı teknolojiler ve nano teknolojiler vb. sınıflandırılmaktadır.

4.4.2. Sosyal açıdan iç mekân kriterleri

Antalya Büyükşehir Belediyesi Hizmet Binası'nı sosyal açıdan ele aldığımızda; kişisel alan, mahremiyet, bölge savunucusu, kalabalık, estetik ve psikolojik çevre faktörleri (renk, doku) açısından incelenecektir.

4.4.2.1. Kişisel alan ve Kişisellik

Kişisellik: Bireyin kendine özgü durumudur. Bu durum bazen bir alanı, mekânı, eşyayı, düşünceyi vb. durum ve alanları kapsayabilmektedir. Bireyin yaşam tarzı, alışkanlıkları, kültürel değerleri, sosyal-psikolojik durumu ve fiziksel çevre ile değişkenlik gösterebilir.

Kişisel alan: Bireyin kendi belirlediği diğer insanlara karşı çizdiği sınırları kapsamaktadır. Esnektir, bulunduğu ortam ve yaptığı işe göre değişkenlik gösterebilmektedir. Mahremiyet ile bağlantılıdır. Mahremiyet kişisel bir özgürlüktür, kişisel alan bireyin kendine özgü belirlediği bir sınırdır.

Ittelson (1979)'a göre, birey ve fiziksel çevre ilişkisinin sosyal süreçleri üç değişken üzerinden ele alınmıştır;

1. Alışkanlıklar; kişinin kültürel değerleri,
2. Sosyal iletişim türü ve içeriği,
3. Fiziksel çevredir (Bozdayı 2004).

Edward Hall 1966, yaptığı gözlemler sonucunda mesafe kavramını uzaklık ve yakınlık aşamalarına göre; samimi, kişisel, sosyal, toplumsal mesafe olmak üzere dörde ayırmıştır (Bozdayı 2004).

MESAFELER	İLİŞKİLER AKTİVİTELER	DUYUSAL NİTELİKLER
Samimi Uzaklık (0-46 cm.) Yakın Aşama (0-15 cm.) Uzak Aşama (15-46 cm.)	Özel yakınlıklar, sevgili, anne-çocuk, teselli, koruma, güreşme gibi fiziksel sporlar	Diğer kişi ile yoğun duyuşsal veri ve iletişim olur (koku, vücut ısı vb.). İletişimde dokunma ön plandadır. Uygun olmayan şekilde yabancıların samimi uzaklığa girmesi, mahremiyete saldırı olarak algılanır, fiziksel ve duyuşsal rahatsızlık yaratır, görüş bozulur.
Kişisel Uzaklık (46-122 cm.) Yakın Aşama (46-72 cm.) Uzak Aşama (72-122 cm.)	Yakın arkadaşlar veya günlük ilişkilerdir. Yakın aşaması kişisel mekânı tanımlar, uzak aşamasında ise tanınan ancak çok yakın olunmayan kişilerle aramızdaki ilişkiler yer alır.	Duyusal verilerin daha az farkında olunur. Görüş normaldir ve karşılıklıdır. Sözel iletişim ön plandadır.
Sosyal Uzaklık (122-366 cm.) Yakın Aşama (122-213 cm.) Uzak Aşama (213-366 cm.)	Kişisel olmayan ve iş ilişkisi türünden ilişkiler	Duyusal veriler minimum düzeydedir. Görsel yollarla edinilen bilgi kişisel uzaklığa göre daha az detaylıdır. Normal konuşma sesi kullanılır. Birbirine dokunma mümkün değildir.
Toplumsal Uzaklık (366 cm.-ve üzeri) Yakın Aşama (366-762 cm.) Uzak Aşama (762 cm.-ve üzeri)	Bir topluluk ile bir politikacıya, aktör gibi bir birey arasındaki resmi içerikli ilişkiler. Toplumsal mesafenin uzak aşamasında iletişim açısından duyuşsal tonlar kaybolur.	Detaylı duyuşsal veri yoktur. Sözel iletişimi kuvvetlendirmek için abartılmış davranışlar kullanılır.

Şekil 4.26. İç mekân ve İnsan kitabında kişiler arası mesafe türleri (Bozdayı 2004)

Liebman 1970, kişisel alanın bireyler üzerindeki etkisi dört değişkene bağlı olarak gelişmektedir;

1. **Kişisel alanın fiziksel belirleyicileri:** Kişinin bulunduğu mekândaki pozisyonu, kapladığı alandır. Belediye çalışanlarının ofis ortamındaki kişisel mekânı

çalışma masalarının bulunduğu konumu kapsamaktadır.

2. **Kişiler arası konum etkileri:** Ortaklık, akrabalık, arkadaşlık vb. insan ilişkilerinden ortaya çıkan kişisel etkileşimler. Belediye çalışanlarının ofis ortamındaki dörtlü modüller çalışma sisteminden dolayı bireyin diğer insanlar ile ilişkileri sürekli devam etmektedir. Ayrıca çalışan- müdür ilişkileri zorunlu bir kişiler arası ilişki ortamına girmektedir.
3. **Birey özellikleri:** Yaş, cinsiyet, alışkanlıklar, duygular, sosyal-psikolojik etkenler vb. özellikler.
4. **Diğer birey özellikleri:** Liderlik, çekingenlik, çekicilik, ast- üst ilişkileri vb. durumlar (Yalçın 2008).

Kişisel alan bireyin statüsüne, iletişim kurduğu kişi/kişiler ile yakınlık derecesine, kültürüne, değerlerine ve fiziksel çevreye bağlı olarak değişkenlik gösterebilmektedir. Bireyler kendi kişisel alanlarını korurlarken diğer bireylerin alanlarını ihlal etmemelidir. Bu durum diğer bireyin mahremiyetini ve kişisel alanını gasp etmesine neden olur. Kendi özgürlüğümüz, başkalarının özgürlüğünü sınırlamamalıdır.

4.4.2.2. Mahremiyet

Arapça mahrem, haram kelimesinden gelmektedir. Yasaklı, haram, bilinmemesi-görülmemesi-duyulmaması gereken, gizli, saklanan, dinin yasakladığı anlamlarına gelmektedir.

Mahremiyet insanın kendi başına kaldığı, verdiği kararlar doğrultusunda hareket ettiği, diğer insanlarla iletişim düzeyini kendinin belirlediği, özeldir. Bireyin kişisel kontrolü ile yalnız kalma isteğidir. Günlük hayatımızın önemli bir parçası olan temel hak ve özgürlüklerimizdendir. Mahremiyet olgusu aynı zamanda kişisel alan ile kesişebilmektedir. Kendine özel alanlar insanın kendine ait, mahrem alanlarıdır. Özel hayat mahremiyeti ilişkisinin temelini oluşturmaktadır. Birey yaşadığı çevrede mahremiyetini sağlayacağı alanlara ve köşelere ihtiyaç duyar. Bu alanlar çoğu zaman evimiz, kendi odamız, eşyalarımız, bilgisayar ekranımız, işimiz vb. olabilir. Mahremiyetimizi bu alanlardan, başka insanları sokmayarak ve koruyarak sağlarız. Bireyin psikolojisi ve verimliliği için mahremiyet önemli bir kavramdır.

Mahremiyet kişiden kişiye, toplumdan topluma, kültürel altyapılarla beslenir, çeşitlenir ve yorumlanır. Mahremiyet kavramı bireyin ilişki kurum şekline, yakınlığına, türüne, kültürüne göre çeşitlilik göstermektedir. İlişkilerin sosyal statüsüne göre mahremiyet dört ayrı sınıfta değerlendirilir;

1. **Kişisel Mahremiyet:** Hijyen, sağlık, cinsellikle ilgili mahremiyettir. Bireyin kendi özel alanıdır. Duyguları, düşünceleri ve fiziksel- psikolojik alanı kapsamaktadır.
2. **Bireysel Mahremiyet:** Aile ve yakın çevre ile ilişkilerle ilgili mahremiyettir. Bireyin kendi belirlediği, günlük yaşantısındaki çevre ile sınırlı olan alanı kapsamaktadır.
3. **Sosyal Mahremiyet:** İş arkadaşları, komşuluk gibi sosyal ilişkilerle ilgili mahremiyettir. Sosyal iletişim sonucunda oluşan çevreyi ile geçici ilişkiler

kurulan mahremiyettir.

4. **Toplumsal Mahremiyet:** Kamuya açık mekânlarda yaşanan ve yabancılarla kurulan geçici ilişkilerdir. Durum ve bulunan ortamın fiziksel özellikleri ile şekillenen anlık, doğrudan iletişime geçilmesine ihtiyaç duyulmayan, değişken ilişkiler ile kurulan mahremiyettir (Yalçın 2008).

Mahremiyet kavramını Schuster'a 1976, deneyimlenen mahremiyeti üç açıdan ele almıştır:

1. **Yaşam tarzı mahremiyeti:** Günlük hayatındaki yaptığı tercihler doğrultusundaki yaşam tarzındaki özgürlüklerini koruduğu mahremiyettir.
2. **Kişilik mahremiyeti:** Bireyin kendisi içindeki özerk mahremiyetidir.
3. **Etkinlik mahremiyeti:** Bireyin yaptığı etkinlikler doğrultusunda bulunduğu fiziksel çevre ile davranışların geliştirdiği bireysel mahremiyetidir. Örneğin tuvalet, soyunma kabinlerinde oluşan mahremiyet (Arabacıoğlu 2007).

Mahremiyet üzerine yapılan sınıflandırmalarda Arabacıoğlu (2007) çalışmasında mahremiyet kavramını 4 boyutta ele almıştır:

1. **Fiziksel boyut,** bir bireyin diğer birey ile olan erişebilirliğini gösteren boyuttur. Kişisel mekân ve bölge savunusu ile ilişkilidir. Hiyerarşik düzenin temelini oluşturur. Ofis mekânlarından örnek verilirsek müdür odaları ve çalışanların çalışma mekânları ile olan ilişkisi, mekan düzeni ele alabiliriz. Müdür odası, çalışanların mekânlarına göre mahremiyeti ve özel alanının sınırları belirlidir.
2. **Sosyal boyut,** bireyin ya da grubun sosyal iletişimini kontrol etmesini kapsamaktadır. Kültürden kültüre değişiklik göstermektedir. Samimi, kişisel, sosyal ve kamusal uzaklık sınırları ele alınabilir. Uzaklık parametreleri etkileşim kuranların; katılımcılar, frekans, uzunluk ve kapsam ile belirlenerek tanımlanmaktadır.
3. **Bilgisel boyut,** kişinin bilgisel deneyimlerini diğerlerine ne zaman, ne kadar ve nasıl aktaracağını belirleme hakkı ile ilgilidir. Bazı durumlarda kişinin kontrol dışında değişebilmektedir. Teknoloji bu durumun önemli etkenlerindendir. Kişinin izni dışında bilgisel mahremiyet sağlanamaması yasal sorundur. Kamu kurumlarında bilginin gizliliği önemlidir. Müdür ve çalışanların ofis ortamındaki bilgi mahremiyetin sağlanması tasarımın belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır.
4. **Psikolojik boyutları,** bireyin algısal girdi ve çıktıları diğerleri ile ne zaman, nasıl ve ne kadarını paylaşabileceği kontrol edilmesi hakkı ile ilgilidir. Kişisel bir haktır. Bu mahremiyet ihtiyacını iki şekilde ele alınmıştır. İlki; Anti sosyal, toplumsal baskıya karşı savunma mekanizması, kişisel gelişim sürecinde mahremiyet. İkincisi; bağımsızlık duygusu, duygusal rahatlama, kişisel gelişim süreci, kontrollü ve güvenli sınırlar içinde iletişim sağlama olarak ele alınmıştır.

Bozdayı (2014) çalışmasında mahremiyet kavramını insandaki gereksinimlerini ve aşamalarını; yalnızlık, gizlilik, anonim ve saklanma olarak analiz etmiştir.

Kamusal alan ve özel alanda ki mahremiyet algısı modernleşme süreci ile gün yüzüne gelmiş olup kullanıcı-mekân ilişkisinin sosyal ve psikolojik açıdan ele

alınmasına neden olmuştur. İlk zamanlarda mahremiyet algısı, bireysellik/özel alan olarak tanımlansa da günümüzde kişilerin hem yalnız kalma hem de diğer insanlarla etkileşim kurma hali olarak tanımlanmaya başlamıştır. Mahremiyet sosyoloji, psikoloji ve mimarinin ilgi alanına girmektedir.

Mimari alanda mahremiyet kavramı “ev” olarak tanımlansa da, kamusal alanda da mahremiyet hâkimdir. İş yerimizde, sosyal alanlarda (kafe, restoran, sinema vb.) mahremiyet bireyin kendine ait alan olgusu vardı. Günlük hayatımızın çoğunu iş yerlerimizdeki çalışma alanlarımızda geçirmekteyiz, kişisel ofisimiz, masamız bizim kişisel alanımıza girmektedir ve bu alanda yapılan işler bizim mahremimizi oluşturmaktadır.

Mahremiyetin derecesi ve tipi, kültürel değerlere, kişisel isteklere ve davranışlara bağlı olarak belirlenir. Soyut ve somut araçlar ile toplumumuzda mahremiyet sağlanmaktadır. Soyut değerler; duygusal ve zihinsel düşüncelerimizdir. Somut değerler; duvarlar, perdeler, mobilyalar, bölücü paneller, uzaklık, sembolik ve egemen ayırıcılardır (Açııcı 2013).

Mekân tasarımı açısından mahremiyet kavramı; bireyin masası, çalışma alanı, ofisi, odası, telefon kabini, soyunma- giyinme kabinleri, tuvaletler, bireysel dinlenme alanları vb. alanları kapsayabilmektedir. Mahremiyet alanımız bazen bir masa ve sandalyenin bulunduğu çapı kapsarken bazen de duvar, panel gibi bölücü elemanlar ayrılan bir mekânı da kapsayabilir. Birey çalışma alanında mahremiyeti sağlayacak donatılar ile sınırlarının belirlenmesi, görüş alanının kısıtlanması, kişisel hâkim bölgesinin oluşmasını ister. Mahremiyeti sağlanmış kendine ait alanda çalışan; verimli, güvenli, rahat, huzurlu çalışabilmektedir.

Günümüzde ofis tasarımında açık ofis hâkimdir. Açık ofis tasarımında genellikle yöneticilerin çalışma alanları ast- üst ilişkisinin belirli olması için ve konuşulan konuların gizliliği nedeni ile çalışma alanları diğer personel ile bölünmüş olup kendilerine ait mahrem çalışma alanları vardır. Personelin çalışma alanındaki mahremiyet kavramı modüler mobilyalar, ara paravan gibi bölücü-modüler elemanlarla ayrılmaktadır. Çalışanların verimli çalışabilmesi için; onlar için tasarlanan alanların güven ve rahatlama hissiyatını verebilecek bir şekilde mahremiyeti kontrollü biçimde gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Müdür odasının ayrı olması, çalışanlar ile algı sınırlaması oluşturur. Konuşmalarının duyulmaması için gizliliği ve mahremiyeti için gereklidir.

4.4.2.3. Bölge Savunusu

Bölge savunusu, bireyin belirlediği bir alanı sahiplenmesi ve onun kontrolü ile bu alana kimin girip giremeyeceğine karar vermesidir. Diğer canlı türlerinde de bilinçsiz bir şekilde olduğu belirlenen bu davranış insanlarda bilinçli olarak yaşadıkları toplum ve kültürleri çerçevesinde değişiklik göstermektedir. Bazen bireyden çok bir grup tarafından da belirlenen alan, mekân veya fiziksel çevrede bu kapsama girebilmektedir. Aile ve ev ilişkisi grup açısından belirlenen ev ortamının bölgesel savunusudur. Kişi veya kişiler tarafından belirlenen bu alanın korunması ve kontrolü alanı kişileştirme, sahiplenme, alan hakkında düşünce, inanç ve duyma hakkı ortaya çıkarmaktadır

(Bozdayı 2014).

Bölge savunusu davranışı öğrenilen bir yapı olan bireyin geçmişi, deneyimleri ve kültürü ile oluşur. Sosyal yaşantı içerisinde birey mekânın sunduğu rolün çağrışımını algılamaya başlar. Bu davranış çocukluk döneminden itibaren izlenmeye başlanır (Yalçın 2008). Yemek masasında her gün aynı yere aile fertlerinin oturması bir bölge savunusu örneğidir (Bozdayı 2004).

	Sahip Olunan Alanın Algılanma Derecesi	Kişiselleştirme ve Savunma İsteği Derecesi
Birincil Alanlar (teritoriler, ev, ofis gibi)	Yüksek: Göreceli olarak daha uzun süreli bir sahip olunma arzusu yaratır	Geniş açılımlı kişiselleştirme; Tam kontrol ve bu alana izinsiz müdahale ciddi bir konudur
İkincil alanlar (sınıf vb.)	Orta: Sahip olunmaz, kullanıcı diğerleri tarafından yetkili kullanıcılardan biri olarak algılanır	Bir noktaya kadar kişiselleştirme olabilir. Kullanıcının alan üzerinde yetkili olduğu sürece düzenleyici, değiştirici bir etkisi olabilir.
Toplumsal Alanlar (plaj, park vb.)	Düşük: Sahip olunmaz. Kontrol kurulması zordur. Kullanıcı diğerleri tarafından çok fazla sayıdaki olası kullanıcılardan biri olarak algılanır.	Geçici bir şekilde kişiselleştirilebilir, alanı koruma için istek azdır.

Şekil 4.27. Bölge savunusu türleri (Bozdayı 2004)

Davranış kalıpları ile beslenen bölge savunusu kullanıcıların yaş, statü ve kişisel alışkanlıklarına göre şekillenerek mekânı kullanma ve sahiplenme koşullarını belirler. Daha büyük ölçekte bölge savunusu sokak, mahalle, bölge ve şehir kapsamında sosyal ilişkileri düzenleyici etkenler yaratan ve geliştiren bir olgudur (Bozdayı 2004).

4.4.2.4. Kalabalık

Kalabalık kavramı yapılan eylemin türüne ve niteliğine göre değişkenlik göstermektedir. Mekânsal boyutta m² düşen insan sayısı, mekânın alan oranına göre konfor şartlarını bozacak düzeyde kullanıcıların fazla veya yetersiz olması durumudur. Kalabalık bireyin bulunduğu ortamda diğer bireylerin fazlalığından rahatsız olma durumudur. Kalabalık sınırı; kişiden kişiye, sosyal-psikolojik durumlara, kültüre, yapılan eylemin türüne, geçmişteki deneyimlere, fiziksel çevreye göre değişebilmektedir. Değişkenlik ve duyarlılık kat sayısı bireyin çevre ile olan ilişkisinde önemli bir faktördür.

Kalabalık, sadece fiziksel alandaki yoğunluk değildir. Sosyal- psikolojik yanları olan karmaşık bir olgudur. Bireyin belli bir andaki aktivitelerini çeşitli uyarıcılar ile engelleyebilecek şekilde bir arada bulunmasıdır. Yapılan araştırmalarda kalabalık ortamda bireylerin iş verimliliğinde düşme, olumsuzluk, hırçınlık, sosyal iletişimde azalma yaşadıkları tespit edilmiştir (Bozdayı 2004).

Bir birey dünyaya geldiği andan beri kalabalık bir ortamın içerisinde yaşamaya başlamaktadır. İlk kalabalık çevremiz çekirdek ailemizdir. Bazı durumlarda, eylemde kalabalık istenilen bir olgudur.

Kalabalık kavramını ele alındığında ortaya çıkan sonuçlar bakımından;

- **Sosyal yükleme:** Aşırı sosyal uyarıcı ve sosyal ilişki,
- **Davranış kısıtlaması:** Davranışlardaki özgürlüğün azalması,
- **Ekolojik:** Kaynakların yetersiz hale gelmesi,
- **Uyarıcı:** Kişisel mekânların ihlali ve buna bağlı sorunlar,
- **İstenmeyen etkileşim:** Diğer bireyler ile istenmeyen ve tolere edilemeyecek ilişki
- **Engelleme:** Amaçların, davranışların engellenmesi veya bozulması,
- **Mahremiyet:** Arzu edilen düzeyde mahremiyetin sağlanamamasıdır (Bozdayı 2004).

4.4.2.5. Estetik

Sanatsal yaratının genel yasalarıyla sanatta ve hayatta güzelliğin kurumsal bilimidir (Anonim 2). Estetik algıyı, göze güzel gözükmeye olarak da tanımlayabiliriz. Estetik ve güzellik kavramı kişiden kişiye değişen bir kavramdır. Kişinin estetik değerlerini etkileyen fiziksel ve psikolojik faktörler; yaş, cinsiyet, kültür, eğitim, kişisel özellikler, deneyim, alışkanlıklar, moda/stildir. Ayrıca ürünün fiziksel özellikleri (boyut, oran-orantı, ışık, doku, renk, malzeme vb.), bakış açısı ve diğer objelerle olan ilişkisi ve uyumu kişilerin estetik algısını etkilemektedir. Her zaman güzel gözükmeye, güzel olma algısı insanlar için önemli olmuştur. Bu durum mimariye yansıtıldığında tasarımcı yaptığı yapıyı kendi estetik değerlerine göre tasarlarken, kullanıcı bu algıyı kendince yorumlamaktadır.

4.4.2.6. Psikolojik çevre faktörleri

Psikolojik çevre faktörlerinde renk ve doku; iç mekânın tasarımında, algılamasında, konforunda ve estetiğinde önemlidir. Renk, ışık, doku, malzeme birbiri ile etkileşim halinde oldukları için iç mekân tasarımında bir arada düşünülmelidir. Mekânı tasarlarken rengin doğru seçilmesi için öncelikler; malzeme özellik ve dokusunun rengi nasıl yansıtacağı ve mekân ilişkisi, sonrasında da ışığın yansıdığı yüzeyler ve ışığın fiziksel özelliklerinin renk üzerindeki etkisi birlikte düşünülmektedir. Bu etkenlerin yanı sıra psikolojik faktörlerde iç mekân algısında farklılık yaratabilmektedir.

Renk: Işık kaynağının cisme çarpması sonucunda mekâna yaydığı fiziksel dalga boyların göz ile algılanmasında oluşan kavramlardır. Newton beyaz ışığın bir prizmanın içinden geçerek yedi farklı renkte (gökkuşağı renkleri) çıkması ile bilimsel olarak renk kavramı ortaya çıkmıştır. Beyaz tüm renkleri yansıtır, siyah tüm renkleri emer. Renkler; üç ana renkten (mavi, sarı, kırmızı), üç ara (yeşil, turuncu, mor) oluşmaktadır. Renklerin; kontrastı (sarı-mor, mavi-turuncu, kırmızı-yeşil), soğuk (mavi, mor, yeşil) ve sıcak (sarı, kırmızı, turuncu) ilişkileri vardır. Fiziksel, sosyal ve psikolojik etkenlerin içinde yer alan renk kavramı insan ve mekân algısında önemlidir.

Işığın geliş açısı, şiddeti, nesnenin yüzey yapısı (parlak, mat, dokusu, pürüzsüz vb.) algıyı etkileyen faktörlerdir. Işık ve gölge ile oluşan renk farklılıkları algıyı değiştirebilmektedir.

Şekil 4.28. Sıcak ve soğuk renklerin mekân algısına etkisi (Özsavaş 2016).

Yapılan araştırmalar doğrultusunda renklerin insanüstünde bıraktığı etki birçok alanda kullanıldığı gibi mimaride de kullanılmaktadır. Aynı tasarlanmış iki mekânın birinde sıcak renklerin kullanıldığında kullanıcılara sıcak, samimi, enerjik, yakınlık izlenim vermektedir. Soğuk renklerin kullanıldığı mekânda ise, donuk, tatsız, sert, ciddi, soğuk, sağlam, uzaklık izlenimi vermektedir. Zıt renkler birbirini iter, derinlik, uzaklık, genişlik algısı yaratır. Açık renkler geniş, büyük, sığ algısı yaratırken, koyu renkler küçük, dar, zayıf ve derin algısı yaratmaktadır (Şekil 4.28).

Renklerin taşıdığı psikolojik etki dışında kullanıcının seçimini etkileyen faktörlerde; yaş, cinsiyet, kültür, kişisel özellik, deneyim, alışkanlıklar, moda/stil ve bilinçsiz seçimlerde vardır. İnsanların deneyimleri ve alışkanlıkları olayları algılama biçimini etkilediği gibi renk seçimlerini de etkilemektedir. Kişisel özelliklerin renk üzerinde ki etkilerini Psikolog Dr. Max Lüscher yaptığı çalışmalarda kanıtlamıştır. Frieling'in yaptığı çalışmalarda ise yaş ilerledikçe renk seçimleri sıcaktan soğuk renklere doğru değişmektedir. Cinsiyetlerin seçime etkisinde; kadınlar sıcak renkleri tercih ederken, erkekler soğuk renkleri tercih etmektedir. Moda ve stiller dönemsel olarak etkilenmektedir. O dönemin üslup ve stilleri modası olan renkleri tercih etmektedir. Kişilerin kendini ifade etme aracı olarak kullandıkları stil algısı iç mekân ve mimaride de yansımaları görülmektedir (Özsavaş 2016). Kişinin yaşamışlıkları, deneyimleri renk algısında farklı yorumlanmasına neden olabilmektedir. Kültürel özellikler ve toplumsal renk algısı coğrafya, doğa koşulları, inançlar, kültürel değerler ile değişiklik göstermektedir. Bu durum renklerin algılanmasında ve yorumlanmasında farklılıklar yaratmaktadır. Beyaz rengin saflık, temizlik hissi vermesi, siyahın matem rengi olması bu algının örnekleridir. Dini yorumlamada yeşil İslam'ın rengi, turuncu Budizm'in rengidir.

Renk psikolojisi altında incelenen bu konuyu birçok uzman araştırma konusu yapmıştır. Bu renk algıları Demirbaş (2012) tarafından aşağıdaki gibidir;

Kırmızı: Sıcak renk grubuna girmektedir. İnsanlar üzerinde etkisi; enerji, heyecan, dinamizm, sıcak vb. algı uyandırmaktadır. Yemek sektöründe kullanılan kırmızı iştah açıcıdır. Olumsuz etkileri hırçınlık, saldırganlık ve öfkeyi arttırmaktır. Kırmızının verdiği enerji kontrollü kullanıldığında enerji verirken bazı durumlarda enerjinin

kontROLSÜZLÜĞÜNDEN kaynaklanan insan üzerinde öfke duygusunu arttırmaktadır. Kırmızı çalışma ortamında kullanılmaz. Genellikle yemekle ilgili mekânlarda ve güneş görmeyen kuzey cepheleri ve soğuk alanlarda kullanılmaktadır. Ayrıca tehlike rengi olarak birçok yön, levhala ve uyarıcılarda kullanılmaktadır.

Turuncu: Sıcak renk grubuna giren turuncu insanlar üzerinde etkisi; samimiyet ve cana yakınlıktır. İnsanlar tarafından çabuk kabul edilmektedir. Bu renge insanlar şüphe ve çekince ile yaklaşmazlar. Birlikte kullanılan renkler arasında diğer rengi ortaya çıkartma ve vurgulayıcı özelliği vardır. Olumsuz özellikleri insanlar tarafından çabuk kabullenilebildiği için sıradanlık ve herkese açık hissi verebilmektedir. Spor salonları, oyun alanları, kullanıcı kitlesinin fazla ve herkese açık alanlarda tercih edilmektedir.

Sarı: Sıcak renk grubuna giren sarı insanlar üzerinde etkisi; neşe, iyimserlik ve çağdaşıktır. Gençliğin ve dikkat çekiciliğinin rengidir. Çoğu uyarı levhalarında kullanılmaktadır. Ayrıca trafikte diğer araçlardan ayıran dikkat çeken bir renk olduğu için taksilerde kullanılmaktadır. Trafikte hızlandırıcı etkisi vardır. Hareket, iştah ve tempoyu arttırmaktadır. Spor, çocuk oyun ve yemek alanlarında tercih edilmektedir.

Yeşil: Soğuk renk grubuna giren yeşil insanlar üzerinde etkisi doğallık, doğa, saf, temiz, huzur, yaşam sevinci, istikrardır. Hastanelerde, eğitim yapılarında, huzurevlerinde kullanılmaktadır. Huzur ve güvenceyi temsil ettikleri için üniformalarda tercih edilmektedir. Bankalarda para ile çağrışım yapıldığı içinde kullanılmaktadır. Gıda ve doğal maddelerden kaynaklanan etki ile bazı durumlarda çürüme ve bozulma algısı yaratmaktadır.

Mavi: Soğuk renk grubuna giren mavi insanlar üzerinde etkisi; huzur, sakinlik, soğukluk, mesafe, kurumsal ciddiyetti vurgular. Çocuk odalarında sıcak renklerin yerine kullanıldığında sakilliği arttırdığı gözlemlenmiştir. Uzaktan net ifade edilen bir renk olduğu için dikkat çekicidir. Kamusal bir ciddiyetten dolayı bankalar, kurumsal firmalar, eğitim yapılarında kullanılmaktadır. Kuzey cepheleri ve soğuk yerlerde mavi kullanılmaz. Doğadaki yiyeceklerde nadir görüldüğü için yemek sektöründe kullanılmaz.

Mor: Soğuk renklere giren mor insan üzerindeki etkisi; enerji, lüks, hırs, depresyon vb. algılar yaratır. Açık tonları ise huzur, odaklanma ve sakinlik etkisi yaratmaktadır. Mavi ile kullanıldığında ortamı rahatlatır. Gıdalarda mor rengi bozuk ve zehirli algısı yaratır.

Beyaz: Renk çemberinde yer almadığı için renk grubuna girmemektedir. İnsanlar üzerindeki etkisi; saflık, temizlik, dürüstlük ve masumiyettir. Uzak Doğu kültüründe matemi simgeler. Psikolojik algısı istikrardır. Mekânda kullanıldığında ferah, geniş bir algı yaratmaktadır. Tüm renklerle uyum içinde olduğu için kullanımı kolay bir renktir. Çabuk kirlenme özelliğine sahiptir.

Siyah: Renk çemberinde yer almadığı için renk grubuna girmemektedir. İnsanlar üzerindeki etkisi; karamsarlık, matem, üzüntü, derinlik, hırs, gizem, güç ve tutkuyu simgeler. Dikkat dağıtacak unsurları nötrleyen bir renk olduğu için odaklayıcıdır. Yanında kullanılan soğuk ve koyu renklerin önüne geçer, sıcak ve açık renkleri ortaya çıkartır. Makam arabalarında gücü temsil ettiği için kullanılır. Cenaze ve yaslarda;

üzüntü, karamsarlık ve matemi vurguladığından siyah kullanılmaktadır.

Mimaride kurumsal kimlik çerçevesinde genellikle logoda barındıran renklerin tasarımda kullanıldığı görülmektedir. Bazı durumlarda da verilen hizmete göre renk seçimi yapılmaktadır. Kullanım amacına, kullanıcı kitleye ve hizmet alanına göre mekânda kullanılan renkler değişkenlik göstermektedir.

Doku: Kullanılan malzemenin insan tarafından dokunma ve görme duyusu ile algılanmasındaki yüzey kalitesidir. Yüzeyler; mat-parlak, yumuşak-sert, seyrek-sıkı, gözenekli-gözeneksiz olmak üzere ayrılmaktadır. Her maddenin gözle görülmeyen bir dokusu, gözenekli bir yapısı vardır. Gözenek boyutları küçüldükçe ve sıklaştıkça yüzeyin pürüzsüzlüğü artmaktadır. Doku malzemenin karakteristik bir özelliğidir. Her ağacın dokusu aynı değildir. Yüzeylerdeki doku farklılıkları değişkendir. Dokulu yüzeyler tutucu, aşındırıcı, rahatsız edicidir. Pürüzsüz yüzeyler kaygan ve soğuktur.

Dokunun çeşitleri Güneş (2012)'e göre;

- Gerçek doku; dokunarak algıladıklarımızdır. Pürüzlü-pürüzsüz, yumuşak-sert, gözenekli-gözeneksiz yüzeyler gerçek dokulardır.
- Görsel doku; görme duyusu ile dokunmadan önce algıladıklarımızdır. Işık, yansıma, gölge, renk, mesafe algımızı değiştirebilmektedir. Parlak ve mat yüzey algısı görsel bir dokudur.
- Devingen doku; dokunmadan sadece görsel algılanan dokulardır. Dokuya dokunulmaz. Su yüzeyindeki geçici bir süre var olan su dalgalarının oluşturduğu doku birer örnektir.

Dokunun yaratılma biçimine göre çeşitleri Güneş (2012)'e göre;

- Yapısal doku; nesnenin yapıldığı malzeme ile tanımlanmaktadır. Doğal dokusudur. Malzemenin özelliklerini bünyesinde barındırır.
- Dekoratif (dış) doku; nesnenin ham halinin üzerine istenilerek yapılan işlemler sonucunda ortaya çıkan dokulardır. Mobilya oymaları, kakmaları birer örnektir.

Dokunun etkileri Güneş (2012)'e göre;

- Fiziksel; dokunma hissi ile insan üzerinde bıraktığı etkilerdir. Pürüzlü yüzeylerin rahatsız hissettirmesi, pürüzsüz nesnelerin soğuk hissettirmesi birer örnektir.
- Işığın yansıma ve form oluşumu; düz yüzeylere çarpan ışık yansımaktadır. Dokulu yüzeylere çarpan ışık emilerek şiddeti azalmaktadır. Parlak yüzeyler dikkat çekici ve renklerinde solma yoktur. Pürüzlü yüzeylerde oluşan gölgelenmelerden dolayı renk kalitesi parlak yüzeylere göre düşüktür.
- Bakım; yüzeylerin temizlenmesinde pürüzsüz yüzeyler kolayken, pürüzlü yüzeyler zordur. Parlak pürüzsüz yüzeyler kiri pürüzlü yüzeylere göre daha fazla gösterir.

- Estetik ve moda; yüzeylerin dokusu dönemin estetik algısı ile şekillenmektedir. Dönemin modasına göre yapılan bezemeler o dönemin dokusunu yansıtmaktadır.

4.4.3. Antalya Büyükşehir Belediyesi Hizmet Binası'nın fiziksel ve sosyal açıdan iç mekân incelemesi

Antalya Büyükşehir Belediyesi Hizmet Binası'nın mimari planlaması, uygulaması ve kullanım sürecini fiziksel ve sosyal açıdan ele alınacaktır.

Antalya Büyükşehir Belediyesi başkanlık binası ve hizmet binası olmak üzere iki alanda incelenecektir.

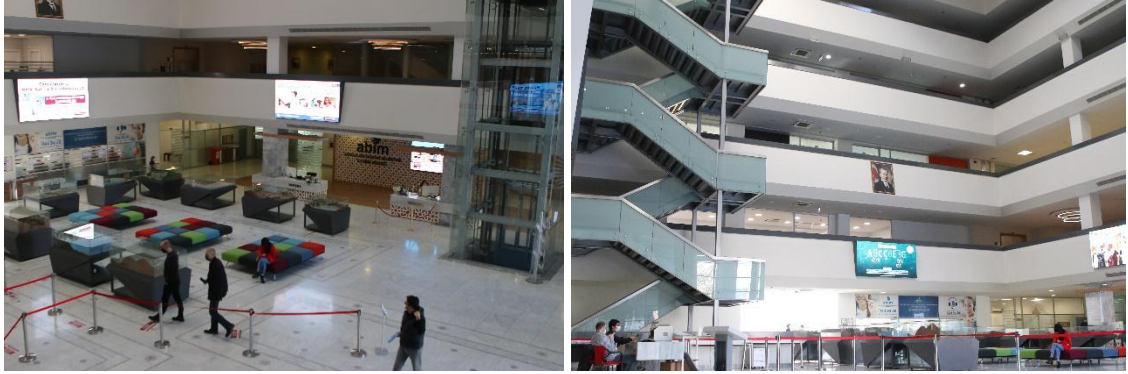
- Başkanlık binası: Makam (giriş, fuaye, makam, dinlenme, çalışma, toplantı odaları ve banyo); özel kalem (karşılama, özel kalem, dinlenme ve banyo); başkan danışmanları ve genel sekreter (karşılama, çalışma, dinlenme, toplantı odaları ve banyo); meclis salonu, parti odaları, stüdyo ve çok amaçlı salonundan oluşmaktadır. Bu mekânlarda içmimarlık hizmet alımı yapılmıştır.
- Hizmet binası bir bütün olarak incelendiğinde ise içmimarlık hizmet alımı yapılmadığı görülmektedir.

İşlevsellik (Fonksiyonellik)

Kamu yapılarında işlevselliği mekânsal açıdan ele aldığımızda; kullanıcı kitle ile mekânın ihtiyaçlarına karşılık veren çok yönlü mekânlar tasarlanmalıdır. Mekânlar tasarlanırken yapılış amacı dışında benzer alanlarda da hizmet verebilecek tasarımlar yapılmalıdır. Örneğin; ABBHB bodrum katındaki çok amaçlı salonda nikâh, toplantı, seminer, eğitim gibi birden fazla etkinlik verilebilmektedir. Kültür merkezi olarak yapılan yapılarda çok amaçlı salonlar; fuar, seminer, kongre, tiyatro, konser, söyleşi vb. alanlarda hizmet verebilmektedir.

Mekân analizi ve diğer mahallerle ilişkisi kullanışlı olmalıdır. Kullanıcı kitle belediye binalarında geniş bir yelpazeye sahip olduğundan basit ve fonksiyonel çözümlenmelidir. Belediye hizmet binaları; ofisler, yeme alanları, dinlenme alanları, danışma-bekleme alanları, alışveriş alanları, fuaye alanları, nikah salonları, toplantı salonları, eğitim salonları, sağlık hizmetleri, kreş, kültürel aktivite alanları ve benzeri birçok hizmetin sunulduğu mekanları bünyesinde barındırmaktadır. İşlevsel ve basit çözümlenmiş belediye binalarında vatandaşlar mekânlar arasında geçişte bina kullanıcıyı yönlendirmelidir. Bulundukları katta birden fazla işlerini halledebilmelilerdir. Bu yüzden birbiri ile ilişkili olan birimler yakın çözümlenmeli, vatandaşın ya da iş sıralamasına göre mekân planlaması yapılmalıdır. ABBHB mekânsal çözümlemesinde bu kriterler göz önüne alınarak katları genel sekreter yardımcıları; sosyal, mali, teknik ve idari alanlara ayrılmıştır. Bu alanlara göre, her kat kendi daire başkanlıkları ve alt birimlerinden oluşmaktadır. Örneğin; 3. Kat teknik alan

ile ilgili genel sekreter yardımcısına ayrılmış olup kendine bağlı daire başkanlıkları ve alt birimleri teşkilat şeması temel alınarak düzenlenmiştir (EK-10).

Şekil 4.29. ABBHB giriş, fuaye alanı ve galeri boşluğu (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)

Belediye yapılarında bulunan kullanıcı kitlenin en çok kullandığı mahal olan giriş, bekleme ve danışma alanını işlevsellik açısından incelediğimizde birçok mekân ile etkileşimi olan bir mekândır. Her yaştan, kültürden kitleye hitap etmeli ve engelsiz çözümlenmelidir. Giriş ve bekleme alanları genellikle ana çekirdeğe oturtulmuştur. Sirkülasyonun merkezi temel alınarak yapılmalıdır. ABBHB giriş ve bekleme alanının mekânsal çözümlemesi işlevsel olup diğer birimlerle bağlantılıdır. Üzerinde bırakılan galeri boşluğu diğer katlarla bağlantı sağlamakla birlikte vatandaşların yönlendirmesinde kolaylık sağlamaktadır. Sirkülasyon elemanları olan merdivenler ve asansörler merkezde çözümlenmesi yönlendirmede kolaylık sağlamaktadır (Şekil 4.23).

Malzeme seçiminde işlevsellik; birden fazla ihtiyacı tek bir ürün ile karşılamasıdır. İşlevsellik, estetik ile birleştiğinde tasarımda avantaj sağlamaktadır. İşlevsellik aynı zamanda dönüştürülebilen malzemeleri de kapsamaktadır. Kamu yapılarında dönüştürülebilen malzeme kullanımı arttırılmalıdır. Bu sayede ekolojik ve ekonomik çözümler kamu yararına olacaktır.

Şekil 4.30. a) Makam odası; b) Makam çalışma odası; c) Meclis salonu (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)

Başkanlık binası fonksiyonellik açısından incelendiğinde;

- Başkanlık katları ve diğer birimlerin iç mekân planlaması işlevsel çözümlenmiştir. Karşılama, ofis, dinlenme odası ve ıslak hacimlerin planlaması işlevsel çözümlenmiştir.
- Başkanlık ve üst düzey yöneticilerin yerleşim planlaması ve mobilya tasarımlarında kişiye, mekâna özel tasarımlar yapılmıştır.
- Birçok işleve hizmet veren mobilyalar ile kullanıcının ihtiyaçları karşılanmıştır.
- Makam odasında bir mekân içinde çalışma-ağırlama-dinlenme vb. işlevlere hizmet veren mekanlar oluşturulmuştur.
- Televizyon ünitesi ayna içine, dinlenme odası kapıları ise bölücü panellerle gizlenmiştir.
- Mekânın içindeki atıl alanlar depolama elemanları ile değerlendirilmiştir.
- Meclis salonu yapının çekirdeğinde oval formda planlanmıştır. Özel tasarlanmış masalarda mikrofon, butonlar ve paneller bulunmaktadır.
- Malzemelere bakıldığında estetiğin ve akustik yalıtımın bir arada kullanıldığı görülmektedir. Ses yalıtıma ihtiyaç duyulan yerlerde akustik sünger paneller ile lazer kesim ahşaplar kullanılmıştır.

Hizmet binasındaki fonksiyonellik açısından incelendiğinde;

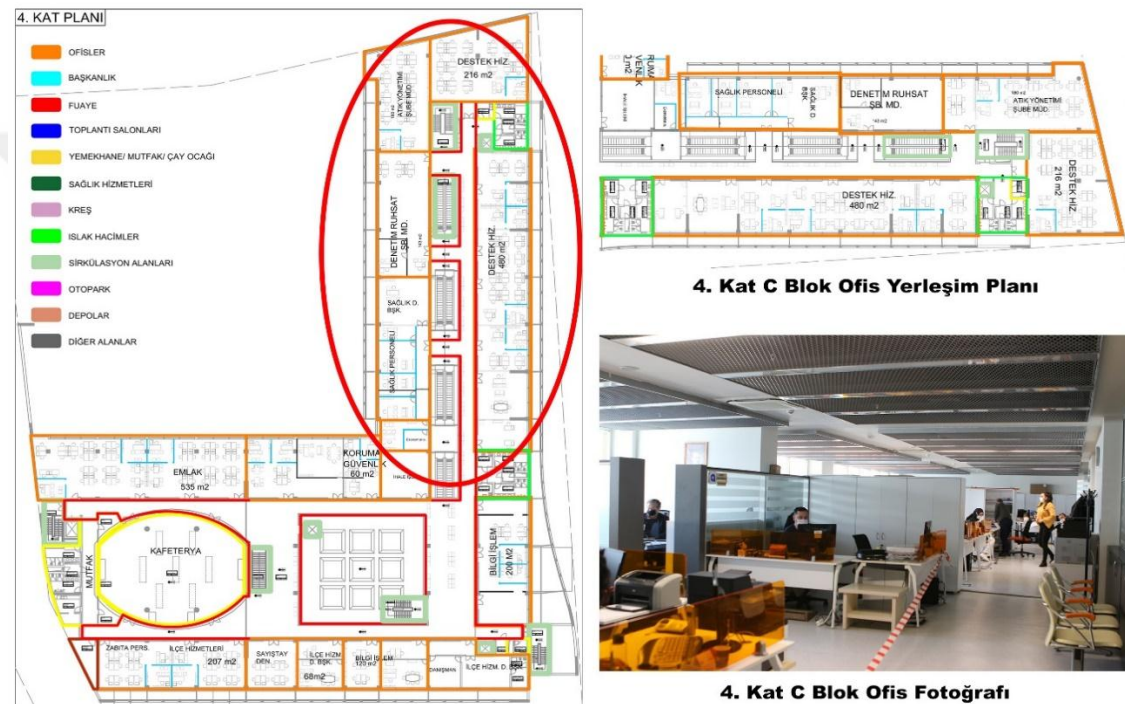
Şekil 4.31. a) Koridor; b) Açık ofis sistemi; c) Koridor dolapları; d) Pencere altı atıl alanlar (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)

- Yapının yerleşim planına bakıldığında orta çekirdek ve koridorlarda atıl alanlar bırakılmıştır (Şekil 4.31a).
- Ofis tasarımlarında kullanılan mobilyalarda standart ürünler seçilmiştir. Mekana yönelik tasarım yapılmamış olup ofis içi düzenlemelerde eksiklikler görülmüştür.
- Koridorlardaki dolaplar bölücü panel ve depolama ünitesi olarak işlevsel kullanılmaktadır (Şekil 4.31c).
- Kullanıcının minimum ihtiyaçlarını karşılayan çalışma masaları kullanılmıştır (Şekil 4.31b).

- Mekânı daraltan büyük depolama alanları yanlış konumlandırılmış olup mekân içindeki atıl alanlar işlevsel açıdan değerlendirilememiştir(Şekil 4.31d).

Esneklik

Kamu yapılarında bir mekânın çok amaçlı kullanılabilmesi esnek tasarım kavramı ile örtüşebilmelidir. Birden fazla ve farklı kullanıcı kitlesine sahip kamu mekânları birçok işleve farklı zaman dilimlerinde ya da aynı anda karşılık verebilmelidir. Kamu yapılarındaki farklı kullanıcı kitlelerindeki stratejik durumlar esneklik kavramı ile birleştiğinde problem çözücü hale gelmektedir.

Şekil 4.32. ABBHB açık ofis düzeni (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)

ABBHB Ofis tasarımlarında açık ofis sistemi uygulanmaktadır. Donatılar ile birimler ayrılmıştır. Müdür odaları yarım panellerle bölünmüş olup mekân içinde mekân kavramı kullanılmamaktadır. Mekân içinde bütünlük ve hareketliliğe olanak sağlamaktadır. Açık tavan ve ortak mekân altyapı sistemlerinde hareketliliğe olanak sağlamaktadır (Şekil 4.32).

ABBHB ofis tasarımları incelendiğinde maksimum kapasite ile tasarlandığı görülmektedir. Ofis masa düzeni dörtlü çalışma grupları şeklinde tasarlanmış olup istenildiğinde tekli, ikişerli ve üçerli gruplara ayrılıp birleşebilmektedir. Ofis düzeni için yapılan altyapı çalışması dörtlü masa düzeni temel alınarak yer kutularında çözümlenmiştir. Bu yer kutularının konumlarına göre masalar yerleştirilmesi esnekliği

kısıtlamaktadır. Açık ofis sistemindeki hareketlilik genellikle yandaki birim alanından ekleme veya çıkartma yapılarak büyüyebilmekte ya da küçülebilmektedir. Bunun içinde yer kutuları ve önemli bir etkidir.

ABB ana hizmet binası bütün birimlere hizmet verememektedir. Dışarıda birçok ek binada diğer birimler yer almaktadır. Ayrıca artan personel sayısı ve yeni açılan birimler için bina yetersiz kaldığından C blok 1. Katta yapılan çalışmalar ile yürüyen merdivenlerin altında kalan boş sirkülasyon alanları 2020’de yapılan tadilatlarla ofise dönüştürülmüştür.

Şekil 4.33. Cep toplantı salonu planı ve fotoğrafları (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)

Bodrum katında yer alan 3 adet cep toplantı salonu duvarlarla bölünmüştür. Bu yüzden esneklik kısıtlanmıştır. Cep salonlar hareketli panellerle bölünseydi açıldığında 500 m2 çok amaçlı büyük bir salon elde edilebilirdi.

Antropometri ve Ergonomi

ABBHB mekân ve donatı tasarımında, antropometri ve ergonomi açısından ele aldığımızda;

Şekil 4.34. a) Makam odası; b) Fuaye alanı; c) Açık ofisler; d) Koridor (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)

- Başkanlık, üst yöneticiler ve meclis salonlarında kullanıcı kitlenin ihtiyaçlarına yönelik mekân tasarımı ve sabit-hareketli donatılar tercih edilmiştir.
- Ofis tasarımında masalar arasında yeterli geçiş mesafesi bırakılmamıştır.

- Fuaye ve koridorlar gibi genel alanlarda boyut ve geçiş mesafeleri trafik yoğunluğuna göre ayarlanmadığı için gereksiz büyüklükte alanlar tasarlanmıştır.
- Bekleme alanlarında her kitleye hitap eden ergonomik oturma grupları seçilmemiştir.

Fiziksel çevre faktörleri

Fiziksel çevresel faktörlerini; İklimlendirme, aydınlatma/ışık, akustik ve malzeme açısından ele alarak ABBHB örneği üzerinden incelemesi yapılacaktır.

a) İklim

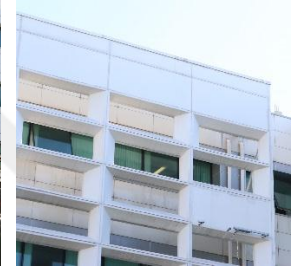
İklimlendirmede önemli faktörlerinden biri olan güneş kırııcıları sayesinde yapıya giren ışınların etkisi kırılarak enerji verimliliği sağlanmaktadır. Kırııcılar, ortalama sıcaklığın fazla ve güneşlenme süresinin uzun olduğu Antalya bölgesi için yapay iklimlendirmenin kullanıldığı iç mekânlarda ısıl konforun sağlanmasında enerji verimliliğini sağlamaktadır.

(a)

(b)

(c)

Şekil 4.35. a) ABBHB ön cephenin sağ tarafında kullanılan dikey güneş kırııcı; **b)** ABBHB sol cephede kullanılan cephe elemanları; **c)** Cephede kullanılan güneş kırııcı detayı (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)

ABBHB iklimlendirmesi merkezi mekanik havalandırma sistemi ile yapılmaktadır. Ofislerde, dış cepheye açılan pencereler ile doğal havalandırmaya yapılabilmektedir. Binanın diğer alanlarında mekanik havalandırma kullanılmaktadır. Ofisler açık tavan sistemi ile tüm mekanik tesisat görülmekte olup, yapının diğer kalan alanlarında (ortak mekânlar) kat aralarına gizlenmiş üfleme ve emiş sistemleri ile hava dolaşımı sağlanmaktadır. Birimler arasındaki bölmeler tavana kadar yükseltilmediği için (açık tavan uygulaması) tüm ofisler ve ortak alanlar aynı hava akımını kullanmaktadır. Bu durum hava kalitesi ve iklimlendirme açısından olumsuz etkilemektedir. Salgın hastalıkların hızlı yayılma riskini arttırmaktadır (Şekil 4.36).

(a)

(b)

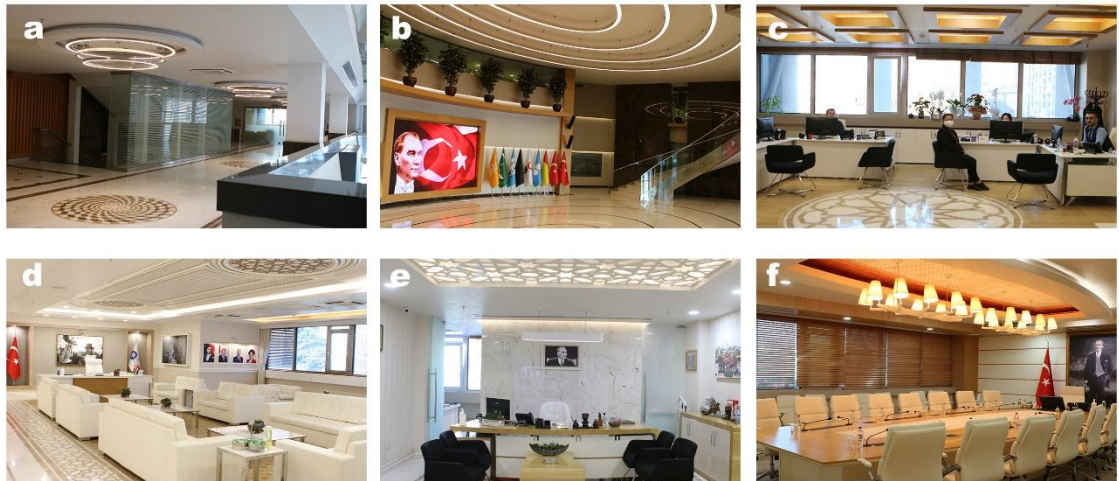
Şekil 4.36. a) Galeri boşluğu; **b)** Açık ofisler (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)

Özel cephe tasarımı ve doğu yönüne tasarlanan güneş kırıcıları ile iç mekânlarda fazla ısınmanın önüne geçilmiştir. Binanın önce cephesinin sol kısmındaki dikey güneş kırıcı, batı yönünden gelen güneşin A bloğun ön cepheye bakan mekânlara girişini kırmaktadır (Şekil 4.35a). Kuzey-batı cephesindeki güneş kırıcılarından dolayı kuzey cephesine bakan ofis ve başkanlık alanı güneş ışığından mahrum bırakılmıştır. Bu durum ilgili bölümlerin soğuk ve karanlık olmasına neden olmaktadır.

Binanın ön, yan ve arka cephesinde kullanılan elyaf takviyeli, polimer katkılı beton plakast cephe elemanları ile özel güneş kırıcı özelliği sağlanmaktadır (Şekil 4.32c). Antalya mevsim sıcaklıkları göz önünde bulundurularak tasarlanan güneş kırıcılar binada enerji verimliliği sağlamaktadır.

b) Aydınlatma ve Işık

Başkanlık alanını aydınlatma açısından ele aldığımızda;

Şekil 4.37. a) Başkanlık koridor; **b)** Başkanlık giriş; **c)** Özel Kalem; **d)** Makam odası; **e)** Başkan dinlenme odası; **f)** Başkanlık toplantı odası (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)

- Başkanlık alanlarında sol cepheden güneş ışığı alan boydan boya yatay pencereler kullanılmıştır. Kullanıcının görsel konforu göz önüne alınarak aydınlatma tasarımı yapılmıştır. Mekânların tümünde özel tasarım gizli LED ve spotlar ile genel ve bölgesel aydınlatmalar kullanılmıştır.
- Başkanlık giriş ve koridorunda kullanılan dekoratif aydınlatmaların izdüşümü zemine işlenmiştir. Burada amaç genel aydınlatma ile aydınlatılan ortama dekoratif etki vermektir.
- Başkanlık toplantı odasında amaç masa üstünde konumlandırılan dekoratif aydınlatma ile görsel bir etki yaratmaktır.
- Bazı mekânlarda sarı ışığın dinlendirici özelliğinden yararlanılmıştır.
- Binanın çekirdeğinde konumlandırılan toplantı odası, meclis salonu ve nikâh salonunda doğal aydınlatma kullanılmamaktadır. Meclis bekleme alanı, parti odaları ve yemekhanede doğal aydınlatma kullanılmıştır. Mekânların tümünde gizli LED ve spotlar ile genel ve özel aydınlatmalar kullanılmıştır.

Şekil 4.38. a) Nikâh salonu; b) Toplantı salonu; c) Parti odaları; d) Meclis salonu; e) Meclis bekleme alanı; f) Yemekhane (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)

Hizmet binası aydınlatma açısından ele aldığımızda;

- Yapının ortak mekânları ve ofislerinde maksimum oranda güneş ışığından yararlanmaya çalışılmıştır. Cephede boydan boya yatay pivot pencereler kullanılmıştır. Galeri boşluğu, koridorlar ve yemekhanede farklı açı ve yönde çatı pencereleri ile ışığın mekân içerisinde birden fazla noktaya ulaşılmasını sağlamıştır.
- Ofislerde ve genel alanlarda belli aralıklarda gizli LED ve spot kullanılmıştır. Mekânlarda kullanılan beyaz ışık görsel konforu olumsuz etkilemektedir.
- İdeal ışık sol cepheden gelen gün ışığıdır. Ofis yerleşim planı yapılırken bu göz önünde bulundurulmamıştır. Bu sebepten dolayı yapay aydınlatma kullanılmaktadır. Bu da çalışma verimini düşürmektedir.

- Ofis masalarının yerleşimi doğal ışığın geliş yönü temel alınarak planlanmamıştır. Dışarıdan gelen ışık yansımalarından dolayı bilgisayar ekranında görüş kalitesini düşürmektedir.

c) Akustik

Hizmet binası akustik açısından ele aldığımızda;

Şekil 4.39. a) Açık ofisler; b) Fuaye alanı; c) Giriş; d) Galeri boşluğu (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)

- Çalışma alanları (ofisler) incelendiğinde; açık tavan ve açık ofis sisteminden kaynaklanan gürültü kirliliği yaşanmaktadır.
- Müdür odalarında yarım panel kullanılması ses yalıtımını olumsuz etkilemektedir.
- Yapıda kullanılan malzemeler incelendiğinde genellikle sert, pürüzsüz malzemelerin kullanıldığı görülmektedir. Bu durum sesin yansımaya ve mekânda gürültünün oluşmasına neden olmaktadır.
- Yapı içindeki galeri boşlukları ve yırtıklar sesin yansımaya ve dağılmasına neden olmaktadır.
- Koridor ve fuaye alanlarındaki oturma elemanlarında kullanılan keçe mekândaki sesin yutulmasını sağlamaktadır.

Başkanlık alanını akustik açısından ele aldığımızda;

Şekil 4.40. a) Çok amaçlı (nikâh) salonu; b) Toplantı salonu; c) Kullanılan ahşap panel (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)

- Toplantı odaları, çok amaçlı salonda (nikâh) kullanılan malzemeler incelendiğinde; duvarlarda delikli ve düz ahşap panel kaplamalar, tavanda aralıklarla atılmış ahşap latalar ve zeminde karo halının kullanılması sesin yutulmasını sağlamaktadır.
- Stüdyo, ses kayıt odası, meclis salonu ve parti odalarında kullanılan malzemeler incelendiğinde; duvarlarında taş yünü üstüne kumaş kaplı akustik paneller, zeminde karo halı kullanılması sesin yutulmasını sağlamaktadır. Ayrıca ses kayıt odasının akustik yalıtımını arttırmak için ek olarak tavanında piramit sünger kullanılmıştır. Meclis salonunun genelinde akustik kumaş süngerinin dışında, aralıklarla lazer kesim delikli ahşap kaplamalar hem görsel bir etki hem de yalıtım sağlanmaktadır. Parti odaları küçük mekânlar olduklarından duvarda kullanılan malzemeye ek tavana belli aralıklarla atılmış latalar sesin yutuculuğunu arttırmaktadır.

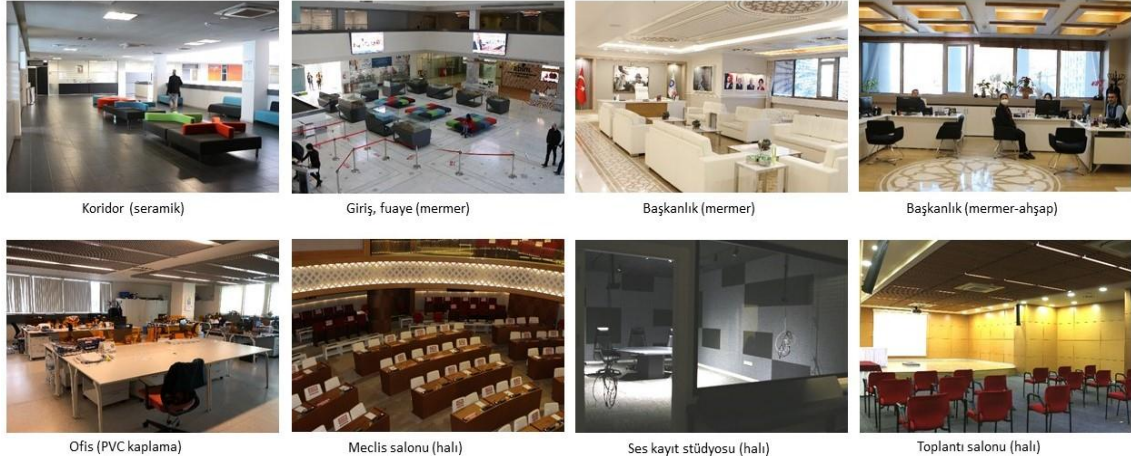

Şekil 4.41. a) Stüdyo; b) Ses kayıt odası; c) Meclis salonu; d) Parti odaları; e) Kullanılan akustik kumaş panel (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)

d) Malzeme

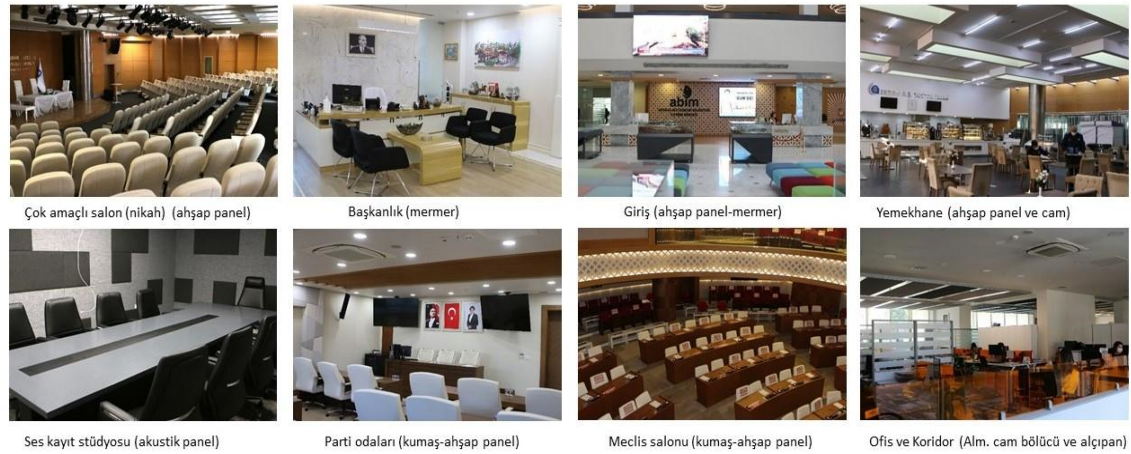
ABBHB malzeme seçimlerinin iç mekân açısından incelendiğinde;

Hizmet binasının iç mekân zeminlerinde kullanılan malzemeler ofislerde PVC kaplama, koridor ve genel alanlarda seramik kullanılmıştır. Otopark zemininde beton malzemesi kullanılmıştır. Başkanlık alanları ve giriş fuayelerde özel tasarım mermer ile ahşap bir arada kullanılmıştır. Yalıtım gerektiren mekânlarda (toplantı, meclis salonları, ses ve kayıt stüdyolarında) halı kullanılmıştır.

Şekil 4.42. ABBHB zeminde kullanılan malzemeler (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)

Hizmet binasının iç mekân duvarlarında kullanılan malzemeler genel alanlarda alçıpan duvar bölücüler ve alüminyum cam doğrama kullanılmaktadır. Koridorlar ve ofisleri bölen alüminyum doğramalara sabitlenmiş dolaplar görsel mahremiyeti sağlamaktadır. Mekânın genelinde kullanılan cam doğramalar zamanla mahremiyeti sağlamak için film kaplama uygulanmıştır. Başkanlık alanları ve giriş fuayelerin duvarlarında özel tasarım lazer kesim ahşap panel kaplama kullanılmıştır. Ses yalıtımı için çok amaçlı salon, meclis salonu, parti odaları, ses ve kayıt stüdyolarında akustik kumaş panel kullanılmıştır. Yemekhane cam doğrama ve ahşap yarı bölücü panel ile sirkülasyon alanından ayrılmıştır.

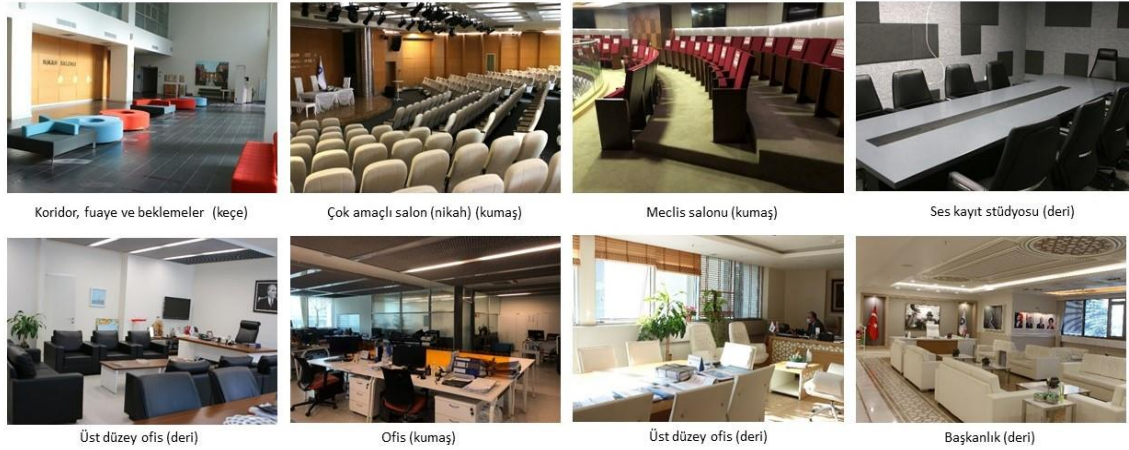
Şekil 4.43. ABBHB duvarda kullanılan malzemeler (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)

Şekil 4.44. ABBHB tavanda kullanılan malzemeler (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)

Yapının iç mekânında tavanında kullanılan malzemeler genel alanlarda alçıpan asma tavan kullanılmışken, ofislerde açık tavan sistemi için metal mesh tavan malzemesi kullanılmıştır. Başkanlık katında dekoratif alçıpan motifler, ağşap paneller ve çitalar kullanılmıştır. Ses yalıtımı için çok amaçlı salon, parti odaları, meclis salonu, toplantı odalarında dekoratif ağşap paneller kullanılmıştır.

Yapının dış cephe giydirmesi çelik konstrüksiyon üzerine fiber takviyeli plokast beton cephe giydirme malzemesi kullanılmıştır. Mekanik cephe giydirmesinde seramik malzeme kullanılmış. Dış cephede ısı yalıtımı için polyster köpük kullanılmıştır. Diğer alanlar dış cephe boyası kullanılmıştır (Şekil 4.35).

Şekil 4.45. ABBHB mobilyada kullanılan malzemeler (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)

Mahremiyet

Belediye binalarında kamusal mahremiyetin hâkim olduğu yapılardır. Kullanıcı kitlenin geniş olduğu belediye binalarında kişilerin kendi aralarında kurdukları mahremiyet kavramı birden fazla ilişki türünü kapsamaktadır. Çalışanların kendi aralarındaki ilişki türü sosyal mahremiyeti kapsamaktadır. Vatandaşların, çalışanlar ve diğer kullanıcılarla arasındaki ilişki türü ise kamusal mahremiyeti kapsamaktadır.

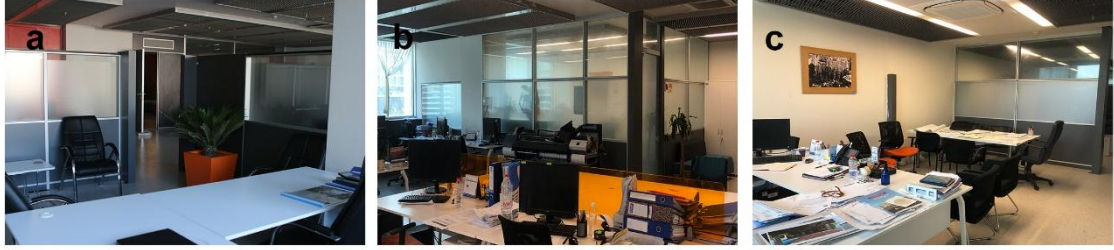
ABBHB mahremiyet üzerine incelemeler;

- Çalışanların kendi aralarında sosyal mahremiyet varken, vatandaşlar arasında toplumsal mahremiyet hâkimdir.
- Çalışanların kendi masaları, müdür ve daire başkanlarının kendi odaları, genel sekreter ve yardımcılar, danışmanlar ve başkanın kendi odaları, dinlenme odaları kişisel mahremiyet alanlarına girmektedir (Şekil 4.47).

Şekil 4.47. a) Müdür odası; b) Daire başkanı odası; c) Genel sekreter yardımcısı odası; d) Danışman odası; e) Genel sekreter odası; f) Makam odası (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)

- ABBHB açık ofis sistemi ile tasarlanmıştır. Her birimin kendine ait çalışma alanını dolaplar ya da alçıpan duvarlar ile sınırlandırmıştır. Ortak açık tavan sistemi ile birimler arasındaki bağlantı devam etmektedir. Çalışanların mahremiyet alanı modüler masa ve önlerindeki 25 cm yüksekliğinde yarı saydam renkli paneller ile sınırlandırılmıştır (Şekil 4.48).
- Koridor ve ofisler arasında yarı saydam geçişler bulunmaktadır. Vatandaş ve çalışanlar arasında mahremiyet sınırı yoktur.

Şekil 4.48. a) Müdür odası; b) Müdür odası tadilatı ve ofis ilişkisi; c) Müdür odası tadilat sonrası (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)

- Müdür odaları 80 cm ahşap panel üzeri 80 cm saydam cam ile sınırlandırılmış kapısız ve yarı açık çalışma alanı oluşturmaktadır (Şekil 4.47a). Konuşulan konuların ve işin mahremiyetini sağlamakta sorunlar yaşanmaktadır. Diğer müdürler ile ikiz planlanan odalarda ses izolasyonu sağlanmamaktadır. Bitim içindeki düzenlemeler ile müdür odalarının üstüne cam eklemesi yapılarak mahremiyet alanı sağlanmaya çalışılsa da ortak tavan izolasyonu engellemektedir (Şekil 4.48b).
- Daire başkanı dışındaki diğer üst yöneticilerin kendilerine ait ofisleri ve dinlenme alanları bulunmaktadır.
- Başkanlık katı mahremiyet algısının en yoğun kullanıldığı mahallerdir (Şekil 4.46). Ses ve görsel yalıtım ile mekânlar arasındaki geçişlerde mahremiyet ön planda tutularak tasarlanmıştır. Başkanın kendi çalışma, dinlenme, toplantı ve makam odasında mahremiyeti sağlamak için ön sekreteryadan ve güvenlikten geçilmektedir. Ayrıca başkanın kendine ait çıkış kapıları bulunmaktadır.

Bölge Savunusu

Kamusal alanda bölge savunusu hiyerarşik düzen ve kamu disiplini ile şekillenmektedir. Belediyelerde bu düzenin bir parçasıdır (Şekil 4.15). En alt dereceden (personel), en üst dereceye (Belediye Başkanı) olan ilişki tüm kamu yapılarında ve hiyerarşik düzende olduğu gibi ilerlemektedir (EK-10).

ABBHB bölge savunusu üzerinden incelemeler;

- Kamu yapısı olan hizmet binası vatandaşlar açısından; toplumsal alanda sahip olunan alanın algılanma derecesi düşüktür. Kişiselleştirme ve alanı savunma isteği azdır.
- Çalışanlar açısından ikincil alandır. Sahip olunmaz ama vatandaşlara göre yetkili konumdadır. Belirli alanlarda (kişinin kendi birimi, ofisi, masası vb.) üzerinde yetki, düzenleyici ve savunma isteği vardır. Bir üst makama bağlıdır.
- Başkan ve üst düzey yöneticilerde yüksek savunma ve sahiplenme hâkimdir. Birincil alandır. Kendi alanları içinde kişiselleştirme, tam kontrol hâkimdir ve bu alanlara izinsiz müdahale yapılamaz.

Kalabalık

ABBHB kalabalık açısından incelediğimizde;

- Fiziksel açıdan kamu binası olduğu için kalabalık bir yapıya sahiptir. Kullanıcı kitlesinin yoğunluğu zamana ve mekâna göre değişiklik göstermektedir. Meclis ve nikâh günleri yoğunluk artmaktadır. Öğle arası yemekhanenin bulunduğu 4. katta yoğunluk artmaktadır.
- Çalışanlar açısından sosyal ve psikolojik yanları açısından kalabalığı incelediğimizde; diğer çalışanlar, vatandaşlar ve müdür ile aynı ofisi paylaşmak çalışma verimliliğini azaltmakta, odaklanmayı zorlaştırmaktadır. Çalışanlar açısından mahremiyet sağlanamamaktadır.
- Mekân yapısı olarak sosyal yapıya giren bir kalabalık hâkimdir.
- Üst düzey yönetici ve başkanlıkta sınırlandırılmış bir kalabalık vardır. Engelleme hâkimdir. Vatandaşlar ve çalışanlar için davranış kısıtlaması vardır.

Estetik

Kamu inşaat sektöründe estetik algısı tüm girdilerin bir arada sentezi ile oluşmaktadır. Cepheden, mekânsal çözümlemelere; malzemeden, mobilyaya; ışık kullanımından, renge kadar tüm etkenler kullanıcıdan kullanıcıya değişmektedir. Bu durumda kullanıcı kitlenin fazla olduğu kamu yapılarında bireysel değerlerden çok toplumsal estetik değerleri daha ön plandadır. Belediye hizmet binalarında kurum ciddiyetinin vermiş olduğu disiplin ve algı estetik değerlerin biçimlenmesinde önemli rol oynar.

Yapı tasarımında estetik algı dış kabuk ile iç mekan arasındaki uyum ön plandadır. ABBHB dış kabukta tasarlanan minimal tasarım anlayışı başkanlık alanlarında dengeli uygulanmamıştır.

Kullanıcı kitlenin çeşitliliğinden dolayı vatandaşlar ve çalışanlar açısından farklı estetik algı vardır. Vatandaşların estetik algısı; göze hoş görünen, kolay anlaşılan, kamu ciddiyetini yansıtan vb. özellikler ön plandadır. Çalışanlar açısından estetik algı; rahat, konforlu, göze hoş gelen, işlevsel vb. özellikler ön plandadır.

Psikolojik çevre faktörleri

Psikolojik çevre faktörlerini; Renk, doku açısından ele alarak ABBHB örneği üzerinden incelemesi yapılacaktır.

ABBHB iç mekân tasarımında kullanılan renk algısını incelendiğinde;

- Kamu binasının resmi kimliğinden dolayı kullanılan renk yelpazesi azdır. Genel alanlarda ve cephede beyaz kullanılmaktadır. Beyaz rengin kullanımı yapıya huzur verici, güvenli, sakin ve dürüstlük algısı yaratmaktadır. Vatandaşların devlete karşı güven ve ciddiyet duygusunu arttırmaktadır (Şekil 4.35).
- Cephede beyaz ve vizon (seramik kaplama) rengi kullanılmıştır. Beyaz renk kullanıma bağlı zamanla kirlendiği görülmektedir. Binanın kuzeye bakan yol

cephesinde ilk üç katta kullanılan turuncu renk binanın dinamikliğini arttırmıştır. Turuncu renk güvenlik kulübelerinde dikkat çekicilik özelliği ile kullanılması avantaj yaratmıştır. Cephede kullanılan turuncu iç mekânda kullanılmaya devam edilmiştir (Şekil 4.35).

Şekil 4.49. a) Müdür odası; b) Açık ofis; c) Koridorlar (G. Serra ULUTEKİN Arşivi 2020)

- Binanın koridorlarında kırmızı, koyu gri, turuncu rengin kullanıldığı görülmektedir (Şekil 4.24). Tüm kapı pencere doğramalarında koyu gri kullanılmıştır. Ofisler ve koridor arasındaki dolaplarda kırmızı, koyu gri ve turuncu kullanarak ofis ve koridorlara hareketlilik verilmiştir. Kırmızı ve turuncu kullanımı çalışanlara enerji, sıcaklık, dinamiklik algısı yaratmaktadır.
- Beyaz rengin tek bina için olumsuz özelliği yapıya soğuk bir hava vermektedir. Kullanılan sıcak renkler mekân algısındaki nötrlüğü yumuşatmaktadır.
- Ofiste kullanılan ana renkler mobilyalarda beyaz kullanılmakla birlikte sandalye ve masaların bölücü panellerinde turuncu renk kullanılmaktadır.
- Güneş vd. (2019) tarafından yapılan araştırmaya göre açık ofislerde kullanılan beyaz ve kırmızı renklerin çalışanlar üzerindeki algısal performansı incelendiğinde; beyaz rengin çalışanlar üzerindeki etkisi; özgür, düzenli, planlı, ferah, huzur verici, ilginç, aydınlık ve seyrek olarak değerlendirmiştir. Beyazın kırmızı renge göre çalışanlar üzerinde olumlu etkileri görülmüştür. Ofis tasarımında kullanılan beyaz renk çalışanlar üzerinde performans ve iş kalitesinde artış görülmektedir. Çalışma ortamında beyaz rengin sessizlik-sakinlikle ve huzur verici etkisini araştırmalarda ortaya çıkarmıştır. Kırmızı rengin kullanıldığı ofislerde çalışanlar dikkat dağıtıcı bulmuşlardır.
- Başkanlık katında (A Blok), toplantı salonları, çok amaçlı salon (nikâh salonu), danışma, meclis salonu, parti odaları, üst düzey yönetici odalarında kullanılan ahşap rengin sıcaklığı mekânın algısını yumuşatmakta, dinamik, enerjik ve sıcaklık hissi vermektedir (Şekil 4.34). Tamamlayıcı renk olarak kullanılan krem ve beyaz renkler mekân algısında ferahlık, sakinlik, genişlik, güven hissi vermektedir.
- Nikâh salonunda kullanılan renk seçiminde koltuklarda krem rengi seçilmiştir. Mekâna ferahlık ve geniş bir izlenim vermiştir (Şekil 35).
- Yoğun kullanıcı trafiğine sahip olan mekânlarda geniş, ferah, sakin, huzurlu, güvenli bir algı yaratmak için krem, sıcak ahşap renkleri, beyaz kullanılmıştır.

Şekil 4.50. Başkanlık katında kullanılan renk algısı

- Koridor ve bekleme alanlarındaki oturma birimlerinde kullanılan renkler; kırmızı, turuncu, yeşil, mavi, koyu gri mekâna hareketlilik, sıcaklık, dinamiklik katmıştır. Oturma birimlerinin alt kısımlarında koyu renkler kullanıma bağlı kirlenmeyi kamufle ettiğinden koyu gri tercih edilmiştir.

ABBHB iç mekân tasarımıda kullanılan doku algısını incelendiğinde;

- Cephede kullanılan giydirmeler dokulu bir görsel algı yaratmaktadır.
- Zeminde kullanılan malzemelerin dokusu incelendiğinde; mermer ve seramiklerin pürüzsüz yapısı soğuk, sert bir algı yaratmaktadır. Nikâh salonu, meclis salonu, ses ve kayıt stüdyolarının zemininde kullanılan halıların pürüzlü yapısı yumuşak, sıcak, samimi bir algı yaratmaktadır.
- Duvarlarda kullanılan malzemelerin dokuları incelendiğinde; cam ve boyalı pürüzsüz yapısı sert, soğuk bir algı yaratmaktadır. Bu soğuk hissi kırmak için kullanılan ahşap ve kumaş kaplamalar pürüz katarak mekân algısını yumuşatarak sıcak, samimi bir algı oluşturmaktadır.
- Oturma elemanlarında kullanılan kumaş ve keçenin dokusu pürüzlü bir yüzeylerdir. Kullanıcıya sıcaklık hissi vermektedir.
- Ofis mobilyalarında kullanılan ahşap yüzeylerdeki doku hafif olduğundan yansımalar kullanıcıyı rahatsız etmektedir. Kullanıcısı çok olduğu için tercih edilen pürüzsüz yüzeylerin temizliği kolaydır.
- Başkanlık ve üst düzey yöneticilerin odalarındaki mobilya ve kaplama yüzeylerindeki dekoratif dokular sıcak, samimi, rahat bir algı yaratmaktadır.

5. SONUÇLAR

İçmimarlık meslek disiplini ülkemizde 1925'ten bu yana gelişmektedir. Gerekli kurum ve kuruluşlar tarafından belirlenen kanunlar diğer meslek disiplinlerine nazaran içmimarların yeterince temel hak ve görev tanımlanamamıştır. 2017 yılında 49000 sayılı YÖK kararı ile içmimarların eğitim müfredatı ve üniversiteye giriş koşullarının farklılığından dolayı kamu personeli alımı mimar kadrosundan, “Teknik Sınıf” kadrosuna değiştirildiği açıklanmıştır. TMMOB İçmimarlar Odası'nın yaptığı çalışmalar doğrultusunda İçmimarlık mesleğine sahip çıkılmaya çalışılsa da gerekli sonuçlar alınamamıştır.

Tezin ilk bölümünde kamu inşaat sektörü yapım işleri ihale alımlarının süreçleri incelenerek içmimarın bu aşamalarındaki görev ve tanımlarına vurgu yapılmıştır. Bu süreçlerde iç mekân tasarımları uzman olmayan kişiler tarafından yapıldığı görülmektedir. Tüm bu durumlar kamu yapılarını maddi-manevi hasara sokup tasarım disiplinlerinden mahrum bırakmaktadır.

TMMOB bünyesinde yer alan içmimarlık mesleğinin 4 yıllık lisans eğitim ve uzmanlık alanları incelendiğinde diğer meslek disiplinleri gibi eşitlikler yasal dayanağa kavuşturulmalıdır.

5 Aralık 1951 tarihli 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunun 4. maddesince mimarlık eserleri ibaresinin yanına “İçmimarlık eserleri” ibaresi de eklenmelidir.

14 Temmuz 1965 tarihli 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 36. maddesince yüksek mimar, mimar ibaresinin yanına “yüksek içmimar, içmimar” ibaresi de eklenmelidir.

21 Temmuz 1983 tarihli 2863 sayılı Kültür Varlıklarını Koruma Kanununun 18. maddesince restoratör mimar ibaresinin yanına “içmimar” ibaresi de eklenmelidir.

3 Mayıs 1985 tarihli 3194 sayılı İmar Kanununun 22. maddesine istenilen proje ve evraklar arasına iç mimari projeler de eklenmelidir.

29 Haziran 2001 tarihli 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanununun 1. maddesince: Yapı denetim kuruluşları, yapı denetim görevini yapan ortaklar arasına içmimarlardan oluşan tüzel kişiler de eklenmelidir. Ayrıca proje müellifleri ve denetçiler arasına iç mekâna yönelik içmimarlarında görev alması gerekmektedir.

2018 yılında Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile çıkartılan “Kamu Binaları Standartları Rehberi” geliştirilmelidir. Kamu yapıların sınıflarına göre iç mekân tasarımına yönelik; ilgili oda ve meslek kuruluşların bünyesinde genel standartların belirlendiği bir yönetmelik oluşturulmalıdır. İç mekân tasarımına yönelik çakışan yönetmeliklerdeki sorun ve eksikler analiz edilip ortak bir standart getirilmelidir. Kamu kurum ve kuruluşlarında içmimarlar tarafından; kamu yapıları ve kullanıcı kitlenin yoğun olduğu projelerde iç mekân tasarımları, belirlenen yönetmelik ve standartlar doğrultusunda denetlenmelidir.

İçmimarlık mesleğinin kamu inşaat sektöründeki görev ve sorumlulukları;

- İç mekân tasarımında kaliteyi arttırmak,
- Planlama, uygulama ve işletme sürecinde ortaya çıkacak iç mekân sorunlarını aza indirmek ve çözüm bulmak,
- Çok yönlü bakış açısı, malzeme ve uygulama yöntemi sunmak,
- İç mekân tasarımları ile farkındalık yaratmak,
- Fonksiyonel iç mekân çözümler sunmak,
- İç mekân refah düzeyini arttırmak,
- Maliyeti düşürmek ve ekonomiyi geliştirmek,
- Sağlıklı, yaşanılabilir, ergonomik iç mekânlar yaratmak,
- Standartlar ve bilimsel kuramlar doğrultusunda özgün iç mekân tasarımları sunmak,
- Psikolojik ve fiziksel faktörleri temel alarak iç mekân tasarım yapmak,
- Mesleğinin önemini vurgulamak, anlatmak ve sahip çıkmak,
- Kendini ve toplumunu eğitmek, düşündürmek, tanımlamak,
- Diğer meslek disiplinleri ile birlikte koordineli çalışmaktır.

Kamu inşaat sektörünün projelendirme sürecinde içmimarların yer almaması durumunda; yapılan tasarımların ihtiyaçlar doğrultusundaki iç mekân çözümlerinde eksiklikler tespit edilmiştir. Kullanıcı-mekân ilişkisi, iç mekân tasarımına yansıtılmadığı için kullanım (işletme) sürecinde eksikliklere ve problemlere neden olduğu görülmektedir.

Teknik şartname hazırlanması sürecinde içmimarlara yer verilmediği için, alanında uzman olmayan kişiler tarafından düzenlenmektedir. Bu durum; malzeme, işçilik, montaj vb. detaylarında hataya sebep olmaktadır. Ve bu yüzden maliyet, kalite ve zamanı olumsuz etkilemektedir. Ayrıca teknik şartname hazırlama aşamasında kullanılan pozların iç mimari tasarım açısından yetersizliği, yaklaşık maliyetin hazırlanmasında tutarsızlığa neden olmaktadır. Bunun için kamu kurum ve kuruluşları, ilgili meslek odalarının iş birliğiyle her meslek disiplini kendi alanında poz analiz cetvelleri oluşturulmalıdır. Ve bu cetveller EKAP üzerinden yayınlanmaktadır.

İhale öncesi, projelendirme sürecinde, doğru sözleşme türünün belirlenmesi yapım aşamasındaki yüklenicinin kaliteli iş çıkarmasını doğrudan etkilemektedir. Birim fiyat sözleşme türü yerine Anahtar teslim götürü bedel sözleşme türünün kullanılması, yapım aşamasında oluşan öngörülemeyen sorunların yükleniciyi süre, kalite ve maliyet açısından olumsuz etkilemektedir.

İçmimarların görev almadığı yapım ve denetim aşamasında; iç mekân uygulama işlerinde çıkan problem ve eksikliklerin hızlıca çözülemediği tespit edilmiştir. Bu sürece içmimarların dâhil edilmemesi yapı denetim sürecinin koordineli yürütülememesi ve denetlenememesine neden olmaktadır. Bu sorunlar işletim sürecine de yansımaktadır.

İçmimarların kamu alımlarında yapım işi, mal ya da hizmet alımı fark etmeksizin kendi uzmanlık alanlarına giren her işlemde bizzat bulunmalıdır. Sonrasındaki kullanım aşaması da dâhil olmak üzere düzenli kontrollerde bulunmalıdır.

Yapı teslim alındıktan sonra süreç bitmez, kullanıma bağlı olarak her yapı zamanla değişime, bakıma, tadilata ihtiyaç duyar. Yapım aşamasındaki işlevi zamanla değişebilmektedir. Bu yüzden projelendirme sürecinde iç mekân düzenlemeleri esnek ve büyüyebilir tasarlanmalıdır. Tüm bu tasarlama sürecine içmimar dâhil olmalıdır.

Kamu inşaat sektörü birçok disiplinin koordineli yürüttüğü halkaların bulunduğu bir zincirlere bağlıdır. Her bir halka bir önceki ve sonraki meslek disiplinin çalışma alanından sorumlu olup, kendi çalışma sahasını da ilgilendirmektedir. Bu halkaların birindeki eksik veya sorun tüm zincirin halkalarını etkilemektedir. İnşaat sektörü bu yüzden koordineli yürütülmeli ve içmimarlarında bu zincirde yer almalıdır.

Kaynaklanan eksiklikler inşaat sürecini doğrudan etkilemekte olup süre, maliyet, estetik ve kalite açısından olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Bu durum ülkemizin vergi kaybına ve milli servetin zayi olması gibi ekonomik etkilerinin yanı sıra denetimsiz olarak üretilen mekânlar ile kamu güvenliğini de tehlikeye atmaktadır.

Tezin ikinci bölümünde iç mekân kriterler incelenerek bir kamu inşaat sektörü yapısı olan ABBHB, iç mekân tasarımı fiziksel ve sosyal açıdan incelenmiştir. Alan çalışmasında fiziksel açıdan; işlevsellik, esneklik, antropometri, ergonomi ve fiziksel çevre faktörlerin iç mekân tasarımıdaki etkilerin incelenmesi yapılmıştır. Sosyal açıdan ele aldığımızda ise; kişisel alan, estetik, mahremiyet, bölge savunusu, kalabalık ve psikolojik çevre faktörlerin iç mekân tasarımıdaki etkileri incelenmiştir.

Antalya Büyükşehir Belediyesi, başkanlık binası ve hizmet binası olmak üzere iki alanda ele alınmıştır.

1. Başkanlık binası; başkanlık katı, başkan danışman odaları, genel sekreter odası, meclis salonu, parti odaları ve çok amaçlı salonundan oluşmaktadır. Bu mekânların tamamında içmimarlık hizmet alımı yapılmıştır.

Yapılan analizlerde başkanlık alanlarında çalışan-vatandaş ilişkisi sosyal faktörler temel alınarak tasarlanmıştır. Fiziksel-sosyal açıdan kişiye ve mekâna yönelik tasarımların yapıldığı görülmektedir.

2. Hizmet binası bir bütün olarak incelendiğinde ise içmimarlık hizmet alımı yapılmadığı görülmüştür.

Yapılan analizlerde; hizmet binası fiziksel-sosyal açıdan incelendiğinde kişiye ve mekâna yönelik ihtiyaçların giderilmediği, tasarımda atıl alanların bırakıldığı görülmektedir. Açık ofis sisteminden dolayı kullanıcı-mekân çözümlemelerinde olumsuzluklar görülmektedir.

ABBHB fiziksel açıdan incelendiğinde;

- **İşlevsellik:** Mekân tasarımı ve kullanılan mobilyalar incelendiğinde; başkanlık alanının, kullanıcı ihtiyaçları doğrultusunda düzenlendiği görülmüştür. Hizmet binasında; mekân planlaması, ofis ve mobilyalar işlevsel tasarlanmadığı, galeri boşluğu ve koridorlarda ise atıl alanların bırakıldığı görülmüştür.

- **Esneklik:** Yapı yeni hizmete girmiş olmasına rağmen mekânsal ihtiyaçlarda binanın yetersiz olduğu görülmüştür. Bina planlanırken esneklik payı verilmediğinden dolayı koridor ve galeri boşlukları kapatılarak yeni mahaller oluşturulmuştur.
- **Antropometri ve Ergonomi:** Başkanlık alanları incelendiğinde; kişiye özel tasarımlar yapıldığı için mekân tasarımı ve hareketli-sabit donatılar ergonomiktir. Hizmet binasının mekânsal tasarımı ve hareketli-sabit donatıları incelendiğinde; antropometrik değerler temel alınarak tasarlanmadığı görülmüştür.
- **Fiziksel çevre faktörleri (iklim, aydınlatma, akustik ve malzeme):** Başkanlık alanları incelendiğinde; aydınlatma armatürleri, akustik yalıtım ve kullanılan malzemeler incelendiğinde konfor ve görsel algı ön planda tutularak kişiye ve mekâna özel tasarım uygulanmıştır. Mevcut sorunları aza indirecek tasarımlarla iç mekân düzenlemesi yapılmıştır. Hizmet binası incelendiğinde; açık ofis sistemi ve galeri boşluklarından dolayı iklimlendirme ve akustikte sıkıntılar yaşanmaktadır. Bu durum çalışanlar üzerinde dikkat dağınıklığına ve iş verimsizliğine neden olmaktadır. Aydınlatmada ofislerin yerleşim düzeni ve tasarımlarda kullanıcı kitlenin görsel konforunda olumsuzluklar görülmüştür. Malzeme seçiminde standart ürünler ve malzemeler kullanılmıştır.

ABBHB sosyal açıdan incelendiğinde;

- **Kişisel alan/Kişisellik, Mahremiyet ve Bölge savunusu:** Başkanlık alanları incelendiğinde; çalışma, dinlenme, toplantı, sekreterlik, lavabo, wc gibi kişisel alanlar mevcuttur. Bu mekânlar kullanıcının kişiselliği ve mahremiyetini ön planda tutularak tasarlanmıştır. Çalışanlar ve vatandaşlar bu alanlara güvenlik ve sekreterlikten geçerek ulaşmaktadır. İzinsiz müdahale yapılamaz, bölge savunusu güçlüdür. Hizmet binası incelendiğinde ise; mekânsal planlamada sorunlar görülmektedir. Açık ofis sistemi bu sorunun temelidir. Açık ofislerde çalışanların ve müdürlerin kişisel alanları sınırlıdır. Çalışan-müdür-vatandaş arasında mahremiyet yoktur, bölge savunusu zayıftır. Çalışanlar bu durumdan olumsuz etkilenmektedir.
- **Kalabalık:** Başkanlık alanları incelendiğinde; mekân tasarımında kalabalık kontrollü bir şekilde sınırlandırılmıştır. Kişiye özel mekânlar tasarlanmıştır. Mekânlarda yoğunluk hâkim değildir. Hizmet binası incelendiğinde ise; kalabalık bir yapıya sahiptir. Mekânsal planlamada kalabalık doğru çözümlenememiştir. Ofis tasarımları standart planlandığı için vatandaşın kalabalık olduğu birimlerde mekân çözümlemelerinde olumsuzluklar tespit edilmiştir.
- **Estetik:** Başkanlık alanları incelendiğinde; mekân tasarımı ve sabit-hareketli mobilya seçiminde içmimarlık hizmeti alındığı için kişiye özgü konfor hâkimdir. Dış kabuk ile iç mekânın estetik uyumunda zayıflık vardır. Hizmet binası incelendiğinde ise; mekân tasarımında ileriye dönük planlama yapılmadığı için sonradan yapılan eklemelerde estetik açıdan olumsuz bir görüntü hâkimdir. Sabit-hareketli mobilya seçiminde standart ürünler kullanılmış olup mekân ile etkileşiminde estetik algı zayıftır.
- **Psikolojik çevre faktörleri (renk ve doku):** Başkanlık alanları incelendiğinde; renk kullanımı ve algısı bilinçli kullanılmıştır. Kullanılan renkler mekânı

yumuşatmakta, sakinlik, güven ve sıcaklık hissi vermektedir. Doku kullanımında pürüzsüz yüzeylerin hâkim olduğu görülmektedir. Pürüzlü yüzeyler ile görsel algı ve konfor dengelenmiştir.

Hizmet binası incelendiğinde ise; mekân tasarımı ve hareketli-sabit donatılarında kullanılan renk ve doku seçimindeki yanlış tercihler kullanıcıyı fiziksel ve psikolojik açıdan olumsuz etkilemektedir.

ABBHB kullanıcı kitlesi çalışanlar ve vatandaşlar olarak ele alınmıştır. Çalışanlar günlük yaşantısının büyük bir kısmını geçirdikleri ofislerinde ihtiyaç duydukları rahat ortamın sunulmasının temelinde iç mekân tasarım anlayışı yatmaktadır. İçmimarlar tarafından fiziksel ve sosyal faktörler temel alınarak tasarlanan mekanlarda çalışanların; motivasyon ve verimliliğinde artış, hata oranları ve sağlık problemlerinde azalma görülmektedir. Vatandaşlar açısından kullanıcı-mekân ve kullanıcı-eşya ilişkisindeki belirleyici faktörler; rahat, anlaşılır, yönlendirici, kullanışlı, sistematik vb. tasarım anlayışlarıdır. Fiziksel çevre oluştururken yalnızca bir mekân tasarlanmadığı gibi aynı zamanda sosyal ve psikolojik gereksinimleri karşılayan iç mekânlar tasarlanması gerektiği fark edilmiştir.

Fiziksel tasarım faktörleri iç mekân tasarımının düzenini, etkileşimini ve kullanımını yakından etkilemektedir. İçmimarlar tarafından planlama aşamasında bu faktörler düşünüldüğünde yapının uygulama ve kullanım (işletme) aşamalarında maliyet, süre ve kalite açısından devleti olumlu etkilediği yapılan literatür araştırmalarda görülmektedir. Bunun için diğer alanlarda olduğu gibi yapının tasarımından, yıkımına kadar ki tüm süreçlerde içmimarlara yer verilmelidir. Bu durum kamu inşaat sektörünü estetik, ekonomi, kalite ve süre açısından olumlu etkilemektedir.

İçmimarlar tarafından sosyal faktörler temel alınarak tasarlanan mekânlarda; çalışanların çalışma alanlarında kişisel, mahremiyet ve bölge savunusu önemli bir rol oynamaktadır. Kullanıcının mekânı sahiplenebilmesi için çalıştığı kişisel alanlarda gerekli esnekliğin bırakılması gerekmektedir. Tasarımın temelini oluşturan “kişi/kullanıcı” kavramı özelden genele tüm kullanıcı kitleyi etkilemektedir. Kişinin kendi ve çevresi ile olan ilişkisinin tasarıma aktarılmasında ortaya çıkan sosyal etkenler, birey ve çevre ilişkisinin temelini oluşturmaktadır. Kişinin psikolojik etkenler ve estetik kavramı göreceli olup yorumlamada değişkenlik göstermektedir. Kamu yapısı gibi durağan ve sınırları olan yapılarda, sosyal faktörlerin mekâna yansıtıla bilmesi için içmimarlar tarafından tasarlanması ve uygulanması gerekmektedir.

Kamu yapılarının iç mekân tasarımında; yaşanabilir, kullanışlı, esnek, estetik, ergonomik ve konforlu mekânlar oluşturabilmek için fiziksel etkilerin yanı sıra sosyolojik-psikolojik etkenler de bir arada düşünülerek tasarlanması ve uygulanması gerekmektedir.

6. KAYNAKLAR

- Acar, A. İ. 2018. ZTM311 Ergonomi Açık Ders Malzemeleri, Ankara Üniversitesi, 7. Hafta (Aydınlatma), Ders Notları, Ankara.
- Açııcı, F. K. 2013. Sınır kavramı ve iç mekân ilişkisi: Yaşama mekânları örneği. Doktora tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Altan, İ. 1993. *Mimarlıkta mekân kavramı. İstanbul Üniversitesi Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 19(1): 78-88.
- Anonim 1: <https://www.icmimarlarodasi.org.tr/tr/hakkimizda> [Son erişim tarihi: 01.12.2017].
- Anonim 2: <https://sozluk.gov.tr/> [Son erişim tarihi: 01.12.2020].
- Anonim 3: Konya Belediyesi Koruma Uygulama Denetim Bürosu. Konya İl Merkezi Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri, Çatalhöyük tanıtım kitapçığı, http://212.174.161.8/kudeb_dokuman/catalhoyuk.pdf [Son erişim tarihi: 01.04.2020].
- Anonim 4: <https://www.icmimarlarodasi.org.tr/tr/hakkimizda> [Son erişim tarihi: 06.02.2018].
- Anonim 5: http://www.peyzaj.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=7748 [Son erişim tarihi: 06.02.2018].
- Anonim 6: https://www.icmimarlarodasi.org.tr/tr/haber_detay/234/yok-karari [Son erişim tarihi: 06.02.2018].
- Anonim 7: <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2019/onlisans-ve-lisans-programlarinin-siniflandirilmesi.aspx> [Son erişim tarihi: 01.12.2019].
- Anonim 8: https://www.icmimarlarodasi.org.tr/tr/haber_detay/593/ [Son erişim tarihi: 01.12.2019].
- Anonim 9: https://tr.wikipedia.org/wiki/Alt%C4%B1n_oran [Son erişim tarihi: 01.12.2020].
- Anonim 10: <http://www.antalya.gov.tr/antalyanin-2020-yili-nufusu-belli-oldu> [Son erişim tarihi: 10.12.2020].
- Anonim 11: <https://www.google.com/maps> [Son erişim tarihi: 10.12.2020].
- Antalya Büyükşehir Belediyesi Arşivi 2020.
- Arabacıoğlu, B. C. 2007. *Ofis mekânı tasarımında mahremiyet kavramı. TC. Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*. 2(8): 60-68.
- Arapgirli, M. 2009. 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununda yapılan son değişiklikler çerçevesinde zeyilname. *Sosyal Güvenlik Dünyası Dergisi*, Mart (55).
- Arapgirli, M. 2013. *Teknik şartname hazırlanmasında dikkat edilmesi gereken hususlar. Belediye Dünyası Dergisi*, Eylül(9).
- Arayıcı, O. 2015. Mekan ve Tasarım Üzerine Tanımlar. Ege Basım Yayınları, İstanbul, ss. 22-26.
- BK, 2005. 5393 sayılı Belediye Kanunu. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Ankara.

- Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği, 2008. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Ankara.
- Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmeliği, 2007. Bakanlar Kurulu, Ankara.
- BBK, 2004. 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Ankara.
- Bozdayı, A.M. 2004. İç Mekân ve İnsan. Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımları Bölümü Yayınları, Ankara, ss. 42-50.
- Çimrin, H. 2012a. Bir Zamanlar Antalya Tarih Gözlem ve Anılar. Cilt I, Antalya Ticaret ve Sanayi Odası Kültür Yayınları, Antalya.
- Çimrin, H. 2012b. Bir Zamanlar Antalya Tarih Gözlem ve Anılar. Cilt II, Antalya Ticaret ve Sanayi Odası Kültür Yayınları, Antalya.
- DHAİUY, 2009. Danışmanlık Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği. Kamu İhale Kurumu, Ankara.
- Demirbaş, U. 2012. *İç mekânda renk. TSE Standart Ekonomi ve Teknik Dergisi*, 589: 64-67.
- DBİBOY, 1971. Devlet Binaları İşletme, Bakım, Onarım Yönetmeliği. Bakanlar Kurulu, Ankara.
- Erbaş, İ. 2013. Türkiye'deki kamu ihalelerinde bir proje gerçekleştirme biçimi olarak yapım yönetimi modeli, Doktora tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Eriş, E. ve Ağan, M. 2020. *Türkiye'deki İç Mimarlık Eğitim Programlarının Karşılaştırılmalı Analizi: Mesleki Kimlik Karmaşasının İncelenmesi. Mimarlık ve Yaşam Dergisi*, 5(2): 423-439.
- Gencer, H. 2007. Yapım işleri ihalelerinde teklif türünün belirlenmesinde ortaya çıkan sorunlar ve çözüm önerileri, TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası 4. İnşaat Yönetimi Kongresi, İstanbul.
- Göler, S. 2009. Biçim, renk, malzeme, doku ve ışığın mekân algısına etkisi. Yüksek lisans tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.
- Gönüllü, A. R. 2010. Cumhuriyet Döneminde Antalya 1923-1360. Tarihçi Kitapevi Yayınları, İstanbul, ss. 170-171.
- Gör, İ. 1997. İç Mimarlık Kavram ve Terimleri Sözlüğü. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi İçmimarlık Yayınları 1, İstanbul.
- Güneş, E., Yıldırım, K. ve Akkuş B. 2019. *Açık ofislerde kullanılan çalışma masası panel renklerinin çalışanların algısal performansı üzerindeki etkileri. Online Journal of Art and Design*, 7(3).
- Güneş, S. 2012. Doku. Mobilya ve iç mekân tasarımı alanı ders notları.
- Gürallar, N. 2009. *Kamu-Kamusal Alan-Kamu Yapıları-Kamusal Mekân: Modernite öncesi ve sonrası için bir terminoloji tartışması. Mimarlık Dergisi*, 350.
- Gürani, Y. ve Kadem, F. D. 2018. *Tekstil yüzeylerin iç mekan tasarımında akustik*

- amaçlı kullanımı. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(6): 48-55.
- Gürsel, Y. 1993. *Mimarlık nereden nereye. Ege Mimarlık Dergisi*, 1(2): 59-61.
- Habermes, J., çeviren; Bora, T. ve Sancar, M. 2007. *Kamusallığın Yapısal Dönüşümü. İletişim Yayınları, İstanbul.*
- Halıcıoğlu, F.H., Öztank, N. ve Vatansever, N. 2008. *Aydınlatma teknolojisinin mimariye etkisi. Yapı Dergisi*, 317: 114-118.
- Hasol, D. 1995. *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü. Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.*
- Haydaraslan, K. S. ve Yaşar, Y. 2018. *Bina iç mekân sıcaklıklarının kullanıcı davranışına göre değişiminin enerji tüketimine etkisi. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 22(3): 1217-1222.
- Kaçar, T. 1998. *İçmimarlık ve ülkemizdeki yeri. Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi: Anadolu Sanat Dergisi*, 8: 55-63.
- Kaptan, B. B. 1998. *İçmimarlığın oluşum ve örgütlenme süreci. Anadolu Üniversitesi Dergileri*, 8(11): 64-84.
- Kaptan, B. B. 2013. *İç mimarlık ya da İçmimarlık ne fark eder!. İçmimari, Tasarım ve Yaşam Kültürü Dergisi*, 29: 118-123.
- Kaptan, B. B. 2014. *Türkiye’de İçmimarlık meslek alanı ve eğitimin tarihi, Türkiye’de İçmimarlık ve İçmimarlar Kitabı. TMMOB İçmimarlar Odası Yayınları, Ankara, ss. 63-81.*
- Kamu Binaları Standartları Rehberi, 2018. TC. Cumhurbaşkanlığı genelgesi, Ankara.
- Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Kaydına İlişkin Yönetmelik, 2006. Maliye Bakanlığı, Ankara.
- KİK, 2002. 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu. Kamu İhale Kurumu, Ankara.
- KİSK, 2002. 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu. Kamu İhale Kurumu, Ankara.
- Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 2003. TC. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Ankara.
- Neufert, E. 2008. *Neufert Yapı Tasarımı. Beta Basın Yayın, 35. Baskı, İstanbul.*
- Okutman, M. 2010. *Tasarım sürecine yönelik proje inceleme ve kontrolü, Yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.*
- Oktay, T. 2008. *Belediyenin Tarihsel Gelişimi. In: Bozlağan, R. ve Demirkaya, Y. (Eds.), Türkiye Yerel Yönetimler, Nobel Yayınları, Ankara ss. 119-156.*
- Özsavaş, N. 2016. *İç Mekân Tasarımında renk algısı. Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, 9(18): 449-460.
- Porgalı, M. S. 2015. *Kamu idari hizmet binası projelerine yönelik yaklaşım ve süreç önerileri, Uzmanlık tezi, İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Ankara.*

- Saraf, M. 2013. Türkiye’de İç Mimarlık Eğitiminde Aydınlatmanın Yeri Ve Önemi. VII. Ulusal Aydınlatma Sempozyumu, 21-24 Kasım, TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası İzmir Şubesi, İzmir.
- Temel, M. U. Ve Şen, D. E. 2019. Belediye Hizmet Binalarının Saydamlık Kavramı Bağlamında İncelenmesi: Yarışma Projeleri. 4. Uluslararası Mimarlık, Planlama ve Tasarımda Yenilikçi Yaklaşımlar Sempozyumu, ss. 161-167, 22-24 Kasım, ISAS Winter, Samsun.
- TMMOB İÇMO, 2017. TMMOB İçmimarlar Odası 23. Dönem Genel Merkez Yönetim Kurulu 09.08.2017 tarihli 166 sayılı TC. Devlet Personel Başkanlığı’na yazısı, Ankara.
- TMMOB İçmimarlar Odası Serbest İçmimarlık Hizmetlerini Uygulama, Tescil Ve Mesleki Denetim Yönetmeliği, 2008. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, Ankara.
- Turgay, O. ve Altuncu, D. 2011. *İç mekanda kullanılan yapay aydınlatmanın kullanıcı üzerindeki etkileri. Çankaya Üniversitesi Bilim ve Mühendislik Dergisi*, 8(1): 167-181.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982.
- Türkiye İMSAD Yapı Sektörü Raporu, 2019. Ekonomi ve Strateji Danışmanlık Hizmetleri, İstanbul.
- Yalçın, M. 2008. İnsan-çevre etkileşimi kapsamında yemek yeme mekânlarının kimlik oluşumundaki belirleyiciler. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- YİĞŞ, 2019. Yapım İşleri Genel Şartnamesi. Kamu İhale Kurumu, Ankara.
- YİİUY, 2009. Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği. Kamu İhale Kurumu, Ankara.
- YİMK,Y 2009. Yapım İşleri Muayene ve Kabul Yönetmeliği. Kamu İhale Kurumu, Ankara.
- Yıldız, B. ve Seçkin, N. P. 2019. *Mimaride malzemelerin algısal farklılıkların değerlendirilmesi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(1): 06-14.

7. EKLER

EK-1. Ülkemizde içmimarlık lisans eğitimi veren üniversitelerin listesi

	Üniversite Adı:	Türü:	Bölüm Adı:	Fakülte Adı:
1.	Afyon Kocatepe Üniv.	Devlet	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	GSF
2.	Akdeniz Üniv.	Devlet	İç Mimarlık	MF
3.	Bilecik Şeyh Edebali Üniv.	Devlet	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	GSTF
4.	Çukurova Üniv.	Devlet	İç Mimarlık	MF
5.	Eskişehir Teknik Üniv.	Devlet	İç Mimarlık	MTF
6.	Hacettepe Üniv.	Devlet	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	GSF
7.	İskenderun Teknik Üniv.	Devlet	İç Mimarlık	MF
8.	İstanbul Teknik Üniv.	Devlet	İç Mimarlık	MF
9.	İstanbul Üniv.	Devlet	İç Mimarlık	MF
10.	Karadeniz Teknik Üniv.	Devlet	İç Mimarlık	MF
11.	Kırıkkale Üniv.	Devlet	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	GSF
12.	Kocaeli Üniv.	Devlet	İç Mimarlık	MTF
13.	Kütahya Dumlupınar Üniv.	Devlet	İç Mimarlık	MF
14.	Marmara Üniv.	Devlet	İç Mimarlık	GSF
15.	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniv.	Devlet	İç Mimarlık	MF
16.	Necmettin Erbakan Üniv.	Devlet	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	GSF
17.	Osmaniye Korkut Ata Üniv.	Devlet	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	MTGSF
18.	Selçuk Üniv.	Devlet	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	GSF
19.	Altınbaş Üniv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	MDBF
20.	Ankara Bilim Üniv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	GSTF
21.	Ankara Medipol Üniv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	GSTMF
22.	Antalya AKEV Üniv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	STF
23.	Antalya Bilim Üniv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	GSMF
24.	Atılım Üniv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	GSTMF
25.	Avrasya Üniv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	MMF

EK-2'in devamı

26.	Bahçeşehir Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	MTF
27.	Başkent Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	GSTMF
28.	Beykent Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık	MMF
29.	Beykoz Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	STF
30.	Biruni Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	MDBF
31.	Fenerbahçe Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	MMF
32.	Çankaya Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık	MF
33.	Doğuş Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık	STF
34.	Fatih Sultan Mehmet Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık	MTF
35.	Haliç Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık	MF
36.	Hasan Kalyoncu Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	GSMF
37.	Işık Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	MTF
38.	İhsan Doğramacı Bilkent Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	GSTMF
39.	İstanbul Arel Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık	MMF
40.	İstanbul Aydın Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık	MTF
41.	İstanbul Ayvansaray Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	GSTM
42.	İstanbul Bilgi Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık	MF
43.	İstanbul Esenyurt Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık	MMF
44.	İstanbul Galata Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	SSBF
45.	İstanbul Gedik Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	GSMF
46.	İstanbul Gelişim Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	GSF
47.	İstanbul Kültür Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	MF
48.	İstanbul Medipol Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	GSTMF
49.	İstanbul Okan Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	STMF
50.	İstanbul Rumeli Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık	MMF
51.	İstanbul Sabahattin Zalim Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	MDBF

EK-3'in devamı

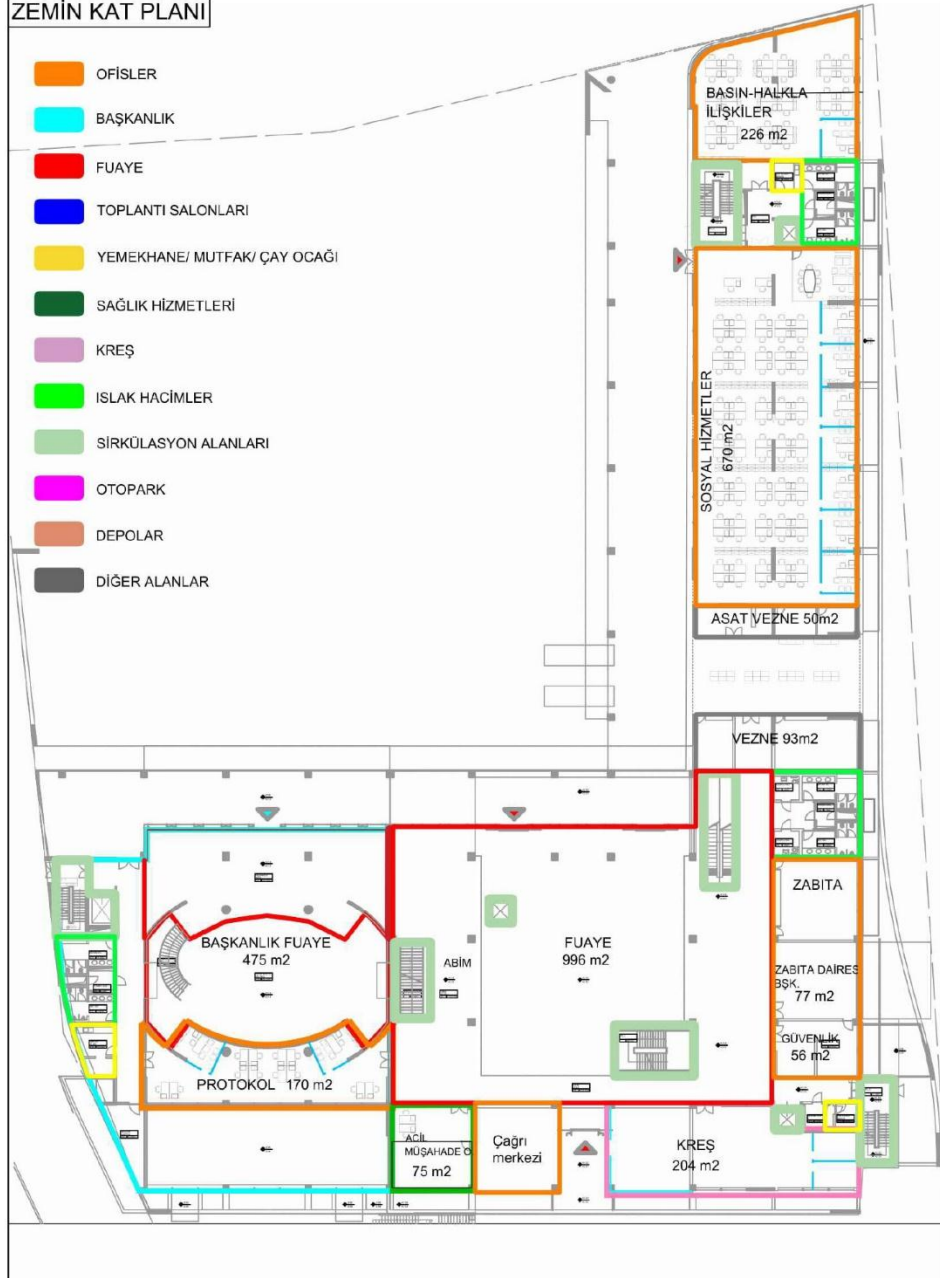
52.	İstanbul Ticaret Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	MTF
53.	İstanbul Yeni Yüzyıl Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	MMF
54.	İstinye Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	GSTMF
55.	İzmir Ekonomi Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	GSTF
56.	Kadir Has Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	STF
57.	Konya Gıda ve Tarım Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık	MMF
58.	Kto Karatay Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık	GSTF
59.	Maltepe Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık	MTF
60.	Mef Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık	STMF
61.	Nişantaşı Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	STF MMF
62.	Nuh Naci Yazgan Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	GSTF
63.	OSTİM Teknik Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	MTF
64.	Özyeğin Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	MF
65.	Ted Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	MTF
66.	Tobb Ekonomi ve Teknoloji Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	MTF
67.	Toros Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık	GSTMF
68.	Yaşar Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	MF
69.	Yeditepe Ünv.	Vakıf	İç Mimarlık	MF
70.	Arkin Yaratıcı Sanatlar ve Tasarım Ünv.	KKTC	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	TF
71.	Doğu Akdeniz Ünv.	KKTC	İç Mimarlık	MF
72.	Girne Amerikan Ünv.	KKTC	İç Mimarlık	MF
73.	KIBRIS İlim Ünv.	KKTC	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	GSTF
74.	Lefke Avrupa Ünv.	KKTC	İç Mimarlık	MF
75.	Uluslararası Kıbrıs Ünv.	KKTC	İç Mimarlık	GSTMF

EK-2. ABBHB -2. Kat yerleşim planı**EK-2: ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ HİZMET BİNASI
-2 KAT YERLEŞİM PLANI**

EK-4. ABBHB Zemin Kat yerleşim planı

EK-4: ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ HİZMET BİNASI ZEMİN KAT YERLEŞİM PLANI

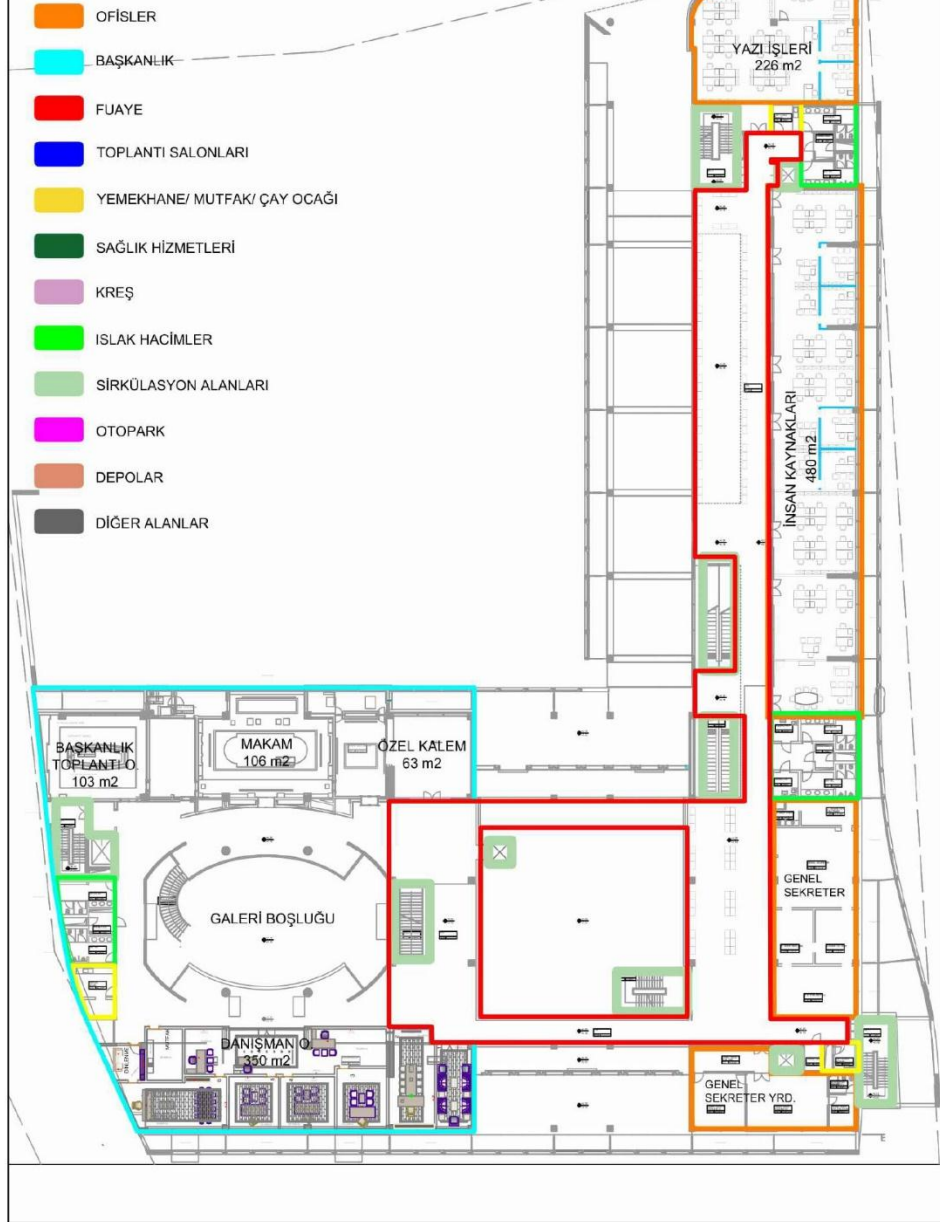
ZEMİN KAT PLANI

EK-5. ABBHB 1. Kat yerleşim planı

EK -5: ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ HİZMET BİNASI 1 KAT YERLEŞİM PLANI

1. KAT PLANI

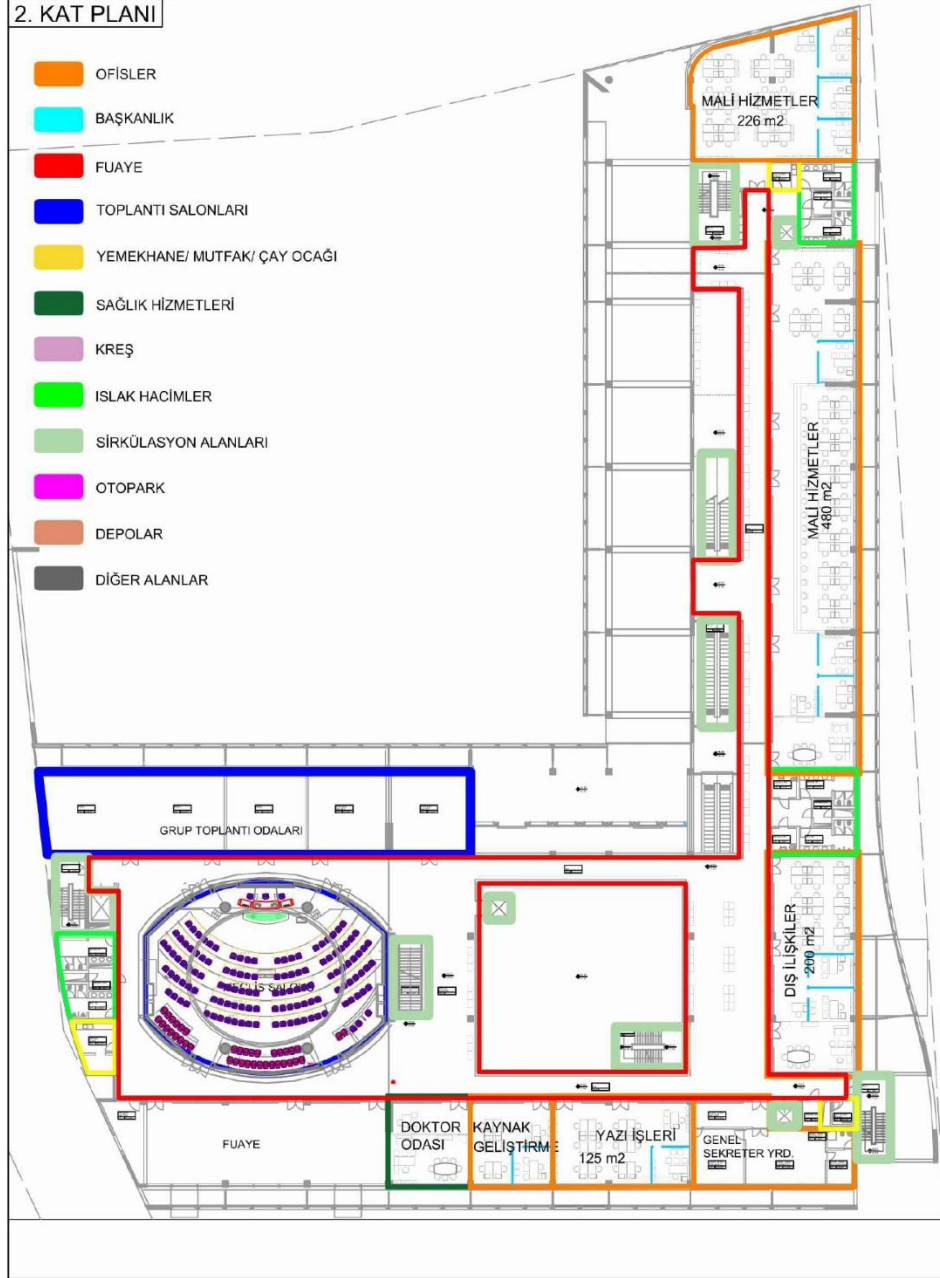

EK-6. ABBHB 2. Kat yerleşim planı

EK-6: ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ HİZMET BİNASI 2 KAT YERLEŞİM PLANI

2. KAT PLANI

- OFİSLER
- BAŞKANLIK
- FUAYE
- TOPLANTI SALONLARI
- YEMEKHANE/ MUTFAK/ ÇAY OCAĞI
- SAĞLIK HİZMETLERİ
- KREŞ
- ISLAK HACİMLER
- SİRKÜLASYON ALANLARI
- OTOPARK
- DEPOLAR
- DİĞER ALANLAR

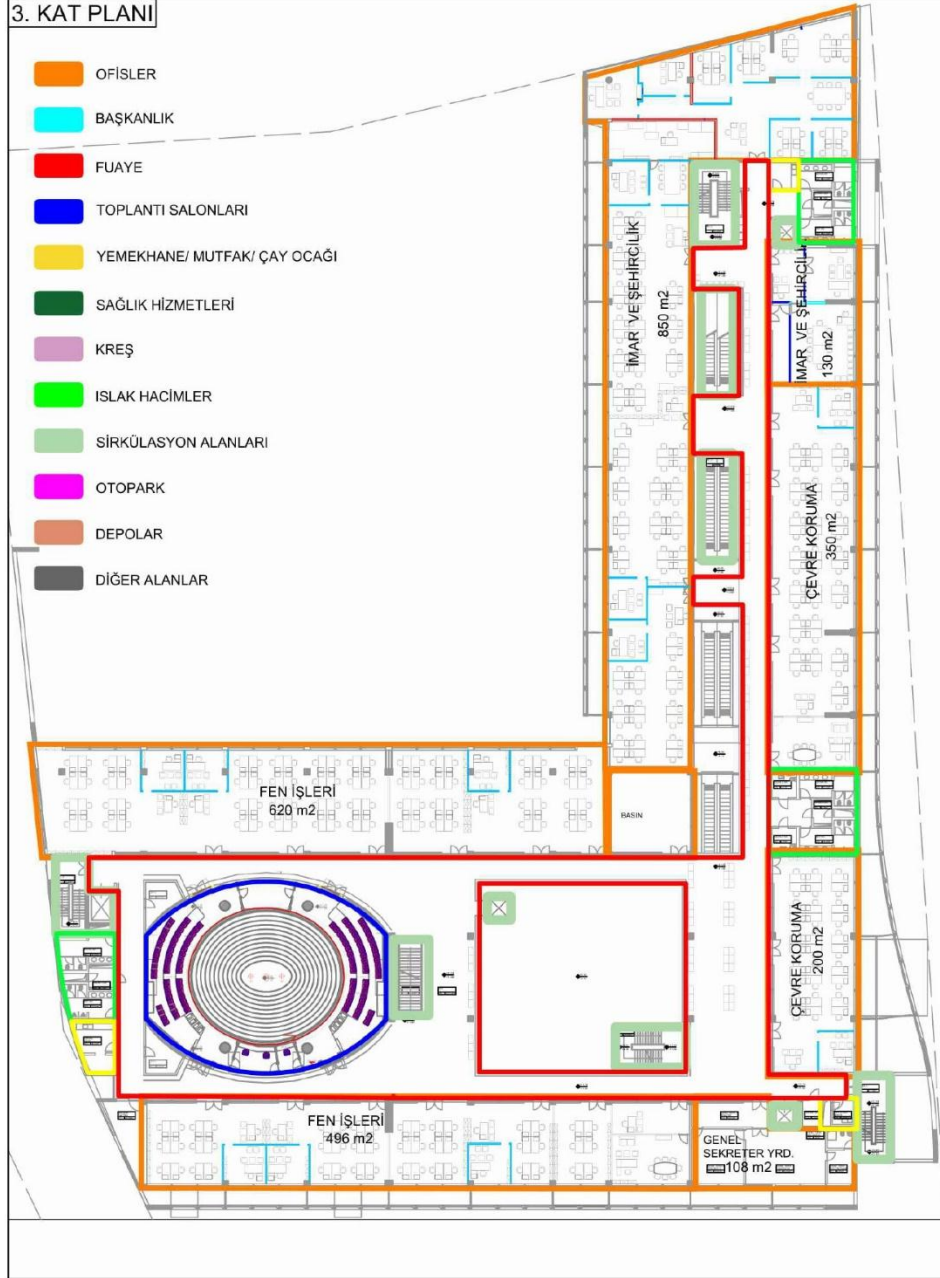

EK-7. ABBHB 3. Kat yerleşim planı

EK-7: ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ HİZMET BİNASI 3 KAT YERLEŞİM PLANI

3. KAT PLANI

- OFİSLER
- BAŞKANLIK
- FUAYE
- TOPLANTI SALONLARI
- YEMEKHANE/ MUTFAK/ ÇAY OCAĞI
- SAĞLIK HİZMETLERİ
- KREŞ
- ISLAK HACİMLER
- SİRKÜLASYON ALANLARI
- OTOPARK
- DEPOLAR
- DİĞER ALANLAR

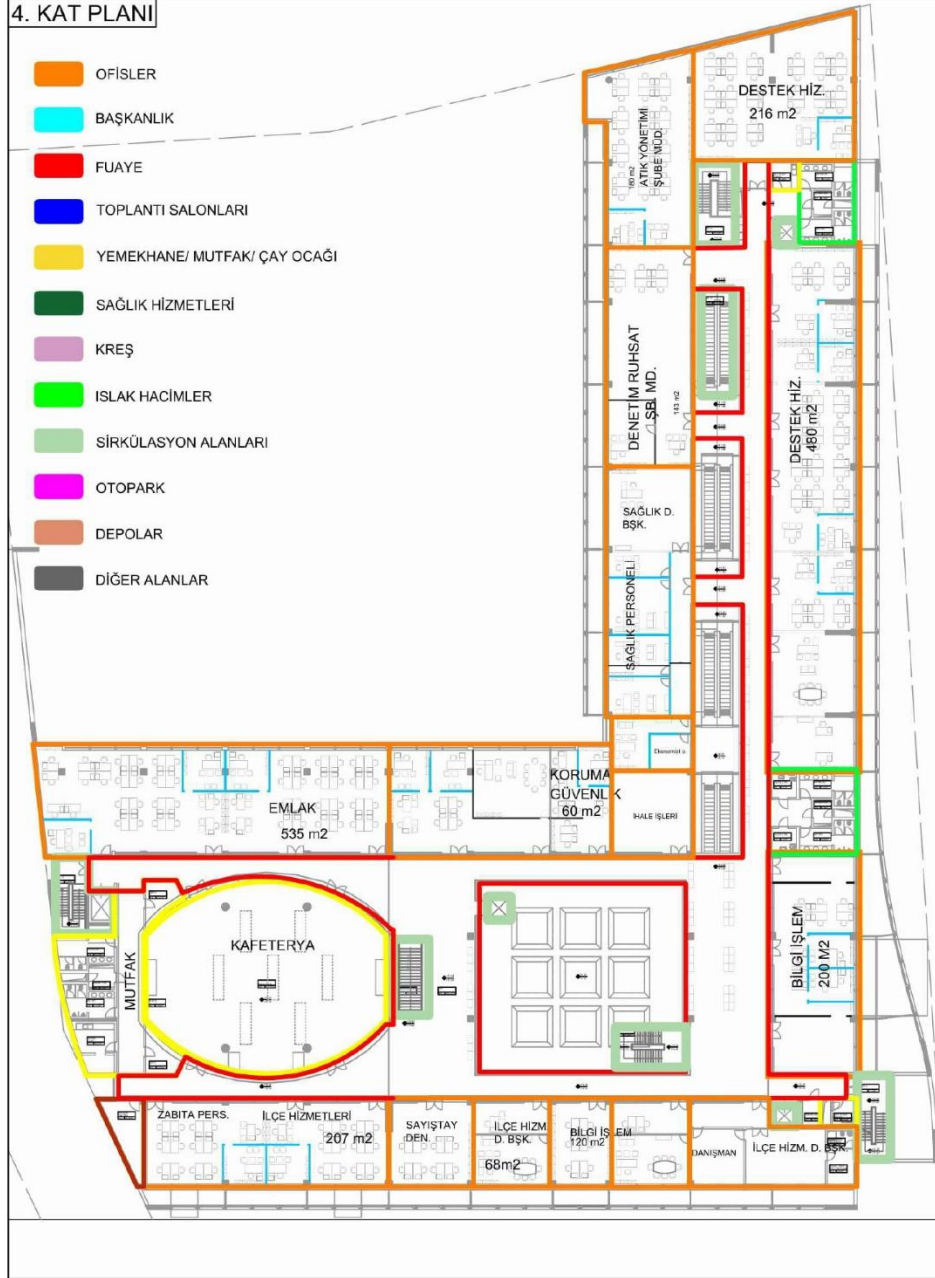

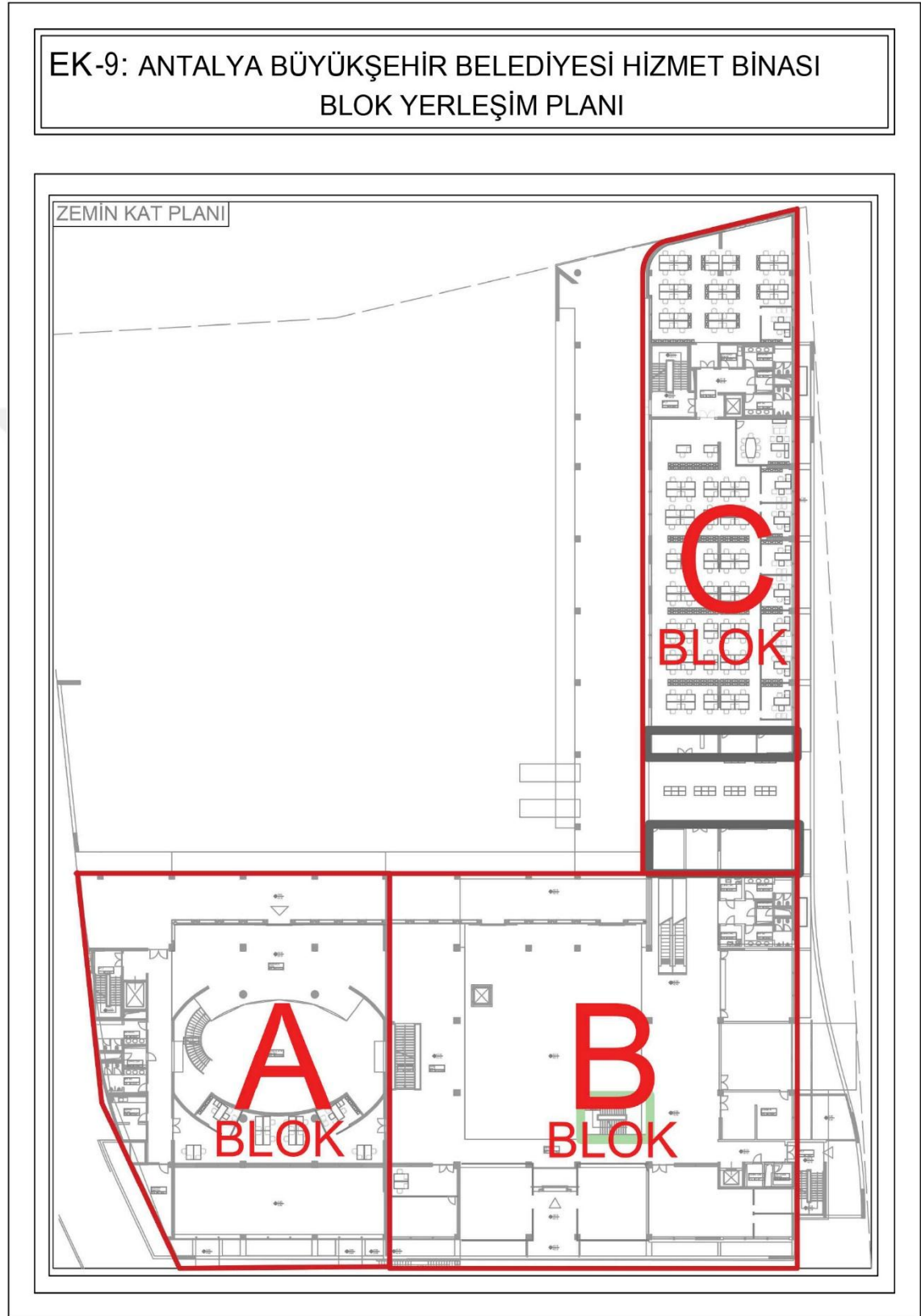
EK-8. ABBHB 4. Kat yerleşim planı

EK-8: ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ HİZMET BİNASI 4 KAT YERLEŞİM PLANI

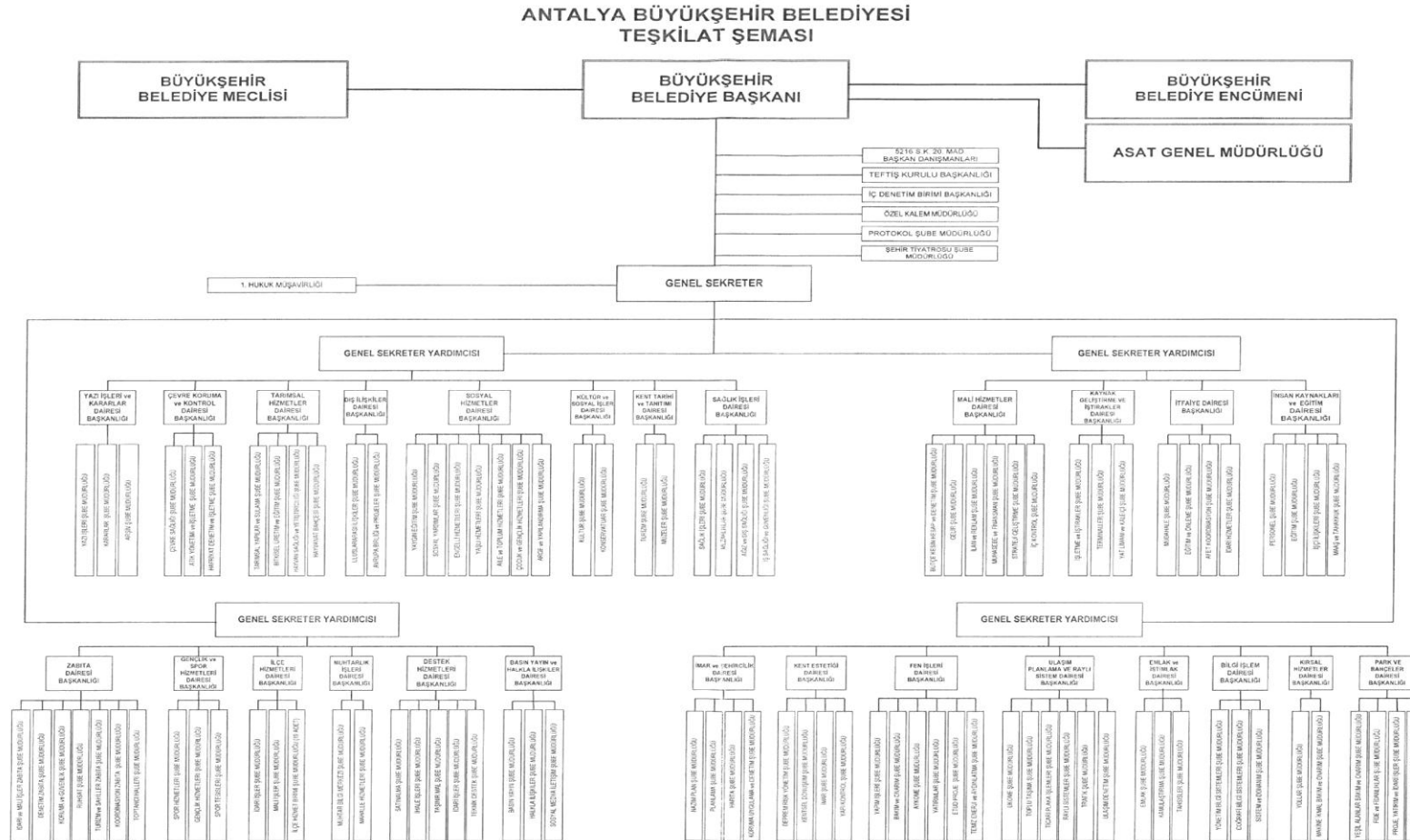
4. KAT PLANI

- OFİSLER
- BAŞKANLIK
- FUAYE
- TOPLANTI SALONLARI
- YEMEKHANE/ MUTFAK/ ÇAY OCAĞI
- SAĞLIK HİZMETLERİ
- KREŞ
- ISLAK HACİMLER
- SİRKÜLASYON ALANLARI
- OTOPARK
- DEPOLAR
- DİĞER ALANLAR

EK-9. ABBHB Blok yerleşim planı

EK-10. Antalya Büyükşehir Belediyesi teşkilat şeması (ABB Arşivi 2020)

ÖZGEÇMİŞ

GÖZDE SERRA ULUTEKİN

ÖĞRENİM BİLGİLERİ

Yüksek Lisans 2017- 2021	Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Antalya
Lisans 2012-2016	İstanbul Aydın Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, İçmimarlık Bölümü, İstanbul

MESLEKİ VE İDARİ GÖREVLER

İçmimar 2019-Devam Ediyor	Antalya Büyükşehir Belediyesi Etüd Proje Şube Müdürlüğü, Antalya
İçmimar 2016-2019	Konyaaltı Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü, Antalya